

Bernt Øyvind Thorvaldsen

Svá er sagt í fornum vísindum

Tekstualiseringen av de mytologiske eddadikt

Avhandling for graden philosophiae doctor (PhD)
ved Universitetet i Bergen

30. juni 2006

Senter for middelalderstudier

Innhold

Forord	5
<i>1 Innledning</i>	<i>7</i>
1.1 De sentrale begrepene og den overordnede teoretiske rammen.....	7
1.2 Muntlig tekstualisering.....	10
1.3 Undersøkelsens struktur og fremdrift.....	12
Del I	17
2 <i>Den muntlig-formulaiske eddaforskning</i>	19
2.1 Konkluderende oppsummering.....	31
3 <i>Eddadiktningen i den norrøne poetiske tradisjonen</i>	35
4 <i>Fremførelse og tekst</i>	49
4.1 Litt om tekst, tale og titler.....	52
4.2 De mytologiske eddadikt fremføres.....	55
4.3 Tekstene som metamorfe fremførelser.....	66
4.4 Oppsummerende om fremførelse av mytologiske eddadikt.....	73
Del II	75
5 <i>Innledning til andre del</i>	77
6 <i>De narrative gudediktene og intertekstuelle relasjoner</i>	83
6.1 Det poetiske språket i Þrymskviða	83
6.1.1 Fellespoetiske uttrykk.....	86
6.1.2 Intertekstuelle uttrykk med spredning i eddadiktningen	88
1 Tre deiktiske uttrykk.....	88
2 Uttrykk som viser til statiske fenomen.....	89
3 Intertekstuelle uttrykk som muligens har stereotyp narrativ funksjon.....	91
6.1.3 Tekstuelle uttrykk.....	96
6.1.4 Tekstualiseringen av Þrymskviða.....	100
6.2 Det poetiske språk i Hymiskviða sammenliknet med Þrymskviða.....	104
6.3 Konkluderende oppsummering.....	111
7 <i>Repetisjonen som strukturerende fenomen</i>	115
7.1 Repetisjon og bolking.....	115
7.2 Bolken, teksten og estetikken.....	129
8 <i>Tekstualisering og fremførelse: Deiktisk blanding i Völuspá og Hávamál</i>	139
8.1 Den doble scenen i Völuspá.....	142
8.2 Brukes den doble scenen i Hávamál?.....	147
8.2.1 Strofe 1–108.....	150
8.2.2 Strofe 109–164.....	151

Konklusjon.....	157
<i>9 Konklusjon om eddadikt og tekstualisering.....</i>	<i>159</i>
Appendiks og bibliografi	167
<i>10 Appendiks A: Diktene.....</i>	<i>169</i>
10.1 Vøluspá.....	172
10.2 Hávamál.....	184
10.3 Vafþrúðnismál.....	208
10.4 Grímnismál.....	217
10.5 Skírnismál.....	225
10.6 Hárbarðsljóð.....	232
10.7 Hymiskviða.....	240
10.8 Lokasenna.....	247
10.9 Þrymskviða.....	258
10.10 Alvíssmál.....	264
<i>11 Appendiks B: Intertekstuelle uttrykk.....</i>	<i>269</i>
11.1 Vesen.....	270
11.1.1 Kollektiv.....	270
11.1.2 Mytiske vesen.....	270
11.1.3 Andre referanser til vesener.....	271
11.2 Steder.....	271
11.3 Fenomen.....	272
11.3.1 Det konkrete tilknyttet antropomorfe vesen.....	272
11.3.2 Abstrakter tilknyttet antropomorfe vesen.....	273
11.3.3 Natur (inkludert ‘mytisk natur’).....	274
11.3.4 Diverse fenomen og kombinasjoner av fenomen.....	274
11.4 Handlinger.....	274
11.5 Hendelser.....	276
11.6 Tilstander.....	277
11.7 Tid.....	277
11.8 Deiktiske uttrykk.....	278
11.9 Diverse.....	279
<i>12 Appendiks C: Bolker.....</i>	<i>281</i>
<i>13 Forkortelser.....</i>	<i>287</i>
<i>14 Bibliografi.....</i>	<i>289</i>

Forord

Denne avhandlingen er et produkt av tre års arbeid ved Senter for middelalderstudier ved Universitetet i Bergen. Den er fokusert på den heterogene mengden tekster som benevnes eddadikt, og i all hovedsak på de diktene som har mytologisk innhold. Formålet med avhandlingen er å undersøke hvordan denne diktningen kan oppfattes som tradisjonsmateriale, som tekster med røtter i den frodige muntlige tradisjonen som finnes i norrønt språk. Oppgaven er både frustrerende og spennende, siden eddadiktningen er mer problematisk å plassere i tid og rom enn andre norrøne poetiske sjangere. De teoretiske og kildekritiske problemene er store, og disse studiene kan ikke oppfattes som annet en famlende forsøk på å øve rettferdighet både mot kildeforholdene og diktningens poetikk.

Veileder Else Mundal må takkes for verdifulle faglige innspill, og for tålmodighet og sinnsro i en prosess som til tider må ha synes relativt kaotisk. Ellers kunne mange personer nevnes: kolleger ved Senter for middelalderstudier og andre som direkte og indirekte har gitt innspill til prosjektet. Av disse må Bergsveinn Birgisson spesielt nevnes, for han har lest både mer og mindre fornuftige utkast til kapitler og avsnitt, og gitt kritiske og verdifulle kommentarer.

Om norrøn tekst: Jeg normaliserer norrøn tekst i retning av Odd Einar Haugens normal (1998). Når ikke annet er oppgitt, er referanser til eddadikt til Sophus Bugges *Norræn fornkvæði*, skaldedikt til Finnur Jónssons *Den norsk-islandske skjaldedigtning*. I de tilfellene jeg velger å sitere diplomatisk, blir abbreviaturer oppløst og kursivert i innrykkede sitat, mens de samme abbreviaturene blir understreket i fortløpende tekst.

1 Innledning

1.1 De sentrale begrepene og den overordnede teoretiske rammen

Denne avhandlingen er ganske enkelt studier av hvordan de mytologiske eddadikt er dannet – av *tekstualiseringen*. Formålet med å bruke et begrep som ‘tekstualisering’, er delvis å håndtere det heller kinkige kildekritiske utgangspunktet: Vi vet ikke når diktene er komponert, *av* hvem eller *for* hvem, men man kan anta at tekstene har kompliserte og mangefasetterte historiske prosesser bakom seg. Det viser seg i praksis meget vanskelig å komme til enighet om det enkelte diktets historie, for argumentene er mange og tolkningsgrunnlaget lite. Dateringene av diktenes opphav spriker, og de historiske prosessene mellom opphav og tekst kan uten unntak forklares på flere måter.

Uansett disiplin og faglig orientering kan man likevel konstatere at de mytologiske eddadikt er *tekster*: ord i en viss rekkefølge, som appellerer til grammatiske og semantiske fortolkningsmekanismer.¹ Det er også uproblematisk å konstatere at de foreliggende tekstene er dannet og intendert for resepsjon, at de formidler mening. Tekstualiseringen er en abstraksjon av de meningsskapende prosessene bak tekstene, som tillater oss å vektlegge diktenes innhold, deres kommunikative funksjon. Det er imidlertid viktig å understreke at de produktive faktorene bak teksten (det vi kan kalle “dikt-eren”) ikke bør adskilles skarpt fra resepsjonen (“leseren” og “lytteren”). Diktene er resultat av kommunikative handlinger, henvendelser til andre mennesker, og er (som god litteratur alltid er) skapt med bevissthet om og

---

¹ Dette er en minimal, men så vidt jeg kan se fungerende, definisjon av en tekst, som *ikke* avgrenser tekstbegrepet til skriftlige eller muntlige artefakter.

fokus på denne kommunikative funksjonen. Jeg vil yte dikterne den respekt å forutsette at resepsjonen ikke var fundamentalt avvikende fra den intenderte resepsjonen.²

‘Tekstualisering’ vender deler av oppmerksomheten bort fra det usynlige konglomerat av historiske og utilgjengelige kommunikasjons-situasjoner bakenfor kildene. Utgangspunktet er tekstenes foreliggende former, hva de forsøker å uttrykke, ikke hvordan en skriver eller annen tradisjonsbærer har lagt til eller trukket fra en eldre tekst. Men hvordan kan man undersøke tekstualiseringen (en prosess), hvis man ikke beskjefter seg med teksthistorien?

Svaret tror jeg ligger i det neste sentrale begrepet i avhandlingen: ‘tradisjon’, som på tross av tvilsomme konnotasjoner,³ skal brukes om de aspekter ved tekstene som er hentet fra det kulturelle reservoar av innhold og former. Jeg vil oppfatte tradisjon som Lauri Harvilahtis ‘etnokulturelle substrat’, et begrep han bruker i analyser av altaisk poesi:

I use the expression *ethnocultural substrate* to refer to archaic features long preserved in a tradition. The ethnic characteristics of poetic diction, prosody, modes of performance, musical styles and traditional meanings form a concise whole, used in different genres, and actualized on different occasions, and in some cases revitalised in favourable cultural situations. The ethnocultural substrates serve as dynamic mental models for forming a network of fundamental elements of the ethnocultural characteristics of particular traditions.

(Harvilahti 2003: 91)

Harvilahtis definisjon av det etnokulturelle substratet sammenfaller med det jeg kaller ‘tradisjon’ (hos Harvilahti har imidlertid “tradition” en annen og snevrere mening).⁴

Denne oppfattelsen av det etnokulturelle substratet (her: tradisjon) blir hos Harvilahti (op.cit.: 95) koblet til begrepet ‘register’. Dell Hymes og senere John Mils Foley bruker “register” om den muntlig diktningens “speech styles”. Hymes skriver at “major speech styles associated with recurrent types of situations can be termed *registers*” (Hymes 1989: 440). Særegenhetene ved det poetiske språket (også f.eks. versemål) blir å opp-

---

² Legg merke til at begreper som “dikter”, “lytter” og “leser” kommer til å brukes videre i avhandlingen om den produktive og reseptive siden ved de mytologiske eddadiktene, og er i den forstand abstrakter. Eksempelvis kan det bakom “dikteren” meget vel være flere historiske personer, flere bidragsytere til den kreative prosessen som ender opp i form av den foreliggende teksten.

³ Ruth Finnegan (1992: 7–8) skriver blant annet at begrepet har umåtelig mange bruksområder, og at det ofte har politiske undertoner knyttet til gruppeidentitet.

⁴ Årsaken til at jeg ikke vil bruke ‘etnokulturelt substrat’ er språklig. “Tradisjon” har den enkle fordel at det har en mengde nyttige avledninger, for eksempel adjektivet “tradisjonell” og verbet “tradere”.

fatte som kommunikative, meningsskapende fenomen (“tradition as enabling referent”, Foley 1995: 28). Dermed er vi tilbake til tekstualiseringen: Tradisjonen skaper mening (både produktivt og reseptivt) i den enkelte ytringen.

Det er relativt klart at Harvilahti har en forholdsvis altomfattende forståelse av tradisjonen. Det er av grunner som skal bli tydeligere senere, nødvendig å innføre et begrep som viser til en avgrenset del av tradisjonen: ‘poetikken’. Begrepet viser i denne avhandlingen til de tradisjonelle fenomenene som innebærer regelmessigheter i tekstenes overflate: Et eksempel på poetikkens registre er versmålet, som igjen henger sammen med poetisk syntaks. Poetikken består også av ordvalg som må sies å være del av en poetisk “speech style”: særegne synonymmer og arkaismer (som *hjør* for *sverð*), og uttrykk som kan sies å være dannet av underliggende modeller, slik som formler og kjenninger. Poetikken og tradisjonen henger sammen med det fenomenet som skal utdypes i kapittel 3: sjangerne. For man vil vel i de fleste rimelige oppfatninger av sjangerbegrepet blant annet knytte det til forhold som versemål, innholdsstrukturer, idiomatiske fenomen?

Tekstualiseringen er fortsatt en prosess som er mer abstrakt enn forsvarelig, for det er åpenbart at den også har en meget konkret side: Kjedene av ord er dannet ut fra poetikken og den videre tradisjonens mentale modeller i én eller flere kommunikasjonssituasjoner, av én eller flere diktere, og dekodet i samme eller ulike situasjoner.⁵ De kommunikative situasjonene (produksjon og resepsjon) omtaler jeg som “fremførelse” (“the enabling event”, Foley 1995: 28). Fremførelsen, som skal tas opp i kapittel 4, er et fenomen som i seg selv kan inneholde tradisjonelle elementer (visse typer fremførelser eller språkhandlinger). I tillegg kan fremførelsen som analytisk kategori fange opp noen sider ved tekstene som *ikke* er generert fra tradisjon og poetikk.

Det har etterhvert blitt økt fokus på fremførelsens rolle som menings- skapende ramme, en tendens som ikke er overraskende med tanke på den økende erkjennelsen av omgivelsenes store betydning for språklige ytringer. For muntlig diktning er dette særlig viktig, siden kommunikasjonssituasjonen innebærer direkte kontakt mellom dikter eller fremfører på den ene siden, og lytteren på den annen. Diktene kan altså være dannet også med fremførelsen som (mental) ramme. Selv om komposisjon og fremførelse ikke nødvendigvis skjer i samme øyeblikk, er det nærliggende å anta at dikteren har fremførelsen i sinne under komposisjonen.

Man kan si at tradisjonen (poetikken inkludert) er kanalisert i fremførelsen, men denne passivkonstruksjonen skjuler den aktive, personlige kraften i tekstualiseringen: dikteren.⁶ I utgangspunktet kan man anta at tradisjonen er brukt på forskjellige måter, og at graden av tradisjonssbruk

---

⁵ For traderte tekster kan man tenke seg kjeder av kommunikasjonssituasjoner.

kan variere – både bruken av tradisjonen og tekstindividuelle fenomen kan, med kildekritiske reservasjoner, likevel tillegges dikteren.⁷

Oppsummeringsvis kan disse kjernebegrepene uttrykke den teoretiske rammen som problemstillingene skal formuleres innenfor: Tekstualiseringen er en prosess som foregår i fremførelsen, hvor dikteren uttrykker seg ved poetikk, annen tradisjon og i fremførelsens rammer. Undersøkelsene er alle definert ut fra spørsmålet om tekstualiseringen: *Hva* er tradisjonen og poetikkens *funksjon* i tekstualiseringen, og hvilken rolle har fremførelsen i tekstualiseringen? Den mytologiske eddadiktningen består av tekster som trolig har opphav i muntlig fremførelse, eller er generert av tradisjon og poetikk innrettet mot muntlig kommunikasjon. Dette er en faktor som er umåtelig viktig for vår forståelse av diktene, siden muntlig tekstualisering innebærer særegne kommunikative premisser.

1.2 Muntlig tekstualisering

De fleste forsøkene på å forstå de muntlige premissene for eddadiktens tekstualisering, er knyttet til ‘den muntlig-formulaiske modellen’. Denne forskningen danner det naturlige, forskningshistoriske utgangspunktet for å studere tekstualiseringen av eddadiktene, og skal omtales i noe detalj i neste kapittel. For å kunne forklare avhandlingens forsøk på å forstå tradisjonens rolle i tekstualiseringen, må noen sider ved den muntlig-formulaiske impulsen i eddaforskningen kommenteres innledningsvis. Denne impulsen i eddaforskningen lener seg i stor grad på Albert Lords *The Singer of Tales* (1960), men også på studier av angelsaksisk poesi. Lord fremstilte en modell over serbisk diktning, som viste seg komparativt relevant, og blant annet løste homeriske gåter. Modellen beskrev diktere som skapte dikt under fremførelse. Ved å tilegne seg poetikken kunne dikterne formulere seg metrisk på stedet, fordi stereotype innholdselement (tema) er knyttet til formler. Disse formlene var mentale modeller som formet innhold til metrisk fungerende syntagmer og setninger. Denne muntlig-formulaiske modellen ble introdusert i eddaforskningen, men møtte raskt problemer. Lars Lönnroth (1971, 1978, 1981) og Joseph Harris (1985) påpekte forskjeller mellom eddadiktene og den episk-formulaiske diktning: Edda-

---

⁶ I norrøn poesi har man etter alt å dømme sjangrer hvor dikterens *tekst* er overlevert muntlig og relativt stabilt. Dette innebærer fremførelser av andre enn den historiske dikteren. “Fremføreren” kunne ganske sikkert være produktiv på en rekke måter. Legg merke til at “dikter” i avhandlingen er et begrep som viser til summen av produktive skikkelser bak den enkelte teksten (inkludert “fremfører”). “Fremfører” og “taler” er derfor en underkategori av “dikter”, og brukes når jeg fokuserer på den produktive siden i fremførelsen. (Se også fotnote 2, side 8.)

⁷ Kort sagt så er det meget mulig at fenomen som kun forekommer én gang, i virkeligheten var tradisjonelle.

diktene er kortere og tettere strukturert enn de serbiske sangene og de homeriske diktene. De mente også at eddadiktene bar preg av å være delvis memorerte tekster, i motsetning til den serbiske diktning. Dermed åpner de for andre former for poetisk språkbruk enn muntlig-formulaisk “improvisasjon”. Også Robert Kellogg, som forsøkte å overføre den muntlig-formulaiske modellen relativt direkte, innrømmer at eddadiktningen i den foreliggende form er ulik den episk-formulaiske diktningen. Både Kellogg og Lönnroth fremmer derfor teorier om at eddadiktningen representerer yngre utviklingsnivå – den opphavlige episke diktning har endret seg, delvis som en følge av påvirkning fra skriftspråket og latinsk skriftkultur. Med unntak av en debatt mellom Einar Már Jónsson og Gísli Sigurðsson i *Tímarit Máls og menningar* (1988–1990), og et formelstudie (Acker 1998), har det siden vært få skrivelser, som har knyttet eddadiktningen tett opp til Lords modell.

Både Harris og Lönnroth har, som en følge av primærkildenes gjenstridighet, oppfordret til studier av den poetikken diktene reflekterer. Og det synes fornuftig å ikke henge seg opp i det faktum at diktene *ikke* passer i den muntlig-formulaiske modellen, men snarere forsøke å forstå dem slik de foreligger. Hvilken nytte har vi av å betrakte eddadiktningen som en etterdønning av en opphavlig improvisert, episk tradisjon (slik Kellogg og Lönnroth gjør)? Riktignok kan vi da tillegge den muntlige-formulaiske modellen en viss relevans for eddadiktningen, men vi har likevel ingen mulighet til å anvende modellen direkte. Hvis den episke diktning tilhører en fjern fortid, forklarer modellen diktningen på *det* tidspunktet, ikke yngre sjangere som på en eller annen måte er relatert til denne fortiden. Skal vi etablere modeller for å forklare eddadiktens tekstualisering, må disse modellene oppfattes som representanter for mentale strategier i dikternes og publikums sinn. Når tekstene er annerledes, er det rimelig å anta at også de bakenforliggende modeller er annerledes. Dermed kan ikke den muntlig-formulaiske modellen få en dominerende rolle i forsøk på å forstå eddadiktningens poetikk.

Et utgangspunkt som kan hjelpe oss videre er å se på den poetiske konteksten til eddadiktene. Da Einar Már Jónsson i 1988 rettet kritikk mot Gísli Sigurðssons noe uforbeholdne anvendelse av den muntlig-formulaiske modellen på eddadiktningen, var ett av ankepunktene nettopp den litterære konteksten diktene står i. Einar Már Jónsson spør om relevansen for å forutsette en improvisert muntlig dikttradisjon, når den samme kulturen har tekstfikserte muntlige former (drottkvætt-diktningen). Gísli Sigurðsson (1988: 398) svarer at eddadiktningen er en annen sjanger enn drottkvætt-diktningen, og at ulike lover gjelder i ulike sjangere. Dette er en svært enkel løsning på en svært sentral innvending. Man må postulere at dikt som *Hauströng* og *Drymskviða* tilhører ulike miljø, dersom man vil utelukke at dikterne ikke kjente teksten som et fiksert fenomen. De to diktene er utvilsomt beslektet på en eller annen måte, og man kan også med sikkerhet

si at eddadikterne formulerte deg i “skaldiske vendinger” (*Prymskviða*, *Hymiskviða*, *Alvíssmál*, *Grimnismál*), og at skaldediktere formulerte seg i “eddiske vendinger” (*Hákonarmál*, *Eiríkskviða*, *Hrafnsmál/Haraldskvæði*). I tillegg er det grunn til å spørre seg hvordan den grunnleggende inndelingen mellom edda- og skaldediktning kan og bør forstås, for det har vært rettet sterk kritikk mot den (Frank 1985: 159–160).⁸ Det generiske⁹ skillet er et problem som krever oppmerksomhet, særlig når man vil importere en modell til et materiale som i utgangspunktet er annerledes enn det materialet som dannet grunnlag for modellen.

En av de sentrale forskjellene ligger i de spor av fremførelse man kan hevde å se. Phillpotts (1920) og Gunnells (1995) studier tar utgangspunkt i dikt som i hovedsaklig består av dialog. Man kan godt tenke seg en dramatisk tradisjon, når diktene i stor grad er strukturert som replikkveksling. En modell basert på narrative enheter (som ‘tema’ eller ‘type-scener’) synes ikke å være den mest nærliggende forklaringsmodellen på materiale som er dramatisk i en eller annen forstand. Disse diktene kan i svært liten (men varierende) grad sies å være drevet fremover av narrative forløp, og skiller seg dermed fra episk-formulaisk diktning på et meget fundamentalt punkt. Sjangerforhold og spor av fremførelse må utvilsomt studeres, og det må sies at det er relativt iøynefallende trekk ved diktningen som reduserer verdien til Gísli Sigurðssons sjangerargument. Det er som Harris og Lönnroth påpeker nødvendig å undersøke poetikken i eddadiktene *uten* å direkte-importere en modell dannet fra et materiale som i liten grad er sammenliknbart. Til det formålet er det snarere trolig at undersøkelser av sjangerforhold og fremførelse kan medvirke til å forstå *forskjellene* mellom episk-formulaisk diktning og eddadiktning.

1.3 Undersøkelsens struktur og fremdrift

Avhandlingen har to hoveddeler, som skiller seg både i metodikk og kildefokus. Del I (kap. 2–4) har et videre perspektiv og del II (kap. 5–8) et snevrere.

Kildefokus er i del I rettet mot de mytologiske eddadiktene, med et innhold som ble oppfattet som tradisjonelt i kildenes samtid. Når Snorre forsøker å fremstille førkristen mytologi, integrerer han for oss kjente og ukjente mytologiske eddadikt i fremstillingen. Eddadiktene ser ut til å fungere som bekreftelser på Snorres egen fremstilling av mytene i *Gylfaginning*. I noen tilfeller har vi muligens å gjøre med eksplisitte referanser til tradisjon: *Svá er sagt í fornum vísindum at þaðan af váru dógr greind ok*

⁸ Frank nevner også andre eksempler på overlapping mellom edda- og skaldediktning. Se særlig side 160.

⁹ Jeg bruker *generisk* for å unngå uttrykk som “sjangermessig”.

áratat, svá sem segir i Völuspá (Gylfaginning: 12); Svá er hér sagt í orðum sjalfrá ásanna (Gylfaginning: 34). Det er også viktig å påpeke at intensjonen i Snorres *Edda* ser ut til å være forbundet med videreføring av aktiv poetisk tradisjon, men skaldediktning fremfor eddadiktning. Den mytologiske eddadiktningen inngår likevel i Snorres *Edda*, som *referanse til den mytologiske tradisjonen*. Mytologien er viktig, fordi kjenningspråket er uløselig knyttet til myter og mytiske forestillinger. Skulle kildeutvalget også inneholde heroisk eddadiktning, og prosimetrisk diktning i fornalder- og samtids-sager, ville det oppstå komplikasjoner som følge av forskjellene i stoffets natur og bruken av stoffet i ulike tekstsammenhenger.¹⁰ De ikke-mytilogiske kildene bør naturligvis inkluderes i studier av tradisjonens utvikling i middelalderen, men i dette studiet skal vi holde oss til de mytilogiske diktene.

I det neste kapittelet skal eddaforskning, inspirert av den muntlig-formulaiske modellen, tas opp i noen detalj. Den overordnede argumentasjonen, som ble overfladisk presentert i forrige avsnitt, skal utdypes, og kommer til å gi ytterligere motivasjon for å undersøke sjanger og fremførelse i kapittel 3 og 4. Det er av interesse å studere hvordan eddadiktene er å oppfatte innenfor den norrøne poesien videre generiske rammeverk (kapittel 3). På bakgrunn av de teoretiske utgangspunktene behandlet i innledningens første avsnitt, skal den sentrale problemstillingen være spørsmålet om hvordan eddapoetikken henger sammen med poetikk i andre diktsjangere. Leseren kan naturligvis ikke forvente en fullt ut tilfredsstillende og dekkende sjangerteori for den norrøne poesien. Heller må det bli snakk om å se nærmere på selve sjangerbegrepet, og på noen overordnede trekk ved forholdet mellom poetikk og sjanger.

Det andre forholdet som ble tatt opp i forrige avsnitt, nemlig mulige spor av fremførelse, skal behandles i det fjerde kapittelet. En grov tredeling av eddamaterialet begrunner en skepsis mot å knytte eddadiktningen til én type fremførelser, for den inneholder dramatiske former av to typer, dialoger og monologer, hvor de talende stemmene tillegges mytilogiske og heroiske identiteter. I tillegg har vi noen få narrative dikt, hvor fortellerstemmen ikke er dramatisert. Det er derfor nødvendig å ta opp disse forholdene. I tillegg skal forholdet mellom prosa og poesi undersøkes i kapittel 4, og noen av de komplikasjonene som oppstår i studier av fremførelse, med tekst i skriftlige kilder som utgangspunkt.

I del II (kap. 5–8), skal korpus innsnevres ytterligere. Et utsnitt av det poetiske språket i *Codex Regius*' gudedikt skal undersøkes ut fra tre perspektiver, som henger nært sammen med de grunnleggende teoretiske rammene, som ble tatt opp i innledningens første avsnitt. Kapittel 5 behandler

---

¹⁰ For eksempel måtte man forsøke å etablere sammenhenger og forskjeller mellom myter og heroiske fortellinger som tradisjonsstoff – en oppgave som i høyeste grad kan karakteriseres som en utfordring.

de spesifikke kriteriene og metodene som brukes for å avgrense en håndterlig del av det poetiske språket, og etablerer noen teoretiske innfallsvinkler til kildenes bruk av de poetiske uttrykkene. Utvalget av poetisk språkbruk er basert på sammenfall i uttrykket, eller tekstoverflaten, og bruken av disse uttrykkene i materialet er reflektert i de tre siste kapitlene. Overflatesammenfall som kriterium betyr at man i utgangspunktet ikke avgrenser utvalget til en type poetisk språk som sammenfaller med en viss type underliggende poetikk. Utvalget innebærer at de samme ordvalg er foretatt mer enn én gang i korpus, og har i utgangspunktet ikke ordvalgenes årsaker som del av det grunnleggende inndelingskriteriet. Dette metodisk tiltalende utgangspunktet tillater oss å studere de forekomstene som dukker opp ut fra problemstillinger nært tilknyttet tekstualiseringen.

Det poetiske språket viser seg å kunne belyse tre problemstillinger, som utgjør de tre siste kapitlene. I kapittel 6 er det de *intertekstuelle* sammenfallene i ordvalg som skal studeres (sammenfall *mellom* tekster). Diktene som der skal brukes som eksempler, er de narrative mytologiske dikt i *Codex Regius: Þrymskviða* og *Hymiskviða*. I det kapitlet skal særlig *Þrymskviða* undersøkes grundig, med hovedvekt på de intertekstuelle koblingene til annen diktning. På den måten kan den muntlig-formulaiske modellens relevans for eddastudier belyses, siden de narrative diktene er de eneste som har tilsvarende tekststrukturering som den episk-formulaiske diktningen. I det kapitlet skal vi derfor vende tilbake til den muntlig-formulaiske forskningen, og se på de intertekstuelle uttrykkenes rolle i *Þrymskviða* og *Hymiskviðas* tekstualisering. Kriteriene for utvalg av poetisk språk, innebærer at formler i noen grad vil fanges opp. Imidlertid innebærer sammenfall i uttrykk også at gjentakelser innen én og samme tekst blir fanget opp, og allerede i kapittel 6 blir det relevant å spørre seg om forholdet mellom ordvalg som er intertekstuelle og dem som er *tekstuelle* (i samme tekst). I *Þrymskviða* er det en mengde eksempler på repetisjon, og det er åpenbart at ordvalg som dukker opp i én tekst, ikke kan vurderes på samme måte som de intertekstuelle. I kapittel 6 er det på sin plass å spørre seg om forholdet mellom intertekstuelle og tekstuelle sammenfall i ordvalg og de tekstuelle ordvalgene, for i *Þrymskviða* spiller repetisjon en viktig rolle for tekstualiseringen. Spørsmålet henger sammen med bruken av tradisjon i diktene og krever også en viss diskusjon av tradisjonens rolle i tekstualiseringen. Når ordvalg opptrer “lokalt”, altså i én tekst, er det også grunn til å spørre seg hva dette kan fortelle om forholdet mellom teksten og poetikken. Dette er også spørsmål av stor relevans for sammenlikningene mellom eddadiktningen og den episk-formulaiske diktning.

På grunn av repetisjonens fremtredende rolle både i *Þrymskviða* og andre eddadikt, skal den undersøkes nærmere i kapittel 7. Der skal én av dens mest fremtredende funksjoner undersøkes, for repetisjonen inngår ofte i deler av diktene, og bidrar til å gi disse delene et eget særpreget. Denne

bruken av gjentakelse kan være interessant av flere grunner. For det første kan man muligens si at den vitner om holdninger til språket og teksten: Mer eller mindre eksakt repeterte ordvalg brukes for å gi identitet til dikt og deler av dikt. Tekstenes deler er ofte så særpregede at de nærmest utfordrer tekstens enhet (som *Loddfáfnismál* i *Hávamál*), og kan kanskje være en indikator på estetikk forbundet med tekstens oppbygning. I alle fall skal repetisjonens “tekstkonstituerende” funksjon først undersøkes i *Alvíssmál* og *Vafþrúðnismál*, dialoger med omfattende repetisjon. Dernest blir andre eksempler på strukturerende repetisjon studert, både den som opptrer i bolker på flere strofer, og gjentakelse innen strofene. Spørsmålet om forholdet mellom teksten og delene innenfor poetikken, leder oss til et fenomen nært beslektet med de diktbolkene repetisjonen danner: tuler (*pulur*), lister i diktform, som helst forekommer i monologene (*Völuspá*, *Hávamál* og *Grímnismál*). Tulene gir tekstene noe av det samme preg som repetisjonens bolker. De fremstår som så særpregede i sine tekstomgivelser, at de nærmest kan minne om selvstendige tekster.

I kapittel 8 skal vi se på mulige referanser til muntlig fremførelse. Utgangspunktet er fenomenet i *Völuspá* som Lars Lönnroth påpekte i *Den dubbla scenen* (1978). Det kan se ut til at diktet reflekterer et spill på en dobbel scene, på den ene siden plasseres diktet i en mytologisk setting, og på den annen side i selve fremførelsen. Mens Lönnroth går langt i å konkretisere den muntlige fremførelsen, skal den i kapittel 8 studeres med en minimal grad av forutsatte detaljer. Med en muntlig fremførelse som hypotetisk utgangspunkt skal de *deiktiske* referansene i *Völuspá* studeres, altså referanser som henger sammen med ytringens forankring i sted, tid og person. Analysen av *Völuspá* etterfølges av en kort undersøkelse av *Hávamál*, hvor enkelte av de deiktiske forholdene vurderes i lys av teorien om den doble scenen.

For å oppsummere: Studiene av sjanger og fremførelse i første del og det poetiske språket i andre del, kan forhåpentligvis kaste lys over tekstualiseringen av eddadiktene. De mytologiske eddadiktene poetikk blir undersøkt i videre generiske sammenheng (kap. 3) og i forbindelse med de enkelte tekster (kap. 6, 7 og 8). Tradisjonen i videre forstand studeres i de narrative eddadikt (kap. 6). Både den skriftlige og muntlige fremførelsen i de mytologiske eddadikt tas opp (kap. 4), og også noen forhold spesifikt knyttet til muntlig fremførelse (kap. 8).

Del I

2 Den muntlig-formulaiske eddaforskning

Før den muntlig-formulaiske eddaforskningen tas opp, kan det være nyttig å gi en kort fremstilling av hovedtrekkene ved “den muntlig-formulaiske modellen”, slik den fremstår i Albert Lords *The Singer of Tales* (1960). Et utgangspunkt er Lords beskrivelse av sangerens forhold til innhold og form:

When the singer of tales, equipped with a store of formulas and themes and a technique of composition, takes his place before an audience and tells his story, he follows the plan which he has learned along with the other elements of his profession. Whereas the singer thinks of his song in terms of a flexible plan of themes, some of which are essential and some of which are not, we think of it as a given text which undergoes change from one singing to another. [...] To the singer the song, which cannot be changed (since to change it would, in his mind, be to tell an untrue story or to falsify history), is the essence of the story itself. His idea of stability, to which he is deeply devoted, does not include the wording, which to him has never been fixed, nor the unessential parts of the story. He builds his performance, or song in our sense, on the stable skeleton of narrative, which is the song in his sense.

(Lord 1960: 99)

Dette sitatet oppsummerer forhold som blir sentrale i den muntlig-formulaiske eddaforskningen. For det første fremstiller Lord sangerens kompetanse som tilgang til ‘formler’ og ‘tema’, hvor formlene er tradisjonelle uttrykk, stereotype syntagmer, tilpasset versemålets rammer (op. cit.: 30–67). ‘Temaene’ er på et høyere strukturelt nivå: De er narrative enheter som reflekterer typiske eller tradisjonelle scener og hendelser i sangene (op. cit.: 68–98). Formlene og temaene er de viktigste elementene i sangerens kom-

petanse, for de gjør det mulig for dem å uttrykke seg innenfor versemålets rammer i den enkelte fremførelsen. Sangeren uttrykker den stabile narrative strukturen (“the essence of the story itself”) ved sin poetiske kompetanse, og er ikke opptatt av en ordrett gjengivelse av en slags memorert tekst (som en fast rekkefølge av ord). Modellen forklarer dermed hvordan sangerens “mentale poetikk” muliggjør fremførelser av de samme narrative strukturer gang på gang, i varierende tekstformer. En tilsvarende poetikk viser seg å være reflektert i homerisk epikk, og i andre kulturelle kontekster. Det er derfor ikke underlig at også forskningen på norrøn litteratur prøver ut den muntlig-formulaiske modellen.

Robert Kellogg skrev sammen med Robert Scholes *The Nature of Narrative*. I kapittelet om “The Oral Heritage of Written Narrative” (Scholes og Kellogg 1966: 17–56) introduserer Kellogg teoriene til Parry og Lord og presenterer sin oppfatning av den muntlige tradisjonen på Island. Her lanserer han teorien om at både sagalitteraturen og eddadiktningen har sitt utspring i en eldre episk diktning, mer av den karakter Parry og Lord hadde observert i Serbia og i den homeriske diktning. Likevel er skaldediktningen en sjanger hvor tekster (som rekkefølger av ord) blir overført stabilt (op. cit.: 46), og er dermed nærmest en motsetning til eddadiktningen, som er formulaisk og nærmere den opphavlige episke diktning.

Lars Lönnroth publiserte i 1971 artikkelen “Hjálmar’s Death-Song and the Delivery of Eddic Poetry”, som delvis kan oppfattes som et svar på Kelloggs kapittel i *The Nature of Narrative*. Innledningsvis berømmer han Kellogg for å være en av dem som har satt fokus på norrøn diktning og de muntlig-formulaiske teorier om muntlighet. Likevel stiller han spørsmålstegn ved Kelloggs anvendelse av modellen på det norrøne materialet:

But some of their interpretations are insufficiently adapted to the specific characteristics of Norse poetry and to the poetic practices in Scandinavia as we know them from the sources. Scandinavianists should finally begin to learn from the theories of Parry and Lord, but they should also guard themselves against some of the oral-formulaic doctrines, which they may in fact help to modify by virtue of their knowledge of the very extensive Norse material, still a vast *terra incognita* to most medievalists.

(Lönnroth 1971: 2)

Lönnroth er kritisk til Kelloggs bruk av formler som grunnlag for å betrakte eddadiktene som muntlig-formulaiske improvisasjoner, analoge med de jugoslaviske diktene i Parry og Lords studier: “he does not seem to pay sufficient attention to the fact that the Eddic lays are considerably shorter and more tightly structured” (ibid.). Videre innvender Lönnroth at det finnes en del bevis for at eddadikt ble memorert, ikke improvisert. Han er likevel inne på tanken at eddadiktningen kan ha sprunget ut av improvisert

kunstform, men på eldre utviklingstrinn (op. cit.: 9). Ulike versjoner av dikt, som trolig er muntlige varianter, “contain such a large number of identical lines that we can say with certainty that they must depend on a more or less fixed, memorized text” (op.cit.: 3). I tillegg peker Lönnroth på et skille i norrønt språk mellom det å komponere (*yrkja*) og resitere (*flytja, føra fram, kveða*). Bevisbyrden må etter Lönnroths mening “rest with anyone wishing to claim that *any* longer Norse poem, as we noe know it, was based on an improvised performance” (ibid.).

På tross av denne innvendingen mener Lönnroth at de muntlig-formulaiske teorier har verdi for forståelsen av eddadiktningen. Ikke minst er fokus på den muntlige fremførelsen viktig, og Lönnroth nevner flere ganger den egenskapen ved de muntlige fremførelser, som han senere skulle tillegge en egen bok, *Den dubbla scenen* (1978). Han viser til sammenhengen mellom fremførelsen og det fremførte stoffet. Dette gjelder den fiktive fremførelsen av prosa og heltedikt i *Nornagests þáttur*, hvor blant annet en didaktisk tale om en ung krigers ideelle oppførsel er lagt i Odins munn, i eddaversemål (1971: 6, 7). Han nevner også siteringen av *Bjarkamál hin fornu* i forkant av slaget på Stiklestad, hvor fortellingen om et slag og et reellt slag kobles (op. cit.: 7–8). Han mener at *Hjalmars dødssang* kan ha hatt en sammenliknbar effekt (op. cit.: 12). Andre doble motiv kan rette seg mot fremføreren av diktene, f.eks. der *Hávamál* forteller om en sliten vandrer som ankommer og venter seg gjestfrihet, mat og drikke – og fremstår som en vis gammel reisende (op. cit.: 8 og fotnote 25).

Lönnroth setter videre fokus på kombinasjonen av poesi og prosa (*prosimetri*), hvor prosaen formidler i objektiv stil, mens poesien har didaktiske og retoriske formål, og en dramatisk effekt, ettersom diktningen er lagt i munnen på fortellingens figurer. I mange tilfeller står fortellingen stille når diktningen brukes. Noe lignende finner man i vestgermansk tradisjon, men “the Norseman pushed the separation between factual narration and dramatic exhortation a step further by letting the saga prose take care of the former while reserving poetry for the latter” (op. cit.: 8). Lönnroth mener den skandinaviske eddadiktningen har sin historiske bakgrunn i “pure verse narration of the West-germanic type, the narrative parts of which they later consigned to prose” (op. cit.: 9). Hans teori om eddadiktene innebærer at man må betrakte dem som “carefully polished products of poetic craftsmanship, as poetic and dramatic showpieces meticulously preserved from one performance to the next, where they would be the especially esteemed highlights of a legendary and, presumably, highly variable prose story” (op. cit.: 10).

Videre i artikkelen tester Lönnroth teorien i forhold til *Hjalmars dødssang*, overlevert henholdsvis i *Hervarar saga* og *Qrvar Odds saga*. Diktet reflekterer et tema som finnes både i norrøn og vestgermansk tradisjon: den døende heltens siste monolog. De to versjonene av diktet betrakter Lönn-

roth som muntlige varianter, og tar avstand fra de filologisk orienterte teoriene om litterære lån, og forsøk på å rekonstruere den tapte “opprinnelige tekst” (op. cit.: 12–13). Han sammenligner også *Hjalmars dødssang* med Beowulfs dødssang, og påviser flere felles motiv (op. cit.: 14–15), men også noen sentrale forskjeller: Dødssangen i *Beowulf* er tre ganger så lang som *Hjalmars dødssang*. I *Beowulf* er direkte tale (mellom Beowulf og Wiglaf) vevd sammen med narrative vers og fortellerens didaktiske kommentarer, mens den norrøne versjonen består av en talende stemme omgitt av narrativ prosa. En annen faktor er forholdet til det fortalte stoffet. Den norrøne dødssangen har en “much more visual and dramatic presentation of the scene”, mens man i *Beowulf* kan si at “the setting remains vague [...] abstract rhetoric often substitutes for concrete details” (op. cit. 4). Det norrøne diktet er også tettere organisert; metrikken og syntaksen faller i større grad sammen enn i *Beowulf*. Samtidig som språket er mer “ordrikt” enn i den norrøne teksten, har *Beowulf* langt flere formler. Formler finnes også i *Hjalmars dødssang*, og der de to tekstversjonene av diktet avviker mest fra hverandre, er formler mest frekvente. I den sammenheng hevder han at de mest tradisjonelle emnene har en tendens til å gjøre mest bruk av formler, mens mer originale deler, viktige for strukturen, har færre. En viktig faktor ved *Hjalmars dødssang* er i følge Lönnroth at diktet er *avhengig* av forklarende prosa. De ulike grader av “dramatiskhet” i eddadiktningen kan i følge Lönnroth forklares med ulike utviklingstrinn i overgangen fra poetisk narrativ til prosimetri.

I *Den dubbla scenen: Muntlig diktning från Eddan til ABBA* (1978) fører Lönnroth videre tanken om at den fiktive lokaliseringen av innholdet utveksler mening med situasjonen hvor den muntlige fremførelsen finner sted. En serie analyser tar opp ulike muntlige tekster – fra eddadikt til ABBA – *Vqluspá* til *Money, Money, Money*. Det er i utgangspunktet kapitlet om *Vqluspá* (1978: 29–52) som er mest relevant for denne avhandlingen, og som derfor tas opp her. Lönnroth trekker, som i artikkelen om *Hjalmars dødssang*, inn hvordan diktningen kan ha hatt en slik dobbel referansefunksjon i *Nornagests þátr*. Han nevner også beskrivelsen av volvens opptreden i *Eiríks saga rauða*, for å etablere forestillingene om volvene i middelalderen. En av de første faktorene han nevner, når han tenker seg diktet fremført for et 1200-talls-publikum, er at publikum må ha hatt en viss kunnskap om norrøn mytologi for å forstå diktets innhold (op. cit.: 39), men som han skriver senere, er det på ingen måte sikkert at publikum har kjent myten om hvordan Odin, Vilje og Ve skaper verden ved å drepe Yme, selv om Yme er nevnt i *Vqluspá* (op. cit.: 45). Om de ni verdener som nevnes i andre strofe av diktet, og som det finnes en del forklaringer på, skriver Lönnroth: “Vi kan räkna med att det fanns åhörare på 1200-talets Island som var precis lika mystifiserade som vi själva är. Det *skall* vara oklart. Huvudsaken er at publiken får en förnimmelse av ett

dunkelt kosmisk sammanhang” (op. cit.: 42). Lönnroth åpner på mange måter, og i kontrast til den fortolkningsaktivitet man ofte ser i forskningen, for uklarheten og tvetydigheten som effekt i fremførelsen.

I forsøket på å plassere diktet i en 1200-talls-sammenheng finner han også noen kontaktpunkter mellom innholdet og en slik kontekst: Gudene samles til ting i diktet, som islendingene gjorde på den tiden. Gullalderen i *Völuspá* forbinder Lönnroth med landnámstiden, og utviklingen mot ragnarok med utviklingen og intensiveringen av familiefeidene:

Vad *Völuspás* lyssnare upplever under recitationen är hur landnámstidens lyckorike går under men återigen upprättas – förutsatt att man accepterar den hierarki av värden som råder i hövdingens festsal.

(Lönnroth 1978: 50–51)

Lönnroth innrømmer at mange av strofene godt kunne tolkes i andre miljøer, i perioder før 1200-tallet (som diktets komposisjon oftest legges til) eller i vanlige bondegårder, ikke nødvendig i “hövdingens festsal.” Likevel kommer han avslutningsvis med et kraftig angrep på rekonstruerende filologi, hvor man forsøker å fortolke diktene innenfor kontekster langt eldre enn de nærværende former. Det blir omtrent, skriver han, som å lete etter innflytelsen fra *Völuspá* i Richard Wagners *Nibelungenring*, i stedet for å studere Wagners verk som uttrykk for “operaformen og dess sociala miljø” (op. cit.: 52). Lönnroth arbeider også med ‘den doble scenen’ i en artikkel publisert året etter *Den dubbla scenen*: “The double scene of Arrow-Odd’s drinking contest” (1979).

I 1981 publiserte Lönnroth “*Iqrð fannz æva né upphiminn*: A formula analysis”, en artikkel hvor han studerer det allitterative paret *jqrð-upphiminn*, som forekommer i ulike sammenhenger: i eddadiktningen, i en svensk runeinnskrift og i vestgermansk religiøs poesi. På den ene siden viser Lönnroth hvordan *jqrð-upphiminn* brukes der “X (a mythical sage) is challenged to tell Y about the creation” (Lönnroth 1981: 316). I andre tekster refererer formelen til ødeleggelsen av verden (op. cit.: 317–323). I et tillegg til artikkelen tar Lönnroth opp (op.cit.: 324–327) et par forekomster av *jqrð-upphiminn*, som han ble gjort oppmerksom av Gerd Wolfgang Weber, og som skaper en tredje kontekst for formelen: magiske formularer. Disse kan muligens forstås i rammene av skapelses- og ødeleggelsestematikken. Kildene er en angelsaksisk tekst fra før år 1000 og en dansk fra ca. 1300. Lönnroth ser altså på bruken av det allitterative paret i *Völuspá* og de andre tekstene, som uttrykk for samme formulaiske modell, framfor lån mellom tekster.

Når det gjelder forholdet til muntlig-formulaisk teori, tar Lönnroth det samme standpunkt som i artikkelen om *Hjalmars dødssang* (1971). Han gjør også teorien om utviklingen av eddadiktningen fra opphavlig improvi

sert epikk til mer fikserte tekster noe klarere. Man kan muligens også spore noe større reservasjoner mot å betrakte eddadiktene som overveiende memorerte tekster:

It also appears quite likely that Eddic texts were improvised, or were at least quite fluid and changeable, at an early age in their transmission, before the Icelanders started to concern themselves so much with rigid metrical rules and the preservation of “correct” poetic diction. From a formal point of view, Eddic poems must once have been closer to Anglo-Saxon verse than they appear in *Codex Regius*, and this means that they must also have been more loosely structured and more formulaic in style; easier to improvise, more difficult to memorize.

(Lönnroth 1981: 312)

En annen forsker som tar opp Lords teori og modell er Joseph Harris. Han legger i en artikkel fra 1983, med overtittelen “Eddic Poetry as Oral Poetry”, vekt på nødvendigheten av å vurdere eddadiktningen i lys av teori-dannelsen om muntlighet, ettersom det har vært, og er, vanlig å betrakte dem som tekster med opphav i muntlig tradisjon. Så legger han til:

However, two cardinal mistakes are to be avoided: the force of foreign analogies must not be allowed to stand in the way of discovery of the special nature of the Eddic tradition; and, similarly, we should make sufficient allowance for the heterogeneity of the Eddic tradition itself.

(Harris 1983: 210)

De to diktene om Helge Hundingsbane (*Helgakviða Hundingsbana I og II*) danner utgangspunktet for Harris’ artikkel, hvor tre emner i tilknytning til muntlig-formulaisk teori blir tatt opp: spørsmålet om tekstlig stabilitet og memorering, komposisjonsenheter og forholdet mellom tradisjon og innovasjon.

Når det gjelder den tekstlige stabiliteten, setter Harris opp et spekter av muligheter for hvordan komposisjon og tradering har foregått. Komposisjon er improvisert eller planlagt (“deliberative”); traderingen er memorert, improvisert eller en kombinasjon av improvisering og resitering. Han mener at de to kvadene om Helgi viser at hukommelsen har hatt en stor rolle i tradisjonen, og selv om han er uklar på det punktet, synes han å mene at *teksten* har vært memorert. Samtidig er forskjellene av en slik karakter at en viss minnesvikt og “lapping” ved hjelp av formler ikke kan forklare dem. Altså må bevisste endringsprosesser ha vært i sving.

Helgakviða I bærer ifølge Harris preg av å være en bevisst “skaldisk” revisjon av eldre muntlige kilder. Dette kan illustrere hvordan tradisjon og innovasjon har inngått i formidlingen av stoffet. Man kan likevel ikke, påpeker Harris, uten videre overføre resultatene fra en analyse av de to Hel-

ge-kvadene til eddadiktningen; de er “meant to be no more than suggestive for Eddic tradition in general” (1983: 211).

I sitt kapittel om eddadiktning i *Old Norse-Icelandic Literature: A Critical Guide* (1985) har Harris et avsnitt om eddadiktning som muntlig poesi. Der kommer han med noen interessante vurderinger av forskningshistorien og det teoretiske grunnlaget for å studere eddadiktenes muntlige natur. Den generelle holdningen til muntlig-formulaisk teori er den samme som i artikkelen fra 1983: “The study of an oral poetry should not be overly influenced by Lord’s brilliant analysis of the South Slavic tradition, and a major task is to determine the specific nature of each tradition” (1985: 112). Han bemerker at den internasjonale interessen for “oral literature has been received coolly by students of Norse literature, and its positive accomplishments here are so far meager” (1985: 112–113).

Harris finner selv to årsaker til *ikke* å granske eddadiktningen som muntlig poesi. For det første kan man betvile at eddadiktningen i det hele tatt kan betraktes som muntlig, enten i betydningen improvisert eller i betydningen “ikke skrevet”. Diktene inngår i det trettende århundrets håndskriftskultur. I tillegg har man tidligere foreslått at runeskriften har blitt brukt i overføring av diktene (Björn M. Ólsen 1883), en teori som etter Harris’ mening har fått fornyet aktualitet, siden det er funnet runepinner med poesi i eddaform (1985: 114). Den andre grunnen til ikke å undersøke eddadiktningen som muntlig, er å stille spørsmål ved selve verdien av kategoriene muntlig/skriftlig: “If we exclude the strict Lordian model, as I think we must, for Old Norse, have we robbed the distinction between written and oral, and therefore the sense of the inquiry, of all meaning?” (ibid.). Harris begrunner et studie av eddadiktningen som muntlig, ved å vise til Ruth Finnegans kritikk av den totale motsetningen mellom det skriftlige og muntlige. Hennes undersøkelser i Afrika viser at man i stedet for en dikotomisk oppfatning må regne med skriftlige og muntlige former i sameksistens, et bredt spektrum av ulike poetiske modi. Ett av punktene Harris trekker fram, som han også var inne på i artikkelen fra 1983, og som delvis bryter med tanken om muntlige tekster som flyktige performative fenomen, er at norrøn poesitradisjon ser ut til, iallefall delvis, å være basert på memorering (Harris 1985: 117).

En av de viktigste oppgavene i forskningen på eddadikt er, ifølge Harris, å utvide forståelsen av eddadiktningens “poetiske grammatikk”, i sammenligning med andre muntlige sjangere. Spørsmålet om poetiske formler er viktig i denne sammenhengen, ettersom formelen er en helt sentral enhet hos Lord og i annen forskning på muntlig poesi. Selv om formler i eddadiktning har fått en viss vitenskapelig oppmerksomhet, er det etter Harris mening nødvendig å bygge opp “a new theory of the language of eddic poetry and a new definition of the units of its poetic grammar” (op. cit.: 120). At repetisjoner og formler forekommer, er et fakum, men hvordan

skal de forstås innenfor eddadiktningen, dersom diktningen avviker på de nevnte måter fra Lords modell? Spørsmål er komplisert og trenger forslag til svar, skriver Harris. Også på høyere strukturelle nivå, som 'tema' og 'type-scener' mener Harris at eddadiktningen vanskelig lar seg passe inn.

I to artikler publisert henholdsvis fem og seks år etter Harris' skriver om "Eddic Poetry as Oral Poetry", kommer Kellogg igjen inn på spørsmålet om eddadiktens status som muntlige/skriftlige i artiklene "The Prehistory of Eddic Poetry" (1990) og "Literacy and Orality in the Poetic Edda" (1991).

Det førstnevnte arbeidet ble presentert som paper på sagakonferansen i Spoleto (1988). Kellogg ønsker der å vurdere "the dual nature of Codex Regius 2365, 4°: as a repository of ancient oral traditions and as an achievement of thirteenth-century literary scholarship" (1990: 187). Innledningsvis presenterer Kellogg sitt syn på muntlig diktning som "a more abstract *competence* to produce poems in performances" (1990: 188). Han mener det er usannsynlig at eddadiktene har vært overført som memorerte tekster. En slik overlevering vil innebære at den karakteristiske egenskapen ved muntlig tradering, hvor tradisjonsstoff er i kontinuerlig endring, i det tilfellet vil være uvirksom eller minimal. Heller må man regne med en levende muntlig tradisjon "until literacy gradually replaced it, and that the two cultures, oral and literate, existed side-by-side for many decades in Iceland" (op. cit.: 189).

Kelloggs artikkel kan oppfattes som en gjennomgang og anvendelse av den muntlig-formulaiske modell på eddadiktningen. Han tar opp forholdet mellom de talende stemmer i diktene, diktens innhold og fremføreren. I dette henseende er eddadiktningen muntlig, for disse tre er preget av en stor grad av nærhet. "Fortelleren" står stort sett ikke utenfor innholdet, for dersom det hadde vært tilfelle, hadde vi hatt å gjøre med en skrivende forfatter (1990: 189–190). Eddadiktningen er også muntlig i den forstand at tradisjonen er den autoritet fortelleren representerer. Også formelstoffet vitner om eddadiktens muntlige natur: "Literary poets, except to produce some special effect, try never to write the same line twice" (1990: 192).

Hovedpunktet til Kellogg er likevel forholdet mellom eddadiktene i *Codex Regius* og episk diktning. Han fører videre tanken fra *The Nature of Narrative*, at det har eksistert en germansk episk tradisjon, som i eddadiktene kun fremstår som de aspekter ved tekstene allerede nevnt, og som rester av en forfalt episk fortellerkunst:

Rather than to imagine that the eddic poems are the seeds from which epics might have grown, it is plausible instead to see them as the shards and remnants of a collapsed epic tradition that once flourished in Germanic Europe, before literacy and the new learning provided a cultural curriculum more relevant to a new form of society.

(Kellogg 1990: 195)

Eddadiktningen har særlig tre trekk som vitner om at den er et produkt av en tid som har lagt epikken bak seg for flere århundrer siden: Den er kort, encyklopedisk; den inneholder mytologisk og etisk visdom, som stammer fra, eller er avledet av, gudene; den består av episoder fra fortellingene om de tradisjonelle germanske helter. (Op. cit.: 196.)

Når det gjelder de skriftlige aspekter ved eddadiktene i *Codex Regius*, nevner Kellogg organiseringen av dikt og prosatekst i større plott og sammenhenger “that was doubtless developed in epic” (op. cit.: 197). Innen prosakommentarene viser samleren (“the Collector”) en bevissthet om at innholdet tilhører en fortid med andre forestillinger enn sin egen samtid: “Such an awareness is one of the organizing and cognitive habits of literacy” (ibid.). Til sist hevder Kellogg at titlene på eddadiktene, som reflekterer en holdning til dem som fikserte tekster, må være et produkt av det trettende århundre. Kelloggs artikkel fra 1990 er på alle måter et forsøk på å tilskrive den muntlig-formulaiske modellen relevans også i det nordiske tilfellet.

I artikkelen som ble trykket året etter, gjentar Kellogg sine synspunkter på eddadiktningen som “a collaboration between two contemporaneous cultures, one essentially oral and the other essentially literate” (1991: 90). Fokus for artikkelen er Kompilatoren (“the Compiler”), stemmen som former fremstillingen av eddadiktene (op. cit.: 92). Kompilatorens stemme er av to typer: Den første smelter sammen med diktenes fortellerstemme, og opptrer på innholdets premisser, mens den andre er “utenfor” – den er stemmen til en “thirteenth-century scholar” (ibid.). Det er altså den sistnevnte stemmen som omtaler diktene som *tekster med titler*. I sin behandling av diktenes titler uttrykker Kellogg, ennå klarere enn i Spoleto-paperet, sin holdning til tekstualitet:

When stories are in oral tradition, a distinction is felt more strongly between the *events* of being told and the telling of them than is the case in a literate culture, where we almost need to be taught the distinction between “story” and “discourse.”

(Kellogg 1991: 95)

Et annet trekk ved dette “stemmeleie” er at Kompilatoren uttrykker avstand til innholdet, temporalt og ideologisk. Han nevner kommentarer etter *Helgakviða Hundingsbana II*, hvor gjenfødelse blir omtalt som slikt man

trodde på i “gamle dager” (*forneskja*), men som *nå* kalles “kjerringtro” (*kerlingavilla*). Endringen fra muntlig til skriftlig kultur innebærer en overgang fra “sacred myth and epic to ballad and märchen” (op. cit.: 96). Med annerledes fokus, vel å merke, forsøker han som i Spoleto-paperet å argumentere for en utvikling fra en opphavlig episk tradisjon til eddadiktens foreliggende former.

Han avslutter artikkelen med å stille spørsmålet: “[W]here did Snorri and the other Icelandic collectors – or for that matter the scribes of the *Beowulf* manuscript – get their traditional poetic texts?” (Kellogg 1991: 97). Svaret Kellogg gir, er innledet med en omtale av eddadiktningens formulaiske natur (1991: 97–99), dernest atter en stadfestelse av den tekstlige flyktighet som har vært en sentral tese i teoridanningen om muntlig kultur. Tekstene eksisterer i fremførelsen alene: “Epic, like other oral traditions, is *langue*, not *parole*” (1991: 99).

It is clear, in other words, that the eddic poems are late, not early – relics, not progenitors [...] the poems of Codex Regius assumed a literary form that was congenial to the tastes of a people whose imaginations no longer dwelt in epic but who were nonetheless capable of acknowledging, tolerating, even creating new fictional forms out of the contradictions between myth and history, both of which they understood the importance of preserving.

(Kellogg 1991: 100)

Kort sagt mener Kellogg at diktene må betraktes som synteser av rester fra en eldre episk fortellertradisjon, som hadde de egenskaper den muntlig-formulaiske modellen postulerer, og fra en skriftkultur med antikvariske interesser.

Gísli Sigurðsson hadde på samme måte som Kellogg et paper på sagakonferansen i Spoleto, hvor spørsmålet om Lords modell bør anvendes på eddadiktningen stilles. Selv svarer han:

If we say “no”, we have to argue for very special circumstances in Iceland and Scandinavia which hardly can be paralleled elsewhere, and ignore all the advances made in the field of oral research in the last decades. [...]

I think that it is more fruitful to say “yes”.

(Gísli Sigurðsson 1990: 245)

Et slikt syn betyr at eddatradisjonen ikke innebærer overføring av tekster, men av fortellinger og strukturer, som ved fremførelse blir stadig nye tekster, tilpasset ulike kontekster. Dermed blir det meningsløst å snakke om en forfatter og en situasjon der diktene er komponert, og følgelig forsvinner grunnlaget for å betrakte forskjellige versjoner av de samme diktene som

mer eller mindre rette, i betydningen avvikende fra originalen. Gísli tolker de to diktparene *Helgakviða Hundingsbana I/Helgakviða Hundingsbana II* og *Atlakviða/Atlamál* på grunnlag av en slik tankegang.

I 1988 (samme året som konferansen i Spoleto) publiserte Gísli en populærutgave av *Hávamál* og *Völuspá*, som ble anmeldt av Einar Már Jónsson (1988) i *Tímarit Máls og menningar*. Gísli hadde som i Spoleto-paperet fremstilt eddadiktningen som muntlig i Parry-Lordsk forstand. Einar Márs kritikk av Gíslis utgave er omfattende, og jeg vil kun nevne de faktorer som er mest relevante: For det første betviler Einar Már at eddadiktningen kan oppfattes som muntlig, i den forstand at den kun har eksistert som tekster i fremførelsene. Han nevner i den sammenhengen *dróttkvætt*-diktningen, som det har vært vanlig å betrakte som en teksttradisjon, en tradisjon der man tilstreber ordrett overlevering. Han spør om man bør skape et skarpt skille mellom skalde- og eddadiktning, slik man må forutsette hos Gísli, når eksempelvis *Völuspá* er tydelig influert av skaldespråket? Også Gíslis vektlegging av diktenes fremførelse og omgivelser får hard medfart av Einar Már: Ulike sosiale grupper blir forklaringen på det man tidligere hadde oppfattet som grupper av eddadikt fra ulike tider. Einar Már mener at Gísli operer med sirkelargumenatsjon: “fyrst er búið til “umhverfi” eftir kvæðunum og svo er “umhverfið” notað til að skýra kvæðin...” (Einar Már Jónsson 1988: 384). En annen innvending Einar Már har, er at Gísli tar for lite hensyn til diktningens skrifttradisjon, altså trekk i diktene som kan forklares med annet enn deres muntlige opphav. Et av eksemplene, som Einar Már trekker frem, er de to første linjene av *Völuspá*, hvor Gísli følger *Codex Regius*-manuskriptet: *Hliods bið ec / allar kindir* (*Norræn fornkvæði*: 12). De fleste utgivere har valgt å bruke *Hauksbók*-teksten her for å få metrikken til å gå opp: *Hlióðs bið ek allar / helgar kindir* (op cit: 19), men ettersom Gísli oppfatter de to versjonene som ulike muntlige versjoner, beholder han altså *Codex Regius*' linjepar. På det generelle planet innebærer Gíslis teori at eddadiktene først er blitt fikserte tekster ved nedskrivningen. Dermed blir det også problematisk å plassere tolkninger av diktene i en kontekst forut for nedskrivningen, slik Sigurður Nordal hadde gjort, og Gísli avviser. Dette på tross av, skriver Einar Már, at Sigurður Nordals teori har “varpað ljósi á mörg atriði kvæðsins og hugsun þess” (Einar Már Jónsson 1988: 387).

Gísli svarte på anmeldelsen i siste nummer av *Tímarits Máls og menningar* i 1988, og hovedpoenget hans er at Lords teori om muntlig diktning fundamentalt endrer premissene for vitenskaplig behandling av eddadiktningen. Når det gjelder Einar Márs innvending mot det å betrakte eddadiktningen som fundamentalt annerledes enn skaldediktningen, ser det ut til å være Gíslis hovedpoeng at eddadiktningen er en annen sjanger en drottkvætt: “Hér er um ólíkar kveðskapargreinar at ræða og um varðveislu þeirra gilda ólík lög” (Gísli Sigurðsson 1988: 398). Det er i denne sammen-

hengen et poeng for Gísli at eddadiktningen er anonym (ibid.), mens skaldediktningen er knyttet til navngitte forfattere. Gísli opprettholder på dette grunnlaget sitt syn på eddadiktningens ustabilitet.

I 1990 publiserer Einar Már en artikkel i årets to første hefter av *Tímarit Máls og menningar* med tittelen “Heilsurækt fræðanna: Munnleg geymd og eddukvæði” (1990, a og b), hvor han diskuterer Millmann Parry og Albert B. Lords arbeid på serbiske sangertradisjoner og eldre undersøkelser av samme stoff. Han problematiserer tendensen til å betrakte de serbiske tradisjonene som modeller for andre kulturers muntlige diktning, i den sammenheng også Gíslis plassering av eddadiktningen innenfor modellen. Han er enig med Gísli at drottkvættediktningen og eddadiktningen er forskjellige sjangre: “Að vísu, en maður skyldi þó ætla, að dróttkvæðin standi eddukvæðunum dálitlu nær í tíma og rúmi en söguljóð sem tekin voru upp í Serbíu árið 1935!” (1990b: 95). Å overføre egenskapene fra den serbiske diktning til eddadiktningen forutsetter, etter Einar Márs syn, en diktradisjon lik den serbiske: “hann [Gísli] verður sem sé að færa rök að því að eddukvæðin hafi orðið til á sama hátt og Parry og Lord telja að suður-slafnesku kvæðin séu ort. Þetta gerir han ekki, enda kynni það að vefjast fyrir fleirum” (op. cit.: 96).

Gísli svarer i neste hefte av *Tímarit Máls og menningar* med å vise til en analogi fra evolusjonsbiologien: De grunnprinsippene Charles Darwin påviste i *On the Origin of Species* er grunnleggende premisser for moderne forskning, på samme måte som Millmann Parry og Albert Lords arbeid har definert prinsipper om muntlig kultur, som forskningen ikke kan betvile. Han gjentar prinsippene om den muntlig diktningens ustabilitet og hevder at studier siden har bekreftet dette bildet “Það er því óumdeilt að mynstrið sem Lord lýsir er í grundvallaratriðum rétt” (1990b: 66). Likevel peker Gísli på at diktningen på noen måter kan avvike fra den serbiske diktning. Dette gjelder i det norrøne tilfellet deler av drottkvætt-diktningen og enkelte av de mytologiske eddadikt, som muligens har vært forsøkt overført som tekster. Gísli ofrer også en del spalteplass på det temaet Einar Már tidligere hadde etterlyst: de skriftlige perspektiver ved de foreliggende eddadiktene. Han tar særlig for seg *Völuspá*, som han mener må ha vært kommet til på et trinn mellom muntlig og skriftlig kultur – i en sammenheng der folk hadde begynt å lære seg anonyme kvad ordrett.

I sin utgave av eddadiktene fra 1998 fremmer Gísli Sigurðsson (*Eddukvæði*: xv–xiii) det samme synet som tidligere, men med en del flere reserverasjoner mot den muntlig-formulaiske modellen enn i paperet fra Spoleto. Blant annet skriver han at teoriene til Parry og Lord ikke nødvendigvis er universelt gyldige, og han trekker i større grad inn skaldediktningen. Den har lenge vært forbundet med overføring av relativt stabile tekster. Gísli ser ikke ut til å utfordre dette synet, men betrakter (som mange før ham) skaldediktningen som en motsetning til eddadiktningen. På den måten

bekrefter han at norrøn poesi faktisk har egenskaper, som etter de meninger han fremmet i Spoleto-paperet, “hardly can be paralleled elsewhere”.

Paul Ackers *Revising Oral Theory: Formulaic Composition in Old English and Old Icelandic Verse* (1998) er et formelstudie av norrøne og gammelengelske tekster. Ackers bok er i stor grad en analyse av formulaisk teknikk, og de ulike grader av variasjon og fleksibilitet som finnes i materialet. Acker har muntlig-formulaisk teori som utgangspunkt, og vi skal komme tilbake til hans analyse i kapittelet om repetisjonen som strukturerende fenomen (kap. 7). Annen forskning er ikke direkte tilknyttet muntlig-formulaisk teori, men bør likevel nevnes. Elena A. Gurevič (1986) presenterer en eksperimentell analyse av den samme typen uttrykk Lönnroth har vært inne på, formulaiske par som *jorð-upphiminn*. Eleazar M. Meletinsky (1968[1998] og 1986) undersøker eddadiktningens stereotype poetiske språk innenfor rammer som likner, men ikke sammenfaller med, den muntlig-formulaiske teorien (se Liberman 1999).

Inntrykket man sitter igjen med, ut fra de foreliggende arbeidene hvor Lords teori knyttes til eddadiktene, er at man har to grupperinger (om det lave antallet forskere tillater en slik betegnelse). På den ene siden er Kellogg og Gísli Sigurðsson, som begge så og si insisterer på å den muntlig-formulaiske modellens relevans for eddadiktningen. Man må vel kunne si at begge i liten grad tar hensyn til annen forskning på muntlig diktning, og til den andre forskningen på eddadiktningen som er tatt opp her. Den andre gruppen (Lönnroth, Harris og Einar Már Jónsson) har i sine arbeider i noen grad problematisert den muntlig-formulaiske modellen og pekt på behovet for å ta hensyn til eddadiktningens egne forutsetninger.

2.1 Konkluderende oppsummering

På tross av det begrensede omfanget av forskning på eddadiktningen, som er inspirert av den muntlig-formulaiske modellen, reflekterer de arbeider som er gjort, en del motstridende synspunkter og uavklarte spørsmål. På et punkt synes de fleste av forskerne å være samstemte: Den muntlig-formulaiske teoridannelsen utfordrer grunnlaget for deler av den filologiske praksis, særlig forsøk på å se direkte sammenhenger mellom ulike dikt, ved å forklare likhet som “lån” mellom tekster. Paralleller kan også forklares utfra det underliggende poetiske systemet, som når Lönnroth behandler *jorð-upphiminn*-formelen, og forsøker å knytte formelen til visse “tema”. Denne innvendingen mot tekstlån er, som verken Harris eller Lönnroth nevner, kun absolutt dersom diktningen var improvisert av natur. Når begge mer enn antyder at eddadiktningen, iallefall delvis, har vært memorert, så er fortsatt den muligheten til stede at poeter har brukt eldre diktning i sine egne komposisjoner, direkte eller indirekte. Om memoreringen har

vært en realitet, så blir igrunnen forklaringer utfra det poetiske *langue* enda en mulighet for å forklare paralleller mellom dikt – tekstlån vil fortsatt være en relevant forklaringsmodell.

I arbeidene til Lönnroth og Harris opererer man altså med hypoteser om memorert eller improvisert diktning, eller ulike mellomnivåer. Dersom man ikke tillater seg, som jeg mener man ikke bør, å simpelthen forutsette at eddadiktningen har den samme karakter som den episk-formulaiske diktningen, så får man store problem av kildekritisk art. Hvordan kan man avgjøre hvordan diktningens komposisjon og overlevering har vært? Trolig nærmer man seg grensen for hva som i det hele tatt *kan* bestemmes ut fra det foreliggende materialet, for i den grad det muntlige performative aspektet er behandlet, er kildegrunlaget usikkert: for eksempel prosatekster som har minst ett ben plantet i fantastisk fortellertradisjon (som *Nornagests þátttr*). Også versjoner av dikt, som blir betraktet som muntlige varianter, er problematiske kilder til dette spørsmålet. For det første er det sjelden udiskutabelt om det i det hele tatt er snakk om muntlige varianter. De tre versjonene av *Völuspá* har, for eksempel, oftest blitt betraktet som muntlige varianter, mens Ursula Dronke (i *The Poetic Edda*, bd. 2: 61–92) og Johannesson (2000) argumenterer for en skriftlig bakgrunn for versjonene.¹

Dernest er det nok hinsides den informasjon man kan lese av materialet, å avgjøre hvilken variasjon som har opphav i muntlig tradisjon. Dersom, la oss si, *Hauksbók* og *Codex Regius*-versjonen av *Völuspá* er uttykk for muntlig variasjon, kan man fra forskjellene mellom dem si svært lite om den bakenforliggende muntlige tradiseringskulturen. For begge versjonene *er innenfor en skriftsammenheng*. For å skille forskjeller generert av skrifttradisjonen fra muntlig variasjon, må man på forhånd vite hva som karakteriserer det ene og det andre. De metodiske problemene er store. For det første vet man så lite om eddadiktningens muntlige overlevering, at man vanskelig kan etablere kriterier til å identifisere muntlige trekk i diktene.² Større er den innvendingen at man nærmest uunngåelig vil vektlegge *forskjellene* mellom skriftlig og muntlig variasjon. Da må man stille seg spørsmål, som ikke er enkle å besvare: Kan skriftaktører forandre diktene innenfor tradisjonens rammer? Bør skriveraktivitet innenfor eddadiktningens generiske rammer oppfattes som fundamentalt annerledes enn kreativitet i muntlig tradisjon?

---

¹ Judy Quinn går imidlertid til angrep på den stemmatiske argumentasjon som danner grunnlaget for Dronke og Johannessons teorier. (I paperet “Oral transmission and stemmatic method” presentert på Voss 31. mars 2006, på konferansen *Oral Transmission and Old Norse Texts: theoretical approaches and textual evidence*).

² I noen tilfeller finnes det variasjon som har en slik karakter at man kan argumentere godt for en muntlig endringsprosess, eller en endringsprosess som bunner i hukommelsen snarere enn i skriveraktivitet (se Mundal [kommende]).

Så lenge en improvisert tradisjon hevdes å gjelde for de foreliggende kildenes episke (og tapte) forgjengere, har vi ingen mulighet for å forutsette et dikotomisk syn på muntlig og skriftlig kultur. Enhver påstand om at norrøn muntlig diktning ikke er tekstuell,³ at “teksten” var et fremmed fenomen for dikterne, møter en vegg av problemer i den norrøne konteksten. Det aller største problemet er at diktene i sine foreliggende former er skriftlige, inngår i skriftlige kontekster, og om man ønsker å skrelle bort “det skriftlige” ved eddapoetikken, hva sitter vi da igjen med? Og hvor mye av mulige meningsbærende sammenhenger *forsvinner* i slike prosesser?

Et åpenbart problem hos Kellogg og Gísli Sigurðsson er spørsmålet om sjanger. Som det kom fram i debatten mellom Gísli og Einar Már, forutsetter tanken om eddadiktningens muntlig-formulaiske natur et skarpt skille mellom eddadiktningen og skaldediktningen. Ingen har, så vidt meg bekjent, på noen troverdig måte klart å reise tvil om drottkvætt-diktningen som en muntlig tradisjon basert på tekstoverføring. Einar Már har derfor et poeng når han ironisk bemerker at det skulle være enklere å argumentere for å se sammenhenger mellom drottkvætt-diktningen og eddadiktningen, enn den serbiske diktning og eddadiktningen. Om man forsøker å formulere problemet annerledes, kan man spørre seg om skaldediktningen og eddadiktningen er basert på adskilte poetiske system? Forskjeller er der åpenbart. Samtidig forekommer formler som, Kellogg (1991: 98–99) nevner, også i skaldediktningen: *rauðir baugar* (LEX: 455), eller er å betrakte som kjenninglignende konstruksjoner *hafra dróttinn*, *þursa dróttinn*. Det er også kjenninger og andre “skaldiske” konstruksjoner i eddadikt som *Völuspá*, *Hymiskviða* og *Grímnismál*. Hvordan begrepene ‘eddadikt’ og ‘skaldedikt’ henger sammen med poetiske *langue* i norrøn poesi må tas opp, først i avhandlingens tredje kapittel, og i analysene i avhandlingens andre del.

En av de, etter min mening, aller viktigste oppgavene for å utvide forståelsen av eddadiktningen som muntlig diktning, er å forsøke å etablere en forståelse av de kulturspesifikke premisser den opererer under. Jeg tror ikke det er noen grunn til å oppfatte forsøk på forstå eddadiktningen i sin kontekst som “predarwinisme”, slik Gísli Sigurðsson synes å gjøre. Det Lord gjør, er nettopp å skape en teori basert på den kontekst sangerne opererer innenfor, på utdannelsen av sangerne, på sangerne innenfor den større performative sammenheng. Særlig når man tar i betraktning at de færreste av eddadiktene engang er sammenlignbare med den serbiske episke tradisjon, er det åpenbart et behov for å undersøke eddadiktningens egen poetikk.⁴

---

³ Et forholdsvist ekstremt syn på tekstfenomenets rolle i muntlig kultur finnes i Walter J. Ongs *Orality and Literacy: The Technologizing of the Word* (1982).

⁴ Det kan være interessant å bemerke at Lord selv anerkjenner muligheten for memorert tradisjon (1986: 471) og understreker “that like should be compared with like” (op. cit.: 472).

I kapittel fire skal noen av de forhold som muligens har sammenheng med muntlig fremførelse tas opp, for det er naturligvis et emne som er av stor betydning for poetikken. En sentral innvending mot en enkel anvendelse av den muntlig-formulaiske modellen på eddadiktningen, er at eddadiktningen delvis bærer preg av å være dramatisk, slik Phillpotts (1920) og Gunnell (1995) peker på. I tillegg til å se nærmere på spor av muntlig fremførelse, er det nødvendig å ta opp de problemer som oppstår når muntlig fremførelse studeres fra skriftlige kilder. I den sammenhengen blir det naturlig å ta opp det spørsmålet jeg nevnte ovenfor: Hvordan kan forholdet mellom skriftlig og muntlig fremførelse forstås i den norrøne konteksten?

3 Eddadiktningen i den norrøne poetiske tradisjonen

Som allerede nevnt, er spørsmål om den norrøne poesiers sjangere sentrale for forsøk på å forstå hvordan diktene er dannet. Eksempelvis er det observert at påstander om eddadiktningens episk-formulaiske natur, må basere seg på et nærmest absolutt skille mellom eddadiktning og skaldediktning. Man har forestilt seg at edda- og skaldediktning hadde ulike muntlig overlevering, og var forbundet med ulike normer. Denne teorien forutsetter at eddadiktning og skaldediktning var sjangere i diktningens opphavlige kontekst, og denne forutsetningen må vi gå noe etter i sømmene. Uavhengig av sjangerforholdenes relevans for den muntlig-formulaiske modellen, er sjanger et tema som angår tekstualiseringen – nærmest uansett hvilken mening man legger i sjangerbegrepet. De tradisjonelle virkemidlene diktene bruker i tekstualiseringen, altså poetikken, vil eksempelvis sammenfalle med slikt man ofte assosierer med sjanger: versemål, tradisjonelle former for poetisk språkbruk, osv.

Et nødvendig utgangspunkt for i det hele tatt å kunne tillegge sjangerinndeling mening, er skillet mellom *etniske sjangere* og *analytiske kategorier*. Dette er et helt fundamentalt skille, som i norrøn sammenheng ble importert av Joseph Harris (1975) til debatten om sagasjangerne.¹ Opphavlig ble begrepene brukt av Dan-Ben Amos (1976[1969]), for å skille mellom dikternes sjangere og forskernes kategorier. Skillet er viktig, fordi det vekker oppmerksomhet om mulige avvik mellom de inndelinger forsk-

---

¹ Debatten om sagasjangerne kom i kjølvannet av Lars Lönnroths *Tesen om de två kulturerna* (1965), hvor Lönnroth angrep inndelingen av sagasjangerer fra analyser av begrepsbruk.

ningen anvender og sjangerbevisstheten hos dikter og publikum. Ruth Finnegan nevner eksempler på at bruk av begreper som “episk diktning” (1992: 150–151), “poesi” og “prosa” (op.cit.: 140–141) blir problematiske, når de ikke har paralleller i etniske begrep, eller når samsvarene med etniske kategorier er av tvilsom karakter. Et problem er selvsagt at etniske sjangere kan være uttrykt med språklige virkemidler som er oss fremmed og til tider vanskelige å oppdage.² Et annet problem er sammenhengen mellom tekst og sjanger, for også tekstbegrepet har en analytisk og en etnisk side. Man må være oppmerksom på mulig variasjon i estetikken forbundet med teksten, og at man ikke nødvendigvis kan knytte sjanger til teksten, men også til deler av tekster og til fremførelser.

Om etniske sjangere er utfordrende fenomen å studere, vil jeg støtte Tzvetan Todorov i å motsette seg en bruk av sjanger, som ethvert synonym til ‘tekstgruppe’, ‘tekstklasse’ eller ‘teksttype’. Todorov tar opp dette problemet i sin *Genres in Discourse* (1990[1978]), et betydningsfullt sjanger-teoretisk arbeid, hvor han har følgende kommentar til begrepet “class of texts”:

This term poses a problem only in that it is too easy to apply: it is always possible to discover a property common to two texts, and thus to put them together in a class. Is there any virtue in calling the result of such a combination a genre? I believe we will have a useful and operative notion that remains in keeping with the prevailing usage of the word if we agree to call genres only the classes of texts that have been historically perceived as such.

(Todorov 1990 [1978]: 17)

Skal man unngå at sjangerbegrepet i prinsippet kan vise til enhver inndeling i tekstgrupper, og skal det være meningsbærende, i den forstand at sjangerne kan settes inn i en litteratur- og teksthistorisk sammenheng, er det nødvendig å arbeide mot en form for gruppering med fotfeste i tekstenes egen kontekst. Det er som som vi skal se, ikke alltid enkelt å skille etnisk sjanger fra analytisk kategorisering. Et problem Finnegan (1992: 138) nevner, er at etniske sjangerkategorier ikke nødvendigvis samsvarer med etnisk terminologi og taksonomi.

Sjangerproblematikken blir tydelig allerede i den fundamentale inndelingen av norrøn poesi i skalde- og eddadikt. Finnur Jónsson skriver følgende, som en innledende definisjon av eddadiktene:

---

² Et talende eksempel er fra indiansk fortellertradisjon, hvor tekst tidligere oppfattet som prosa siden har blitt reklassifisert som poesi (se Finnegan 1992: 140–141).

Eddakvad kaldes de i simplere versemål affattede kvad af ikke navngivne forfattere, som indeholder de gamle Nordboers, særlig Nord-mændenes, **A** gudelære, **B** etiske oppfattelse eller livsanskuelse og **C** heroiske sagn af hjemlig såvelsom af fremmed oprindelse [...]

(Finnur Jónsson 1920: 37)

Finnur reflekterer en del forestillinger som har vært, og til dels ennå er, med på å etablere skillet mellom skalde- og eddadiktning: Metriske kriterier brukes, siden eddadiktene er forfattet i de “simplere versemål”, *fornyrðislag* eller *ljóðaháttir*, mens skaldemetrikken har mer kompliserte former, som *dróttkvætt*. Eddadiktene forfattere er ukjente, mens skaldediktene er tilskrevet kjente diktere. Finnur definerer eddasjangeren ytterligere ved innholdskriterier: Den inneholder den gamle gudelære og heroiske fortellinger.

Roberta Frank, som er svært kritisk til todelingen av norrøn poesi, nevner ytterligere skiller mellom skalde- og eddadiktning i *Old Norse-Icelandic Literature*:

The terms of the division, crude and imprecise as they are, remain the commonplace of our scholarship: eddic poetry is anonymous, narrative, uncomplicated, natural, objective, popular, concerned with mythic/heroic tradition or mythic/heroic wisdom; skaldic verse is emphatically nonanonymous, occasional, recondite, unnatural, subjective, elitist, concerned with the present, and situation-bound.

(Frank 1985: 159)

Videre i sin behandling av sjangerinndelingen trekker hun linjer mellom forskernes syn på de to sjangernes estetiske kvaliteter og den norrønfilologiske vitenskapens sammenheng med den romantiske bevegelsen. Hun forenkler den resepsjonshistoriske utviklingen betraktelig, for hun hevder at også den moderne vitenskapens oppfatning henger sammen med romantikkens syn på eddadiktene som “the simple-yet-passionate, rude-but-grand, close-to-nature poetry of the old Germanic folk” og skaldediktningen som “tasteless” (ibid.). På tross av den til dels grove forenklingen av de vitenskapelige holdninger i moderne tid som i fortiden,³ tar Frank også opp en del interessante motforestillinger mot den udiskutabelt betydningsfulle todelingen av den norrøne poesien (op.cit.: 159–160).

---

³ For eksempel beskriver allerede Thomas Percy i 1763 skaldemetaforikken som “daring spirit and vigour of imagination” (utg. Clunies Ross 2001: 38), og synes å ha et relativt positivt syn på det lille han kjente til av skaldedikt. Ellers er problematisering av sjangers skillet langt fra nytt. For eksempel skriver Finnur Jónsson: “En sammenligning af skjaldepoesien fra den nævnte tid og eddakvadene vil vise, at de både i reel og formel henseende er særdeles nærbeslegtede” (1920: 41). Han siterer også Johan Ernst Sars: “Den skarpe Skjellen mellem begge Arter hviler altsaa i Almindelighed paa en Miskjendelse af Poesiens Væsen”.

Også Rudolf Simek og Hermann Pálsson problematiserer sjangerskillet i artikkelen om skaldediktning i *Lexicon der altnordischen Literatur* (LAL: 318–319). En innvending som brukes mot eddadiktens anonymitet, er at det også finnes anonyme skaldedikt. Det poetiske språket er også problematisk som inndelingskriterium. Bruken av kjenninger og en “unaturlig” syntaks blir ofte knyttet til skaldediktningen, mens eddadiktene har et enkelt og prosalignende språk. Skaldedikt som *Ynglingatal* og *Háleygjatal* har forholdsvis enkelt poetisk språk, langt fra noen halsbrekkende syntaks, og eddadikt som *Alvíssmál* og *Hymiskviða* har innslag av kjenninger. Kort sagt, kan disse kriteriene ikke begrunne en skarp inndeling av sjangrene, som etniske kategorier. Det finnes også andre faktorer som taler mot den forestillingen. Simek og Pálsson nevner den gruppen dikt som har blitt kalt *eddica minora*, og stort sett er å finne i fornaldersagaene, fremført av de litterære skikkelsene og ser på den måten ut til å være en “Zwischengruppe” mellom edda- og skaldedikt (LAL: 64, 318). Roberta Frank oppsummerer forholdet mellom det vi vet om den norrøne poesien og sjangerskillet på denne måten:

The skaldic/eddic dichotomy breaks down when closely examined. Eilífrs *Þórdrápa* is not noticeably more “occasional” or more “concerned with the present” than the anonymous *Þrymskviða*, and Þjóðólfr’s *Ynglingatal* seems no less “narrative,” “objective,” “situation-bound,” or “mythic/heroic” than the anonymous *Hyndluljóð*. To end up, backs against the wall, defining skaldic verse as everything in Finnur Jónsson’s four volume anthology [...] is only to expose more clearly the artificial and synchronic nature of our classification: five hundred years of poetic composition surely deserve shelving in more than two pigeonholes.

(Frank 1985: 160)

Simek og Pálsson skriver, noe mer forsiktig, at skaldediktningen blir “von den sogenannten Eddadichtung getrennt, obwohl diese Unterscheidung problemat[isch] ist und die Übergänge zw[ischen] beiden Arten fließend sind” (LAL: 318). Bjarne Fidjestøl, som forøvrig selv henviser til Roberta Franks sjangerkritikk, velger den definisjonen som Frank mener uttrykker todelingens utilstrekkelighet: Han snakker om å definere skaldediktningen som innholdet i *Den norsk-islandske skjaldedigtning*, men legger til at en “serious definition” måtte bruke flere ulike konseptuelle og kronologiske kriterier (Fidjestøl 1993).

På tross av at Frank, ikke helt med rette (se fotnote 3, side 37), fremstiller både fortidens og nåtidens oppfatningene av sjangerskillet som allment akseptert sannhet, har hun et likevel et svært viktig poeng: Skillet mellom sjangrene tilhører et av de “invisible reins that limit the field of investigation and prescribe the scope of findings” (Frank 1985: 159). På tross av at man har utviklet en forståelse for en del av problematikken ved

sjangerinndelingen, er det like fullt slik at vitenskaplige arbeid defineres ut fra todelingen (for eksempel denne avhandlingen); sjangrene behandles separat i litteraturhistorier, og sjangertilhørighet spiller inn i kildekritiske vurderinger. Om man er aldri så bevisst problemene ved todelingen av norrøn poesi, kan begrepene, og måtene de blir brukt på, indirekte være barrierer for problemstillinger som overskrider dem.

Den nevnte kritikken mot inndelingen av norrøn poesi peker på en del tilfeller hvor sjangerkriteriene medfører glidende overganger mellom edda- og skaldediktning. Derfor er det grunn til spørre seg hvorvidt sjangere må defineres så presis som Frank implisitt ser ut til å ønske? Skal man forvente at sjangere definerer skarpt avgrensede tekstgrupper, som ikke overlapper hverandre?

Spørsmålet fører oss tilbake til den grunnleggende inndelingen mellom etniske sjangere og analytiske kategorier. Det er nødvendig å nyansere Ben-Amos' to typer av sjangerinndeling. Bruken av inndelingen i norrøn poesi henger ikke utelukkende sammen med slikt som uten videre kler benevnelsen 'analytisk'. Et eksempel er den gruppen tekster som beskrives som 'eddadikt'. Den synes å ha sitt opphav i en relativt enkel inndelingsprosedyre, om man skal tro Vésteinn Ólason i *Íslensk bókmenntasaga*:

Í rauninni hafa menn flokkað sérstaklega þau kvæði sem er að finna í Konungsbók eddukvæða og nokkur önnur kvæði sem bersýnilega eru náskyld þeim að efni eða að hætti og stíl, en skipað afganginum í flokk dróttkvæða.

(Bd. I: 52)

Selve begrepet 'eddadikt' er en følge av en misforståelse med opphav i biskop Brynjólfur Sveinsson, som i det viktigste eddahåndskriftet *Codex Regius* skrev "Edda Sæmundi multiscii 1643". Han trodde boken var skrevet av Sæmundr Fróði, og at den var en forløper for den allerede kjente Snorres *Edda* (Holtmark 1958: 480). Selv om begrepet er misvisende, er det ennå det eneste begrep man bruker om de diktene som er overlevert i *Codex Regius*, og de som har umiddelbare likheter med dem. Trolig kommer begrepsbruken til å vedvare.

Prosedyrene bakom todelingen av norrøn poesi er på ingen måte vitenskaplige, analytiske prosesser, men i utstrakt grad resultater av (forsknings)historiske prosesser (inkludert misforståelser). De kriteriene som brukes for å beskrive skillet mellom edda- og skaldediktning, og som ble tatt opp ovenfor, kan heller ikke på noen måte sies å være enten analytiske eller etniske. Metrikken er et eksempel, for selv om man har et deskriptivt eller analytisk utgangspunkt, er metrikken et fenomen som åpenbart er definert av etniske prosesser: dikterens formvalg. Det samme kan også sies om de andre forholdene som er brukt for å skille mellom edda- og skaldediktning: Innhold og bruk av poetisk språk er likeledes forårsaket av dikter-

nes valg. Dermed kan man ikke hevde at denne inndelingen er “analytisk” (til forskjell fra “etnisk”), med sin tvilsomme historiske bakgrunn, og sin basis i etniske forhold (diktene selv).

Dette er et problem ved Ben-Amos inndeling, for om vi nå satte ut for å studere de etniske sjangere, vil modelleringen av dem måtte basere seg på fenomenet i diktningens kontekst, mens modellene i seg selv vil være analytiske virkemidler, definert både av forskerens behov for å systematisere de etniske sjangere og behovet for å kommunisere modellene. Dermed havner man i en utfordrende situasjon, og spørsmål av den typen jeg tok opp ovenfor: Hva slags systematikk skal man forvente å finne i etniske sjangerinndelinger? Spørsmålet er usedvanlig komplisert, fordi vi her har å gjøre med kategoriseringen som mental og sosial prosess. Streng vitenskapelig kategorisering er ikke nødvendigvis den måten kategorier er etablert i dikterens og publikums sinn.

Derfor må man ikke bare spørre om skillet mellom edda- og skalde-diktning er et reelt etnisk sjangerskille, eller om hva slags kriterier som kan brukes for å vurdere denne og andre sjangerinndelinger. Man må også spørre seg hvordan kriteriene kan danne sammenhenger mellom tekster, og adskille grupper av tekster. Alastair Fowler nevner i *Kinds of Literature* at tekstene innenfor en sjanger med fordel kan relateres ved såkalte “familielikheter”, framfor å oppfylle et visst sett med kriterier (1982: 40–41). Han viser til Ludwig Wittgensteins bruk av “Familienähnlichkeiten” for å beskrive språkspill: “es ist diesen Erscheinungen garnicht Eines gemeinsam, weswegen wir für alle das gleiche Wort verwenden, – sondern sie sind mit einander in vielen verschiedenen Weisen verwandt” (1953: 31).⁴ Fenomenene er forbundet i “ein kompliziertes Netz von Ähnlichkeiten, die einander übergreifen und kreuzen. Ähnlichkeiten im Großen und Kleinen” (op.cit.: 32). Wittgensteins teori har møtt motstand på mer allment vitenskapsteoretisk grunnlag, og kritikken har nettopp gått på at *forskjellene* mellom grupper av *ulike* fenomen vanskelig kan opprettholdes. Alle objekter er relatert til hverandre på en eller annen måte, og grensene mellom dem kan Wittgensteins teori i utgangspunktet ikke etablere (“the problem of wide-open texture” eller “the under-determination of extension”, se Andersen 2000: 313). Fowler ønsker å anvende familielikheter til å etablere forholdet mellom tekster innenfor *en og samme sjanger*, hvor det isolert sett kan passe. For å løse problemet med å *adskille* kategorier har man både forsøkt å stille spørsmål om hvilke egenskaper som er relevante for grupperingen, og man har også, som muligens ikke kan karakteriseres som

---

⁴ Wittgenstein mener altså at objekter uten felles egenskaper kan plasseres i samme kategori. Dette illustrerer hvordan familielikheter skilles seg fra “konvensjonell” bruk av kriterier for inndeling. Et enkelt eksempel er tre objekter der objekt 1 har egenskapene A og B, 2 har B og C og 3 har C og D. I dette tilfellet er objekt 1 og 3 kun relatert ved de egenskaper de har felles med objekt 2.

overraskende, pekt på *forskjeller* som nødvendige kriterier for kategorisering (se Hanne Andersens artikkel fra 2000 med referanser).

Om Wittgensteins familielikheter er problematiske, viser teorien likevel behovet for varsomhet i kategoridannelsene. Særlig når man forsøker å påvise kategorier i en kontekst man betrakter på avstand. Muligens kan psykologisk forskning føre oss til modeller som samsvarer med “etnisk kategorisering”. På den annen side er sjanger et sosialt fenomen, for det er nærliggende å betrakte sjangere som normsystemer (se Berge 1990). Bruk av versemål, for eksempel, er åpenbart sosialt betinget. Man bruker former som allerede er kjent, og som vil vekke assosiasjoner hos publikum. Et eksempel fra norrøn kontekst, som i høyeste grad viser hvordan sjanger er forbundet med normer, er bruken av lovkvadformene *flokkr* og *drápa*, som synes å være styrt av den hylledes sosiale status. Et eksempel er den velkjente fortellingen fra *Gunnlaugs saga ormstungu* hvor Gunnlaug kritiserer Ravn for å ha diktet en *flokkr* til kongen framfor en *drápa*: *hví ortir þú flokk um konunginn [...] þótti þér hann eigi drápunnar verðr?* (*Gunnlaugs saga*: 80). Den eneste forskjellen mellom dråpen og flokken, som begge er dikt i drottkvætt, er at den førstnevnte har stev, den annen ikke. Dette er et talende eksempel på at iallefall sagaforfatteren har betraktet sjangernormene som kritiske i en slik situasjon, selv om de egentlige forskjeller er relativt minimale. Selv om det i mange tilfeller ikke er mulig å definere så tydelige skiller mellom norrøne sjangere, viser eksempelet at sjanger henger sammen med sosial kontekst, såvel som den menneskelige psyken. Det vil føre for langt inn i fremmed og kupert terreng å gå i dybden av norrøne sjangerforhold, ved en samvittighetsfull anvendelse av forskning på kategorisering i psykologisk og sosialt perspektiv. Slike studier får man håpe fremtiden kan bringe, for de kan kanskje løse noen av sjangerproblemene i norrøn litteratur.

‘Edda-’ og ‘skaldediktning’ behøver ikke oppfattes om irrelevante eller meningsløse begrep, fordi de ikke refererer til to adskilte grupper av tekster. Så lenge man aksepterer at sjanger, i etnisk forstand, er å oppfatte som kommunikative fenomen, faller en del av relevansen for skarpkantet kategorisering bort. Selv om vi ikke følger opp teori om kategorisering, synes psykologisk forskning å bekrefte at den menneskelige psyke, under vanlige (“ikke-vitenskaplige”) omstendigheter, ikke kategoriserer verden i skarpt adskilte “bokser”, men i mer fleksible strukturer (se for eksempel Lakoff 1990[1987]). Det har i mange sammenhenger vist seg vanskelig å etablere veldefinerte sjangere. Vi har allerede sett at Fowler tyr til Wittgensteins familielighet for å løse sine kategoriseringsproblemer. Ruth Finnegan nevner i *Oral Traditions and the Verbal Arts* at man i flere disipliner, som studerer muntlig diktning, har beveget seg bort fra forestillingene om “fixed genres” (1992: 137). Undersøkelser av fremførelse viser at sjangere

ikke nødvendigvis er faste former: De kan være dynamiske normsett brukt som fleksible kommunikative virkemidler.

Hvis man åpner for mer fleksibel kategorisering, kan muligens ‘edda-’ og ‘skaldediktning’ likevel ha relevans? Spørsmålet er komplisert, fordi det avhenger av sjangeroppfatning. Siden avhandlingen er fokusert på tekstualiseringen av diktene, er det naturlig å interessere seg for sjanger som en formende faktor i tekstualiseringen. Derfor vil jeg helst interessere meg for slike prosesser som innebærer formvalg. Ovenfor så vi at Finnur Jónsson tilskrev eddadiktene de “simplere versemål”, en observasjon som i og for seg er rett. I tillegg er kompleksitet ved andre sider av språket assosiert med skaldediktning, mens eddadiktingen har en mer “naturlig” stil, nærmere prosa. Selv om eddadiktingen generelt kan karakteriseres som enkel i versemål og annen språkbruk, er det vanskelig å kalle resten av norrøn poesi (“skaldediktningen”) “kompleks”. Det synes å være grader av kompleksitet i skaldediktningen. Og i den minst kompliserte enden av denne skalaen, faller tekster fra “skaldediktningen” nesten sammen med eddadiktingen. La oss se på denne glidende overgangen, ved å gå fra de enkle til de kompliserte former.

Et fellestrekk ved alle norrøne versemål kan kalles “det allitterative grunnmønster”. Dette mønsteret er det mest fremtredende systematiske fenomenet i den aller enkleste norrøne verseformen: *fornyrðislag*. Langlinjen består av to syntaktiske enheter (kortlinjer), og kortlinjene er sammenbundet med det allitterative grunnmønsteret: En eller to trykktopper i første kortlinje allittererer med første trykktopp i andre kortlinje. Oftest består strofene av fire langlinjer. Videre er det en tendens til halvstrofedeling, slik som i det følgende eksempelet fra *Hymiskviða* (str. 31), hvor det er setnings- og betydningsskille mellom halvstrofene (rimstaver markert med **fet** skrift):

Harðr reis á kné
hafra dróttinn,
fórðisk **a**llra
í ásmegin.
Heill var karli
hjálmstofn ofan,
en vínferill
valr rifnaði.

Ljóðaháttur er unikt i norrøn poesi ved å ha en enhet som bryter med det allitterative grunnmønsteret: full-linjen, som minimalt består av én syntaktisk enhet bundet med to rimstaver. Ljóðahátt veksler mellom langlinjer og full-linjer, og full-linjen er vanligvis ikke bundet til de foregående eller kommende linjene, men har internt stavrim (eksempelet er *Grimnismál* 22):

Valgrind heitir,
 er stendr velli á,
 heilug fyr helgum durum.
 Forn er sú grind,
 en þat fáir vitu
 hvé hin er í lás um lokin.

Halvstrofeskiellet er vanligvis tydelig markert, og hver halvstrofe består av en langlinje og en avsluttende full-linje.

De to hovedtypene av eddaversemål kan uten videre sies å være de enkle metriske formene i den norrøne poetiske sammenhengen. Her må vi likevel minne om at dikt ofte klassifisert som skaldedikt, også er forfattet i disse versemålene. *Haraldskvæði* skal være diktet av Torbjørn hornklove, og har en svært diffus overleveringstilstand.⁵ Finnur plasserer diktet omkring år 900 (Skj I A: 24–29). *Hákonarmál* av Eyvind Finnson skaldespiller, som blir datert til 961 i *Den norsk-islandske skjaldedigtning* (I A: 64). Det anonyme *Eiríksmál* er et tredje dikt “fra omkr. 950” (ibid.: 174).

I begynnelsen av *Haraldskvæði* blir det introdusert en ramme der et “jeg” erklærer at han vil meddele ord han hørte i en samtale mellom en valkyrie og en ravn. Valkyrien stiller spørsmål og raven svarer. Spørsmål og svar, som utgiverne setter inn i rammefortellingen, blir også stilt senere i diktet, i *ljóðahátt*-strofer (15, 18, 20, 22). Spørsmålene som besvares gjelder kampen ved Hafs fjord (5–14), om Haralds gavmildhet (16–17), om skaldenes forhold (19), berserkene (21) og gjøglerne ved Haralds hoff (23). *Eiríksmál* er anonymt overlevert i *Fagrskinna* og Snorres *Edda* og beskriver Erik blodøks’ ankomst til Valhall, eller heller forberedelsene til den. Et “jeg” begynner med å beskrive en drøm der han våkner i Valhall og beordrer forberedelser til kongens ankomst. Diktet er en dialog mellom Odin, Brage og Sigmund, og er følgelig helt plassert i gudenes verden. Metrikken er som i *Haraldsvæði* en blanding av fornyrdislag og *ljóðahátt*. 8 av strofene er i uregelmessig *ljóðahátt*, mens den første er i fornyrdislag. *Eiríksmál* regnes for å være en inspirasjonskilde for *Hákonarmál*,⁶ og er overlevert i håndskrifter av Snorres *Edda*, i *Fagrskinna* og i *Heimskringla*. Diktet beskriver først slaget på Stord, hvor valkyrien Gondul sier at Odin har invitert Håkon (Adelsteinsfostre) til Valhall. Dernest beskrives Håkons

⁵ Når det gjelder *Haraldskvæði* (tittelen er av nyere dato), er middelalderkildene ikke enige om hvem som har diktet det, og man kan på ingen måte være sikker på at strofene som er inkludert i Finnur Jónssons utgave opprinnelig har tilhørt ett og samme dikt og forfatterspørsmålet er langt fra klart. *Heimskringla* siterer strofene 6–11 og 14 og *Fagrskinna* strofe 1–6 og 15–23, under henvisning til *Þórbjörn hornklofi*. Strofe 7–11 knytter *Fagrskinna* til *Þjóðólfr or Hvini*, og Snorres *Edda* kopler også 11²–12 til Tjodolv. I *Haraldspátt* blir 1–6 og 15–23 koplet til *Auðun illskælda*. (Holtmark 1961).

⁶ Klaus von See (1981) argumenterer for å betrakte *Eiríksmál* som et yngre dikt, inspirert av *Hákonarmál*.

ankomst, hans varme velkomst, men samtidig hans frykt for å møte Odin. Diktet ender opp med en klisjépreget lovprisning av kongen (ragnarok kommer før en så god konge fyller den tomme plassen). Siste strofen står på en aller annen måte i sammenheng med *Hávamál* 76 og 77 med sine innledende linjer *deyr fé; / deyja frændr*. I tillegg til versemålet kan noen andre likheter med den mytologiske eddadiktningen nevnes: I *Haraldskvæði* er rammefortellingen en samtale mellom en valkyrie og en ravn, på samme måte som de talende stemmer ofte har mytologisk identitet i eddadiktene; i *Eiríksmál* og *Hákonarmál* er handlingen delvis lokalisert i Valhall og mytologiske vesen taler i teksten. Likevel, det er også en viktig forskjell: I de tre diktene blir mytologiske og historiske innholdsplan koplet i fremstillingen, et fenomen som sjelden aller aldri forekommer i de “ordinære” eddadiktene.

Mens noen “skaldedikt” er påfallende like eddadikt, og i tillegg har eddaversemål, er enkelte versemål innen skaldediktningen nærmere eddadiktningen enn andre. *Kviðuhátt* er bygd opp som fornyrdslag. I tillegg er *kviðuhátt* rytmisk forutsigbart: Langlinjenes første kortlinje har gjerne tre stavelser, hvor den siste stavelsen er trykksterk, mens den andre kortlinjen har fire stavelser og ofte trykksvak utgang (unntak finnes). Dette eksempelet er *Háleygjatal* 6:

En Goðlaugr
 grimman tamði
 við ofrkapp
 austrkonunga
 Sigars jó,
 es synir Yngva
 menlqtuð
 við meid reiddu.

Versemålet ligger meget nært fornyrdslag, og ser generelt ut til å være forbundet med enklere syntaks og poetisk språk enn, for eksempel, dikt i drottkvætt. I *kviðuhátt* er det overlevert tre genealogiske dikt: *Ynglingatal*, *Háleygjatal* og *Noregs konunga tal*, knyttet til henholdsvis ynglingeætta, ladejarlene og de norske kongene. *Ynglingatal* skal være diktet av Tjodolv fra Kvine på 800-tallet, men det har vært hevdet at diktet er betraktelig yngre (Krag 1991); *Háleygjatal* er diktet av Eyvindr Finnson, visstnok omkring 985 (Skj I B: 60), mens *Noregs konunga tal* er fra slutten av 1190-tallet, trolig 1197 (LAL: 360). Disse genealogiske diktene kan muligens sies å være beslektet med mytologiske dikt på innholdsplanet, siden de omhandler genealogi, myter om ætters opphav. Innholdet blir i større grad enn i sterkt situasjonsbundet diktning forskjøvet til nær og fjern fortid. To lovkvad, Torarinn lovtunges *Glælognskviða* (1032) og Sturla Tordarsons *Hákonarkviða* (1263–64), er i håndskriftene i en ganske uregelmessig

kviðuhátt. I tillegg har man Egils *Sonartorek* og *Arinbjarnarkviða*, begge antakelig diktet omkring midten av 900-tallet.

Runhent er et annet eksempel på diktning som ser til å være enklere enn drottkvætt-diktning, både metrisk og språklig, men kan sies å inneholde flere underformer (se Sievers 1893: 114–116, §70, *Háttatal* 33–37). Som alltid når det gjelder Sievers og Snorres metriske taksonomi, er det grunn til å spørre seg om bakgrunnen i reell poetisk taksonomi. De eksemplene Snorre nevner på ulike *runhendir hættir* kan også være uttrykk for *systematisk tolkning* av poetisk *fleksibilitet*. I alle tilfeller har *runhent* enderim, og vi kan illustrere “das gewöhnliche viergliedrige runhent” (Sievers 1893: 114) med en strofe fra *Höfuðlausn* (str. 14), hvor enderimet er understreket:

Beit fleinn floginn.
Þá vas friðr loginn.
Vas almr dreginn.
Varð ulfr freginn.
Stózk folkhagi
við fjörlagi.
Gall ýbogi
at eggtogi.

Runhent har enderim, og et *runhent*-dikt som *Höfuðlausn* har tendenser til 4 stavelser i linjen, så man kan muligens assosiere *runhent* med en metrisk form som er like fast eller noe fastere bundet enn *kviðuhátt*? Likevel er diktene i denne formen, på samme måte som i *kviðuhátt*, preget av større enkelhet i det poetiske språket og syntaksen enn drottkvætt. (Ikke alltid så enkel som i det siterte eksempelet, riktignok.)

Disse eksemplene gjør det nærliggende å avvise ‘skaldediktning’ som et passende begrep for å beskrive stilistisk kompleksitet. Kanskje ville det være mer tjenlig og mer akseptabelt å bruke ‘eddastil’ om tendenser til enkelhet i språket. Skal man tillegge språklig kompleksitet et tilsvarende begrep, kunne man muligens bruke ‘drottkvætt-stil’. Dette eksempelet er en av Olav den helliges *lausavísur* (Skj I B: 211–212, nr. 8), hvor innrim er understreket:

Nær's sem upp ór eisu,
innar lítk til kvinna,
 snót hver sá mjök láti
 seg mér, loga bregði.
 Mik hefr máli sykvinn
 mest á skömmu fresti
 (gekk ek of golf at drekka)
 Gramr ok brattir hamrar.

Det allitterative grunnmønsteret er også til stede her, som i de andre eksemplene, og strofeoppbygningen er også sammenfallende med de fleste andre formene: fire langlinjer fordelt i to halvstrofer. Kortlinjene består oftest av seks stavelser, og har i tillegg innrim i hver kortlinje. Drottkvætt-stilen har tendenser til mer komplisert språkbruk, og mer “ordspill”, enn eddastilen, f.eks. *ofljóst*: I den siterte strofen omtaler Hellig-Olav *Ingibjörg* som *gramr ok brattir hamrar*, hvor *gramr* ‘høvding, konge’ må oppfattes som synonymet *ingi* og *brattir hamrar* ‘bratte hamrer’ som *björg*, altså *Ingibjörg*.

Mytiske og heroiske elementer brukes ofte i kjenninger som denotativt viser til andre fenomen. Et eksempel er kjenningen *Brúðar þjófs ilja blað* ‘Truds tyvs fotsåles blad’, som denotativt viser til skjoldet Brage Boddason har fått av kongen i *Ragnarsdrápa* 1, men som konnotativt refererer til en myte om et tyveri av Tors datter Trud. Myten er ellers ukjent. Bildet skalden skaper er av et *blað* under denne tyvens fotsåler, så det er nærliggende å anta at referansen er til en myte ellers kjent fra Snorres *Edda*: Jotnen Rungne lures til å tro at Tor kommer opp av bakken, og kaster panisk skjoldet under fotsålene sine. Skillet mellom denotativ og konnotativ bruk av myter og heroisk stoff er imidlertid ikke absolutt, for også i drottkvætt blir myter fortalt denotativt (for eksempel i *Haustlǫng* og *Þórsdrápa*).⁷ Likevel kan man generelt si at drottkvætt-stilen er den semantisk kompliserte formen, for den kopler ulike “synsfelt”, deriblant mytiske og heroiske, på kunstferdige måter (jf. Hallvard Lies “mytisk-heroiske allusjonsvirkning”, se “Skaldestil-studier”, 1982[1952]). Eddastilen holder seg stort sett innenfor enten en mytisk kontekst, eller en heroisk kontekst, og i meget liten grad en umiddelbar historisk kontekst. Alt i alt synes det relevant å bruke ‘drottkvætt-stil’ om tendensene til kompleksitet i versemålet og det poetiske språket ellers.⁸

⁷ Myter er brukt denotativt når ytringens hovedsak er myten: *Reiðr var Þórr, / er hann vaknaði* (*Þrk* 1); i konnotativ mytebruk er myten snarere en assosiasjon, som når en krigar kalles *hjaldr-Ullr* ‘strids-Ull’ (*Skj* I B: 86, nr. 1).

⁸ Det er ikke gitt at *dróttkvætt* kan oppfattes som den mest kompliserte verseformen. *Tøglag* ser ut til å være fornyrdslag med rimsetting som i *dróttkvætt* (både med stav- og innrim), og med 4 stavelser i hver kortlinje; *tøglag* har også stev (Lie 1975, Sievers 1893: 112, §69,1). Verse-målet forekommer kun i noen ganske få | → side 47

Man måtte naturligvis gå langt mer systematisk til verks enn det som gjøres her, og undersøke alle former i den norrøne poesien, for å komme på relativt trygg grunn. Et slikt arbeid er svært krevende, for materialet er stort og formene mange. For eksempel vil det være en betraktelig utfordring å organisere de ulike versemål på en slags “kompleksitetsakse”. Mengden av versemål er så omfattende (for eksempel i *Háttatal*), at generalisering er risikabelt. I tillegg består versemålet av så mange variabler (allitterasjon, rytmiikk, strofeoppbygning, assonans, grader og typer av metrisk variasjon innenfor det enkelte versemål osv.) at det vil være krevende å vurdere metrisk kompleksitet på en samvittighetsfull måte. For slike studier vil det også være nødvendig å stille spørsmål om hvordan versemålets kategorier kan oppfattes – hvordan versemålets variabler er relatert til hverandre. Man må i sjangerstudier gå i dybden av kategoriseringens psykologiske og sosiale sider.

Min kontinuum-modell over kompleksitet i norrøn poesi viser til et overordnet estetisk prinsipp, hvor det er en viss kongruens mellom kompleksitet på ulike språklige nivåer. De enklere versemål følges av enklere språkbruk, og enklere innhold. Utgangspunktet viser til formvalg som ligger i poetikken, og må reflektere etnisk estetikk. Formvalgene er innenfor min definisjon av poetikken, siden de påvirker tekstenes overflate (se side 9). Nå har jeg i den lille eksempelsamlingen ovenfor gått deskriptivt til verks og forsøkt å generalisere tentativt over forhold som versemål, syntaks og poetiske ordvalg. Den typen språkbruk kan oppfattes som uttrykk for poetiske “registre”, og som nevnt i innledningen (side 8–9) fremstiller Foley (1995: 28) registeret som “enabling referent” og fremførelsen som “enabling event”. Man kunne spørre seg om eventuelle sammenhenger mellom kompleksitetens kontinuum og fremførelsen. Kanskje kunne man si at eddastilen oftere er brukt i dramatiske former enn i diktning hvor teksten er lagt i dikterens munn? Som vi kommer tilbake til i neste kapittel, er det fremtredende dramatiske trekk ved eddadiktningen. De talende stemmene er ofte mytiske, heroiske skikkelser som *ikke* er identiske med fremførere. Et annet spørsmål er om stilistisk kompleksitet kan variere innad i tekstene. Uten å levere noen løsning på dette problemet, kunne man jo nevne at *Hákonarmál* har betraktelig mer komplisert språk når Håkons siste slag beskrives, enn i den delen som er lokalisert i Valhall. Årsaker til dikternes

---

fragmentariske dråper: Sigvats *Knútsdrápa*, Torarin loftunges *Tøgdrápa*, Einar Skulasons *Haraldsdrápa* og Torarin stuttfelds *Stutfeldardrápa*. Tøglag er ikke mer komplisert enn drottkvætt, i den forstand at versemålet har flere metriske regelmessigheter. De korte linjene (4 stavelser) med innrim (som drottkvætt) innebærer likevel at versemålet er langt mer krevende å anvende enn drottkvætt. Avstanden mellom stavelser som bærer stav- og innrim blir så liten at rimet nærmest påvirker hver minste detalj i ordvalgene. Interessant er det å konstatere at titlene på diktene ofte har *drápa* som betegnelse, altså en form oftest assosiert med drottkvætt.

formvalg kan forklares på en mengde ulike måter. I stedet for å bruke synkrone forklaringer av den typen jeg har foreslått, kan sosiale og diakrone forhold (diktenes opphav og overføring i tid og miljø) også være en bakgrunn for distribusjonen av stilartene.

Teorien om et kontinuum mellom edda- og drottkvætt-stilen er et forsøk på å håndtere den overlapping og de glidende overganger som eksisterer mellom skalde- og eddadiktning. Dette er forhold som iallefall innebærer at man ikke kan forutsette at edda- og skaldediktning eksisterte som adskilte sjangere. Forhold som direkte angår poetikken (versemål og poetisk språkbruk) kan ikke isoleres til to adskilte grupper av dikt. Og man kan da heller ikke, som Gísli Sigurðsson gjør (se kapittel 2, side 29–30), hevde at eddadiktningens poetikk er vesensforskjellig fra skaldediktningen. Dette forholdet er viktig i studier av eddadiktningens poetikk, hvor man ønsker å komme nærmere dens muntlige premisser og relasjoner til tradisjonen. I kapittel 6 skal denne problematikken igjen tas opp i analysen av *Þrymskviða* og *Hymiskviða* som begge er dikt med klare forbindelser til skaldediktningen, både i innhold og poetisk språkbruk. Der skal imidlertid det terminologiske utgangspunktet ikke være ‘sjanger’, men de nært relaterte fenomenene ‘poetikk’ og ‘tradisjon’.

4 Fremførelse og tekst

I studier av muntlig diktning har det utviklet seg en sterk bevissthet om denne nære forbindelsen mellom tekst og fremførelse. Richard Bauman er en av dem som uttrykker en klar orientering mot fremførelsen, og fremstiller sin egen oppfatning som en reaksjon mot eldre tekstfikserte innfalls-vinkler:

From the first emergence of the modern concept of folklore in the late eighteenth century until very recently, oral literature has been conceived of as stuff – collectively shaped, traditional stuff that could wander around the map, fill up collections and archives, reflect culture, and so on. [...] My concern has been to go beyond a conception of oral literature as disembodied superorganic stuff and to view it contextually and ethnographically, in order to discover the individual, social, and cultural factors that give it shape and meaning in the conduct of social life.

(Bauman 1986: 2)

Bauman ønsker å studere sine fortellinger (fra jegermiljø i Texas) i de nære kontekster, og han skriver eksplisitt at det er konteksten som *gir* dem mening. På mange måter representerer den performative skolen en slags erkjennelse av pragmatiske forhold ved muntlig språkbruk – av den sterke gjensidige avhengigheten mellom det verbalspråklige uttrykket og omgivelsene.¹

I *Oral Traditions and the Verbal Arts* (1992) trekker Ruth Finnegan fram potensielt sentrale elementer i analyser av muntlig litteratur, som også illustrerer en økt oppmerksomhet på kontekst: musikalske og visuelle

---

¹ I den programmatisk-artikkelen “Verbal Art as Performance” (1975) knytter Baumann eksplisitt den performative vendingen til Austins *How to Do Things with Words*.

effekter, håndbevegelser – til med taktile inntrykk, smak og lukt (Finnegan 1992: 105–107).² Et av problemene for forskere som studerer levende kulturer, er å finne tilstrekkelig avanserte transkripsjonsteknikker til å representere fremførelsene i skrift, og øve rettferdighet mot de ulike mediene og uttrykkene involvert.³ I studier av muntlig diktning fra skriftlige kilder er problemet omtrent motsatt: Her har vi skriftlige “fremførelser” som på en eller annen (eller flere) måter er relatert til muntlig fremførelse.⁴

I angelsaksisk sammenheng har man etterhvert begynt å betrakte de skriftlige fremførelsene som kontinuitet av muntlig fremførelse (O’Brian O’Keeffe 1990 og 1998), ikke skjellsettende brudd med den muntlige tradisjonen, slik dikotomisk teori har hevdet. A. N. Doane skriver at

the scribe’s performance is the product not only of the power of writing, but also of the power of speaking, and the scribe’s performance is therefore considered not as faithful duplication, but as the exercise of his own “communicative competence” within the tradition that normally resides in speaking and traditional memory.

(Doane 1994: 423)

Doane peker på at den muntlige og skriftlige representasjon av angelsaksisk poesi er nært relatert også som *kreative* fenomen.⁵ Man kan trolig

² Finnegan har relativt nylig (2002) også publisert en bok som tar opp forbindelsene mellom et meget vidt spekter av menneskelige kommunikasjonskanaler.

³ Se eksempelvis Richard Baumanns “Note on the texts” i begynnelsen av *Story, Performance and Event* (1986: ix–x), hvor han problematiserer transkribering av muntlig fremførelse: “What makes the task so problematic is that orally performed narrative, for example, will be organized by a complex and interpenetrating range of discourse and performance structures. One is thus confronted by the prospect of loading down the printed text with so much formal furniture that it is inaccessible to the reader, or alternatively of making motivated choices among presentational formats to emphasize specific patterning principles.” (Bauman 1986: ix)

⁴ Det kan være interessant å bemerke at Lord tar opp “den performative vendingen” i muntlige studier og peker på nødvendigheten av å beholde tradisjon/diakroni som ett perspektiv ved muntlig diktning: “Forcing oral traditional literature, which, I submit, is traditional by origin and nature, into the straight-jacket of synchronic observation is to distort it beyond recognition” (Lord 1986: 468).

⁵ Mark C. Amodio (2004: 39–44) argumenterer for å betrakte angelsaksisk poesi som “nonperformative”, delvis fordi den tross alt “finds expression only in literate culture” (op.cit: 39). Amodio skriver: “The nonperformative poetics advanced here does not require that we reject the crucial and necessary interdependence of oral poetics and performance. Instead, it calls into question the practice of applying a performance-based model to the oral poetics that survives in *demonstrably written* Old English poetry” (op. cit.: 44). Det ser for meg ut til at Amodio her presenterer en selvmotsigelse, for hvordan kan han i det hele tatt behandle “oral poetics” og *samtidig* ignorere fremførelsen – “muntlig poetikk” vil på et eller annet nivå være innrettet mot muntlig fremførelse (som Amodio selv er inne på). De muntlige kommunikasjons situasjoner (om de enn er adskilte fra håndskriftene) er | → side 51

oppfatte eddadiktningen på samme måte, for man baserer seg i utgangspunkt på et faktum: at eddapoetikken er brukt i en skriftlig sammenheng. Dermed uttrykker skriften poetisk tradisjon.

Et fundamentalt problem består, selv om utgangspunktet er at muntlige og skriftlige uttrykk er innenfor samme poetiske kontinuum: Det finnes forsvinnende lite informasjon om muntlig fremførelse. I den muntlig-formulaiske eddaforskningen har man særlig trukket frem *Nornagests þáttr* og forholdene rundt *Bjarkamál* som relevante for å forstå muntlig fremførelse av eddadiktning. Det heroiske *Bjarkamál* er strødd ut i norrøne kilder og er trolig oversatt til latin hos Saxo. I *Ólafs saga helga* og *Fóstbróðra saga* fortelles det at Tormod Kolbrunarskald fremførte dette diktet på morgenen før slaget på Stiklestad (Harris 1985: 118–119, LAL: 38). Dette kunne være en indikasjon på en slags performativ bruk av eddadiktningen. *Nornagests þáttr*, på sin side, omhandler den fortryllede og flere århundrer gamle Nornegjest som kommer til Olav Tryggvasons hoff. Der opptrer han med heltesagn ispedd eddavers, og blir dermed ett av argumentene Lönnroth (1971) bruker i “prosimetri-teorien”, teorien om en muntlig fremførelse hvor sangeren uttrykker seg narrativt i prosaisk form, mens strofene er brukt lyrisk og dramatisk. Også skildringen av bryllupet på *Reykhólar* i *Þorgils saga ok Haflíða*, kan tas til inntekt for eksistensen av en prosimetrisk bruk av eddadiktning (se Harris 1985: 117).

Forestillingen om eddaens prosimetri bryter, iallefall tilsynelatende, med en annen teori om fremførelsen av eddadiktning, nemlig den oppfatningen at en stor del av diktene på en eller annen måte representerer drama. Bertha Phillpotts lanserte i 1920 *The Edda and Ancient Scandinavian Drama*, hvor hun hevdet at de dialogiske eddadikt har opphav i rituelle drama. Teorien ble kjølig mottatt, og det var laber aktivitet omkring edda og drama inntil Terry Gunnell publiserte sin *The Origins of Drama in Scandinavia* (1995), som igjen fokuserer på det dramatiske perspektivet, men toner ned et eventuelt opphav i *rituelle* drama. Om “dramateorien” skriver Lönnroth (som selvfølgelig refererer til Phillpotts arbeid i dette sitatet fra 1971):

---

så å si en uadskillelig side ved muntlig poetikk – det synes tvilsomt å postulere en “ikke-performativ *muntlig* poesi/poetikk.”

There are no indications that a ritual drama even existed in Scandinavia, much less that it influenced the Edda. In any case, it is more natural to assume [...] that the dramatic form developed out of narrative, rather than the other way around. Nevertheless, it seems quite likely that the dramatic speech poems were intended to be performed in a semitheatrical fashion, although by one performer only.

(Lönnroth 1971: 6)

Lönnroth gjør nok rett i å betvile eksistensen av det rituelle drama, men det må også sies at *Nornagests þátr* og ett og annet sammenfall med vestgermanske kilder (Lönnroth 1971), er et ytterst spinkelt grunnlag for å hevde at hele eddadiktningen (inkludert de dramatiske eddadikt) må forstås innenfor prosimetriske rammer. *Nornagests þátr* er åpenbart relatert til fornaldersagaene hvor eddadiktningen stort sett forekommer i sammenhenger hvor sannhetsverdien sjelden synes å være forfatterens hovedinteresse. I tillegg er mange av de foreliggende dramatiske eddadiktene neppe engang egnet til prosimetrisk fremførelse av den typen *Nornagests þátr* reflekterer (Er det noen grunn til å forestille seg prosautlegninger mellom *Alvíssmáls* strofer?). Dramateorien er, på sin side, mest relevant for dialogene, og møter problemer med kombinasjoner av replikkveksling og narrativ, udramatisert fremstilling. I forhold til de mytologiske eddadikt dekker begge teoriene sine delvis overlappende fliker av materialet, men kan, som skal utdypes senere, på ingen måte sies å gi troverdige og dekkende bilder av den heterogene mytologiske eddadiktningen.

Dette kapittelet skal ikke ta opp mer eller mindre historiske utsagn om muntlige fremførelser, men stort sett ta utgangspunkt i de foreliggende formene og deres tekstomgivelser. Hvordan forholdet er mellom de skriftlige formene og tale, skal undersøkes i de påfølgende avsnittene, først ut fra de mytologiske eddadiktens titler. Dernest skal diktenes funksjon i muntlig og skriftlig kommunikasjon diskuteres. Selv om muntlig og skriftlig tradisjon ikke oppfattes som motsetninger i denne avhandlingen, er det likevel udiskutable forskjeller mellom muntlig og skriftlig kommunikasjon. Disse forskjellene, som vi altså skal forsøke å bringe til overflaten ved å operere med hypotetiske fremførelser, skal danne grunnlaget for noen refleksjoner om fremførelsens diakroni.

4.1 Litt om tekst, tale og titler

Diktenes titler kan være indikatorer på hvordan diktene ble oppfattet som tekster. Kellogg skriver at disse titlene sannsynligvis er “a feature of thirteenth-century literacy” (1991: 95). Jeg antar, selv om det ikke er klart i Kelloggs artikkel, at han mener titlene som referanser til fikserte tekster. (Fikserte, muntlige eddadikt har ikke eksistert, etter Kelloggs oppfatning.)

En av de faktorene han trekker frem, er i og for seg rett: Titlene befinner seg, med unntak av i *Hávamál* og *Oddrúnargrátr*, på utsiden av diktene. Dette er derimot ikke et argument mot titlenes mulige opphav i muntlig tradisjon, for det er ikke relevant å forvente at dikt som formidler fortellinger og kunnskap, skulle referere til noe de stort sett ikke handler om: seg selv eller andre dikt.

Dersom vi ser nærmere på titlene, er det forøvrig langt mer som knytter dem til muntlig kommunikasjon enn til skriftproduksjon og skriftmentalitet.⁶ De er stort sett komposita dannet av et personnavn eller en tittel som førsteledd, og et uttrykk for talehandling i andre ledd (*kviða*, *ljóð*, *mál*, *senna*, *spá*, *þula*). Unntakene er *Baldrs draumar* (A) som kun i yngre papirhåndskrifter er kalt *Vegtamskviða*, og to dikt med forskjellige titler i håndskriftene (R og A): *for scirnis / Skrinis mal* og *þor drö miðgarz orm / hymis kviða*. Vi har altså å gjøre med titler som viser til taleforhold og til innhold. Med unntak av de eksemplene vi har sett på, er diktens titler ellers knyttet til talehandlinger.

Når det gjelder den største gruppen, titler som viser til diktene som verbale handlinger, er det *mál* som er hyppigst brukt og som har den mest generelle betydningen, som er en referanse til det talte ord (relevante betydninger er ‘tale’ eller ‘samtale’), ikke noen form for presis generisk referanse (Clunies Ross 2005: 29–30, Kreutzer 1974: 85–87).

Om vi skal tro Andreas Heusler, kan *kviða* (*Þrymskviða* og *Hymiskviða*) derimot ha en snevrere generisk betydning, siden begrepet helst er brukt om fortellende dikt, og betydningen av selve ordet er “Vortragsstück” (1957: 154). Det er nok relativt sikkert at ordet er etymologisk og assosiativt forbundet med *kveða* og *kvæði*.⁷ Det førstnevnte har en generell betydning ‘si, uttale’, men refererer også til fremføring av dikt (se ÍO: 527 og NO: 253); *kvæði* er derimot kun brukt om dikt (NO: 255). Det ser ut til at *kviða* er brukt som generisk referanse til narrativ diktning, men det er også interessant at ordet er brukt i *kviðuháttur*, som ligger nær fornyrdislag (om *kviðuháttur*, se også side 44–45). I dette tilfellet har vi altså et generisk begrep med assosiative forbindelser til det å tale eller legge frem et dikt.

To dikt har *ljóð* som andreledd, *Hárbarðsljóð* og *Hyndluljóð*. Substantivet er tilknyttet verbet *ljóða*, helst brukt om å fremføre tekst i versemål, men også om å komponere: *kveð nú þat, sem þú hefir ljóðat um Giffard* (FRZ II: 544). Om det spesifikt kan knyttes til “sang” eller “chant” (Clunies Ross 2005: 30), når det forekommer i eddadiktningen, er uvisst. Det synes tryggest å knytte det mer upresist til komposisjon eller poetisk

⁶ Se Quinn (1990a) for en detaljert oversiktlig over titlene.

⁷ Med assosiative tilknytninger mener jeg begreper som av språkbrukerne vil oppfattes som beslektede (som moderne norsk “fiske”/“fisk”/“fisker” eller “telle”/“tall”). Det er åpenbart en viss subjektivitet i vurderinger om overflatelikheter er tilstrekkelig til å vekke assosiasjoner av denne typen.

fremførelse. Akkurat hvordan stemmebruken var, er uvisst, men det er vel grunn til å tro at muntlige poetiske fremførelser ville innebære en *annerledes* stemmebruk enn normal dagligtale.⁸

Pula, som er andreledd i en referanse til *Rígsþula* (W), henger sammen med verbet *þylja*, som viser til en form for talehandling, muligens å ‘mumle, ramse opp’ (NO: 490).

De to andreleddene som gjenstår er *senna* i *Lokasenna* og *spá* i *Völuspá*. Både *senna* og *spá* kan sies å være referanser til både verbal handling og innhold, eller for å si det på en annen måte: Begrepet presiserer karakteren til de verbale handlingene i den grad at innholdets natur antydes: Begrepet *senna* brukes om ‘trette’ og ‘ordstrid’ (NO: 362, LEX: 489) uten nødvendigvis å være koblet til spesifikke poetiske former. I *Codex Regius* blir krangelen mellom Odin og Tor innledet med: *harbarz lioð* (*Norræn fornkvæði*: 97), et dikt som burde kalles *senna* dersom begrepet var generisk fiksert.⁹ Et liknende forhold ser vi med *spá* (med det tilhørende verbet *spá*), for det er åpenbart at begrepet viser til verbale ytringer av en viss karakter: spådommer (se FRZ III: 481–482), ikke til en særlig type poetisk diksjon.

For å oppsummere: Noen titler viser til innhold uten å referere til teksten (*Fqr Skírnis*, *Þórr dró Miðgarðsorm*, *Baldrs draumar*). Hyppigst blir tekstene upresist referert til som talehandlinger (-*mál*), i noen tilfeller som poetiske talehandlinger (-*kviða*, -*ljóð*) og i et par tilfeller blir sammenhenger mellom talehandlingene og innholdet uttrykt (*Völuspá* og *Lokasenna*). Overvekten av titler som omtaler diktene som talehandlinger, fører oss over til en inndeling av eddadiktene med opphav i Bertha Phillpotts (1920): skillet mellom dikt som er strukturert av hendelser på den ene siden (“incident poems”), og dikt som er definert av talehandlinger på den annen side (“speech poems”). En (diskutabel) inndeling basert på dette skillet er den følgende:

Hendelsedikt	Taledikt
Þrymskviða	Alvíssmál
Rígsþula	Hárbarðsljóð
Hymiskviða	Lokasenna
Hákonarmál	Vafþrúðnismál
Skírnismál	Hyndluljóð
Eiríksmál	Völuspá
Baldrs draumar	Hávamál
	Grímnismál

⁸ Om sang og eddadiktning se Harris (2000 og 2003) med referanser.

⁹ Selv om *begrepet* ikke nødvendig sammenfaller med en poetisk sjanger, kan det likevel ha eksistert en sjanger det kunne betegne. Harris (1979) tar opp *senna* som generisk fenomen, både på og under tekstnivå. Han foreslår også at sjangeren har sprunget ut av hverdagspråket, som en normfiksert språkhandling.

Direkte tale spiller naturligvis også en rolle i hendelsesdiktene, om enn helt marginal i *Rígsþula* (strofe 47). Det er ikke overraskende at titler som viser utvetydig til diktets innhold nettopp er hendelsesdikt (*För Skírnis* og *Þórr dró Miðgarðsorm*). Begge disse diktene har i tillegg alternative titler: *Hymiskviða* som viser til diktet som en viss type dikt (*kviða*); *Skírnismál* som viser til diktet som talehandling (*mál*). Selv om *Skírnismál* og *Eiríksmál* omhandler narrative forløp, er diktene likevel strukturert som verbal responsveksling mellom diktenes aktører – diktene er bygd opp som talehandlinger. Når det gjelder talediktene, er også de tilknyttet hendelser på ulike måter, men stort sett som motiverende rammer for verbal handling.

Det sterke innslaget av direkte tale i de mytologiske eddadikt, ser ut til å harmonere med titlene. Uansett når titlene har oppstått, reflekterer de aller fleste av dem en oppfatning av de mytologiske eddadikt, slik de foreligger skriftlig, som talehandlinger. Titlene tematiserer, og diktene fremstiller, tale. Dette kan tyde på et relativt nært forhold mellom tekstene og muntlige former, altså at diktene som foreligger er tilknyttet muntlige fremførelser, direkte eller indirekte. Et slikt syn får konsekvenser for forholdet mellom tekst og tale. Man må spørre seg om de ulike typene talehandlinger kan kobles mer eller mindre direkte til performative seanser? Spørsmålet er i seg selv problematisk, siden det faktisk *er* udiskutable forskjeller mellom muntlig og skriftlig kommunikasjon. Likevel, spørsmålet skal behandles i neste avsnitt, men for å ta hensyn til forskjellene ved de to mediene, skal vi også forsøke å koble diktene til særegenhetene ved skriftlig kommunikasjon.

4.2 De mytologiske eddadikt fremføres

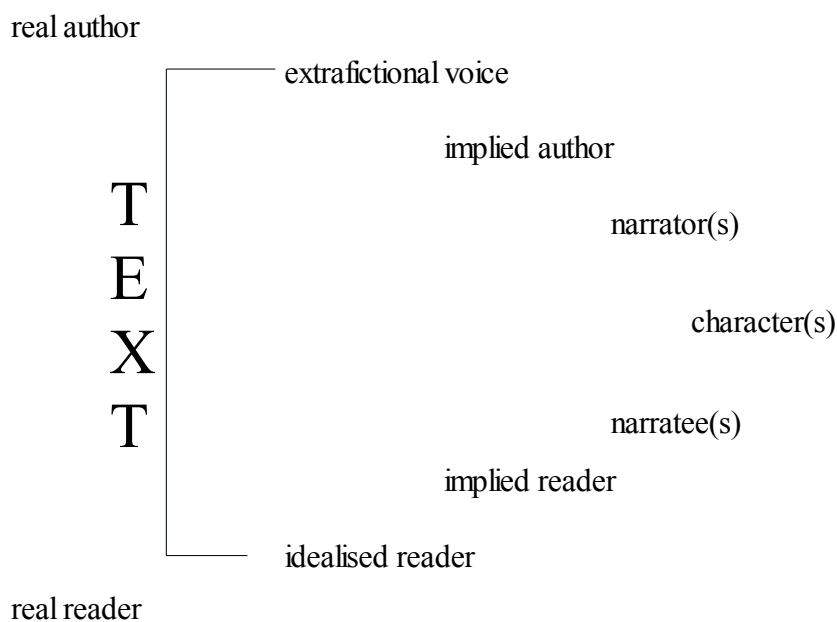
Når det gjelder forskjeller mellom muntlig og skriftlig diktning, er det nettopp i forholdene rundt fremførelse og kommunikasjonssituasjonene skillene er på sitt mest fundamentale, og mest udiskutable. Den absolutt viktigste faktoren er naturligvis knyttet til det skriftlige uttrykkets relative stabilitet og det muntlige uttrykkets flyktige natur: “Sound exists only when it is going out of existence” (Ong 1982: 32)! Dette har konsekvenser, som det enkle faktum at muntlige tekster alltid er *uttalt* av ett eller flere mennesker, og er (om kommunikasjonen fungerer) uttalt i akustisk nærhet til et publikum. I den skriftlige kommunikasjonen er forholdet mellom senderen og mottakeren i langt større grad udefinert. Senderen har kun skriften til å formidle sin ytring (ikke f.eks. mimikk, bevegelser, kostymer osv.)¹⁰ og mottakeren har den verbalspråklige teksten som grunnlag for artikuleringen og fortolkningen av teksten. Avstanden mellom senderen og mottakeren er en variabel størrelse, hvor tekstproduksjon og lesning kan være adskilt i tid,

---

¹⁰ Håndskrifter har til tider illuminasjoner, som formidler ikke-verbal informasjon.

og hvor forfatter og lesar kan ha sammenfallende eller vidt forskjellige kognitive referanserammer.

De primære premissene for kommunikasjon i muntlig og skriftlig sammenheng kan være interessant å vurdere i forbindelse med *deixis*, et fenomen som i våre dager særlig er aktualisert innen kognitiv forskning.¹¹ En relativt enkel definisjon på *deixis*, eller den deiktiske siden ved språket, er denne: “a language universal [...] that orients the use of language with respect to a particular time, place and person” (Galbraith 1995: 21). Altså kan man si at *deixis* er alle former for kontekstuell forankring i verbalspråket. Tekst uttrykkes av et ‘jeg’, på et sted (her) og et tidspunkt (nå) til en mottaker. ‘Deixis’ fanger opp en hel del ulike perspektiver som kan assosieres med litteraturvitenskaplige begreper som: “Author, character, focus, implied author, narratee, narrator, persona, perspective, point of view, voice” (Stockwell 2002: 41). En tiltalende side ved kognitivistenes *deixis*-syn er at “eksterne” og “interne” tekstaktører ses i sammenheng. Dette ser man tydelig i den modellen Peter Stockwell bruker for å illustrere bruk av deiktisk teori på fiksjonslitteratur:

Figur 1: *Deixis i fiksjon* (Stockwell 2002: 42).

Det har ingen hensikt å gå detaljert inn på alle de nivåene Stockwell opererer med, ettersom modellen refererer til skriftlig fiksjonslitteratur. Selv om Stockwell her forener eksterne og interne tekstaktører (for eksempel “real reader” og “character(s)”, har modellen et markert skille mellom tekstens “outside” og “inside”, et skille som neppe kan overføres direkte til muntlig litteratur. De to nivåene til høyre for tekst-aksen, altså “extrafictional

¹¹ Se for eksempel *Deixis in Narrative* (1995).

voice” og “implied author” på produksjonssiden, “idealised” og “implied reader” på resepsjonssiden, kan neppe overføres direkte til muntlig litteratur. Den spesielle avstanden mellom sender og mottaker som oppstår i (moderne) skriftlig kommunikasjon, gjør at forfatteren så og si skaper en talende identitet i teksten, og denne kommuniserer med den historiske leseren gjennom den leserrollen teksten (og den kulturelle konteksten) legger opp til.

Fra kognitivt hold har blant andre Sandra Murphy (1986) undersøkt deiktiske forskjeller mellom skriftlig og muntlig språkbruk – i hennes tilfelle hos barn. I den sammenhengen beskriver Murphy forskjellene mellom de muntlige og skriftlige kommunikasjonsformene på denne måten:

Oral- and written-language tasks make different demands on comprehension. Spoken language typically occurs in a real-world situation in which the speaker and the listener share the same time and space. In contrast, the encoding of written language is typically separated in time and space from the decoding of the message. Consequently, cues in the situation that may facilitate the interpretation of oral language are absent when the child confronts a written text.

(Murphy 1986: 120)

Med unntak av Lönnroths arbeider om “den doble scenen” (se side 20–24), og Judy Quinns “*Völuspá* and the Composition of Eddic Verse” (1990b), er deiktiske fenomen i liten grad problematisert i forbindelse med eddadiktningen. Emnet er likevel uunngåelig dersom man mener at eddadiktningen helt eller delvis er formet i muntlig sammenheng. Det enkelte diktet og poetikken vil tilpasses og utnytte den typen kommunikasjonsituasjoner de er innrettet mot.

Siden de historiske fremstillingene av fremførelse i eddastil har ytterst tvilsom verdi som kilder til gudediktens fremførelse, skal vi undersøke hvordan de mytologiske eddadikt vil fungere i henholdsvis en muntlig fremførelse og i skriftlig kommunikasjon. Dette innebærer rekonstruksjon av fremførelse og fører naturligvis til store problemer, ikke bare fordi de muntlige og skriftlige kommunikasjonsituasjonene er ulike, men fordi man også kan forestille seg en mengde *forskjellige* muntlige og skriftlige kommunikasjonsituasjoner. Jeg vil bruke de deiktiske forholdene som er reflektert i eddadiktene selv, til å vurdere hvordan de bakenforliggende muntlige fremførelsene *kan* ha vært.

Disse forholdene skal sammenlignes med tekstene i skriftlig kommunikasjon, hvor koblingen mellom produksjon og resepsjon er udefinert. På grunn av den relative stabiliteten i skriftdokumentet er ikke kommunikasjonen bundet til én situasjon, ett sted og én tid. Derfor vil en skriftkultur utvikle slike fenomen som idealiserte (og ahistoriske) lesere og forfattere (se Stockwells modell på side 56), som på sett og vis kompenserer for den

direkte kontakten mellom sender og mottaker i muntlig kommunikasjon. Dersom vi ser på resepsjonssiden, er den skrevne tekstens historiske kommunikasjonssituasjon (i singular) et uåtgripelig fenomen. Summen av alle lesninger utgjør resepsjonssiden, lesninger på forskjellige tider og med forskjellige referanserammer. Resepsjonssiden ved skriftlige tekster er umulig å avgrense historisk, siden teksten også fortsetter å virke etter at avgrensningen er gjort.

Den enkleste og filologisk mest appellerende løsningen er muligens å forsøke å knytte den skriftlige fremførelsen i størst mulig grad til produksjonens nærhet. Vi vet bortimot ingenting om bruken av eddahåndskriftene i deres samtid, så vi får på ny problemer: Ble de brukt som grunnlag for stille- eller høytlesning (isåfall for *hvem* – privat, offentlig?), eller ble de til og med brukt som grunnlag for dramatiserte fremførelser? Jeg tror vi trygt kan la slike spørsmål bli hengende i luften, foreløpig, og bruke de mest mediadefinerte perspektivene ved den skriftlige fremførelsen som utgangspunkt. Teksten er i alle tenkelige tilfeller produsert for lesning, om så lesningen er et mellomstadium for en annen fremførelse av teksten. Altså om teksten er lest høyt for et lyttende publikum, eller brukt som grunnlag for dramatisering, så er *resepsjon ved lesning alltid en forutsetning og alltid et nærværende aspekt ved resepsjonen*. Teksten må “oversettes” til lyd og drama. Den eventuelle muntlige fremførelsen av en skriftlig tekst, kan oppfattes som sekundær fortolkning. Jeg vil altså bruke resepsjonen ved ett individs lesning (privat lesning) som utgangspunkt, om jeg enn risikerer å ha et udemokratisk resepsjonsperspektiv (hvis lytting var den måten flest fikk tilgang til tekstene på).

Fra den muntlige og skriftlige posisjonen skal vi undersøke de tre ‘deiktiske grunnposisjoner’ jeg mener å finne i de mytologiske eddadikt. Den enkelte teksten kan ikke nødvendigvis sies å ha én slik deiktisk grunnposisjon, for i omtrent halvparten av de mytologiske eddadikt skifter posisjonen i ett og samme dikt.

- A. Fortelling
- B. Dramatisk monolog
- C. Dramatisk dialog

Diss tre typene¹² kan med utgangspunkt i tekstene adskilles fra hverandre på to måter. Først og fremst er inndelingen basert på **identifikasjonen av stemmen i teksten**. I A referer ikke teksten eksplisitt til det deiktiske senteret (tekstens “jeg”). Det står ingen talende person frem *i det verbal-*

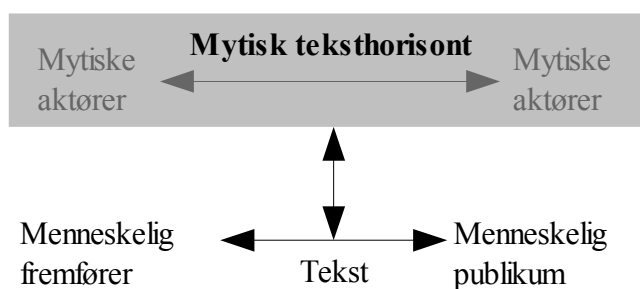
---

¹² Det er i ett tilfelle, i *Hkm* 18–21, nødvendig å erkjenne at vi har med en deiktisk posisjon å gjøre som ikke faller inn i noen av de tre typene. I disse strofene priser skalden den avdøde kongen på en måte som skulle tillate benevnelsen “ekspressiv monolog”.

språklige uttrykket. I type B og C er derimot de talende personer nærværende og aktive, men som mytiske skikkelser i en mytisk sammenheng. Det andre kriteriet for inndelingen er **stemmebruken**: I A og B kan teksten sies å være uttrykt med én stemme, mens teksten i C består av stemmeveksling, hvor brorparten av teksten kan karakteriseres som *verbal respons* på *verbale handlinger*.

Denne inndelingen av eddadiktningens tekst er i utgangspunktet definert ut fra tekstene selv. I det øyeblikk man setter disse deiktiske grunntypene inn i både en muntlig og en skriftlig sammenheng, blir det klart at identiske tekster (samme rekkefølgen av ord) vil være vidt forskjellige kommunikative fenomen. Graden av ulikhet vil likevel variere mellom de tre deiktiske grunntypene.

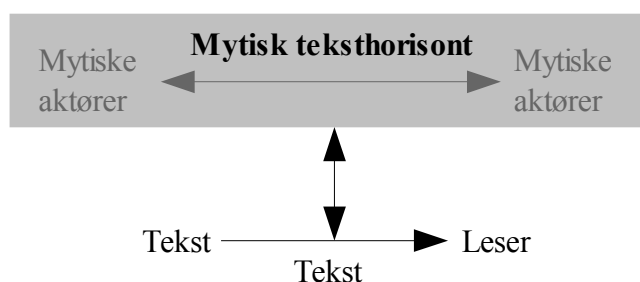
I **fortellingen** kan man adskille interne (mytiske aktører) og eksterne aktører (fremfører og publikum). De sistnevnte er ikke identifisert i teksten, så teksten *henvender* seg fra en udefinert forteller til et udefinert publikum. Den narrative monologen skaper en mental mytisk teksthorisont, adskilt fra selve kommunikasjonen (ved en slags “episk distanse”). Innenfor narrative monologer er direkte tale likevel lagt i de mytiske aktørenes munn, noe som betyr at én eller flere fremførere uttaler tekst som for eksempel er lagt i Tors munn. Dette innebærer en slags dramatisering, men på en annen måte enn i dikt strukturert som dialoger. *Kombinasjonen* av en upersonlig fortellerstemme og replikker fra mytiske aktører kan til en viss grad sies å adskille fortellingen fra de dramatiske former. Likevel dukker det da opp tilfeller som er problematiske, for det finnes dialoger kombinert med narrativ prosa (for eksempel *Skírnismál*), og innslag av narrativ tekst i en dialog som *Vafþrúðnismál* (strofe 5). Disse formene skal diskuteres i avsnitt 4.3. Den direkte talen i fortellingen er en integrert del av den narrative monologen, og i varierende grad tett sammenvevd med den upersonlige fortellerstemmen. Et eksempel er *Hymiskviða* 3 hvor den narrative stemmen og den direkte talen er syntaktisk koplet: *Bað hann Sifjar verr / sér fóra hver, / þann[s] ek qllum ql / yðr of heita.*”

Figur 2: Fortellingen i muntlig fremførelse.

I figur 2 er fortellingen i muntlig fremførelse fremstilt. Narrative dikt produserer forestillinger hvor aktører taler og handler innenfor det jeg i figuren kallen “en mytisk teksthorisont”, mens selve kommunikasjonen foregår utenfor denne teksthorisonten, mellom en fremfører og et publikum som ikke står i direkte kontakt med den mytiske horisonten. Modellen kan være misvisende, siden fremførere i noen grad kan ha dramatisert teksten, og kan dermed ha skapt klarere sammenhenger mellom den reelle fremførelsen og den mytiske horisonten enn modellen reflekterer.

Forskjellene i de skriftlige og muntlige deiktiske forhold vil faktisk være minst i grunnposisjon A. Det er mulig at fremførere har benyttet seg av spesielle teknikker, og har vært i interaksjon med publikum på måter som ikke er synlig i tekstene. Den distansen som karakteriserer den verbal-språklige biten av fremførelsene, må likevel innebære en mental mytisk teksthorisont, en visualisering av handlingsforløpet, både i muntlig og skriftlig resepsjon. Siden fortelleren gjør minimalt ut av sin posisjon og identitet, blir modellen over de deiktiske forhold i lesningen ganske like som ved muntlig fremførelse:

Figur 3: Fortellingen i lesning.

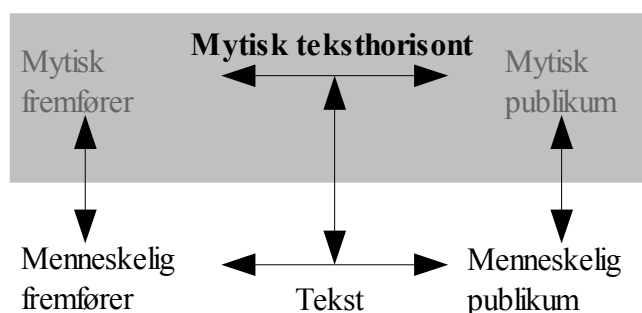
Jeg har kun byttet ut den “menneskelige fremfører” og det “menneskelige publikum” med “tekst” og “leser” (se figur 3), samt omgjort den nederste horisontale pila for å markere at interaksjonen mellom avsender og publikum er avbrutt i lesningen.

Utbredelsen av narrativ monolog (A) i de mytologiske eddadikt er begrenset: På tekstnivå¹³ forekommer fortelling i *Drymskviða*, *Hymiskviða* og

¹³ Det er langt fra selvsagt hva som er “tekstnivå” i ethvert tilfelle. I utgangspunktet må man ta hensyn til flere aspekter, fra den makrostrukturelle sammenhengen i teksten til den skriftlige fremførelsen. I korpus er det oftest enkelt å adskille tekster som definert av sammenfallende semantikk eller deiktiske forhold. For eksempel handler *Vsp* om kosmiske begivenheter og er lagt i munnen på en volve (og kan klart adskilles fra *Háv* som følger etter i **R**), mens *Drk* omhandler tapet av Tors hammer og er lagt i en uidentifisert fortellermunn (og sammenfaller ikke, som tekst, med sine naboer i **R**: dialogene *Lks* og *Alv*). Problemene oppstår når vi har å gjøre med prosimetriske tekster, hvor prosa innholdsmessig og i varierende grad opptrer i symbiose med poesien. Når man eksempelvis har omstendelige utlegninger i innledende og avsluttende prosa, slik tilfellet er i *Grm* og *Lks*, er det vanskelig å avgjøre om | → side 61

Rígsþula. Fortellende prosa forekommer i forbindelse med fem av diktene, som vi skal komme tilbake til i 4.3. Fortellende *strofer* er uvanlig i sammenheng med dramatiske monologer og dialoger, men forekommer i *Vafþrúðnismál* 5, *Baldurs draumar* 1–5 og i *Hákonarmál* 1–11.

Dramatisk monolog (B) skiller seg fra fortellingen hovedsakelig ved at distansen mellom innholdet i det som fremføres og selve fremførelsen er mindre og annerledes. Den talende stemmen er i en muntlig fremførelse, som er dramatisert i den forstand at den menneskelige fremfører er ikledd en mytisk rolle, f.eks. som volve (*Vsp*) eller som Odin (*Háv*). Faktisk kan den talende stemmen også referere til et dobbelt publikum, som kan oppfattes som fremførelsens publikum og det “dramatiserte publikum”. (Dette fenomenet skal tas opp i kapittel 8.)

Figur 4: Dramatisk monolog i muntlig fremførelse.

Figur 4 viser noen av de ulike deiktiske aksene i den muntlige kommunikasjonen av dramatisk monolog. Dette er i stor grad en fortolkning, for vi vet ikke hvordan det dramatiske perspektivet ved disse monologene ble oppfattet. Ble de to planene, den virkelige og den mytiske fremførelsen, holdt mentalt adskilt, slik figuren kan sies å foreslå, eller var disse planene mer eller mindre sammensmeltet i utgangspunktet? Det er neppe svar tilgjengelig på det spørsmålet, som også er helt avhengig av en lokalisering av fremførelsen i tid og rom (det ville være forskjell på en fremførelse av en *Vqluspá*-liknende tekst, la oss si, på 900-tallet og på 1200-tallet).

Når den dramatiske monologen flyttes over i vår hypotetiske, skriftlige kommunikasjonssituasjon, skjer det radikale endringer av tekstens funksjon. Som vi så ovenfor, er ett trekk ved fortellingen (posisjon A) fraværet av referanser til kommunikasjonssituasjonen. I de dramatiske monologene er dette ikke tilfelle, og jeg har lyst til å illustrere hvor forskjellig tekster av denne typen er i muntlig og skriftlig sammenheng med et eksempel fra *Vqluspá*. Vi må plassere oss i de to situasjonene, som resipienter både i en

---

“diktet” eller “teksten” kan sies å referere til begge deler?

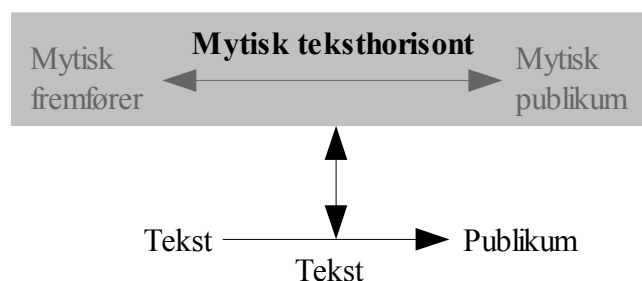
muntlig fremførelse og som lesere. For å gjøre eksempelet funksjonelt og relativt ukomplisert, må vi forutsette at vi har innsikt i det norrøne språket og noen mytologiske referanserammer. Her er teksten og en skissering av de to situasjonene:

Hljóðs bið ek allar helgar kindir, meiri ok minni mogu Heimdallar.	Vildu at ek, Valfǫðr, vel framtelja, forn spjóll fira, þau er fremst um man.
---	---

Eksempel 1: Den første kommunikasjonssituasjonen er en privat lesning. Det er et *ek* her som vi ikke aner hvem er, og som ber alle hellige ætter og Heimdalls avkom (som vi oppfatter som menneskene) om å lytte. Så henvender denne stemmen seg til Odin (*Valfǫðr*) og spør ham om, eller konstaterer at, han vil høre om fortiden. (Denne uklarheten vil på grunn av tonefall neppe eksistere muntlig.) Dermed har vi som lesere mentalt konstruert en rammesituasjon, hvor et ukjent 'jeg' henvender seg til Odin og til menneskeætta.

Eksempel 2: Den andre kommunikasjonssituasjonen er den samme teksten i en muntlig fremføring. Et menneske synger eller resiterer denne strofen, og vi er det heldige publikum. I dette tilfellet kan vi bruke flere sanser: Vi kan se personen og høre stemmen. Når hun¹⁴ bruker 1. person i den første verselinja, så er dette umiddelbart identifisert med personen som er foran oss. Når hun henvender seg til de større og mindre av Heimdalls sønner, så er vi en del av dem hun henvender seg til. Mer komplisert blir det når hun henvender seg til Odin, for da er kvinnen brått i kontakt med en som ikke er nærværende, eller som er representert mentalt eller dramatisk.

Allerede i oppfattelsen av 1. strofe er det klart at den leste skriften og talen vil generere forskjellige oppfatninger, og hovedforskjellen er at den leste teksten ikke er knyttet til andre nærværende personer enn oss selv.

Figur 5: Den dramatiske monologen i lesning.

---

¹⁴ Jeg velger å forestille meg fremføreren som en kvinne. Dersom en mann hadde opptrådt som fremfører, ville diktet bli oppfattet ganske annerledes.

Det dannes en vag forestilling om ‘jeget’ i teksten som naturligvis vil utvikle seg videre i diktet, men det hele blir iscenesatt i lesernes sinn. Teksten blir del av en mental scene, hvor strofen kommuniseres av et mentalt generert ‘jeg’ til en mentalt generert ‘Odin’, og til menneskene. Den mentale scenen er adskilt fra den reelle kommunikasjonssituasjonen (lesningen). I den muntlige fremførelsen blir teksten tettere eller uadskillelig bundet til den reelle kommunikasjonssituasjonen. ‘Jeget’ i strofen er fysisk nærværende og identifisert i talen, på samme måte som resipientene er det: Kommunikasjonssituasjonen er den primære scenen. Om referansen til Odin kan man kanskje si at den utvider scenen til det mytiske, eller skaper en mytisk scene i tillegg.

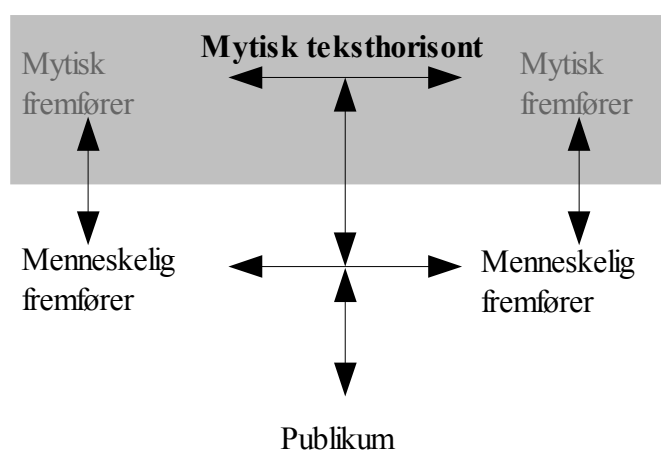
På mange måter er det i dette eksempelet noen perspektiver som blir motsatt i de to kommunikasjonssituasjonene. I lesningen blir den mytiske rammen konstruert og viktig for resepsjonen (særlig i **R**), og den talende stemmen knyttes til den mytiske volven. I den muntlige fremførelsen er den talende stemmen definert i situasjonen, konkret nærværende, og den mytiske siden av scenen blir på sett og vis en poetisk utvidelse eller fordobling av scenen. Den talende stemmens identitet og sceniske tilhørighet blir også et utgangspunkt for effekter videre i diktet, som jeg skal komme tilbake til i kapittel 8. I lesningen blir diktet i stor grad “forflatet”, og vi får en modell (figur 5, side 62) over de deiktiske forhold som i større grad sammenfaller med den vi så i fortellingen (fig. 2 og 3, side 59 og 60) enn med den samme teksten i muntlig fremførelse! Dette vil ikke være tilfelle om en skreven tekst ble brukt som grunnlaget for en muntlig fremførelse, hvor teksten befinner seg i en fremførende munn, med et lyttende publikum.

Dramatisk monolog forekommer som frittstående tekst i *Völuspá* og *Hávamál*. Jeg vil også oppfatte *Grímnismál* og *Hyndluljóð* 12–44 som dramatiske monologer. I tilfellet *Grímnismál* er dette relativt uproblematisk, selv om diktet har innledende og avsluttende prosa i den fortellende grunnposisjonen. For det første er diktet sitert sammenhengende, dernest blir tittelen i håndskriftene (**RA**) plassert etter den kompliserte innledningen, og *før* den metriske teksten. I den skriftlige fremførelsen ser den metriske, dramatisk-monologiske teksten ut til å være adskilt fra den narrative prosaen. I *Hyndluljóð* blir også en lengre monolog i metrisk form rammet inne, men av en like så metrisk dialog (str. 1–11 og 45–49). Likevel er volven Hyndlas tale kvantitativt og kvalitativt i senter av diktet, både tittelen i *Flatyejarbók* og rammen tematiserer Hyndlas tale. I tillegg må rammefortellingen sies å falle i bakgrunnen i løpet av denne talen, slik at den karakteren den har av å være verbal respons, ikke skiller seg betraktelig f.eks. fra *Völuspá*.

Den tredje deiktiske grunnposisjonen i den mytologiske eddadiktningen er **den dramatiske dialogen** hvor teksten uttales av flere mytiske skikkelser. Den skiller seg særlig på ett betydelig punkt fra monologene, nemlig

ved at teksten er kjeder av henvendelser mellom mytiske skikkelser. Det er et kontinuerlig skifte av deiktisk senter i teksten, mens monologene består av henvendelse i én retning og uten skifter av ekstern aktør. Skal dramatisk dialog plasseres i muntlig fremførelse, er det mulig å se for seg at ulike fremførere representerer ulike stemmer, i form av en slags skuespill.

Man kan også tenke seg en dyktig fremfører spille flere roller, noe enkelte også har forestilt seg (som vi skal se i neste avsnitt). I motsetning til den dramatiserte monologen har dialogen ingen direkte henvendelser til den menneskelige mottaker i dialogene, ingen tegn til integrering eller direkte interaksjon med mottakere. I den forstand er det en viss “betraktende avstand” i dramatisk dialog, hvor deltakeren øyensynlig er lukket ute fra handlingen. Dette minner om den “episke distanse” som oppstår i fortel-

Figur 6: Dramatisk dialog i muntlig fremførelse

lingen og i lesning av tekster med alle grunnposisjoner:

Blir den dramatiske dialogen plassert i en lesning, forsvinner et aspekt ved det dramatiske perspektivet: De mytiske figurene blir mentalt generert, ikke spilt, og resultatet er en annerledes kommunikasjonssituasjon. Med unntak av det som i særlig grad gjelder dramatisk tekst, at mer eller mindre signifikant ikke-verbalspråklig informasjon tapes i skrift, blir det leste dramaet ikke ulikt den narrative monologen (se derfor fig. 3, side 60). Men i lesningen kan den mentale genereringen av sceniske forhold (f.eks. scene-skifter, ankomster osv.) ikke foregå på samme måte som i en muntlig fremførelse, naturligvis. I større grad enn ved monologene er det grunn til å understreke tapet av informasjon i en eventuell *overgang* fra muntlig til skriftlig form.

Fem mytologiske eddadikt (om vi strekker begrepet til å inkludere *Hákonarmál*) er kombinasjoner av dialog og fortelling: Begge grunnposisjoner i poetisk form finner vi i *Baldrs draumar* og *Vafprúðnismál*, med narrativ prosa i *Hárbarðsljóð*, *Lokasenna* og *Skírnismál* (se tabell 3, side

71). *Hákonarmál* består også av fortelling og dialog, men har i tillegg 3 strofer (*Hkm* 19–21) som så og si er “ekspressiv monolog,” hvor skalden trer fram og hyller den avdøde Håkon (se fotnote 12, side 58).

Å vurdere den performative konteksten for den mytologiske eddadiktningen, ville være langt enklere om vi *enten* hadde enkle *eller* kombinatoriske deiktiske grunnposisjoner. Nærværet av begge typer skaper et spektrum av mulige forklaringer, både av synkron og diakron art. I tabellen nedenfor har vi satt eddadiktene direkte inn i hypotetiske muntlige og skriftlige kommunikasjonsituasjoner, kun inndelt etter de tre grunnposisjonene. Under hver enkelt posisjon fant vi eksempler på hele dikt hvor teksten har én grunnposisjon alene (om vi ser bort fra margnotasjonene i *Alvíssmál*):

Grunnposisjoner	Dikt
1. Fortelling	Brymskviða Rígsþula Hymiskviða
2. Dramatisk monolog	Völuspá Hávamál
3. Dramatisk dialog	Alvíssmál

Tabell 1: Dikt med én deiktisk grunnposisjon.

Disse diktene fremstår som skriftlige fremførelser hvor en bakenforliggende muntlig fremførelse av teksten, eller av de tre *typene* tekster, sannsynligvis vil være tre typer muntlig fremførelser, som skiller seg klart fra hverandre med hensyn til aktørene og interaksjonen mellom dem. I den konstruerte lesningen, falt de fleste modellene inn i deiktiske mønstre som *ikke* skilte seg fundamentalt fra hverandre: Sinnet er scenen, og resipienten har i alle tilfellene én langt større avstand til det verbalspråklige uttrykket enn det som er tilfellet i muntlig fremførelse. De deiktiske posisjonene reflektert i tekstene er altså av mindre betydning i skriftlig enn i muntlig kommunikasjon.

Det neste spørsmålet, som ikke er tatt opp ovenfor, er hvordan de diktene som kombinerer grunnposisjoner kan oppfattes:

Grunnposisjoner	Narrativ poesi	Narrativ prosa
1. Fortelling og dialog.	Baldrs draumar Vafþrúðnismál	Hárbarðsljóð Lokasenna Skírnismál
2. Fortelling , dialog og ekspressiv monolog (se fotnote 4, side 50)	Hákonarmál	
3. Narrativ og dramatisk monolog		Grímnismál
4. Dialog og dramatisk monolog.	Hyndluljóð	

Tabell 2: Dikt som kombinerer grunnformer.

Forsøker vi å overføre kombinasjonene til muntlig framførelse innebærer det relativt store komplikasjoner, sammenlignet med de diktene som kun har én posisjon: Kombinasjonen av narrativ tekst og dialog forutsetter en fortellerstemme som står utenfor dialogen, og kommer med kommentarer av ulikt omfang og innhold: fra “den-eller-den sa” til mer eller mindre innfløkte kommentarer (fra de mer til de mindre innfløkte: *Lks*, *Hkm*, *Bdr*, *Skm*, *Hrb*). Den samme eller andre fremførere må så dramatisere de andre stemmene. Kombinasjonen dramatisk monolog og narrativ (*Grm*) skiller seg ikke fundamentalt fra fortelling kombinert med dialog; den dramatiske dialogen som ramme til monologen (*Hdl*) involverer derimot ikke en udramatisk, utenforstående aktør – kun aktører identifisert i handlingen (*Hyndla* og *Frøya*).

Plasserer vi de samme diktene i lesning, er kombinasjonene mindre merkbare, ettersom scenen er mental, og den nøytrale, uidentifiserte fortelleren blir en abstrakt eller immateriell størrelse, framfor en menneskelig aktør. Uavhengig av de kulturelle faktorer ved leserrollen, innebærer avstanden til innholdet at kombinasjonen av grunnposisjoner i lesningen vil være kombinasjon av tekst som er deiktisk kompatibel, og som i liten grad kompliserer teksten. Dette kan ha en viss betydning for de vurderinger som produseres om man forsøker å trekke de synkrone deiktiske forholdene inn i en diakron vurdering av *overgangen* fra muntlige til skriftlige former.

4.3 Tekstene som metamorfe fremførelser

Hvis vi tenker oss at diktene reflekterer talehandlinger, muntlig fremførelser, vil en overføring av disse muntlige formene til skrift ha store konsekvenser. Den muntlige fremførelsen innebærer at resipientene har visuell kontakt med fremførerne og med scenen. Det vil si at en transkripsjon av verbalspråklige tekster som ytres muntlig, vil løsrives fra potensielt meningsfulle og til og med definerende sammenhenger. Dette innebærer tap av scenisk og annen dramatisk informasjon, som kan illustreres med et

mer moderne eksempel: å overføre film til tekst. Transkriberer man filmens dialog direkte, uten informasjon om hvem som taler eller sceniske forhold, vil resultatet bli absurd – som å lese teksten til filmen i kontinuerlig tekst.¹⁵ En mer fornuftig strategi vil være å ta hensyn til særegenhetene ved det skriftlige medium og for eksempel bruke romanformen for å sette aktørenes tale i scenisk og dramatisk sammenheng. En slik prosedyre vil åpenbart være best egnet til å formidle filmens budskap. Noe tilsvarende kan være forholdet mellom muntlige og skriftlige fremførelser: Det er ikke gitt at den mest ordrette gjengivelsen av det som sies og synges i muntlige fremførelser best bevarer fremførelsens mening. Spørsmålet i dette avsnittet er om man kan oppfatte kombinasjonene av deiktiske grunnposisjoner som uttrykk for “metamorfe” tekster, muntlig diktning tilpasset skriftlig fremstilling?

Selv om filmeksempelet kan sies å være relativt ekstremt, vil likevel en muntlig fremførelse inneholde informasjon som ikke uten videre kan overføres til pergamentet. Det er også et faktum at bruk av det skriftlige medium åpner for muligheter som ikke eksisterer i muntlig fremførelse.

Hvilke generelle forutsetninger kan påvirke en overgang fra muntlig til skriftlig fremførelse av former som helt og holdent tilhører én av de deiktiske grunnposisjonene? Ut fra forrige avsnitt kunne man si at *fortellingen* vil møte minst (om noen?) mediadefinerte problemer i en slik overgang, mens overføring av *dramatiske monologer* og *dialoger* får konsekvenser. Disse konsekvensene er helst av deiktisk art. Både i monologene og dialogene vil det dramatiske perspektivet forsvinne, den doble identiteten til fremfører og scene (mytisk og fysisk). Dette kan for eksempel innebære at effekter rettet mot denne dobbeltheten ikke vil fungere i skrift. De dramatiske dialogene vil også møte en utfordring når det gjelder identifikasjonen av stemmene (jf. film-eksempelet). Stemmene som taler, vil i den skrevne teksten ikke være identifisert ved fremførernes akustiske og visuelle særegenheter. Ikke-verbale tegn som bevegelse, mimikk osv. vil naturligvis også forsvinne. På den annen side muliggjør skriften grep som langt på vei kan veie opp for tap av informasjon: Lesningen innebærer en distanse til teksten som gjør det uproblematisk å kombinere tekst i forskjellige deiktiske grunnposisjoner. Dermed kan man forvente at

---

¹⁵ Eksempelvis: “Returning Officer accidentally stabbed himself in the stomach while shaving. I now announce the number of votes cast as follows: Brigadier General Horace Bolsom... Keep-Royalty-White-Rst- Catching-And-Safe-Sewage-Residents Party... No votes. Ivor "Jest ye not madam" Biggun... Standing-At-The-Back-Dressed- Stupidly-And-Looking-Stupid Party... No votes. Pitt, the Even Younger... Whig... No votes. Oh, there's s shock. Mr S. Baldrick... Adder Party... 16,472. And there you have it: victory for the Adder Party, a sensational swing against the Whigs. I'll just try to get a final word with some of the candidates as they come up from the stage. Master William Pitt the Even Younger, are you disappointed?” (Teksting til *Blackadder*.)

skriftaktører som kjenner tradisjonen, og har tilstrekkelig språkkompetanse, vil kompensere for den tapte informasjonen. Denne mediadefinerte siden ved en eventuell overgang kan til en viss grad forklare de kombinerte formene, som vi studerte i forrige avsnitt, som “mediametamorfe fremførelser”.

En slik forklaringsmodell er på ingen måte annet enn en mulighet, men en liten indikasjon på dens relevans er det faktum at de tre deiktiske grunnposisjonene forekommer som tekstenheter i håndskriftene (se tabell 1 på side 65). Dette kan knyttes til den muntlige siden av tradisjonen, siden ingenting ved det skriftlige medium skulle føre til former med én deiktisk grunnposisjon. Denne modellen kolliderer tilsynelatende umiddelbart med teorien om prosimetriske former i muntlig tradisjon. Problemet er imidlertid rekkevidden av den prosimetriske fremførelsen, heller enn muligheten for at muntlige prosimetriske former har eksistert. Lönnroth ser nemlig ut til å oppfatte prosimetrisk fremførelse som en relevant bakgrunn for eddadikt av alle slag (se Lönnroth-sitat på side 52). Bruken av eddastrofer i sagalitteraturen, og kombinasjonen av prosa og poesi i forbindelse med enkelte av de heroiske dikt, kunne indikere at man også har hatt en prosimetrisk muntlig tradisjon. I sammenheng med de mytologiske eddadikt er det likevel vanskelig å se at teorien om muntlig prosimetri fungerer, på tross av en omfattende kombinasjon av strofer og prosa.

De mytologiske eddadikt er involvert i en mengde ulike former for prosimetri, og først og fremst kan det være en idé å operere med to hovedtyper. Enten er prosaen ekstern og stiller seg på utsiden av diktene (og behandler dem som *andre* tekster), eller den er integrert med diktene (sammen kan prosaen og poesien da sies å danne én prosimetrisk tekst). Robert Kellogg beskriver de to formene for stemmebruk i *Codex Regius* på denne måten:

In the first type, he [the Compiler] adopts a voice identical to that of the narrator of the poems, telling enough of the story in prose to lead seamlessly into the verse, either a whole poem or part of a poem. [...] The Compiler's second voice speaks to us from outside the fiction, in the role of a thirteenth century scholar, referring to the poems as poems.

(Kellogg 1991: 92)

La oss nå heve perspektivet, og se på noen eksempler på integrasjon av prosa og diktning.

Snorres *Edda* integrerer de mytologiske eddadiktene ved å stille seg på utsiden av strofene og peke på dem som andre tekster. De er omgitt av en stemmetype sammenlignbar med den “13th century scholar” Kellogg gir eksempler på fra heltediktningen.

Et ikke helt ulikt forhold gjelder de to diktene *Eiríksmál* og *Hákonarmál*, som begge er overlevert prosimetrisk, men like fullt må betraktes som frittstående, selvstendige tekster som *brukes* av prosaen. De er knyttet til spesifikke hendelser, til henholdsvis Eirik blodøks' og Hákon den godes død. Dessuten blir begge fremstilt som egne tekster i prosaen, og i begge tilfeller er det en markert innholdsmessig avstand mellom prosa og poesi – som naturligvis er å forvente for to dikt som fremstår som rotfestet i hedensk mytologi.

De 9 strofene vi har av *Eiríksmál* er overlevert i sammenheng i *Fagrskinna*, men dette utgjør åpenbart ikke hele diktet. Det eneste *Fagrskinna* forteller om dette arvekvadet er at det ble diktet på Gunnhilds oppdrag til Eirik blodøks' ære, *svá sem Óðinn fagnaði hönum í Vallhøll* (*Fagrskinna*: 77). Den første strofen siteres forøvrig også i lærd prosa – i forbindelse med skaldediktningens referanser til Odin i *Skáldskaparmál* (side 10), der under tittelen *Eiríksmál. Hákonarmál* er neppe overlevert i helhet. I *Hákonar saga góða* er den lengste kjeden strofer overlevert; flere strofer er skrevet metonymisk – ved oppramsing av strofenes første linjer (*Heimskringla I*: 193–197). Dette diktet er også et arvekvad, men til Hákon den gode Adelsteinsfostre, og sagaen forteller: *Eyvindr skáldaspiller orti kvæði eitt um fall Hákonar konungs ok svá þat, hversu honum var fagnat. Þat er kølluð Hákonarmál, ok er þetta upphaf* (*Heimskringla I*: 193). Tre av strofene (2–4) er i tillegg brukt tidligere i sagaen, i beskrivelsen av Hákons siste slag (op.cit.: 186–187). I *Fagrskinna* er diktet reorganisert, og det som i utgangspunktet var arvekvadets retrospektive perspektiv på kongens siste slag, blir plassert i *sagaens* fremstilling av slaget, hvor Hákon:

fylkði liði sínu ok lét hirðmenn ok boðsmenn alla saman, sem Eyvindr segir í kvæði því, er hann orti eptir fall Hákonar, ok setti han þat eptir því sem Gunnhildr hafði látit yrkja um Eirik sem Óðinn byði honum heim til Valhallar, ok segir hann marga atburði í kvæðinu frá orrustunni, ok hefr svá: [...]

(*Fagrskinna*: 86)

Deretter følger 3 strofer fra selve slaget (tilsvarende de tre første i *Hákonar saga góða*), så kommer andre dikt og prosa, før *Hákonarmál* 4 siteres. Etter et kapitelskifte kommer en kort prosainnledning og deretter 3 strofer med ytterligere stridsskildringer. Disse første 7 strofene samsvarer med rekkefølgen i *Hákonar saga góða*. Deretter blir den utviklingen som leder til kongens død, beskrevet (både med strofer og prosa), før sitatet av det som i *Hákonar saga góða* er de siste tre strofene. Altså er den delen som refererer mest eksplisitt til mytologien kuttet i *Fagrskinna*, selv om sagaen forteller at skalden *kvæð svá sem konungrinn kómi til Valhallar, fyrir því at sá var átrúnaðr heiðinna manna, at allir þeir er af sárum qnduðusk skyldu fara til*

Valhallar (*Fagrskinna*: 95). Deretter siteres strofe 16₄₋₆, hvor Brage snakker til Håkon, etter ankomsten hans til Valhall. I *Skáldskaparmál* er strofe 1 og 11 sitert i forbindelse med Odin-referanser (*Skáldskaparmál*: 8), strofe 4₅₋₈ i sammenheng med berømte kongenavn (*Skáldskaparmál*: 102).¹⁶

Den introduserende og titulerende setningen foran *Hyndluljóð* i *Flatvejarbók* står, som de nevnte eksemplene, på utsiden av diktene: *Hér hefr upp Hyndluljóð, kveðit um Óttar heimska*. Blant de mytologiske eddadikt finnes det bare ett eksempel på eksplisitt markering av innholdsmessig avstand mellom prosa og poesi, nemlig i *Rígsþula* i *Codex Wormianus*, hvor prosainnledningen på den ene siden risser opp det narrative grunnlaget for diktet, mens innholdet eksplisitt betraktes som fortidig, og følgelig blir holdt på avstand. Diktet ser ut til å være oppfattet som en annen tekst: *Eptir þeirri sögu er kvæði þetta (Norræn fornkvæði: 141)*. Det er viktig å poengtere at *Rígsþula* ikke passer helt i Kelloggs todeling, for prosateksten står på utsiden av diktet som *tekst*, men er samtidig narrativt innledende, og kan følgelig ikke sies å være fullstendig “outside the fiction”.¹⁷ Prosastemmen har snarere en annen identitet og synsvinkel.

Et par linjer av *Hávamál* er brukt i *Fóstbróðra saga* (s. 225), og er også klart adskilt fra prosateksten.

Kombinasjonene av ekstern prosa og dikt bør oppfattes som en bekreftelse av diktenes selvstendige status (for produsentene av prosateksten). Dette er sammenliknbart med kombinasjoner av prosa og skaldediktning generelt. En annen sak er det med integrert prosa, hvor innholdet er direkte tilknyttet diktene på forskjellige måter. Den integrerte prosaen forekommer i forbindelse med fem dikt, innledende, avsluttende og internt,¹⁸ jf. 1–3 i tabellen nedenfor. I tillegg har vi en særegen type “prosa” som jeg kaller “*X kvað*-formelen”, som har en merkelappfunksjon i dramatiske dialoger. F.eks. er *Loki kvað* i *Lokasenna* realisert som den margnoterte forkortelsen *L.q.*

¹⁶ Se kommentar Skj I B: 64 og *Heimskringla I*: 193.

¹⁷ “Fiction” er et uheldig begrep i sammenheng med myter, fordi mytene på et eller annet tidspunkt var oppfattet som en slags sannhet, og fordi yngre fremstillinger av mytene neppe hadde samme rolle som den litterære fiksjonen, eksempelvis den fantastiske fornaldersaga-litteraturen.

¹⁸ Internt i *Lks* mellom str. 10 og 11, 52 og 53, 53 og 54, 56 og 57; i *Skm* mellom 10 og 11, 39 og 40.

Dikt	1. Innl.	2. Internt	3. Avsl.	4. X kvað
Vafþrúdnismál				X
Grímnismál	X		X	
Skírnismál	X	X		X
Hárbarðsljóð	X			X
Lokasenna	X	X	X	X

Tabell 3: Fortellende prosa i den mytologiske eddadiktningen.

Kvantitativt er det *Grímnismál* og *Lokasenna* som har de mest omfattende prosabolkene knyttet til seg, men i begge disse tilfellene ser skriverne ut til å ha oppfattet den innledende prosaen som adskilt fra selve diktet: Tittel er i begge tilfeller skrevet *etter* den innledende prosaen og *før* den første strofen (se også kommentar om *Grímnismál* på side 63). Dette kan naturligvis ha sammenheng med titlene, ettersom *Grímnismál* er ‘Grimnes tale’ og *Lokasenna* er ‘Lokes trette’ – prosaen er i disse tilfellene ikke en del av de språkhandlingene titlene viser til. Når det gjelder den innledende prosa i *Skírnismál* og *Hárbarðsljóð*, er overgangen mellom den kortfattede innledende prosaen og den poetiske teksten ikke markert sterkere enn ved strofeskiller (med punktum og stor forbokstav).

Den avsluttende prosaen er i *Lokasenna* adskilt fra diktet med et mellomrom “hvorpaa der, saavidt jeg kan sé, intet har været skrevet” (*Norræn fornkvæði*: 122). I *Grímnismál* er overgangen til den avsluttende prosa ikke markert med annet enn det man ser ved enkelte sterkt markerte strofeskiller: punktum og en stor forbokstav rykket ut i margin. Forbokstaver i margin forekommer med ujevne mellomrom både i *Grímnismál* og andre dikt, og etter prinsipper som ikke er helt gjennomskuelige.

Lokasenna har, som *Skírnismál*, også en moderat mengde intern prosa (se fotnote 18, side 70), og felles for alle forekomstene av denne prosaen er at overgangene mellom prosa og poesi ikke beviselig er markert sterkere enn ved strofeskiller (selv om uttrykket forbokstav forekommer to ganger i *Lokasenna*: etter str. 52 og i strofe 57).

La oss nå stille spørsmålet om den integrerte prosaen kan være uttrykk for overgangen til skriftmediet. Først og fremst må vi konstatere at det finnes ekstern prosa i forbindelse helteadiktningen (Gunnell 1995: 196–199, Kellogg 1991: 92), og at bruken av titler i de samme håndskrift også er en slags eksterne uttrykk (se 4.1). Skriftaktørene har altså operert med ekstern tekst i andre sammenhenger. I tillegg er det et argument for metamorfosemodellen at prosatekst kun forekommer i forbindelse med dramatisk

diktning, altså i de tilfellene hvor der er deiktiske grunner til å forvente informasjonstap i overgangen fra muntlige til skriftlige former.

Hvis vi spør om funksjonen til prosateksten i disse fem diktene, kan vi avgrense to virkninger som begge synes å passe godt inn som tilpasning av muntlige former til det skriftlige medium: Prosaen identifiserer talende stemmer og gir scenisk informasjon. *X kvað*-formelen er et meget tydelig eksempel på tekst som kan bøte på tapt informasjon. Om muntlig dramatik har eksistert, ville det ikke vært nødvendig å uttrykke de talende stemmenes identitet, mens det ville være relevant i skrift. Selve teknikken har muligens opphav i (den minner iallefall om) europeisk dramatradisjon (Gunnell 1995: 282–329). Prosaen i *Lokasenna* og *Grímnismál* etablerer en mental scene, og posisjonerer de talende stemmene. Selv om *Grímnismáls* prosa gir et temmelig forvirret bilde av utgangspunktet for Grimnes tale, fungerer prosaen som en mental rammesetting for monologen. Det er vel forøvrig slik at monologen ville fungert dårlig uten en slik setting, også i muntlig fremførelse? I *Skírnismál* og *Hárbarðsljóð* blir også scenen beskrevet. I disse tilfellene kan prosaen oppfattes som tilpasning til skrift, til og med som tekstlig unødvendig (Gunnell 1995: 229–233).

Siden det foreligger “rene” dramatiske monologer og dialoger, i tillegg til narrativ diktning, tror jeg man best bevarer den heterogeniteten materialet reflekterer, ved å oppfatte de foreliggende prosimetrisk formene delvis som uttrykk for mediametamorfe fremførelser, muntlig former tilpasset skrift. Prosaen utfyller informasjonstapet og utnytter de mediespesifikke forholdene i overgangen fra muntlige til skriftlige former. En oppfatning av prosimetriteorien som relevant for alle eddadiktene, vil derimot glatte over de forskjellene som er i materialet, og skape en illusjon om én type fremførelser forbundet med et materiale som heller signaliserer heterogenitet.

Kombinasjonen av en narrativ og dialogisk grunnposisjonen forekommer også på verseform i *Baldrs draumar*, *Hákonarmál* og *Vafþrúðnismál*. I de to førstnevnte diktene er det snakk om flere strofer: i *Baldrs draumar* en firestrofers narrativ innledning (1–4), som motiverer den påfølgende dialogen med volven (5–14); på samme måte er *Hákonarmál* innledet med en narrativ bolk (1–11), som delvis har den funksjonen å motivere eller sette den mytiske rammen for dialogen (12–17). I *Vafþrúðnismál* er det derimot snakk om én enkelt strofe (*Vfþ* 5) som omhandler overgangen fra den første scenen (Frigg og Odin i Valhall) til den andre (Odin og Vavtrudne i Vavtrudnes hall). Spørsmålet som oppstår, er om disse kombinasjonene skal betraktes som mediametamorfe på samme måte som kombinasjonen av metrisk tekst og prosa?

Versemålet kan på en måte sies å binde sammen de ulike delene, mens ytringer utenfor versemålet markerer et skifte i diksjonen. I tilfellet *Hákonarmál* kan man heller ikke skille mellom de ulike delene, når det gjelder

den historiske bakgrunnen diktet blir tillagt, og som det ikke synes å være noen umiddelbar grunn til å avvise. De fleste arvekvad inneholder også en skildring av kongens dødsscene (som er beskrevet i den narrative bolken av *Hkm*), så man kan argumentere for at strofene ikke er generisk fremmede i diktet. Overgangen mellom den narrative bolken og dialogen er også glidende i strofene 10–12. En stemme utenfor den dramatiske dialogen er også til stede i det jeg har kalt “den ekspressive monologen”, skaldens stemme (*Hkm* 18–21, se fotnote 12, side 58). Det kan altså se ut til at dialogen i *Hákonarmál* er integrert på en slik måte at den muligens ikke reflekterer en bakenforliggende dramatisk fremførelse.

Det historiske opphavet til *Baldrs draumar* og *Vafþrúðnismál* er naturligvis ukjent. Når det gjelder *Baldrs draumar*, er den narrativt innledende bolken og dialogen også integrert på en måte sammenlignbar med *Hákonarmál*, mens det i tilfellet *Vafþrúðnismál* kun er snakk om én strofe i et dikt som ellers er fullstendig dialogisk.

4.4 Oppsummerende om fremførelse av mytologiske eddadikt

Uavhengig av om titlene er fra muntlig tradisjon, refererer de stort sett til talehandlinger. Ser man nærmere på diktene, er det iallefall tre forskjellige deiktiske posisjoner i korpus. *Den fortellende posisjonen* utgjør kun en liten del av diktningen, mens *dramatiske monologer* og *dialoger* dominerer. Disse deiktiske posisjonene må nødvendigvis reflektere forskjellige typer fremførelser. Man kan imidlertid ikke bevise at de fortellende dikt og monologene ble fremført av én stemme, eller de dramatiske formene av flere, men mangfoldet av uttrykk i diktningen kan tyde på ulik stemmebruk. En kompliserende faktor er den skriftlige fremførelsen, for forholdet mellom den muntlige og skriftlige fremførelsen er ubestemmelig. Tar man utgangspunkt i stemmeforholdene i diktene, kan kombinasjoner av deiktiske posisjoner i teksten tyde på “mediametamorfose”: tilpasning av muntlige former til det skriftlige medium.

I alle tilfeller er det meget viktig å understreke at sporene av ulike deiktiske forhold gir et heterogent bilde av de mytologiske eddadiktens fremførelse. Dette er viktig for alle studier av diktningens poetikk, for i muntlig diktning er fremførelsen av meget stor betydning for dikternes virksomhet og diktenes karakter. For spørsmålet om den muntlig-formulaiske modellens relevans er disse forholdene avgjørende. I forrige kapittel kunne ikke sjangerforholdene begrunne et skarpt skille mellom “edda-” og “skaldediktning”, og medførte derfor komplikasjoner for anvendelsen av den muntlig-formulaiske modellen. I dette kapittelet er en ganske annerledes innvending tatt opp: Det er vanskelig å se at modellen kan forklare eddadiktens meget ulike former, uten omfattende teoretisk tilpasning. Slik

tilpasning må ta utgangspunkt i den heterogenitet som finnes i materialet. Den innebærer at man neppe kan etablere *én modell for hele eddadiktningen*.

I del II skal poetikken i *Codex Regius'* gudedikt undersøkes, og ved flere anledninger kommer de deiktiske forholdene til å bli diskutert. Del II er et forsøk på å studere et utsnitt av diktenes språk fra noen ulike perspektiver, og med det formål å forstå diktene i sin kontekst. Fremførelsen er en potensielt formende faktor i tekstualiseringen. Dette kommer til å bli tatt opp i forbindelse med diktenes struktur i kapittel 7, mens kapittel 8 er klarere fokusert på mulige *referanser* til fremførelse. På den måten håper jeg å øve en viss rettferdighet mot den deiktiske heterogenitet som finnes i materialet.

Del II

5 Innledning til andre del

I del I viste det seg nødvendig å se nærmere på sjangerforholdene i norrøn poesi, og på fremførelse. I kapittelet om sjangerforhold (kapittel 3) ble det problematiske skillet mellom ‘edda-’ og ‘skaldediktning’ tatt opp. En modell over poetisk kompleksitet ble foreslått, hvor norrøn poesi ble oppfattet som et kontinuum fra de enkle formene (eddastil) til de mer kompliserte (drottkvætt-stil). Selv om modellens forklaringspotensiale kan diskuteres, tar den i alle fall utgangspunkt i det faktum at de kriterier som skiller edda- og skaldediktning, viser til fenomenen som i virkeligheten skaper en glidende overgang mellom de to kategoriene. Dette fører til problemer for anvendelsen av den muntlig-formulaiske modellen, siden vi med stor grad av sikkerhet kan si at drottkvætt-stilen ble anvendt i tekster som ble memorert i tradisjonen. Dermed er det også mulig at eddadiktningen kan ha vært innrettet mot memorering, helt eller delvis. Likevel kan det også tenkes at diktningen *ikke* var knyttet til memorering, for det er fullt mulig at ulike former kan bli brukt på ulike måter. Så de generiske *sammenhengene* i norrøn poesi kan ikke fylle ut vår manglende kunnskap om overføringen og fremførelsen av eddadiktene. Men disse sammenhengene forhindrer at vi simpelthen *forutsetter* at eddadiktningen var en improvisert form. Man kan se for seg et vidt spekter av muligheter, grader av improvisasjon og memorering.

Joseph Harris (1983) tar opp en del ulike muligheter ved å skille mellom to tekststadier: komposisjon og overføring. Improvisasjon og memorering kan ha hatt ulike funksjoner på disse to tekststadiene. Det er imidlertid ikke selvsagt at ‘komposisjon’ og ‘overføring’ er de eneste relevante hendelser (eller kjeder av hendelser) å i betraktning. Den største innvendingen er knyttet til fremførelsen, for dersom memorering har spilt en rolle i overføringen av eddadiktningen, er det grunn til å anta ulike typer

fremførelser av samme dikt. Det er neppe sannsynlig at overføring av memorert tekst fra en person til en annen vil foregå i de samme rammer som fremførelse med underholdningsformål. Muligens kan også forholdet mellom tekstlig stabilitet og improvisasjon variere mellom den underholdende og traderende fremførelsen. I tillegg er de indiser på ulike fremførelser, som ble observert i kapittel 4, kompliserende faktorer: For både memorering og improvisasjon må nødvendigvis tilpasses ulike typer fremførelse: fortellingen, den dramatiske monologen og dialogen, samt prosimetrisk former.

Avhandlingens andre del er forsøk på å håndtere de tilløp til pessimisme kildeforholdene kan medføre. For man kan på ingen måte overse det faktum at ulike typer fremførelse og ulike forhold til tekst og tradisjon, utgjør en mengde muligheter. Hovedproblemet er å komme nærmere en forståelse av eddadiktningens tekstualisering, på tross av denne ubestemmelige kompleksiteten.

Med det utgangspunktet skal et utsnitt av det poetiske språket studeres: uttrykk som *samsvarer* på overflaten. Videre er disse uttrykkene avgrenset til samsvar mellom ulike tekststeder hvor minst to ord sammenfaller. På denne måten får vi en mengde uttrykk som med en større eller mindre grad av sannsynlighet kan oppfattes som anvendt poetikk, siden de består av ordvalg som er gjentatt.

Det er likevel problematisk å avgrense utvalget til antallet av samsvarende ord. Vi utelukker da alt poetisk språk som *ikke er virksomt i ordvalgene*, men som uttrykker seg i syntaktisk repetisjon (se for eksempel *Vsp* 18₅₋₇ og *Háv* 85), eller i semantiske stereotyper uten overflatesamsvar. I noen tilfeller renner åpenbart poetiske uttrykk ut mellom fingrene, fordi de kun består av ett fast ord (se for eksempel *ár* i *Hym* 1). Ennå mer kritisk er det faktum at kjenninger ikke nødvendigvis fanges opp. Kjenningen kan minimalt være uttrykt med to substantiver (eventuelt som ledd i komposita), forbundet ved semantiske sammenhenger. Dermed kan skalden skape en kjenning som aldri før har vært brukt, men likevel formidler tradisjonell poetikk (for eksempel *flotbrúsi* i *Hymiskviða*, se side 107). Kun kjenninger som bruker samme ord, er inkludert i det primære utvalget. En viss kompensasjon er gitt i neste kapittel, hvor kjenningsspråket blir tatt opp i forbindelse med *Þrymskviða* og *Hymiskviða*.

Skulle man inkludere all språkbruk basert på poetiske modeller, måtte modellene defineres. Slike definisjoner måtte isåfall være avledet av systematikk i det foreliggende materialet (slik kjenningen kan defineres fra systematiske kriterier¹). Det synes meget vanskelig å etablere poetiske

---

¹ Bjarne Fidjestøl (1997[1974]) forsøkte å definere kjenningssystemet etter strukturalistisk metode. Selv om metoden blir *vel* stringent benyttet i denne artikkelen, illustrerer Fidjestøl likevel et faktum: Leddene i kjenningen er delvis styrt | → side 79

modeller som avgrenser materialet på en tiltalende måte. Den anvendte avgrensningen har den fordel, at den skaper en mengde uttrykk som kan forklares på ulike måter, med ulike modeller. Sammenfall på minst to ord kan sannsynliggjøre hypoteser om at ordvalgene springer ut av poetikken. Utvalget kan så danne utgangspunkt for å studere noen av de måtene poetene bruker språket på, eventuelt *ulike* poetiske modeller og andre former for tekstualiseringsstrategier. Kort sagt, det noe enkle avgrensningsprinsippet sikrer i én forstand representativiteten i de påfølgende undersøkelsene. Dersom definisjoner av modeller hadde dannet avgrensningskriterium, ville resultatene nødvendigvis måtte knyttes spesifikt til disse modellenes funksjon i poetikken. Ved å studere sammenfall i tekstenes overflate kan vi derimot studere mulige modeller i sammenheng med ulike typer poetisk språkbruk.

Det finnes tre appendikser bakerst i avhandlingen, og de to første brukes når jeg refererer til poetiske uttrykk i de påfølgende kapitler: Repetisjon innad i teksten er markert i appendiks A,² og intertekstuelle samsvar i både A og B.³ Utvalget av uttrykk er basert på gjennomlesning av tekstene, og av Robert Kelloggs *A Concordance to Eddic Poetry*. En viss grad av subjektivitet er altså til stede i utvalget, og begrensningene som defineres av den nevnte konkordansen (som kun lister langlinjer og full-linjer), begrenser også hva som fanges opp. At to ord sammenfaller i en lang- eller full-linje, halvstrofe eller strofe, betyr heller ikke at vi har å gjøre med uttrykk for poetikk. Vi må derfor skjerpe avgrensningen betraktelig. For det første må de to ordene være innenfor samsvar som synes distinktive, samsvar som er tilstrebet, ikke vilkårlige (som for eksempel forbindelser mellom *vera* og *hann*).⁴

Appendiksene er å oppfatte som en begynnelse på en samling av (potensielle) poetiske uttrykk i eddadiktningen, og bør korrigeres og utvides også med poetiske uttrykk som finnes i den mytologiske diktningen utenfor *Codex Regius*, i den heroiske diktningen, og i den prosimetriske diktningen i fornalder- og samtidssagaer. Man må naturligvis også operere med andre metoder for å sannsynliggjøre poetisk språkbruk enn den som er

---

av språkssystemets semantiske mekanismer.

² **Tekstintern repetisjon** henvises til med T123: 456, hvor T betyr at repetisjonen er teksuell eller intern, og hvor det første tallet (123) er det unike nummeret hvert *uttrykk* har i appendiks A. Tallet som følger kolon er sidetallet til uttrykket i appendiks A. På den refererte siden finnes så henvisninger til andre forekomster av uttrykket i den gjeldende teksten. En fyldigere forklaring finnes i innledningen til appendiks A.

³ **De intertekstuelle uttrykkene** henvises til med I123: 456, hvor I betyr at samsvaret er intertekstuel, og hvor 123 er det unike nummeret til uttrykket, og 456 er det sidetallet hvor uttrykket nevnes i Appendiks B (med referanser til andre forekomster i diktene).

⁴ Det sier seg selv at menneskelig svikt er mer enn sannsynlig når man forsøker å finne poetiske uttrykk på denne måten.

valgt her. Det må understrekes at appendiksene *ikke* er ment som en total gjengivelse av poetiske sammenfall i *Codex Regius'* gudedikt.

Kriteriene for å skille ut potensielle poetiske uttrykk begrunner en grov todeling av uttrykkene. For det første finnes det uttrykk som forekommer i samme teksten: tekstuelle uttrykk, og slike som er å finne i flere tekster, intertekstuelle uttrykk. Et lite blick på appendiks A viser at de tekstinterne samsvarene ser ut til å være mer fremtredende i diktene enn intertekstuelle samsvar. Hvis dette ikke skyldes svikt i mitt utsnitt av det poetiske språket, eller kildeknapphet, er dette meget viktig for forståelsen av tekstualiseringen. Det fører til spørsmål om forholdet mellom poetikken og teksten. Gjentakelse er et tradisjonelt fenomen, og på den måten en slags appell til tradisjonen *som fenomen*. Denne referansefunksjonen kan oppfattes på samme måte som versemålet: I tillegg til de umiddelbare klanglige effekter er versemålet tradisjonsreferanse. Likevel, den interne repetisjonens primære domene er den enkelte teksten og fremførelsen, for når et uttrykk gjentas i den ene teksten, kan vi anta at det har en direkte assosiativ effekt for resipienten. En slik antakelse er langt mindre problematisk ved tekstinterne samsvar enn ved de intertekstuelle. En assosiativ sammenheng mellom uttrykk i ulike tekster er hypotetisk, mens samsvar i én og samme tekst innebærer en umiddelbar nærhet mellom samsvarene. Effekten er lokal, den er knyttet nettopp til den teksten det er snakk om. Uttrykk som er skapt for bruk i én tekst, er altså et ganske annet poetisk fenomen enn de intertekstuelle uttrykkene, og har et ganske annet forhold til den enkelte teksten enn intertekstuelle uttrykk. Innenfor den muntlig-formulaiske eddaforskningen har man generelt tatt lite hensyn til andre poetiske virkemidler enn formlene. Det må imidlertid vi gjøre når vi skal undersøke tekstualiseringsprosessene som et etnisk fenomen, og når vi, på grunn av den generiske konteksten, må være oppmerksomme på at teksten kan ha hatt en annen rolle enn i episk-formulaisk diktning.

I de tre påfølgende kapitlene beveger vi oss fra dybde til overflate (om vi bruker en meget fremtredende metaforikk i tekstbaserte studier). I kapittel 6 skal vi ta opp de narrative diktene – de eneste som er direkte sammenliknbare med episk-formulaisk diktning. På tross av sine narrative strukturer, må det likevel påpekes at både *Brymskviða* og *Hymiskviða* er korte tekster, ikke lengre epos. I tillegg er alle eddadikt strofiske i noen forstand (*Hárbarðsljóð* stikker seg imidlertid ut ved sin høyst individuelle anvendelse av strofeinndeling og andre av versemålets effekter). Det er derfor interessant å studere eventuelle formler og andre intertekstuelle relasjoner i de narrative gudediktene, siden de på den ene siden er sammenliknbare med den muntlig-formulaiske modellens materiale, og på den annen side skiller seg fra den. Begge dikt inneholder et visst innslag av kjenninger og heiti, i særlig grad *Hymiskviða*, så igjen kommer vi tilbake til skillet mellom edda- og skaldediktning. I tillegg kan *Brymskviða* illustrere

det meget viktige skillet mellom tekstinterne og intertekstuelle samsvar. Diktet inneholder både intertekstuelle uttrykk og eksempler på gjentakelse. Siden repetisjonen i kapittel 6 viser seg å ha en fremtredende rolle i tekstualiseringen av *Brymskviða*, skal kapittel 7 ta opp repetisjonen som tekststrukturerende fenomen.

Det er nemlig forholdsvis mange eksempler på at repetisjonens forekomster er jevnt fordelt i tekstforløpet, og at den skaper en umiddelbar sammenheng både mellom flere strofer og mellom mindre enheter i versmålet (verselinjer). Slik bruk av språket må undersøkes, fordi den åpenbart spiller en viktig rolle i eddadiktningen. Som allerede nevnt, reflekterer tekstintern gjentakelse en ganske annen form for tekstualisering enn poetiske modeller som generer like ordvalg i flere tekster. Gjentakelsen er et *tekstfenomen* i den forstand at den bruker ordvalg, som er spesifikke for den ene teksten. Imidlertid virker repetisjonen ofte under tekstnivå, i substrukturer eller bolker av diktene. Disse bolkene får i flere tilfeller en relativt sterk indre sammenheng og identitet, og tematiserer på den måten et annet fremtredende fenomen ved mange av eddadiktene: den tilsynelatende sammensatte tekststrukturen. Det skal vise seg i kapittel 7 at bolker hvor repetisjonen spiller en strukturerende rolle, har noen kontaktpunkter med de såkalte tulene (*bulur*). Vi havner dermed igjen i problemstillinger som har å gjøre med de generiske rammene. I kapittel 3 (se særlig side 36 og 47) ble det blant annet hevdet at man ikke nødvendigvis kan koble etniske sjangere til grupper av tekster: Det er også en mulighet at sjangernormer er virksomme i substrukturer, og denne muligheten må vurderes i relasjon til gudediktene bolker.

Fra tekstens tradisjonelle substrat i kapittel 6, går vi i kapittel 7 over til å fokusere på forhold nærmere tekstoverflaten. I kapittel 8 er det dermed rimelig å heve seg også over tekstoverflaten, for å se på det poetiske språkets relasjoner til fremførelsen. I kapittel 8 skal jeg ta opp mulige sammenhenger mellom den poetiske språkbruken og tekstoverflaten, særlig i *Völuspá*, men også med et lite blick på det meget heterogene diktet *Hávamál*. Ved å ta utgangspunkt i Lars Lönnroths teori om ‘den doble scenen’ (se side 22–23), skal vi ta opp de deiktiske forholdene i *Völuspá*. Ved å introdusere noen begreper og konsepter fra kognitivt orientert teori om synsvinkel, blir det hevdet at flere fenomen, enn de Lönnroth påpeker, er knyttet til et dobbelt scenario, som best kan forstås med den muntlige fremførelsen som hypotetisk ramme.

De tre ulike innfallsvinklene til gudediktene i *Codex Regius* kan muligens gi oss noen forslag til hvordan tekstualiseringen av eddadiktene har foregått. Som jeg har nevnt, er det flere grunner til å bevege seg bort fra den til tider noe enkle overføringen av den muntlige-formulaiske modellen til eddadiktningen. De tre kapitlene som følger kan forhåpentligvis fungere både som en konkretisering av problemene ved muntlig-formulaisk edda-

forskning, og som forsøk på å finne andre veier inn til eddadiktens tekstualisering. Det er min intensjon å bruke diktens egen natur som ledesnor i disse prosessene, for det er etter mitt syn et krav til filologisk analyse og teoridannelse at fenomenene skal forstås i sine etniske kontekster. Derfor vil jeg i all hovedsak forsøke å forstå tekstualiseringen av diktene på de premisser kildeforholdene gir. De prosesser jeg undersøker, skal riktignok kobles med fenomen observert i andre og sammenliknbare kontekster, men noen komparativ teori er ikke innenfor dette prosjektets ramme. Muligens kan analysene heller sies å danne et grunnlag for fremtidige undersøkelser av eddadiktningens tekstualisering i komparative perspektiv. Det synes å være en relativt sunn fremgangsmåte først å etablere forståelse for diktningen i de kontekster den eksisterte i, og *dernest* sammenlikne den med diktning fra andre kontekster.

6 De narrative gudediktene og intertekstuelle relasjoner

Dette kapittelet består av en relativt detaljert analyse av *Brymskviða*, hvor bruken av tradisjon (i vid forstand) undersøkes, etterfulgt av en gjennomgang av de tekstuelle og intertekstuelle uttrykk, deres funksjoner i teksten og relasjoner til tradisjonen. Resultatene skal så sammenliknes med *Hymiskviða*, som skiller seg fra *Brymskviða* på flere måter. På den måten håper jeg å komme noe nærmere en forståelse av de narrative gudediktene tekstualisering. Selv om det allerede er nevnt i innledningen til andre del, gjør jeg igjen oppmerksom på at referanser både til intertekstuelle og tekstuelle uttrykk refererer til appendiksene A og B (se fotnote 2 og 3, side 79, og innledningene til appendiksene). Intertekstuelle uttrykk som tas opp i dette kapittelet, har mer omfattende informasjon og primærkildereferanser knyttet til seg i appendiks B.

6.1 Det poetiske språket i *Brymskviða*

Den myten *Brymskviða* forteller, er ikke belagt i andre norrøne kilder, men er å finne i yngre kilder, i rimeform (*Brymlur*) og i norske, svenske, danske og færøyske ballader (se KLE 2: 517).¹ *Brymskviða* er altså den eldste kjente bæreren av et narrativ hendelsesforløp som åpenbart har hatt stor appell og levedyktighet i folkediktningen. Utgangspunktet for handlingen er en kritisk mytologisk situasjon: Tor har mistet hammeren sin. Loke, som opptrer i rollen som Tors hjelper, oppsøker Trym i Jotunheimen – jotnen som står bak hammertyveriet. Trym krever Frøyas hånd i bytte mot ham-

---

¹ Om mulige estiske paralleller, se Loorits (1932).

meren, men Frøya avviser et giftermål med jotnen. Heimdall råder Tor til å dra til Jotunheimen, forkledd som Frøya. Dette blir løsningen: Tor stases opp som brud, og Loke som ternen hans. Trym reagerer på brudens voldsomme appetitt og kvasse blick, men Loke er snarrådig og finner passende årsaker til “Frøyas” mandige egenskaper. Hammeren havner i Tors hender, og bryllupet blir et blodbad – i gudenes favør, naturligvis.

Diktet er forbundet med mytologisk tematikk på flere måter. Spenningen mellom guder og jotner er drivkraften i fortellingen: Et gudevåpen er stjålet og en jotun vil ha en gudinne til brud. Generelt er kampen om ressurser et underliggende tema i de fleste myter, mer spesifikt er jotners ønske om gudebruder også belagt annensteds, eksempelvis i *Haustlǫngs* fortelling om røveriet av Idun, og i fortellingene om Rungne (jf. også *Alvíssmál*). Motiver av denne typen appellerer til slektskapsnormene, og til den gruppelojalitet slektskapsmentaliteten innebærer. Når Tor vegrer seg for å opptre som Frøya, sier Loke (*Þrk* 18):

“Þegi þú, Þórr,
þeira orða!
Þegar munu jotnar
ásgarð búa,
nema þú þinn hamar
þér um heimtí.”

Det ser ut til å ligge under en meget konkret frykt for å tape terreng, for å miste makt.² Tryms krav om å få Frøya til brud oppfattes som en mektig trussel. Samtidig er det tiltaket Heimdall foreslår, og Tor motvillig gjennomfører, også et motiv som spiller på makt og kjønnsroller. Tor bryter et meget sterkt tabu ved å opptre i kvinnerolle (om *ergi*, se Meulengracht Sørensen 1983). Selv om bakgrunnen er alvorlig, og de mer betydelige maktforhold i verden står på spill, har kontrasten mellom Tor som brud og funksjonene hans ellers i mytene trolig en humoristisk effekt. Den mektige og handlekraftige Tor med brudeslør er et bilde som forener to uforenlige motsetninger, og tematiseringen av “Frøyas” appetitt, drikkeferdighet og kvasse blick ser nettopp ut til å vektlegge absurditeten i bildet.

Den norrøne myteverden er preget av en maktkamp mellom guder og kaoskrefter som til sist utløser det ødeleggende ragnarok. I en slik referanseramme kan en fortelling som den i *Þrymskviða* oppfattes som en myte hvor det underliggende alvoret får et komisk uttrykk. Det mytiske alvoret er der likevel, for når Tor drar til jotnenes verden i brudestasen uttrykker dikteren seg i lett apokalyptiske vendinger (*Þrk* 21):

---

² Det samme skinner gjennom i *Hrb* 23: *Mikil myndi ætt jotna, / ef allir lifði. / vætr myndi manna / undir Miðgarði.*

Björg brotnuðu!
Brann jörð loga!
Ók Óðins sonr
í jötunheima!

Denne første langlinjen er enklest å sammenlikne med *Grímnismál* 38: *björg ok brim / ek veit at brenna skulu*, som også bruker den brennende verden i en apokalyptisk sammenheng. Man finner beskrivelser som minner om disse – hvor naturfenomen brukes for å uttrykke kritiske kosmiske situasjoner i andre eddadikt (se *Vsp* 47–48, *Hym* 24, *Hdl* 42), men også i *Haustlǫng* (som vi kommer tilbake til nedenfor). Disse skildringene kretser om samme konkrete forestillinger tilknyttet undergang: Fjell som knuses, gnyr og brenner, hav som slikker himmelen og oversvømmer fastlandet osv. Jeg nevner dette fenomenet, siden det på en måte tematiserer noen av problemene ved å fange inn spesifikt poetiske uttrykk: Den viser hvordan stereotype *forestillinger* kan medføre liknende måter å uttrykke seg på, men innenfor “normalspråkets” mekanismer.

På strukturnivået er det sprikende sammenhenger med annen diktning. En av de klareste parallellene er til *Skírnismál*, hvor man, som Alfred Jakobsen (1984: 78) skriver, finner en del fellestrekk: Utgangspunktet er en forelskelse over grensene mellom de mytiske gruppene: vaneguden Frøy / jotunkvinnen Gerd, jotnen Trym / vanegudinnen Frøya; kvinnen nekter i begge tilfeller å oppfylle mannens ønske; et sendebud danner luftige “kontaktkanaler”; både Trym og Frøy/Skirne bruker tvangsmidler for å oppnå sin vilje.

I tillegg til de vide mytiske sammenhenger og makrostrukturen,³ bør noen semantiske sammenfall nevnes, som muligens også kan oppfattes som tradisjonelle. Dette gjelder noen av de egenskaper Tor tillegges: Den urimelig store appetitten (*Prk* 24–26) reflekteres i *Hymiskviða* 15–16; drikkekapasiteten hans er blant annet fremstilt i ferden til Utgardsloke (*Gylfaginning*: 40–41); det mektige blikket er knyttet til Tor i *Húsdrápa* 4, og i et fragmentarisk overlevert Torsdikt av Eysteinn Valdason (*Skj* I B: 131), samt i *Gylfaginning* (side 37, 45). Et attributt tillagt Frøya i *Þrymskviða* (13, 15, 19), er også omtalt i Snorres *Edda: Brisingamen*, et smykke nevnt i *Haustlǫng* 9, neppe i *Húsdrápa* 2.⁴ Fjærham-motivet (se *Prk* 5 og 9) er også brukt i *Vǫlundarkviða*, *Haustlǫng* og i prosatekster (se KLE 2: 515, §4d).

Et par andre motiver er muligens å oppfatte som tradisjonelt inventar i diktningen. Det finnes et sammenfall mellom *Þrymskviða* og en prosimetrisk bolk av *Helgakviða Hundingsbana II* (*Norræn fornkvæði*: 191),

---

³ ‘Makrostruktur’ brukes i denne avhandlingen om strukturene på tekstnivå.

⁴ En annen mulighet er å oppfatte *Húsdrápa* 2 som skapelsesmyte (Schier 1976a, 1976b, 1999), eller som en “gjenskapelsesmyte” som følger ragnarok (Thorvaldsen 2002: 87–91, 2003).

hvor kvast blick nesten avslører at Helge skjuler seg forkledd som træl-kvinne. Dette motivet er forøvrig også å finne hos Saxo, hvor Hagbarthus opptrer som kvinne for å være i nærheten av sin forlovede Signe, og i *Njáls saga* hvor Helge klarer å rømme fra flammer og fiender ved hjelp av kvinneklær (KLE 4: 650). Et annet motiv, nemlig gudetinget, er også et tradisjonelt motiv. Det skal imidlertid behandles nærmere nedenfor, siden det også involverer overflatesammenfall. I alle tilfeller ser *Þrymskviða* ut til å være nært forbundet med tradisjonelle mytiske tema, motiver og kategorier.

6.1.1 Fellespoetiske uttrykk

En del intertekstuelle uttrykk er *fellespoetiske* – de krysser grensene mellom sjangerne, og mellom edda- og skaldediktning. Vi kan ta utgangspunkt i de *viðkenningar* som forekommer i diktet. Vidkjenningene er i *Skáldskaparmál* en vid definert gruppe av uttrykk, *er menn láta ganga fyrir nofn manna* (*Skáldskaparmál*: 107). Etter alt å dømme oppfatter Snorre *viðkenningar* som uttrykk for en person, hvor henvisningen består av et egennavn som kjenneord, og et annet substantiv som grunnord. Grunnordet beskriver sammenhengen mellom tydeordets person og kjenneordets egennavn. Snorre nevner en hel del grunnord knyttet til slektskap, blant annet *sonr*, *barn* og *mogr* (ibid.).

Tre uttrykk i *Þrymskviða* faller sammen med Snorres definisjon av vidkjenningen, og forekommer i annen diktning. To er brukt om Tor (1–2) og ett om Loke (3) (for detaljert kildehenvisning, følg referanser til appendiksene):

1. Óðins sonr	T201: 261	I34: 271
2. Sifjar verr		I36: 271
3. Laufeyjar sonr	T200: 261	I33: 271

Av disse er *Óðins sonr* brukt om Balder, Tor, Vidar og Våle i andre mytologiske eddadikt, om Balder også i Ulf Uggasons *Húsdrápa* (str. 7). *Sifjar verr* forekommer i *Hymiskviða*, men også i et *kviðuhátt*-dikt lagt i Grettirs munn, *Ævikviða* 7 (Skj I B: 288). *Laufeyjar sonr* er brukt om Loke to ganger i *Þrymskviða*, men også i *Lokasenna*. *Jarðar burr* (*Þrk* 1) må også nevnes, på tross av at uttrykket verken inngår i intern repetisjon eller finnes i andre tekster (så vidt meg bekjent), for det er dannet etter det samme mønster som nr. 1–3 i listen ovenfor: personen omtales ved å vise til et slektskapsord forbundet med et navn i genitiv.

Som vi har sett faller disse uttrykkene sammen med skaldediktning på *uttrykksplanet*. Man kan imidlertid ikke si at selve det mønsteret vidkjenningene reflekterer, danner grunnlag for å anse teksten som påvirket av skaldepoetikk. I slektskapsuttrykkene ovenfor er navnene ikke poetiske

heiti, men de umarkerte, “ordinære” navnene (*Óðinn*, *Sif*, *Jǫrð*). (Det er likevel vanskelig å vite med *Laufey*, et navn som kun forekommer i *Þrymskviða*, *Lokasenna* og en tule, se LEX: 358.) Slektskapsordene *sonr* og *verr* må likeledes sies å være ordinære framfor poetiske former. *Verr* opptrer poetisk i vid betydning som ‘mann, elsker’, ellers i betydningen ‘ektemann’ (NO: 494); *Sifjar verr* har den sistnevnte betydning. *Burr* forekommer også utenfor poesien og mytologien (ONP 2: 987). Eddadiktningen har generelt mange slike vidkjenninger, i mange tilfeller flere i eddadiktningen enn i skaldediktningen (Meissner 1921, om Odin: 252, om Tor: 253, om Loke: 255).

Leddene er altså ikke poetisk markerte, og den språklige modellen (genetivskonstruksjonen) kan på ingen måte sies å være poetisk. Likevel kan forekomstene av eksakt samme uttrykk i flere tekster muligens bety en eller annen form for assosiativ forbindelse. Vidkjenninger hvor slektskapsforhold danner utgangspunktet for henvisningen, er brukt i mange poetiske sjangre og reflekterer slektskapsforholdenes store betydning i det samfunn som omgav diktningen. De tradisjonelle, mytiske slektskapsforholdene kan også ikles stilistiske sjangermarkører, for eksempel i *Friggjar faðmbyggvir* om Odin (*Hrk* 12) eller *Grundar sveinn* om Tor (*Haustl* 19).⁵

Et annet fenomen som kan nevnes (selv om det faller utenfor den typen uttrykk som er hovedsaken i denne delen av avhandlingen) er *heiti*. Heitiene er fellespoetiske, som vidkjenningene, og brukes i skaldediktning såvel som eddadiktning. *Vingþórr* (*Þrk* 1) er et heiti som også forekommer i *Alvíssmál* 6 og i tulene (Skj I B: 660, IV d), mens *Hlórríði* (*Þrk* 7, 8, 14, 31), som også er brukt 5 ganger i *Hymiskviða* (4, 16, 27, 29 og 37), forekommer i *Lokasenna* 54, i en tule (Skj I B: 660, IV d) og i en strofe i *Gautrekssaga* (Skj II B: 348, str. 24).

I et par andre tilfeller sammenfaller uttrykk og innhold i et fellespoetisk perspektiv: *Láttu þer af höndum / hringa rauða* (*Þrk* 29). Frasen markert med fet skrift (I133: 275) forekommer i ett annet tilfelle, i *Hjalmars dōds-sang* (*Hjá*₂ 6). Der er den imidlertid brukt i en ganske annen sammenheng enn i *Þrymskviða*. Uttrykket inneholder *hringar rauðir* (I69: 273) som isolert sett er brukt et titalls ganger i eddadiktningen, og er ett av flere fellespoetiske uttrykk forbundet med rikdom og gull (se også Kellogg 1991: 99). *In aldna jǫtna systir* (*Þrk* 32) er ett av mange tilfeller hvor *aldinn* danner epitet.⁶ Det er vanskelig å si presis hvilken mening man bør legge i disse

⁵ Siden vidkjenningene viser til slektskapsforhold, kan man i denne sammenhengen nevne det intertekstuelle samsvaret **ætt jǫtuns** (*Þrk* 31) som brukes i flere dikt (I5: 270).

⁶ Brukes om flere mytiske figurer og fenomen, og i rimbærende posisjoner. Her er det ikke nødvendigvis *vesenets* identitet som uttrykkes, men den dets tilhørighet eller opphav i mytisk tid, *Odin: aldinn gautr* (*Bdr* 13), *inn aldni* (*Vsp* 28), *Fenris mor: in aldna* (*Vsp* 40), *Rig: aldinn áss* (*Rgp* 1); *Gyme* (*Skm* 25), *Suttung* (*Háv* | → side 88

forekomstene, men det er verdt å merke seg at *aldinn* stort sett er brukt om mytiske fenomen i eddadiktningen, om jotner, guder og Yggdrasil, men også om bygder i en mytisk urtid, og om havet. I skaldediktningen er *aldinn* brukt om andre fenomen: et par kvinner av den trolske typen, om vegger, ulver og ørner. Når *aldinn* brukes om mytiske fenomen, er det trolig rett å oppfatte bruken av adjektivet som en henvisning til den mytiske urtid fenomenet springer ut av (sammenliknbar med bruken av *for*). På den måten tjener *aldinn* til å vekke til live forestillingene om den mytiske tiden som omgir mytene.

6.1.2 Intertekstuelle uttrykk med spredning i eddadiktningen

I det følgende skal vi se på de resterende intertekstuelle uttrykkene i diktet, som både er enkle fraser og lengre samsvar på flere langlinjer. Uttrykkene kan sies å referere både til semantiske og deiktiske forhold, og de semantiske kvalitetene er av ulik type og styrke. La oss først se på de tre referansene som i hovedsak har en funksjon i narrativ deiksis, siden de innleder eller inngår i direkte tale.

1 Tre deiktiske uttrykk

Et uttrykk som forekommer i underkant av 20 ganger ellers i eddadiktningen (og 7 ganger i *Þrk*), er **Þá kvað þat X, / Y** (I207: 278). Selve formelen har som funksjon å innlede og forberede direkte tale. At denne formelen er intertekstuell, er av uviss betydning, for de stabile leddene er ikke meningsbærende i annen forstand enn å uttrykke formelens funksjon: å innlede direkte tale. Både stavrimet og meningen faller også stort sett på X og Y, som jeg kaller ‘spalter’, så formelen kan ikke uten videre sies å lette komposisjonen i særlig grad (jf. formlenes funksjon i den muntlig-formulaiske modellen).⁷ Som en relativt frekvent intertekstuell form er den kanskje heller et effektivt og velkjent signal om at direkte tale nå følger? I dette tilfellet må det også sies at formelen er repetert innad i tekstene også i andre dikt enn *Þrymskviða*, en faktor vi kommer tilbake i det neste avsnittet.

---

104), Fáfnir (*Fáf* 29), en jotun av uviss identitet: inn aldni jötunn (*Grm* 50), Tryms søster: in aldna jötna systir (*Þrk* 32), Yggdrasil: it aldna tré (*Vsp* 47), havet (*Háv* 62; *Htt* 67), en ørn: aldinn ari (*Htl* 17a), en kvinne (én involvert i hedenskap og én trollkyndig en): aldin rýgr (*Lausavísa* av Þorvaldr Koðrásson enn víðfórli, *Skj* I B: 105), en aldna örg vettr (ved retting, *Lausavísa* 54 av Kormákr, *Skj* I B: 82), ulv: aldit vigg varðrúnar (*Erfídrápa* om *Haraldr harðráði* 13, *Skj* I B: 324), bygder: aldnar byggðir (*Rgb* 36), vegger: aldnir veggjar (*Bjk* 7).

⁷ Jeg følger her Ackers (1998: 40) terminologiske valg, når han bruker lingvistikkens “slot-filler-model” for denne typen variasjon.

Ok hann þat orða / alls fyrst um kvað (I206: 278) er, på samme måte som *Þá kvað þat X, / Y*, en innledning til direkte tale, og er i tillegg til de fire forekomstene i *Þrymskviða* belagt to ganger, men da om kvinner: *ok hon þat orða / alls fyrst um kvað* (SBr 6, Odg 3). Til forskjell fra det forrige uttrykket er dette nesten ordrett – variasjonen er kun deiktisk (*hann–hon*). Men på tross av at sammenfallet er ordrett, må man på samme måte som for *þá kvað þat X, / Y* si at det semantisk sett er svakt ladet, og dersom det har vært et tradisjonelt uttrykk, er det som en innledning til direkte tale det får sin mening.

Uttrykket **hafa ørindi / sem erfiði** (I209: 278) forekommer to ganger i *Þrymskviða*, men også én gang i *Helgakviða Hjörvarðssonar* 5. Uttrykket er både knyttet til det narrative forløpet og til narrativ deiksis, siden det i begge de nevnte forekomstene opptrer innenfor talehandlinger. *Hafa ørindi* er et uttrykk for å oppnå det man vil (NO: 96); *erfiði* må i disse sammenhengene bety ‘vanske, bry’. Felles for begge forekomstene er at de besvarer spørsmål om hvordan et ærend har gått. I *Þrymskviða* stiller Tor spørsmålet *Hefir þú ørindi / sem erfiði?* etter Lokes luftige ferd til Tryms gård, og Loke svarer at han har *erfiði ok ørindi*: Han har lyktes i ærendet, men bringer også med seg nyheten om den kinkige situasjonen som Tor og æsene nå er i. I *Helgakviða* opptrer kombinasjonen av *ørindi* og *erfiði* som svar til kong Hjorvard når Atle Idmundsson vender tilbake, uten å bringe den vakre Sigerlins “ja!” til kongen. Når Hjorvard spør om nytt, svarer Atle: *Hofum erfiði / ok ekki ørindi*. De bringer altså nyheter om komplikasjoner, men har ikke lyktes med reisens formål. Dette uttrykket er forbundet med sammenliknbare narrative forløp: Et problematisk ærend er utført og sendebudet blir spurt om nytt. Innenfor disse spørsmålene og svarene er det *hafa erfiði ok ørindi* brukes. Uttrykket er visstnok også i bruk i moderne islansk.⁸

2 Uttrykk som viser til statiske fenomen

De følgende intertekstuelle uttrykkene viser til et fenomen, tilsynelatende uten å være forbundet med stereotype strukturelle forløp (for eksempel “tema” eller “type-scener”).⁹

Hló X / hugr í brjósti (*Þrk* 31) er også belagt i *Guðrúnarkviða III* 10 (I131: 275), og må bety at personen som benevnes i spalten (X) ler *i* eller *fra* sitt indre? I begge tilfeller er dette uttrykket koblet til personens glede: I *Þrymskviða* har Tor fått hammeren tilbake; i *Guðrúnarkviða* har Atle fått

⁸ Opplysningen kom rett før innlevering av avhandlingen, fra Bergsveinn Birgisson, som får stå som kilde på dette punktet.

⁹ Donald K. Fry skilte mellom ‘type-scenen’: “a recurrent stereotyped presentation of conventional details used to describe a certain narrative event”, og ‘temaet’: “a recurring concatenation of details and ideas, not restricted to a certain event [...] which forms an underlying structure for an action or description” (1968: 53).

bevis for at Gudrun er uskyldig i utroskap. Dette uttrykket er en statisk henvisning til en persons reaksjon på helt ulike hendelser.

Et uttrykk som bærer en meget upresis “intertekstuell mening” er adverbialt og fyller i alle forekomster en kortlinje: *en hann útan stókk / endlangan sal* (*Þrk* 27). *Endlangan sal* er likevel relativt frekvent, og er brukt som andre kortlinje (K2) også i 5 andre tilfeller, 4 av dem likeledes i adverbiale roller med perlativ akkusativ (I62: 272). Derfor kan det tenkes at frasen er en tradisjonsreferanse på overflaten, muligens som en frase frekvent på grunn av sin anvendelighet?

Flere av de intertekstuelle uttrykkene er ikke koblet til mytisk innhold, men til ulike semantiske funksjoner. To av dem, begge substantivfraser, er innenfor samme halvstrofe (*Þrk* 23₁₋₄) og setning, lagt i Tryms munn:

“Ganga hér at garði
gullhyrndar kýr, (I100: 274)
øxn alsvartir, (I109: 274)
 jötna at gamni.”

Den anaforiske langlinjen som følger dette sitatet, viser disse uttrykkenes semantiske funksjon: *Fjöld á ek meiðma. / Fjöld á ek menja* (*Þrk* 23₅₋₆). **Gullhyrndar kýr** som opptrer som et uttrykk for, og bilde på, velstand: *gullhyrndar kýr / frá grams búii* (*HHj* 4). Adjektivet *gullhyrndr* forekommer i flere prosatekster, for eksempel i kombinasjon med *uxi* (*ef þú gerir mik heilan, þá mun ek fóra þér gullhyrndan oxa*, FRZ I: 663). Det finnes også et okseheiti *Gullinhorni* (*Skj* I B: 669). Trolig må de helsvarte oksene (**øxn alsvartir**), som nevnes umiddelbart etter kyrene med forgylte horn, også oppfattes som mektige, staselige dyr. I *Hymiskviða* 18 går Tor *þar er uxi stóð / alsvartr fyr*, og river så hodet av oxen (*Hym* 19). Dette skjer på oppfordring (og som en utfordring) fra jotnen Hyme. *Alsvartr uxi* er, så vidt jeg vet, ikke belagt utenfor poesien. Både kyr med gullhorn og de helsvarte oksene må være uttrykk for ekstraordinær velstand. De er dermed statiske referanser, metonymie representanter for velstand. Hvorvidt de er tradisjonelle uttrykk i poetikken er vanskelig å si, når det kun er to forekomster av hvert. Men det skal sies at uttrykkene er relativt distinkte, og begge er bildeskapende. I sammenheng med disse to uttrykkene må **fjöld menja** (I77: 273, se også Jakobsen 1984: 75) nevnes, som både i *Þrymskviða* og *Völundarkviða* 21 må bety ‘mange (kostbare) skatter’. I *Þrymskviða* opptrer uttrykket innenfor Tryms tale om sin rikdom, mens det i *Völundarkviða* refererer til de kostbarhetene som befinner seg i smedens kiste. Det må sies at dette uttrykket verken ved tekstsammenheng, innhold eller frekvens insisterer på sin tilhørighet i poetikken.

Det finnes også noen uttrykk relatert til sted: **ása garðar** (I57: 272), **í jötunheima** (I61: 272). Uttrykket **fyr jörð neðan** er brukt i flere eddadikt,

og har varianten *fyr mold neðan* i *Völuspá* 2 (se I64:272). Man kan vel anta at dette uttrykket passer godt i mytologisk sammenheng, siden det spiller på underverdenen. **Átta nætr** spiller på tid og forekommer også i *Grimnismál* 2, hvor det refererer til perioden Grimne har vært mellom de to bålene, og om samværet med Sigurd i *Helreið Brynhildar* 12 (I196: 277). Det er vanskelig å se noen umiddelbar sammenheng mellom forekomstene.

3 Intertekstuelle uttrykk som muligens har stereotyp narrativ funksjon

Sitja á haugi (I143: 275) brukes i *Brymskviða* når Loke er fløyet til Tryms gårder, for å finne ut hva som er hendt med Tors hammer: *Brymr sat á haugi, / þursa dróttinn, / greyjum sínum / gullbǫnd snøri / ok mǫrum sínum / mǫn jafnaði* (*Þrk* 6). I *Skírnismál* forteller prosateksten at Skirne reið þat er féhirðir sat á haugi ok kvaddi hann: *Segðu þat, hirðir, / er þú á haugi sitr / ok varðar alla vega* (*Skm* 11). Dette er et påfallende sammentreff, hvor et sendebud (Skirne/Loke) ankommer desitinasjonen og retter spørsmål til personen som *sitr á haugi* (*féhirðir*/Trym). Også i *Ketils saga hǫngs* (side 175–177) setter Ketil seg på en haug, inntil en *Bǫðmóðr* kommer opp på haugen, og spør: *Hverr er enn hávi, / er á haugi sitr / ok horfi veðri viðr?* Et sendebud stiller igjen mannen på haugen spørsmål. De to andre forekomstene av *sitja á haugi* er ikke koblet med disse narrative rammene: I *Völuspá* 42 er det fortalt om en *gláðr Egðir*, i dette tilfellet en *gýgjar hirðir*, som satt på haugen og *sló hǫrpu*; i *Hlǫðskviða* 12 blir Angantyr nedsettende kalt *hornungr* ‘frillesønn’ som *á haugi sat*. Det er uvisst hvilken generell mening man kan legge i det å sitte på haugen, men Fritzner siterer fra *Flateyjarbók*: *mjök var fornmenning hátt, at sitja lǫngum úti á haugi einum eigi langt frá bǫnum* (FRZ I: 743). Muligens har det eksistert tradisjonelle assosiasjoner til det å sitte på haug, som kan være forbundet med narrativ stereotypi?

Det formulaiske paret **jǫrð–upphiminn** (I99: 274) brukes i *Brymskviða* 2,¹⁰ hvor det er lagt i Tors munn. Guden har erkjent at hammeren er borte og henvender seg til Loke:

¹⁰ Forekomsten i *Brymskviða* er merkverdig med hensyn til versmålet, for i motsetning til de andre forekomstene i eddadiktningen er ikke *jǫrð* og *upphiminn* innenfor en langlinje, selv om begge er allitterer i sine respektive langlinjer. Kanskje kunne man si at formelen i dette tilfellet strukturerer de to langlinjene den inngår i?

“Heyrðu nú, Loki,
hvat ek nú mæli,
er eigi veit
jarðar hvergi
né upphimins:
Áss er stolinn hamri.”

Som man kunne forvente fra leddenes betydning, er uttrykket ofte brukt for å mane frem kosmologiske proporsjoner: *jorð fannsk æva / né upphiminn* (*Vsp* 3), *jorð dusaði / ok upphiminn* (*Odg* 17), *hvaðan jorð um kom / eða upphiminn* (*Vfb* 20). Dette formulaiske paret er også belagt i en videre germansk sammenheng (se side 22–23, og Lönnroth 1981). Om forekomsten i *Þrymskviða* skrives det i *Kommentar zu den Liedern der Edda*:

In *Þrymskviða* wird die Formel angewendet um Thors Mitteilung als großes Geheimnis zu kennzeichnen. Zugleich bezeichnet sie den Verlust des Hammers als Ereignis von kosmischer Bedeutung, das allerdings im weiteren Verlauf der Fabel eine burleske Lösung erfährt.

(KLE 2: 529)

Formelen oppfattes (etter Lönnroths artikkel) ikke som en eksklamasjon tilsvarende (mer eller mindre) moderne norsk “himmel og hav!”, men snarere som en henvisning til de videre kosmologiske perspektiver.

Lönnroth (1981: 322) knytter også uttrykket i *Þrymskviða* til et tradisjonelt tema som består av: 1. en helts ferd over sin egen verdens grenser, 2. til denne ferdens trussel mot den naturlige orden og til 3. skildringer av jorden som “roaring / trembling / cracking” (ibid.), som i *Björg brotnuðu! / Brann jorð loga!* (se side 85 og I217: 279). På mange måter er forekomsten i *Þrymskviða* et lite overbevisende eksempel på et slikt tradisjonelt mønster. Riktignok farer Tor til en annen verden enn hans egen, men denne ferden kan ikke sies å “imply a threat to the natural order and ultimately the complete destruction of the world” (Lönnroth 1981: 322). Reisens funksjon er den motsatte: å vinne hammeren tilbake, og på den måten *opprettholde* den kosmiske orden. Når det gjelder skildringene av den skjelvende, rumlende verden, møter vi flere kompliserende faktorer. For det første er slike naturskildringer knyttet til undergang, uten å inngå i dette “temaet”, slik vi så ovenfor (side 85). Mer spesifikt blir det brukt om den reisende Tor, feks. i *Fjöll oll skjalfa! / Hygg ek á för vera / heiman Hlórriða* (*Lks* 55), også i dette tilfellet er vel Tors ankomst snarere et uttrykk for orden enn kaos?¹¹ I *Haustlǫng* blir disse uttrykksmåtene knyttet til Tor som reis-

---

¹¹ Dette er ikke selvsagt, for det kan henge sammen med selve tematikken i *Lks*. Dersom gudenes samling hos Æge er et forsøk på forsoning mellom guder og jotner, kan Tors ankomst sies å understreke at forsoningen mislykkes.

ende: *Dunði Mána vegr und honum* (strofe 14); og *Hristusk björg ok brustu! Brann upphiminn!* (strofe 16). I strofe 15 forteller Tjodolv (Skj I B: 17):

Knáttu qll, en, Ullar,
endilág, fyr mági,
grund vas grápi hrundin,
ginnunga vé brinna,
þás hafregin hafrar
hógreiðar framm drógu
(seðr gekk Svölnis ekkja
sundr) at Hrungnis fundi.

I Finnurs prosaiske ordfølge og oversetning kan vi lese følgende tolkningsforslag: *Qll ginnunga vé knáttu brinna fyr Ullar mági, en endilág grund vas hrundin grápi, þás hafrar drógu hógreiðar hafregin framm at fundi Hrungnis; Svölnis ekkja gekk seðr sundr.* ‘Hele luften brændte for Ulls stefader, men jorden nedenunder piskedes af hagl og sne, da bukkene trakk vognguden frem til møde med Hrungnir; Odins enke var nærved at briste.’ I tillegg til disse uttrykkenes tilknytning til Tors ferd, er det tilfeller hvor andre veseners forflytning fra deres egen verden til en annen beskrives med apokalyptiske lydeffekter (Balder i *Erm* 3, Skirne i *Skm* 14, Sigurd i *Odg* 17). Det ligger i slike reisere natur at de er av stor betydning, for den reisende krysser de mytiske verdeneres grenser i myter som tematiserer videre mytologiske perspektiver.

Selv om formelen *jorð-upphiminn* opptrer innenfor sammenliknbare semantiske sammenhenger, er det ikke lett å se noen klar parallell til det episke “temaet”. Det er riktig at formelen forekommer i nærheten av betydningsfulle mytologiske og heroiske reiser, og at disse reisene assosieres med apokalyptiske naturskildringer (som også brukes i andre sammenhenger). Likevel er tekstsammenhengen formelen brukes i, av ulik karakter: i direkte tale og narrativ fremstilling, og i ulike betydninger: om kjennskap til hammertyveriet i *Prymskviða*, om larm(?) i *Oddrúnargrátr*, om dommedagsflammens ødeleggelse i *Wessobrunner Gebet*, om ragnarok(?) i Skarpåker-innskriften (Lönnroth 1981: 318–322). I *Prymskviða* er det vanskelig å se noen klar sammenheng mellom bruken av formelen i Tors replikk til Loke, og den påfølgende reisen, og det er på ingen måte snakk om en direkte tekstsammenheng mellom formelen og Tors reise, iallefall ikke innenfor en avgrenset narrativ enhet: Formelen er i strofe 2, Tors reise i strofe 21! Lönnroth skriver: “What we can do, however, is to form some tentative ideas about the ways in which thought-patterns and themes operated in oral tradition” (1981: 323). Muligens kan man si at *jorð-upphiminn*-formelen snarere inngår i sammenheng med mytologiske “thought-patterns” enn episke “themes”, for det lar seg vanskelig gjøre å anse bruken av den som et uttrykk for poetiske enheter over uttrykksnivå.

Det andre temaet Lönnroth knytter til formelen er også definert av tre forhold: En mytisk helt X utfordres til å fortelle en annen om skapelsen; X gjør dette ved å anvende dikotomien mellom en grønn, lav verden og den høye himmelen; også andre naturfenomen nevnes gjerne i den sammenheng (Lönnroth 1981: 317). I korpus er det en forekomst i *Vǫluspá* 3: *jorð fannsk æva / né upphiminn* og i *Vafþrúðnismál* 20 hvor Odin spør, *hvaðan jorð um kom / eða upphiminn*. Igjen må man si at selve perspektivet i tekstene kan begrunne hvorfor formelen brukes. Det er (per Lönnroths definisjon) snakk om skapelsen av verden, og dermed er jord og himmel fenomen man kan forvente å finne. At andre fenomen, som “the sea, mountains, trees, the sun and the moon” (op. cit.: 317) også nevnes, er åpenbart en følge av emnet som omtales. Lönnroth skriver om denne innvendingen at “the presence of the alliterative formula is in itself a proof that the texts here quoted are historically related” (ibid.). Det er nok rett, og likeledes er jeg enig i at formelen trolig kommer fra poetisk tradisjon, heller enn å indikere direkte slektskap mellom tekstene. Like fullt er det vanskelig å se at vi har å gjøre med noe i nærheten av tema. Begge “temaene” Lönnroth peker på, tror jeg heller bør oppfattes som klynger av mytiske forestillinger, semantiske mønstre, for selv om *jorð-upphiminn*-formelen brukes, er verbale samsvar ellers ubetydelige, og egenskapene Lönnroth tilskriver temaene er meget ulikt reflektert i tekstene.

Hvat er með ásum? / Hvat er með alfum? (I204: 278) er i *Þrymskviða* 7 lagt i jotnen Tryms munn. Dette samsvarer ordrett med *Vǫluspá* 48, hvor det brukes innenfor skildringen av ragnaroks utbrudd. Innenfor denne langlinjen forekommer også *æsir-alfar*, et intertekstuelte formulaisk par som (ikke overraskende) brukes i referanser til et kollektiv av mytiske vesen. Den er et uttrykk for undring over tingenes tilstand både i *Vǫluspá* og *Þrymskviða*.¹²

Det siste intertekstuelle sammenfallet (I173: 277) er med *Baldrs draumar* 1 (i A):

Senn váru æsir	ok um þat réðu
allir á þingi,	ríkir tívar,
ok ásynjur	hvé þeir Hlórriða
allar á máli,	hamar um sætti.

Þrymskviða 14

Forskjellen mellom denne strofen og *Baldrs draumar* 1 er siste langlinjen, hvor emnet for gudenes ting nevnes: *hví væri Baldri / ballir draumar*. Dette intertekstuelle samsvaret er et interessant tilfelle, hvor graden av tradisjonsrefleksjon er meget høy og nivåene den uttrykkes på er flere. Jeg nevnte

¹² Hallberg (1954: 57) er enig med de Vries, utelukkende på estetiske kriterier, at dette må dreie seg om lån fra *Vǫluspá* til *Þrymskviða*.

ovenfor at gudenes møte på tinget i seg selv er et motiv reflektert i mange tekster. Funksjonen til dette motivet er ulikt i de ulike tekstene, men felles for alle er naturlig nok at motivet brukes i situasjoner hvor handlingens proporsjoner begrunner en samling av gudene.

I *Vqluspá* er en tingsamling av guder reflektert i en intern repetisjon av dette mønsteret: *Pá gengu regin qll / á røkstóla, / ginnheilug goð, / ok um þat gættusk* (T5: 173). Det gudene gjør på tinget er å gi navn på slikt vi regner tid i (*Vsp* 6), diskutere skapelsen av dvergene (*Vsp* 9), samt et høyst diffust spørsmål om hvorvidt gudene skal kreve bot for et eller annet (*Vsp* 23); i strofe 25 ser emnet for gudenes rådslagning ut til å være den generelt forverrede kosmiske situasjonen, fremstilt metaforisk (*hverr hefði lopt alt / lævi blandit*). Deretter diskuterer gudene hvem som hadde *ætt jotuns / Óðs mey gefna*. I *Vqluspá* har gudetinget en selvsagt plass, siden diktet omhandler de videre kosmologiske perspektiver. Som signal om krise (jf. *Vsp* 23 og 25) er gudetinget brukt også i *Vqluspá* 48:

Hvat er með ásum?	Stynja dvergar
Hvat er með alfum?	fyr steindurum,
Gnýr allr jotunheimr.	veggbergs vísir.
Æsir'ru á þingi.	Vituð ér enn eða hvat?

I den første langlinjen uttrykker volven undring over verdens tilstand. Gnyet fra Jotunheimen går inn i den typen naturfenomen forbundet med ragnarok som vi har sett på ovenfor. Den andre halvstrofens stønnende dverger kan vel heller ikke sies å ha beroligende effekt?

Forekomsten av tingmotivet i *Brymskviða* 14 uttrykker ikke bare den kritiske situasjonen den ordnede verden befinner seg i, men har en viktig narrativ funksjon: å innlede og motivere de påfølgende tiltakene for å gjenopprette trygghet (= det narrative forløpet). Dette ser vi tydelig både i *Brymskviða* og *Baldrs draumar*. Motivet er reflektert også i *Hymiskviða* 4 hvor gudenes kollektive rådvillhet først fremstilles (*Né þat máttu / mærir tívar / ok ginnregin / of geta hvergi*), men etterfølges av rådgivning fra Tyr, som i likhet med Heimdalls råd i *Brymskviða* 15–16, utløser den videre handlingen. Gudetinget markerer overgangen fra kritisk situasjon til gjenoprettelse av orden. Dette samme ser vi i *Haustlqng* 10, hvor Idun bortføres og æsenes evige ungdom ikke lenger er en selvfølge:

Urðut brattra barða	Gættusk allar áttir
byggvendr at þat hryggvir.	Ingvifreys at þingi,
Þá vas Ið með jotnum	(váru heldr) ok hárar
unnr nýkomin sunnan.	(hamljót regin) gamlar.

I den tredje langlinjen, som skiller seg fra tekstomgivelsene med enkel syntaks og ingen egentlige kjenninger (“lett eddastil”?), blir gudenes ting

beskrevet, og i den påfølgende strofen avsløres Loke som problemets årsak, og dermed dets selvfølgelige (men motvillige) løser. Disse eksemplene viser at gudetinget er et tradisjonelt motiv, som i *Þrymskviða* (samt *Hymiskviða* og *Haustlǫng*) har tendenser til stereotyp narrativ funksjon.

I tillegg til at dette gudetinget er et tradisjonelt motiv, og at de tre langlinjene er et ordrett samsvar med *Baldrs draumar* 1, strukturerer et formellaisk par første halvstrofe *Þrymskviða* 14: *Senn váru æsir / allir á þingi / ok ásynjur / allar á máli*. I tillegg er heiti *Hlórriði* brukt, og et ord fra det fellespoetiske vokabulert: *tívar* ‘guder’. Det er altså klart at strofen, i sammenlikning med diktet forøvrig, er *meget* “tradisjonsdefinert”, både på innholds- og uttrykksplanet.

6.1.3 Tekstuelle uttrykk

Þrymskviða har en større mengde forekomster av sammenfall innad i teksten enn utad. La oss først se på et par av dem som er korte og kanskje ikke kan sies å uttrykke de mest sentrale fenomenene i diktet. Et kortlinjemønster er repetert, hvor Tor og Frøya opptrer som subjekter i spalten X: **Reiðr var þá X** (T184: 258). Det er grunn til å tro at denne repetisjonen ikke er tilfeldig, selv om spalten i dette tilfellet er rimbærende. Andre kortlinje ser ut til å danne en lydlig forbindelse (-aði): *Reiðr var þá Vingþórr, / er hann vaknaði* (*Þrk* 1) og *Reið var þá Freyja / ok fnásaði* (*Þrk* 13). Det kan være et poeng at *vaknaði* i første strofen inngår i en slags enderim med den påfølgende langlinjen: *ok síns hamars / um saknaði*. Dersom dette har blitt oppfattet, kan man si at sannsynligheten for en assosiativ forbindelse er større. Kan *fnásaði* i strofe 13 være et bevisst eller ubevisst ekko av rimet i strofe 1? Et av Frøyas attributter er omtalt med samme uttrykk i tre tilfeller: **it mikla / men Brísinga** (T197: 260). Dette uttrykket er en nominalfrase hvor andre kortlinje er stabil, og hvor frasen leverer rimet i langlinjen. I strofene 15 og 19 inngår *it mikla / men Brísinga* i en ordrett repetert enhet (T198: 260). Brisingamenet er ikke et svært sentralt fenomen i diktet, men *inngår* likevel i det sentrale motivet i diktet: Tor i brudestasen.

Et av de gjentatte uttrykkene i diktet er brukt for å beskrive scenskifte. I strofe 5 og 9₁–9₆ finner vi et sammenfall som er på grensen til å være ordrett:

Fló þá Loki,
fjaðrhamr dundi,
unz fyr útan kom
ása garða,
ok fyr innan kom
jötna heima.

Fló þá Loki,
fjaðrhamr dundi,
unz fyr útan kom
jötna heima,
ok fyr innan kom
ása garða.

Forskjellen mellom disse tilfellene er at *jötna heimar* og *ása garðir* bytter plass, etter den retningen Loke er på vei. Det sier seg selv at dikteren i disse tilfellene ikke *kunne* repetere strofe 5 identisk. En speilvending av de to kortlinjene (*ása garða* og *jötna heima*) er et bevisst valg som viser med all mulig tydelighet at poeten arbeider med rekkefølger av ord. Et annet repetert uttrykk som også brukes i sceneskifter er: **Ganga þeir fagra / Freyju X** (T187: 258). Langlinjen forkeommer to ganger ($X = t́una$ i *Þrk 3*, *at hitta* i *Þrk 12*).

I det følgende uttrykket rettes også fokus mot sentrale element i diktet: **Hefir þú Hlórriða / hamar um fólgin?** spør Loke i strofe 7, og Trym svarer i den påfølgende strofen: *Ek hefi Hlórriða / hamar um fólgin* (T191: 259). I strofe 8 sier Trym: **Hann engi maðr / aprt um heimtír, / nema fóri mér / Freyju at kvæn.** Dette kravet er også strukturelt bærende i fortellingen, og gjentas senere (T192 og T193: 259), først når Loke gir Tor beskjed om hva Trym har sagt om hammeren: *Hann engi maðr / aprt um heimtír / nema honum fóri / Freyju at kvæn* (*Þrk 11*). Senere, når Trym tror at drømmene hans skal oppfylles, sier han: *Nú fórið mér / Freyju at kvæn* (*Þrk 22*). Tryms krav er også utgangspunktet for det neste gjentatte uttrykket, som handler om brudens ferd til jotunheimene.

Aka / í jötunheima (T196: 260) er én gang brukt i skildringen av et sceneskifte: *Ók Óðins sonr / í jötunheima* (*Þrk 21*), men forekommer ellers i direkte tale som omhandler denne reisen til jotunheimene. I forekomstene er variasjonen relativt stor i første kortlinje men fraværende i andre: *Vit skulum aka tvau / í jötunheima* (*Þrk 12*), *ef ek ek með þér / í jötunheima* (*Þrk 13*) *vit skulum aka tvau / í jötunheima*¹³ (*Þrk 20*). I strofe 12 og 13 er uttrykket brukt symmetrisk innenfor talehandlingene, som en oppfordring og en respons (dette fenomenet kaller jeg *respons-repetisjon*). De faste trykksterke elementene (*aka* og *jötunheima*) bærer rimet i alle fire tilfellene, og innholdet er meget sentralt motiv i diktets struktur: forflytningen til jotunheimene.

¹³ Bugge retter til *tver* mens **R** har *tvav* (*Norræn fornkvæði*: 126), og andre har fulgt ham. Trolig bør man følge Richard Perkins (1988) som påpeker at diktet ikke sier noe om at Loki i ytringsøyeblikket er ikledd kvinneklær. Følgelig kan den nøytrale formen begrunnes med at Loke ennå ikke er "kvinneliggjort". Perkins nevner også et sammenlignbart eksempel fra *Viglundar saga*. Gerd Enno Rieger (1975) mener at den nøytrale formen kan begrunnes med at Tor fremstår som mann på tross av kvinnerollen, mens Loke ellers i mytologien synes å være inneforstått med den.

Uttrykk **binda** / **brúðar líni** (T195: 260) er repetert fire ganger, har stabil andre kortlinje (K2) og kan også sies å slå på en av diktets sentrale semantiske strenger (Tryms krav om få Frøya til brud). På samme måte som i forrige uttrykk, har vi grammatisk og deiktisk variasjon: *Bittu þik, Freyja, / brúðar líni* (Þrk 12), *Bindu vér Þór þá / brúðar líni* (Þrk 15), *Ef ek bindask læt / brúðar líni* (Þrk 17), *Bundu þeir Þór þá / brúðar líni* (Þrk 19). Også i dette tilfellet er repetisjonen brukt i replikkveksling (Þrk 15–17). Uttrykket inngår også i *Þrymskviðas* lengste repetisjon, som omhandler selve utkledningen av Tor som Frøya. Det er Heimdall som kommer med dette rådet på gudetinget i *Þrymskviða* 15₅–16 (T199: 260):

“<u>Bindu</u> vér Þór þá brúðar líni. Hafi hann it mikla men Brísinga! Látum und honum hrynja lukla	ok kvenváðir um kné falla, en á brjósti breiða steina, ok hagliga um höfuð typpum.”
--	--

Disse 6 langlinjene er deiktisk variert i strofe 19, hvor teksten ikke er direkte tale, men narrativ fremstilling. Skriveren repeterer ved å forkorte teksten. Gjentakelsen er muligens av en noe annen karakter enn gjentakelsen av Tryms innrømmelse av hammertyveriet, og kravet hans om Frøya. Riktignok har vi også der å gjøre med repetisjon av bærende elementer i fortellingen, men gjentakelsen er i dette tilfellet *bildeskapende* i langt større grad. Dikteren skaper et bilde av Tor som kles ut og gjøres til “Frøya”, først som en hypotetisk mulighet i Heimdalls råd – så gjentas ordene i det forkledningen utføres. Dette innebærer utvilsomt et bevisst fokus på bildet av Tor i brudestas.

De neste uttrykkene (Þrk 26 og 28) er mindre sentrale i fortellingens struktur:

Sat in alsnotra ambótt fyrir, er orð um fann við jötuns máli: “Át vætr Freyja átta nóttum, svá var hon óðfús í jötunheima.”	Sat in alsnotra ambótt fyrir, er orð um fann við jötuns máli: “Svaf vætr Freyja átta nóttum, svá var hon óðfús í jötunheima.”
--	--

Første halvstrofe av 28 er forkortet (*Norræn fornkvaði*: 127, note til 28). Den eneste variasjonen (som egentlig kunne kalles en “spalte”) er verbene *eta* og *sofa* i tredje langlinje. Sammenfallet er altså bortimot ordrett. Og denne parallellismen får trolig prioritet hos dikteren fremfor allitterasjonen i den følgende langlinjen: *Svaf vætr Freyja / átta nóttum* (se KLE 2: 566).

Repetisjonen er naturligvis samsvarende med en repetisjon av innholdet: et par mistenksomme spørsmål fra Trym om gudinnens lett påtakelige appetitt og heller stikkende blikk.

To internt repeterte uttrykk omhandler en annen perifer tråd i fortellingen. Det første uttrykket omhandler Tryms søster, **hin er brúðfjár / biðja þorði** (*Þrk* 29) og som i strofe 32 omtales som *hin er brúðfjár / of beðit hafði* (T205: 263). I denne gjentakelsen er to ulike modale verb brukt, strofe 39 har i tillegg *of*. Innenfor diktet spiller ikke denne jotunkvinnen en betydelig rolle. En annen repetisjon opptrer i denne jotunkvinnenes munn, som henvender seg til “Frøya” og krever gull, *ef þú qðlask vill / ástir mínar, / ástir mínar, / alla hylli* (*Þrk* 29, T206: 263). Denne typen repetisjon er ganske uvanlig, og den innebærer et merkverdig samspill med versemålet. Repetisjonen, i form av en kortlinje, krysser en langlinjegrense, og skaper en lydlig sammenheng som danner en slags enhet mellom to langlinjer. Den grunnleggende funksjonen vil naturligvis være å vekke oppmerksomhet om det som sies, spesifikt mot de repeterte linjene eller mot sammenhengen de inngår i. Denne typen repetisjon opptrer også i *Rígsþula* og i noen tilfeller i helteediktningen (se Meyer 1889: 325). I *Rígsþula* 36 er dette virkemiddelet brukt i en strofe av stor betydning for diktets innhold, hvor Rig innvier den kommende kongen:

Kom þar ór runni	son kvezk eiga
<u>Rígr gangandi,</u>	þann bað hann eignask
<u>Rígr gangandi,</u>	<u>óðalvöllu,</u>
rúnar kendi	<u>óðalvöllu,</u>
sitt gaf heiti	aldnar byggðir.

I *Brymskviða* er det derimot usikkert hvordan effekten har vært, for denne jotunkvinnen er ikke i en narrativt sentral posisjon. Trolig er effekten komisk:

Die Komik dieser Strophe besteht darin, daß die Schwester sich drohend vor der vermeintlichen Braut aufbaut und verlangt: “Jetzt stell dich gut mit mir”; ein Verhalten, das der Göttin Freyia gegenüber bereits anmaßend wäre, sich dem Riesentöter Thor gegenüber als tödliche Dummheit erweist (vgl. 32).

(KLE 2: 567)

Repetisjonen av jotunkvinnens referanse til hennes *ást* er temmelig påfallende – med tanke på den nådeløse jotunknuseren som befinner seg under brudesløret. Det er forøvrig et sammenfall med *Gylfaginning* i *Brymskviða* 29, for etter Balders død *mælir Frigg ok spurði hverr sá væri með ásum er eignask vildi allar ástir hennar ok hylli* (*Gylfaginning*: 46). Om dette er verbalt ekko av den ene teksten i den andre (se feks. Jakobsen

1984: 79), eller om det er et fiksert uttrykk for oppnå en persons kjærlighet og velvilje, har jeg lite håp om å avklare.

To av de intertekstuelle uttrykkene som ble behandlet ovenfor, er repetert innad i *Þrymskviða*: **Þá kvað þat X / Y** (7 forekomster, T198: 260), **Ok hann þat orða / alls fyrst um kvað** (4 forekomster, T186: 258). Begge disse forekomstene består av faste elementer som er semantisk svake, og begge har den funksjonen å innlede direkte tale. Når det gjelder det førstnevnte uttrykket, faller nærmest all betydning i de to spaltene X og Y, som også bærer rimet. Den “kreative tyngden” ligger i de varierte elementene. I diktet har vi én forkomst om Heimdall og én om Tor: *Þá kvað þat Heimdallr, / hvítastr ása* (Þrk 15) og *Þá kvað þat Þórr, / þrúðugr áss* (Þrk 17). De fem resterende forekomstene har derimot repeterte spalter, om Loke: *Þá kvað þat Loki, / Laufeyjar sonr* (Þrk 18), *Þá kvað Loki, / Laufeyjar sonr* (Þrk 20), om Trym i tre tilfeller: *Þá kvað þat Þrymr, / þursa dróttinn*: (Þrk 22, 25, 30). Det samme ser vi i dikt som *Guðrúnarkviða I* og *Guðrúnarhvöt* (I207: 278), så selv om den kreative tyngden og de allittererende elementene faller på spaltene, kan repetisjonen av det intertekstuelle uttrykket og spaltene sies å være nyttige for komposisjonen av det enkelte diktet. Som en intertekstuell formel ser nytteverdien delvis ut til å være i intern repetisjon. I tillegg kan man vel anta uttrykkets frekvens også kan rettferdiggjøre den oppfatning at det refererer til den poetiske tradisjonen? *Ok hann þat orða / alls fyrst um kvað* er kun belagt to ganger utenfor *Þrymskviða* (se I206: 278), så referanseverdien er mer uviss i det tilfellet. På den annen side er dette uttrykket kun deiktisk variert i tekstene (pronomenet veksler mellom *hann* og *hon*), så det er lettere å argumentere for at uttrykket er et hendig hjelpemiddel, en “ferdiglaget” langlinje som kan innlede direkte tale i svært mange narrative sammenhenger.

6.1.4 Tekstualiseringen av *Þrymskviða*

Peter Hallbergs (1954) og Jan de Vries’ (1928) teorier om diktet som 1200-tallskomposisjon, får Jakobsen (1984) til å anse likheter med andre tekster som referanser til disse tekstene. Problemet er og blir at sammenhenger mellom et uttrykk eller motiv i to eller flere dikt, både kan være tekstlån eller tradisjonelle måter å uttrykke seg på (se side 31–32). Og begge muligheter er til stede både i muntlig og skriftlig, tidlig og sen, komposisjon. Dette er uhyre problematiske grunnpremisser, for tolkningsrommet kan begrunne et villniss av ulike oppfatninger av de poetiske sammenfallene. Hallvard Magerøy tar på 1950-tallet opp denne ubestemtheten i respons til Hallbergs teori, for ikke bare kan sammenfall være direkte kontakt mellom tekster, men “sameige for tidsalderen” (1956: 268).

Alfred Jakobsen skriver:

En kan fryde seg over Þrymskviðas ypperlige framstillingskunst uten å være klar over at diktet egentlig har dobbelt bunn. Det er likevel først når en oppdager alle de subtile allusjonene i diktet til andre edda- og skaldekvad, at en forstår å verdsette det fullt ut.

(Jakobsen 1984: 80)

Hos Jakobsen, som hos Hallberg, blir det relativt tydelig at man tenker seg en motsetning mellom den eldre, muntlige komposisjonen og yngre former. Dette er et syn som lenge har preget både datering og vurderinger av, for eksempel, religionshistorisk kildeverdi.

I del I argumenterte jeg for å betrakte bruken av eddadiktningen i skriftlige sammenhenger som kontinuitet i den poetiske og primært muntlige tradisjonen (side 50–51). Naturligvis har den poetiske og mytologiske tradisjonen forandret seg (slik tradisjoner *alltid* forandrer seg), men forfatteren kjenner åpenbart til versemålet, til annen diktning og poetiske uttryksmåter, og han velger å uttrykke seg i eddastil. På den måten er forfatteren innenfor tradisjonen i alle tilfeller – om han har vært nært eller fjernt fra pergamentet, er et ubesvarlig og sekundært spørsmål i den sammenhengen. Derfor skal vi i det følgende oppsummere tekstualiseringen av *Þrymskviða*, uten å forutsette eksakt hvordan dikteren har arbeidet.

De intertekstuelle relasjonene består av en mengde forbindelser med annen norrøn poesi. Sammenhengene er fra de rent tematiske og innholdsmessige sammenfall, til sammenfall i både innhold og uttrykk. De strukturelle forbindelsene er flere, og de viktigste er her ramset opp med de mest fremstående tekstene ved siden:

1. Brudejakten	<i>Skírnismál</i>	
2. Tors/heltens larmende ferd	<i>Haustlǫng, Lokasenna, Skírnismál</i>	199: 274
3. <i>Sitja á haugi</i>	<i>Skírnismál, Hlǫðskviða</i> osv.	1143: 275
4. Forkledningsmotivet	<i>Helgakviða Hundingsbana II</i>	
5. Gudetinget	<i>Völuspá, Haustlǫng, Hymiskviða</i>	1173: 277

Stereotypiene i den narrative strukturen ser ikke ut til å være sterk bundet til intertekstuelle uttrykk. Noen av uttrykkene er knyttet til deiktiske forhold: *Þá kvað þat X / Y* og *Ok hann þat orða / alls fyrst um kvað* innleder direkte tale, og er dermed brukt i situasjoner som kan karakteriseres som like: En karakter taler. Slike situasjoner finnes selvfølgelig overalt, og er i den forstand stereotype. Likevel er situasjonene fundamentalt annerledes enn de som er ramset opp i listen ovenfor, siden de ikke er distinkte på noen som helst måte. Uttrykkene er altså koplet til generelle situasjoner. Annerledes stiller det seg med *hafa ørindi sem erfíði*, for uttrykket dukker opp ved et sendebuds tilbakekomst, og når “senderen” spør sendebudet om ærendets suksess.

Mange av de intertekstuelle uttrykkene er knyttet til statiske semantiske fenomen som ikke er direkte tilknyttet det narrative *forløpet* – i alle fall ikke *stereotype* narrative fenomen: Vidkjenningene uttrykker mytiske slektskapsforhold; tre av uttrykkene referer til velstand (*gullhyrndar kýr*, *øxn alsvartir* og *fjöld menja*), eller er generert fra de fellespoetiske forestillingene om gull (*af hǫndum hringa rauða*); bruken av *aldinn* kan oppfattes som et uttrykk for mytisk fortid; *hló X / hugr i brjósti* er brukt om gledereaksjonen hos X; *endlangan sal* er brukt i en mengde sammenhenger om bevegelser langsmed eller gjennom salen. Spørsmålene *Hvat er með ásum?* / *Hvat er með alfum?* er også innenfor ulike tekstsammenhenger, hvor det ytres undring eller frykt for tingenes tilstand, ved å vise til et større kollektiv (*æsir ok alfar*).

Bruken av innholdsmessig stereotypi og appellene til tradisjonelle mytologiske emner er godt nok grunnlag for å si at *Þrymskviða* i stor grad er formet fra tradisjonen. Sammenhengen mellom semantikken og uttrykkene er derimot relativt vag, slik at *stereotype* innholdselement ikke står i klart definerte forhold til stereotypier på uttrykksplanet. For å si det på en annen måte: Det ser ut til at dikteren arbeider utifra mytiske mønstre, og narrative stereotypier på innholdsplanet, men at han stort sett bruker intertekstuelle uttrykk om det enkelte fenomen, ikke utfra narrativ sammenheng.

Det er de tekstuelle uttrykkene som brukes i det narrative forløpet. På uttrykksplanet er repetisjonen viktigere for forfatterens fremstilling (og resipientens fortolkning) av det narrative forløpet enn intertekstuelle forbindelser. Helt sentrale semantiske elementer i fortellingen blir repetert. Først blir Lokes spørsmål (om Trym har stjålet hammeren) umiddelbart speilet i Tryms svar, og Tryms krav om Frøya i strofe 8 blir også gjentatt mer eller mindre ordrett to ganger senere i diktet (T192, T193: 259). Den kostelige skildringen av Tor som ikles brudestasen blir også ordrett gjentatt (T199: 260). De to verbalfrasene om å reise til jotunheimene (*aka í jotunheima*), og å ikle seg brudesløret (*binda brúðar líni*), er begge gjentatt 4 ganger og refererer til fenomen som er fremtredende i diktets forløp. I jotunheimene er den raskt oppadstigende spenningskurven en mulig bakgrunn for å forstå gjentakelsen i forbindelse med Tryms farlige spørsmål og “ternen” Lokes kjappe svar (T204: 262). To av gjentakelsene er ved scenskifter (T187, T188: 258).

Interne repetisjon er altså et langt mer fremtredende trekk ved dikterens ordvalg, enn bruken av intertekstuelle uttrykk, både i omfang og strukturell viktighet. Repetisjonen er brukt som et bevisst virkemiddel i diktet for å fremheve bærende element i den narrative strukturen. I tillegg kan man hevde at dikteren arbeider på tekstnivå, med rekkefølger av ord, for i den grad kildematerialet ikke narrer oss, innebærer repetisjonen et fokus på ordkjeder som eksisterer i den éne teksten og fremførelsene av den. (Når det ikke er intertekstuelle uttrykk som repeteres i teksten, naturligvis).

Dette kan begrunnes ytterligere med graden av variasjon mellom de ulike forekomstene, som man grovt kan inndele i ‘ordrett repetisjon’ og ‘spaltevarierte repetisjon’. Den ordrette repetisjonen er repetert med grammatisk og deiktisk variasjon. De samme ordvalgene gjentas i nye deiktiske og syntaktiske omgivelser, eventuelt med noe variasjon i ordenes rekkefølge. Av disse kan man skille mellom de lengre sammenfallene som fyller en langlinje eller mer og kortere syntagmer. De lengre ordrette repetisjonene er syntaktisk selvstendige,¹⁴ deriblant også ytringer hvor spørsmålets ordvalg brukes i svaret – altså det Magerøy kaller for “dialogisk responsjon” (1956: 261), men jeg har valgt å kalle ‘respons-repetisjon’.¹⁵ Syntagmene er naturligvis svakere indisier på overflatefokus, siden de består av mindre semantiske og språklige enheter. Samtidig må det sies at mange av disse uttrykkene i *Drymskviða* er sterkt bundet opp mot versmålet. Et eksempel er *aka í jötunheima* (T196: 260), som er lagt i forskjellige aktørers munn, og hvor *aka* alltid er rimbærende i den ellers varierende første kortlinjen, og med *í jötunheima* som fast andre kortlinje. Det samme mønsteret finnes også i to andre tilfeller, *binda brúðar líni* (T195: 260) og *it mikla men Brisinga* (T197: 260):

Vit skulum **aka** tvau
í jötunheima.

ef ek **ek** með þér
í jötunheima.

Ók Óðins sonr
í jötunheima.

Stökk þat **it mikla**
men Brisinga.

Hafi hann **it mikla**
men Brisinga

ok **inu mikla**
meni Brisinga.

Bittu þik, Freyja,
brúðar líni.

Bindu vér Þór þá
brúðar líni

ef ek **bindask** læt
brúðar líni

Bundu þeir Þór þá
brúðar líni.

Disse syntagmene viser, nettopp på grunn av de varierende sammenhenger de inngår i, at dikteren har valgt sine ord for å skape assosiasjoner på tekstoverflaten. *Dursa dróttinn* (T189: 258) opptrer i alle 6 forekomster som andre kortlinje, med *Drymr* som rimbærende i først kortlinje. *Laufeyjar sonr* (T200: 261), med 2 forekomster, står i samme forhold til navnet *Loki*. Så disse to tilfellene er sammenliknbare med det allitterative mønsteret i de tre frasene som ble listet opp ovenfor (*aka í jötunheima* osv.). De to resterende repetisjonene er *Óðins sonr* (T201: 261), hvor rimstaven i begge forekomster faller på *Óðinn*, mens repetisjonen av *ást mín* (T206: 263) er et poetisk fenomen som trolig skaper en lokal og umiddelbar assosiasjonseffekt.

¹⁴ T186, 192, 193, 199, 205

¹⁵ T191, 194, 203

Også de uttrykkene jeg kaller for ‘spaltevarierte repetisjon’ vitner om fokus på mer eller mindre eksakte ordrekkefølger,¹⁶ siden de er stabile, sett bort fra én eller to spalter. Det er likevel stor forskjell på spaltenes omfang og betydning. Et uttrykk som *Þá kvað þat X, / Y* er meget variert, mens vi i den andre enden av skalaen har en helstrofe (T204: 262, *Þrk* 26 og 28) hvor det eneste som varierer er ett ord (*át* og *svaf* i linje 5).

I ett tilfelle har vi en ytring som ikke går inn verken som ordrett eller spaltevarierte repetisjon (T188: 258), men er snarere en kunstferdig bruk av språkets overflate til å reflektere sceneskifte. To linjer byttet plass (se side 100) for markere at Loke først flyr fra Åsgård til jotunheimene, og deretter motsatt vei: *unz fyr útan kom / ása garða / ok fyr innan kom / jotna heima* (*Þrk* 5) – *unz fyr útan kom / jotna heima / ok fyr innan kom / ása garða* (*Þrk* 9).

6.2 Det poetiske språk i *Hymiskviða* sammenliknet med *Þrymskviða*

Sammenlikner man *Þrymskviða* med *Hymiskviða* (det andre narrative gudediktet i *Codex Regius*) kan man observere noen interessante likheter og forskjeller.

Hvis vi ser på det semantiske planet, kan man først og fremst konstatere at begge dikt inneholder en mengde referanser til mytisk tradisjon. I begge tilfeller er diktenes makrostrukturelle innhold ellers ukjent. I *Hymiskviða* kan man muligens si at flere myter er underordnet diktets narrative struktur (se KLE 2: 255), som utspiller seg mellom gudenes øltørst og ølmangel i strofe 1 og oppfyllelsen av øltørsten i strofe 39. Denne utviklingen fra diskvilibrium til ekvilibrium er uttrykt ved at gudene først oppsøker jotnen Æge, som blir tvunget til å brygge øl til gudene. Han krever en kjele stor nok til bryggeprosjektet, et problem som diskuteres i noen strofer (*Hym* 4–6) som minner om gudeting-temaet omtalt i analysen av *Þrymskviða* (se side 94–96). Løsningen er å oppsøke Hyme. Tor og Tyr setter ut til jotunheimene, plasserer Tors bukker hos en Egill (Æge i **A**), og drar til Hymes gård. Der blir Tor utsatt for ulike prøvelser som til sist fører til kontroll over bryggekjelen, og returnering til Åsgard. Disse prøvelsene er av ulik karakter, men Tors fisketur med Hyme – hvor Tor trekker Midgardsormen opp fra dypet – danner en slags spenningstopp i diktet.¹⁷

Vi skal ikke i samme grad som i *Þrymskviða* gå inn på den fulle bredden av referanser til kjent mytisk materiale, siden *Hymiskviða* og *Þrymskviða* er relativt like i måten semantisk stereotypi brukes på, og omfanget av den. *Hymiskviðas* struktur er likevel annerledes: De enkelte delene er

¹⁶ T184, 185, 187, 190, 198, 202, 204

¹⁷ Om denne mytens varianter, se Meulengracht Sørensens artikkel “Thor’s Fishing Expedition” (1986).

vagere relatert til hverandre enn i *Brymskviða*. Det er for eksempel ikke lett å se at fisketurmyten har umiddelbar relevans for diktets *narrative* hovedsak: ølbryggingen, og det samme må sies om referansene til denne Egill som passer Tors bukker. Derfor må man anta at dikteren kopler myter dels etter det narrative forløpet (for det *er* en narrativ tråd i diktet), dels etter videre tematisk sammenhenger (maktkampen mellom jotner og æser, og som vi skal se: mytisk slektskap). Forskjellen mellom *Hymiskviða* og *Brymskviðas* struktur er altså betydelig.

Det poetiske språket i *Hymiskviða* skiller seg også på viktige punkter fra det vi har observert i *Brymskviða*. Om vi går ut fra de uttrykkene som faller sammen med vår definisjon, er den mest påtrengende forskjellen den nesten fraværende bruken av repetisjon i *Hymiskviða*. Venenskapelig råd av stor strukturell betydning omtales som **ástráð mikit** to ganger (T161: 240). Den eneste repetisjonen som bestemmer en langlinje uttrykker scenskifte **Fórut lengi / áðr X nam** (T163: 245). En vidkjenning om Tor er repetert tre ganger (**Sifjar verr**, T160: 240) mens guden i to tilfeller er omtalt som **hafra dróttinn** (T162: 243).

De intertekstuelle samsvarene er få og sprikende. Bare to av dem er direkte tilknyttet det narrative forløpet: **líta í augu** (I137: 275), som både i *Vqluspá* og *Hymiskviða* er forbundet med spenning eller maktkamp mellom to personer. Det andre eksempelet er **vertu heill** som er en frekvent hilsen og lykkeønsken, også i prosa (I202: 278). Andre intertekstuelle uttrykk i *Hymiskviða* er statiske i forhold til det narrative forløpet. I en del tilfeller referer disse uttrykkene til mytiske vesen: Vidkjenningene **Sifjar verr** og **Óðins sonr** viser til Tor (I36: 271, I34: 271). **Brjótr bergdana** er brukt om Tor også i *Haustlǫng* (I22: 271), mens Midgardsormen omtales som **umgjørð allra landa** i den eneste bevarte langlinjen fra et dikt tilskrevet *Qlvir hnúfa* (I35: 271). **Inn lævísi Loki** er også å finne i *Lokasenna* (I29: 271). I tillegg til disse uttrykkene for mytiske skikkelser, er det et par uttrykk som sammenfaller med andre eddadikt: **Himins endi** er brukt om Hymes bosted i *Hymiskviða* (*at himins enda*), og om *Hræsvelgr*, en jotun som sitter i ørneham *á himins enda* og skaper vindene med vingene (I52: 272). Den svarte og mektige oxen (**uxi alsvartr**, I109: 274) er brukt som et uttrykk på velstand også i *Brymskviða*. Det formulaiske paret **árar–austkotur** i *Hymiskviða* har en noe eiendommelig og lett juridisk distribusjon. Begge leddene regnes som skipsheiti i en av tulene (ikke i samme langlinje), men er ellers å finne i *Grágás*; varianten *ár–austker* opptrer eksempelvis i *Gulatingsloven* og *Frostatingsloven* (se I65: 272).

Når det gjelder *Hymiskviða*, må det sies at de intertekstuelle sammenfallene kun utgjør en liten del av de poetiske uttrykkene i diktet. Dette er en følge av behovet for å avgrense studieobjektet, som innebærer at kriteriene isolerer en del av poetikken. Problemet er naturligvis at poetikken, slik den enkelte dikter har brukt den, neppe har ligget i vitenskapelige kriteriers

skuffer og skap. Dette blir meget tydelig i *Hymiskviða*, for der vil et ensidig fokus på samsvar (der to ord sammenfaller) innebære at sentrale elementer i tekstualiseringen ignoreres. En av de mest framtrede sidene ved språkbruken i *Hymiskviða*, som ikke fanges opp i mitt fokusområde, er tendensene til originalitet i uttrykket. Det er en uvanlig mengde hapax legomena i diktet. De av uttrykkene som jeg ikke kommer til å omtale i sammenheng med kjenning-konstruksjoner, finnes i denne listen:¹⁸

	<u>Str.</u>		<u>Str.</u>
barnteitr	2	hornqofugr	7
bjórveig	8	kostmóðr	30
brattsteinn	29	kröpturligan	28
brúnhvitr	8	lögvellir	6
fjölhofðaðr	35	orðbægin	3
fólkdrott	35	rúmbrugðinn	5
fríi	9	sumblsamr	1
goðmálugr	38	úteitr	25
grótir	14	váskapaðr	10
holtrið	27	verliðar	11
hórmeitið	39		

Disse uttrykkene kan, på grunn av mengden av dem, tas til inntekt for dikterens evne og vilje til kreativ orddannelse, til unike uttrykk, selv om hapax legomena også kan være et resultat av kildesituasjonen. (Til sammenlikning er det bare ett i *Brymskviða*: *þrúðugr* ‘kraftfull’) Graden av kreativitet er meget varierende: *Barnteitr* ‘glad som et barn’ er et metaforisk og bildeskapende adjektiv, mens *fólkdrott* og *úteitr* på den andre siden ikke kan sies å være overladet med assosiasjoner.

Det finnes også en del kjenninger. To av dem faller inn i vår “type” av poetiske uttrykk (*umgjörð allra landa* og *brjótr bergdana*), rett og slett fordi samme grunn- og kjenneord er brukt annensteds. På den annen side utelukker avgrensningen uttrykk som ikke sammenfaller på overflaten, men som likevel kan sies å være dannet fra kjenningmodeller. En del av disse er komposita:

<u>Nr.</u>	<u>Str.</u>	<u>Nr.</u>	<u>Str.</u>
1. bergbúi	2	7. lögfákr	27
2. hraunbúi	38	8. flotbrúsi	26
3. hraunhvalir	36	9. brímsvín	27
4. hreingákn	24	10. vínferill	31
5. kinnskógr	10	11. qlkjóll	33
6. hlunngoti	20		

Noen er også genetivkonstruksjoner:

¹⁸ Jeg lister heller ikke opp ord som er meget tett til allerede eksisterende begrep: *súla/súl* ‘søyle’, *skirr/skær* ‘hest’ og *valr/sívalr* ‘rund’. (Se KLE 2: 273).

<u>Nr.</u>	<u>Str.</u>
10. Hróðrs andskoti	11
11. gýgjar grótir	14
12. þurs ráðbani	19
13. orms einbani	22
14. kjóla valdi	19
15. Hrungnis spjalli	16
16. hátun horna tveggja	19
17. háfjall skarar	23
18. skirr skökuls	37

Uten å gå inn på de problemene som er forbundet med enkelte av uttrykkene ovenfor, skal vi se nærmere på den semantiske siden ved dem. Nr. 1–3 kopler jotner til oppholdssted i *berg* og *hraun*, som i skaldediktningen.¹⁹ Kompositaene 6–8 er trolig alle båtkjenninger (Meissner 1921: 209–212). Ingen av dem er brukt annensteds, men grunnordene *goti* og *fákr* og kjenneordene *hlunnr* og *lqgr* finnes i en del andre skipskjenninger. Med hensyn til *flotbrúsi* er verken grunn- eller kjenneord belagt i andre skipskjenninger, men er definitivt dannet av samme kjenningmodell: *flot* ‘flyting’ og *brúsi* ‘buk’. Muligens er også *brimsvín* ‘bølgesvin’ (nr. 9) en skipskjenning, men kan i tekstsammenhengen også være en referanse til de hvalene Hyme har fisket.²⁰ *Hreingákn* (nr. 4) er trolig å oppfatte som en henvisning til ‘ulver’ (KLE 2: 329, et annet syn hos Heide 2001²¹). To av disse (nr. 10 og

¹⁹ Det finnes en mengde kjenninger som bygger på samme underliggende konsept: Jotner oppholder seg i fjellet, i ura, blant stein. En del av disse har også samme kjenne- eller grunnord. Meissner (1921: 256–257) lister opp 7 kjenninger med *berg* / *bjarg* brukt som kjenneord: *bergjarl*, *bergstjóri*, *berg-Mærir* og *berg-Saxar*, *bjarga gætir*, *bjargalfr* og *bjargs skjöldungar*. I tillegg til at *hraunbúi* er brukt om en jotun i *HHj* 25 er *hraun* også kjennord i *hraundrengr*, *hraun-Atli*, *hraunskjöldungar* (op. cit.: 257). Når det gjelder grunnordene, så er *búi* brukt i *fjallbúi*, *hamarsbúi*, *moldbúi* (ibid.).

²⁰ Fra kjenningen selv kan begge tolkninger begrunnes, men fra tekstsammenhenger gir det vel lite mening at Tor bærer båten opp til Hymes gård? Se Meissner (1921:219–220). I KLE (2: 333) finnes det en del referanser til ulike syn på saken.

²¹ Heides tolkning av *hreingákn* i *Hymiskviða* 24 og *elgjar galgi* i *Sonatorrek* 15 som *Yggdrasil*, er ikke uproblematisk. Det er riktig observert at galgetreet kan kalles hest (se også Bergsveinn Birgisson 2003: 58–62) og at andre dyr kan representere hesten i skipskjenninger. I *Yggdrasil* er dyret grunnord, mens det i *hreingákn* og *elgjar galgi* er kjenneord. *Elgjar galgi* kan ikke enkelt knyttes til *Yggdrasil*. Assosiasjon mellom ‘galge’ og ‘dyr’ (op. cit.:8) må føre til en tolkning av kjenneordet som ‘elgen’ → ‘hesten’ → ‘galgen’, og *elgjar galgi* får betydningen ‘galgens galge’. Det er så vidt meg bekjent ikke belagt andre tilfeller hvor kjenne- og grunnord brukes i simile-liknende konstruksjoner, slike Heide (op. cit.:19) foreslår: “galgen som er en elg” (se Meissner 1921: 35–39 om forholdene mellom kjenne- og grunnord). Slike genitivkonstruksjoner er også meget uvanlig. Et annet alternativ har vært å oppfatte *Elgr* som et Odinsheiti. Dette skaper en ordinær kjenning ‘Odins hest’, som meget vel kunne henviser til *Yggdrasil* (Heide 2001:17), men *Elgr* er ikke med sikkerhet belagt som Odinsheiti. I samtlige av de skipskjenningene Heide | → side 108

11) er umiddelbart forståelige uttrykk for henholdsvis en kalk (*vinferill* ‘vinvei’), og en bryggekjele (*qlkjóll* ‘ølskip’). En uvanlig, men lett forståelig metafor er *kinnskógr* om ‘skjegg’ (nr. 5).

Genitivskonstruksjone utgjør flere semantiske grupper: Tors fiendskap til jotnene (nr. 10–13) utgjør den største gruppen av Torskjenninger (Meissner 1921: 254–255). Jotnen Hyme er på den annen side omtalt som *Hrungnis spjalli* ‘Rungnes samtalevenn’. Kjenningen *hátún horna tveggja* (16) viser til oksehodet som ‘de to horns høye tun’ mens *háffall skarar* (17) betyr noe slikt som ‘luggens høyfjell’. Begge går inn i en stor gruppe kjenninger hvor hode bestemmes av “andere Körperteile, die sich an ihm, in ihm befinden oder mit denen er zusammenhängt” (Meissner 1921: 127). Den eneste parallellen, hvor *horn* muligens kan vise metonymisk til hode er *Heimdala hjör*, forutsatt at *Heimdali* er et værsheti (se Thorvaldsen 2002: 92–93). *Háffall skarar* har paralleller i hodekjenninger som *skarar haugr*, *skarar land* og *skarar fjall* (LEX: 517, *skör*). Ellers viser disse uttrykkene til Hyme som ‘båtens styrer’ (nr. 14), og Tors bukk som ‘dragets hest’ (nr. 18).

Vi kan konstatere at to av *Hymiskviðas* kjenninger forekommer i skaldedikt, og de fleste i listen ovenfor er uttrykk for stereotype motiver og kjenningmodeller, mens noen er mer originale uttrykk. I *Hymiskviða* anvender dikteren kjenningmodellene i eddaversemål på en slik måte at vi med en viss berettigelse kan oppfatte *Hymiskviða* som et eksempel på den norrøne poesiers dynamiske generiske rammer. Kjenningssystemet er ikke utelukkende knyttet til de mer kompliserte skaldeversemål, men har åpenbart også et fellespoetisk virkeområde.

(2001: 8, 14, 19) trekker paralleller til, er dyret grunnord og kjenneordet en nærmere bestemmelse, som i *vágs elgr* ‘havelg’. Også *hreingálkn* blir en problematisk kjenning etter Heides tolkning, fordi *hreinn* på den ene siden blir en metafor for ‘galge’ og står i et uklart forhold til *gálkn*. Heide oversetter kjenningen “den skadelege, farlege reinen” (op. cit.: 14), slik at det som er grunnord (*gálkn* ‘skadelig, farlig vesen’) bestemmer kjenneordet *hreinn*, mens det motsatte ellers er tilfelle. I de eksemplene Heide nevner (op. cit.: 8), hvor galgen uttrykkes med ‘hest’, er det nettopp tilfelle at hesten er grunnord, nærmere bestemt av kjenneordet, slik at betydningen skinner gjennom slik den gjør i kjenningssystemet. Det er i tråd med kjenningssystemet å følge Ólafur Briems tolkning av *hreingálkn* som ‘reinens uvenner’, som Ólafur mener er en henvisning til ‘ulver’ (op. cit.: 13), men det kunne naturligvis også være til ‘bjørner’. I sistnevnte betydning vil *hreingálkn hrotu* i **A** være uproblematisk: ‘bjørnene brummet’. **R** har derimot *hreingálkn hlumðu*, og Heide mener at *hlymja* ikke brukes om lyd fra levende vesen (op. cit.: 15). Nå kan lyd fra levende vesen også være annet en den de produserer med strupen, f. eks. er substantivet *hlymr* brukt om lyden fra galloperende hester (LEX: 265, *hlymr*). Kan det ikke være snakk om reinens fiender i *Hym* 24, som beveger seg larmende, slik at også *hqlkn þutu* ‘steingrunnen tutet’? Det er iallefall all grunn til å anse ulver som høyst relevante aktører i den typen apokalyptiske skildringer som vi ser i *Hym* 24, for ulven er også koplet til uhygge og kaos i andre sammenhenger (Fenresulven, Garmr, begrep om fredløse som *morðvargr* og *brennuvargr*).

Diktet har også heiti og vidkjenninger, som ikke inngår i vårt primære utsnitt av det poetiske språket. Igjen må disse nevnes, for å inkludere fremtredende egenskaper ved *Hymiskviða*s språkbruk. De to heitiene er *Hlórriði* (*Hym* 4, 16, 27, 29 og 37), som også forekommer i *Brymskviða* og annensteds (se side 87), og *Véurr* (*Hym* 11, 17 og 21) som også er brukt i *Völuspá* 56. Vidkjenningene, som er fellespoetiske fenomen, er i tillegg til *Sifjar verr* og *Óðins sonr* (se side 105):

<u>Nr.</u>	<u>Str.</u>
1. áttniðr jotna	9
2. átrunnr apa	20
3. ulfs hnitbróðir	23
4. faðir Móða	34
5. Yggs barn	2
6. Óðni sifjaðr	21

Som i *Brymskviða* må vidkjenningene her oppfattes som erstatninger for navnene i versemålets rammer (Tyr: 1, Hyme: 2, Midgardsormen: 3, Tor: 4–6), men de er erstatninger som hviler på den betydningen slektskapen har i mytologien og i samfunnet ellers (se side 86–87). Kanskje kan man si at noen av disse vidkjenningene også har generiske tilknytninger til skalde-diktningen. Nr. 3 har grunnordet *hnitbróðir* ‘stridsbror’ (NO: 194) eller ‘kjødelig bror’ (LEX: 269). I den førstnevnte betydningen, er *hnit* samme ord som som i skaldeuttrykk: *við fleina hnit* ‘i kampen’ og *hjørva hnit* for ‘strid’ (ibid.). *Átrunnr* (nr. 2) er også belagt i betydningen ‘slekting’ i *Haustlǫng* 9 og Eilifs *Þórsdrápa* (strofe 15). I den femte vidkjenningen er navnet i kjenneordet et poetisk heiti for Odin: *Yggr*.

Tekstualiseringen av *Hymiskviða* kan oppsummeres på denne måten: Diktet er, i likhet med *Brymskviða*, formulert fra en mengde innholdsmessige stereotyper, velkjente myter bygd inn i en tekststruktur vi ikke har noen belegg for å hevde var tradisjonell ved diktets komposisjon. Det ser for meg ut til at de tematiske sammenhengene har mer betydning for den strukturelle koplingen av mytene i *Hymiskviða* enn for strukturen i *Brymskviða* (hvor det narrative forløpet er hovedsaken). Jeg vil særlig trekke frem to tematiske perspektiver: maktforholdene mellom guder og jotner, og slektskapstematikken. Den *narrative* strukturen er fokusert på kampen om ressurser (ølet og bryggekjelen), og på konfrontasjoner mellom Tor (gudene) og jotner (*Æge* i *Hym* 2–4, *Hyme* i *Hym* 10–34, *Midgardsormen* i *Hym* 19–25, en gruppe anonyme jotner i *Hym* 35–36). Samtidig er ikke motsetningen mellom guder og jotner en balansert symmetrisk konflikt, for nettopp slektskapsperspektivet skaper spenning i diktet: Tyr opptrer som Tors hjelper, men er sønn av jotnen *Hyme* (*Hym* 5, 9), og Tyr’s mor hjelper gudene til å oppnå kontrollen over bryggekjelen (*Hym* 30). Dette er motiv

ladet med slektskapsnormer, og skaper spørsmål som kanskje har hengt i luften også i den opphavelige komposisjonen og resepsjonen: Hvem er Tyr? Hvordan kan han opptre som Tors hjelper, når han i diktet er av jotunætt?²² Hvorfor er Tyr's mor på gudenes side (ved å gi dem gode råd)? Det kan naturligvis ha eksistert myter som ville forklart bakgrunnen for dette, men det er også fullt mulig at uklarheten og spenningen har vært bevisst tilstrebet. Gudenes skjebne, ragnarok, er trolig knyttet til slektskapsbåndene mellom æser og jotner. For gudenes kamp var mot sine egne slektninger på morssiden – Odin er sønn av en jotunkvinne Bestla og et vesen Borr (guddommelig?). Gudenes maktutøvelse mot jotnene har i lys av dette kaotiske implikasjoner, for vold og overgrep mot egne slektninger var grove normbrudd i norrøn kultur. Tyr blir, som sønn av Hyme, men lojal mot æsene, et særlig sterkt bilde på den kaosfremmende siden ved gudenes interaksjon med jotnene. Referansene til dunkle slektskapsbånd mellom de ættene konflikten utspiller seg mellom, vil utvilsomt ha en umiddelbar effekt på mennesker i et ættesamfunn. Det vil appellere til slektskapsnormer, til erfaringer og fortellinger som realiserer disse normene. For nettopp ved at aktørene i diktet utfordrer kategorien æser/jotner ved sitt slektskap, blir det problematiske fundamentet for gudenes herredømme (og verden) tematisert. Spenningsforholdet mellom lojalitet og slektskap er ikke forklart i diktet, og vi behøver ikke nødvendigvis å forutsette at det var entydig i diktets norrøne kontekster. Det skaper i alle tilfeller en tematisk bakgrunn til konflikten mellom Tor og jotnene.

I ennå større grad enn i *Þrymskviða* er det grunn til å hevde at de uttrykkene som faller innenfor vår definisjon, kjenningene og vidkjenningene vi har sett på, ikke er definert av det narrative forløpet. (Med et par meget tvilsomme unntak: *líta í augu* og *vertu heill*). Igjen er uttrykkene stort sett relatert til semantiske forhold som er statiske i det narrative forløpet (f. eks. eksterne myter eller mytefenomen). Mange av disse er svakt forbundet med diktets tematikk (for eksempel *árar–austskotur*). Blant de poetiske uttrykkene vi har sett på, er det likevel noen som er tydelig definert av de tematiske rammene: Vi har sett at fem kjenningliknende uttrykk for Tor knyttes til hans fiendskap til jotnene (*brjótr bergdana*, *Hróðrs andskoti*, *gýgjar grótir*, *þurs ráðbani*, *orms einbani*). Kjenningen *umgjörð allra landa* om Midgardsormen er interessant, fordi den muligens kan tas til inntekt for det syn at Midgardsormen ble oppfattet både som en gudefiende, og som en sammenbinder av verden (Meulengracht Sørensen 1986). Den apokalyptiske beskrivelsen i *Hymiskviða* 24 kan tas til inntekt for å oppfatte Tors forsøk på å knerte ormen som en trussel mot verdensordenen: Verden knaker i fundamentene. Ikke bare larmer ulven(e) og fjellene: *Fór*

²² Farssiden vil i stor grad bestemme avkommets lojalitet, om vi følger Meulengracht Sørensen (1977).

in forna / fôld qll saman! Kjenningen *Hrungrnis spjalli* går også inn i konflikttematikken, for når Hyme omtales som Rungnes ‘samtalevenn’, vekkes assosiasjoner til myten om Tors kamp med jotnen Rungne. *Ulfis hnitbróðir* ‘ulvens stridsbror/kjødelige bror’ er også en aktivisering av en mytisk sammenheng som dreier seg om konflikten mellom guder og jotner. Vidkjenningene er forøvrig alle referanser som angår slektskapstematikken, for de knytter diktets aktører til slektskapsrelasjoner. Mange av dem er også henvisninger med direkte relevans for den kosmologiske slektskapstematikken jeg tok opp ovenfor: Tor beskrives som Odins sønn (*Óðins sonr*, *Yggs barn*, *Óðni sifjaðr*), og Odin er skaperguden og jotnen Ymes morder. Henvisningen til Tyr som *áttniðr jotna* spiller på spenningen mellom Tyrns lojalitet til gudene i det narrative forløpet og hans slektskap med jotnene.

Det ser altså ut til at dikteren av *Hymiskviða* delvis har generert en narrativ struktur fra tradisjonell mytisk tematikk. De poetiske uttrykkene er i minimal grad definert av den narrative strukturen. Tvert imot er de tilknyttet bakenforliggende tematikk og semantikk, både mer sentrale tematiske trekk (Tor som *brjótr bergdana*) og mindre sentrale fenomen (*árar-austskotur*). Også i *Prymskviða* så vi at mange intertekstuelle uttrykk var narrativt statiske, mens repetisjonen hadde omfattende narrative oppgaver. I *Hymiskviða* er derimot repetisjonen av ubetydelig omfang, men inkluderer to uttrykk med strukturell funksjon og to vidkjenninger, som ikke er altfor sentrale i diktets tematikk.

6.3 Konkluderende oppsummering

Både *Prymskviða* og *Hymiskviða* er tradisjonelle uttrykk på en ganske annen måte enn den muntlig-formulaiske teoriens episke former. For det første er tradisjonens rolle en annen, for den opptrer i tekster som er preget av individualitet: Tekstens “hovedfortelling” er ellers ukjent, og for *Hymiskviðas* vedkommende muligens skapt ved komposisjonen av diktet (som en kompilasjon av flere mytiske fortellinger). På uttrykksiden finner vi også individualitet: assosiasjoner mellom tekstinterne uttrykk (*Þrk*), bruk av originale uttrykk og metaforer (*Hym*). Samtidig er begge tekstene i høyeste grad knyttet til tradisjonen, ved mytiske innholdselementer, enkelte narrative stereotyper, og ved bruk av fellespoetiske uttrykk og kjenninger.

Den relativt moderate mengden intertekstuelle ordvalg i *Prymskviða* og *Hymiskviða* er i seg selv et tegn på at *ordvalgene* ikke er styrt av en type poetisk grammatikk. Det må også understrekes at de intertekstuelle forbindelsene i liten grad kan knyttes til stereotype narrative enheter, men viser stort sett til semantiske forhold, myter og mytefenomen, som ikke er direkte definert av diktenes narrative forløp. I *Hymiskviða* så vi imidlertid at en del av kjenningene kunne knyttes til tematiske strenger i diktet, og

derfor var satt i sammenheng med tekstnivået og bakenforliggende kulturelle referanserammer. Vi har også observert en mengde sammenhenger mellom de narrative diktene og ulike skaldedikt. Disse kontaktflatene vil jeg oppfatte på følgende måte: Deler av tradisjonen, som myter og mytefenomen, er overordnet sjangerne og uttrykkes i ulike versemål og ulik stil. De sammenhenger som er observert, bekrefter behovet for å se sammenheng i det norrøne poetiske korpus (jf. kapittel 3).

Selv om man med stor grad av sikkerhet kan hevde at den muntlig-formulaiske modellen ikke er relevant for de to narrative diktene i *Codex Regius*, er det imidlertid ikke enkelt å postulere en tekstualiseringsmodell av tilsvarende enkelhet.²³ Et åpenbart problem er de fremtredende forskjellene mellom *Þrymskviða* og *Hymiskviða*, for mens repetisjonen er et sentralt grep i det førstnevnte diktet, er den marginal i *Hymiskviða*. Trekker man inn et annet narrativt gudedikt, *Rígsþula* fra *Codex Wormianus*, får man ennå et eksempel på en narrativ form som skiller seg fra de to diktene i *Codex Regius*. *Rígsþula* er ikke på langt nær så gjennomsyret av semantisk tradisjon som *Hymiskviða* og *Þrymskviða*, mens diktet har mer omfattende, men annerledes, bruk av repetisjon enn *Þrymskviða*.

Forskjellene mellom diktene gjør utgangspunktet for modelldannelse problematisk, for skal en modell kunne forklare de foreliggende formene, må den på en eller annen måte fange opp denne variasjonen. Kanskje kan variasjonen mellom diktene i seg selv være et utgangspunkt, for den kan settes i sammenheng med noen av de fenomenene som er observert i analysen. Om vi ser bort fra den skremmende mulighet at sentrale fenomen i diktene rett og slett ikke er fanget opp i analysen, kan variasjonen tas til inntekt for en høy grad individualitet og fleksibilitet i uttrykket. Repetisjonen kan sies å uttrykke et fokus på teksten, med hensyn til ordvalg, eller for å si det på en annen måte: Dikteren har brukt tekstindividuelle ordvalg som viktige elementer i tekstualiseringen (*Þrk*, *Rgb*). I *Hymiskviða* viser også dikteren en fornøyeelig tilbøyelighet til originale uttrykk og original komposisjon. Muligens kan man inkludere ulikhetene mellom tekstene som en indikator på dikterens kreative rolle i tekstualiseringen. Han arbeider ikke utfra en slags “poetisk grammatikk” i streng forstand, men skaper individuelle dikteriske uttrykk hvor poetikken og tradisjonen brukes i varierende grad og på ulike måter. Denne modellen innebærer at teksten (som en rekkefølge av ord) må oppfattes som et viktig fenomen i dikterens virksomhet. Det er ikke umulig at den tekstlige variasjonen kan ha sammenheng med den poetiske kompleksitet som ble omtalt i kapittel 3. Dersom det er rett å

---

²³ Det er uakseptabelt å forskyve den muntlig-formulaiske modellen til en nær eller fjern fortid, og dernest forklare de fenomenene som kan minne om modellens enheter (formler og narrative stereotyper) som rester av muntlig-formulaisk poetikk. På den måten sier man overhodet ingenting om den kreativiteten som ligger bak de foreliggende formene.

oppfatte eddastilen som en stil nærmere prosa eller “normalspråk”, kan man si at eddastilen ikke appliserer poetikk i samme grad som drottkvættstilen.

De andre eksemplene på intertekstuel samsvar som finnes i appendiks B, ser ut til å bekrefte det synet på tekstualiseringen som er fremmet i dette kapittelet. På tross av en ganske liberal politikk med hensyn til hva som er inkludert i appendikset, er verken tettheten av samsvar eller tekstsammenhengen de forekommer i, av fundamentalt annerledes karakter enn i de narrative diktene. Her må det imidlertid understrekes at analyser av den typen som er utført i dette kapittelet, er en forutsetning for å kunne trekke relativt sikre konklusjoner på dette punktet. I tillegg må man prøve ut forskjellige kriterier for å påvise intertekstuel samsvar. Disse oppgavene skal imidlertid ikke følges opp videre i avhandlingen. Dersom tekstualiseringen av *Brymskviða* og *Hymiskviða* har en viss representativitet for eddadiktningen forøvrig, er det nemlig av større interesse å vende seg mot repetisjon som tekstkonstituerende fenomen i eddapoetikken. For eddadiktene er etter alt å dømme skapt av diktere som hadde tekstfenomenet i sinne under komposisjonen, og repetisjonen ser ut til å spille en stor rolle i å etablere tekststrukturer.

7 Repetisjonen som strukturerende fenomen

7.1 Repetisjon og bolking

De narrative eddadiktene i *Codex Regius* er ikke fullt ut representative for alle gudediktene i håndskriftet, når det gjelder repetisjonens funksjoner. I *Hymiskviða* og *Brymskviða* er tekstforløpet knyttet til den mentale horisonten diktene skaper, og til den narrative “kausalteten” i hendelsesforløpet. Teksten skrider fremover som hendelsene i teksten følger hverandre: I *Brymskviða* fører hammertyveriet til at Loke reiser til jotunheimene for å finne tyven; tyvens krav om Frøya fører til utkledningen av Tor osv. *Brymskviða* har et betydelig innslag av repetisjon, og den narrative strukturen er styrende for bruken av repetisjonen. Narrative tekststrukturer er likevel unntak i eddadiktningen, for selv om diktene har rammesettinger og rammefortellinger, er diktene hoveddeler oftest strukturert etter andre prinsipper. Talehandlinger er strukturerende for mange dialogiske dikt, som verbal konflikt (om sennaen, se Harris 1979) eller kunnskapskonkurranser. Den til tider omfattende repetisjonen i ikke-narrative dikt har selvfølgelig andre strukturelle funksjoner, enn repetisjon i et fortellende dikt som *Brymskviða*. I de ikke-narrative diktene får gjentakelsen fremtredende roller, slik tilfellet er i det første eksempelet vi skal se på: *Alvíssmál*.

I *Alvíssmál* kan man uten videre tillegge gjentakelsen en fremtredende strukturerende funksjon, for diktets hoveddel består av meget regelmessig repetisjon. Paul Acker sammenlikner *Alvíssmál* med det gammelengelske *Rune Poem*, siden begge dikt har “highly schematized stanzas that invite examination from the point of view of formulaic construction” (1998: 61).

Bortsett fra rammestrofene (*Alv* 1–8 og 35) er diktet skapt av repeterte spørsmål-svar-sekvenser, hvor Tor spør og Allvis svarer, begge innenfor faste mønstre. Dette kan eksemplifiseres med strofene 15–16, som illustrerer den repeterte strukturen fra strofe 9–34:

<u>Tor</u>	<u>Allvis</u>
Segðu mér þat, Allvís,	Sól heitir með mǫnnum,
– ǫll of rǫk fira	en sunna með goðum;
vǫrumk dvergr, at vitir, –	kalla dvergar Dvalins leika,
hvé sú sól heitir,	eygló jǫtnar,
er sjá alda synir	alfar fagrhvél
heimi hverjum í.	alskír ása synir.

Tors spørsmål varierer minst i diktet: Første halvstrofe er stabil, mens andre halvstrofe endres etter det fenomenet Tor vil vite navnet på: *hvé sá X heitir, / er Y / heimi hverjum í*. Det eneste unntaket fra dette mønsteret i *Codex Regius* er strofe 13, hvor *hversu* står i stedet for *hvé sá*, og hvor determinanten *sá* innleder linje 2: *hversu máni heitir / sá er menn sjá, / heimi hverjum í*. Innenfor Y er det også brukt repeterte formuleringer hvor uttrykket *alda synir* benyttes (også i *Fáf* 16, se I9: 270): *er Z fyr alda sonum* (T206: 265) og *er Z alda synir* (T216: 266).

Allvis' svar er noe mer varierende. Svarene består av navnene på ulike fenomen hos de forskjellige ættene, så hensynet til stavrimet må nødvendigvis bli mer dominerende enn i Tors spørsmål. Dette kan eksemplifiseres med den første langlinjen i svarstrofene, som har to varianter (T213: 265 og T210: 265):

<u>Str.</u>	<u>X heitir með mǫnnum</u>	<u>en Y með goðum</u>
12	Himinn heitir með mǫnnum	en hlýrnir með goðum
14	Máni heitir með mǫnnum	en mylinn með goðum
16	Sól heitir með mǫnnum	en sunna með goðum
18	Ský heita með mǫnnum	en skúrván með goðum
20	Vindr heitir með mǫnnum	en váfuðr með goðum
22	Logn heitir með mǫnnum	en lógi með goðum
24	Sær heitir með mǫnnum	en silægja með goðum
28	Viðr heitir með mǫnnum	enn vallar fa[x] með goðum
30	Nótt heitir með mǫnnum	en njól með goðum
32	Bygg heitir með mǫnnum	en barr með goðum

<u>Str.</u>	<u>X heitir með mǫnnum</u>	<u>en með ásum Y</u>
10	Jǫrð heitir með mǫnnum	en með ásum fold
26	Eldr heitir með mǫnnum	en með ásum funi
34	Ǫl heitir með mǫnnum	en með ásum bjórr

Mens første kortlinje er identisk i begge varianter, er den andre linjen bestemt av hensynet til stavrimet. I den første varianten er rimet alltid på

spaltene X og Y, og spaltene har konsonant som fremlyd. Ved vokalisk rimstav i spalten X blir *áss* satt i rimbærende posisjon.

Som Acker (1998: 65–66) påpeker, ser variasjonene i strofens andre langlinje, og to full-linjer, også ut til å være nært forbundet med stavrimet. Den andre langlinjen er av to typer: 10 ganger forekommer (med et underforstått *kalla*) *X jǫtnar, / alfar Y* (T212: 265), hvor *X* har vokalisk rimstav. Dermed er også det stabile inventaret *jǫtnar* og *alfar* rimbærende (*Y* er konsonantisk, siden andre trykktopp i K2 oftest er utenfor stavrimet). 2 ganger forekommer (med et underforstått *kalla*) *X jǫtnar, / en Y dvergar* (T215: 265), hvor *X* og *Y* bærer konsonantisk rimstav. Kun i strofe 34 finner vi en avvikende form (igjen med underforstått *kalla*): *hreinalǫg jǫtnar / en í helju mjǫð*. Her har vi derimot annen repetisjon (se T214: 265 og T219: 268) Full-linjene varierer mest: *kalla X vanir* (9 forekomster, T211: 265), *kalla í helju X* (4 forekomster, T214: 265), med varianten *kalla X helju í* (*Alv* 14), *kalla dvergar X* (4 forekomster, T217: 266), *kalla X ginnregin* (2 forekomster, T218: 266). De resterende seks full-linjene faller utenfor min avgrensning av intern repetisjon, men er like fullt variasjoner av de mønstrene vi har sett på: *kalla aur uppregin* (*Alv* 10), *kalla alfar ártala* (*Alv* 14), *kalla hliðþang halir* (*Alv* 28), *kalla sumbl Suttungs synir* (*Alv* 34) og med underforstått *kalla*: *alskír ása synir* (*Alv* 16) og *dvergar drjúpan sal* (*Alv* 12),

Graden av repetisjon er uvanlig høy i *Alvíssmál*. I diktet trer gjentakelsen i forgrunnen av tekstens forløp. Den gjentatte spørsmål-svarbolken bærer i stor grad strukturen, for det er ingen narrativ utvikling i hoveddelen av diktet. Vi har å gjøre med en statisk setting som faller i bakgrunnen, og en replikkveksling hvor tilsvarende ordvalg gjentas gang på gang. Man kan for hoveddelens vedkommende si – i ennå større grad enn for *Þrymskviða* – at repetisjonen vitner om et overflatefokus, en sterk bevissthet om de eksakte ordvalg, om teksten. I motsetning til *Þrymskviða* er tekstforløpet, utover den repeterende spørsmål-svar strukturen, ikke uten videre enkelt å forbinde med en utvikling i teksthorisonten. Visse semantiske utviklingstrekk og bindinger er observert: Tolv av de tretten fenomenene som omtales, er elementære naturfenomen, utenom ølet i strofene 33–34. Som Richard Meyer (1889: 469–470) viser, er det tendenser til parorganisering i diktet:

<u>Nr.</u>	<u>Str.</u>	<u>Fenomen</u>	<u>Nr.</u>	<u>Str.</u>	<u>Fenomen</u>
1.	9–10	jörð	8.	23–24	sær
2.	11–12	himinn	9.	25–26	eldr
3.	13–14	máni	10.	27–28	viðr
4.	15–16	sól	11.	29–30	nótt
5.	17–18	ský	12.	31–32	bygg
6.	19–20	vindr	13.	33–34	öl
7.	21–22	logn			

Norrøne belegg for en tilknytning mellom disse fenomenene har vi for nr. 1 og 2 eksempelvis i parformelen *jörð–upphiminn* (I99: 274). Sol og måne (3–4) satt i sammenheng i *Vqluspá* 5. Meyer nevner også sammenhengen uttrykt i parformlene *lopt–logr* (I104: 274) og *vindr–vágr* (I106: 274), som vel kunne knyttes til nr. 6–7 ($\approx$ *lopt*, *vindr*) på den ene siden, og nr. 8 ($\approx$ *logr*, *vágr*) på den annen? Sammenhengen mellom *viðr* og *eldr* (nr. 8) er, som mellom de allerede nevnte parene, nærmest å betrakte som “semantisk selvsagt”. *Viðr* kan blant annet bety ‘skog’ og ‘ved, brensel’, og er trolig knyttet til begge fenomen i *Alvíssmál*: Den *vex fyr alda sonum* (*Alv* 27), og kalles for *hliðþang* ‘liens tang’ (*Alv* 28), mens den også kalles *eldi*, en avledning av *eldr* (NO: 91). Det skal også være en sammenhengen mellom bygg og öl (nr. 12 og 13, se KLE 3: 280, Meyer 1889: 470).¹

Alvíssmál og *Vafþrúðnismál* sammenfaller til en viss grad, når det gjelder rekkefølgen på fenomenene og tendensene til parvis organisering av dem:

<u>Vfb.</u>	<u>Fenomen</u>	<u>Alvíssmál</u>
20	jörð–upphiminn	Nr. 1–2
21	jörð–himinn	Nr. 1–2
22	máni–sól	Nr. 3–4
23	máni–sól	Nr. 3–4
36	vindr–vágr	Nr. 6, 7–8

Sammenhengen er av semantisk karakter i tillegg til overflatesamsvar, siden alle fenomenene i listen over er kalt ved ordene i de anførte begrepsparene (med unntak av *upphiminn*, som ikke er brukt i *Alvíssmál*).² Hva som ligger bak sammenfallene er uvisst. De formulaiske parene er belagt annensteds, og er antakelig å oppfatte som mer eller mindre velkjente modeller. Sammenkjedingen av parene i samme rekkefølge kan være uttrykk

¹ Meyers forklaring på *Alvíssmáls* struktur er naturromantisk: “Die ganze Disposition aber vergleicht sich dem Aufbau eines riesigen Baumes, einer Weltesche; von der Erde strebt er zum Himmel, dort breitet er sich aus über das Firmament (Mond Sonne Wolken Wind) und senkt wieder seine Zweigr herab in alle elemente (Luft Wasser Feuer, statt der Erde ihre Bekleidung, den Wald)” (1889: 470).

² Begrepene om himmelen er *himinn*, *hlýrnir*, *vindofni*, *uppheimr*, *fagararæfr* og *drjúpr salr* (*Alv* 12).

for tekstkontakt³ eller for kjeder av begrepspar som er assosiert i tradisjonen eller poetikken.

I alle tilfeller er det åpenbart at semantiske relasjoner danner grunnlaget for *Alvíssmál*s tekstforløp, og slike relasjoner innebærer en annen type forutsigbarhet enn narrative forløp. Narrative forløp, som de vi observerte i *Þrymskviða* og *Hymiskviða*, er basert på mentale konstruksjoner av handlinger og hendelser som følger hverandre i tid, og som er kjedet sammen med en slags “narrativ kausalitet.” Tekstforløp og hendelsesforløp er i interaksjon. Når tekstens forløp er dannet etter semantiske kriterier, ligger det en abstrakt prosess bakom: en omdannelse av semantiske kategorier til et tekstforløp. Trolig er det rett å si at graden av forutsigbarhet og kausalitet i tekstforløpet er mindre i dikt dannet ved slike prosesser. Det er lett å forstå at øltørste guder må få tak i en bryggekjele som er stor nok (i *Hymiskviða*), og det er naturlig at beskrivelsen av Tor og Tyr’s forsøk på å få fatt i Hymes digre kjele kommer *etter* beskrivelsen av ølbehovet. Det er derimot ikke noen innlysende kausalitet bakom rekkefølgen på Tors spørsmål i *Alvíssmál*. Tekstforløpet er dannet etter abstrakte, semantiske kriterier.

Muligens er den lavere graden av forutsigbarhet i tekstforløpet én av årsakene til repetisjonens fremtredende rolle i dikt som *Alvíssmál* og *Vafþrúðnismál*. Relaterte begreper og fenomener omhandles ved å motivere den språkhandlingen diktenes hoveddeler utgjør: I *Alvíssmál* er kunnskapsdialogen en følge av Allvis krav om få Trud til brud; i *Vafþrúðnismál* er det Odins ønske om å *reyna regin* som er motivasjonen for dialogen. Dialogenes innhold er i minimal grad relatert til disse utgangspunktene. Det er semantikken (*Alv* og *Vfþ*) og mytisk kunnskap (*Vfþ*) som tematiseres. Formler (*jörð-upphiminn*, *lopt-lögr*, *vindr-vágr*) er aktive i dannelsen av makrostrukturen, og utenpå makrostrukturen blir de samme, ordvalg gjentatt. Disse er i liten grad intertekstuelle. Teksten får høyest grad av forutsigbarhet i overflaten, hvor omfattende repetisjon bærer de vagere og mer abstrakte semantiske sammenhenger. Gjentakelsen bidrar til å gi teksten sammenheng og identitet.

I *Vafþrúðnismál* er repetisjonen mindre forutsigbar enn i *Alvíssmál*, og et forhold som er medvirkende til dette, er spørsmålene og svarenes natur. I *Vafþrúðnismál* er det ikke bare benevnelser det spørres om, men om den mytiske bakgrunnen for ulike fenomen (f.eks. uttrykt ved repetisjonen *hvaðan X um kom*, T101: 211). Dette må nødvendigvis innebære mindre grad av forutsigbarhet i uttrykket. Hvis vi nå ser nærmere på *Vafþrúðnismál*, dukker det opp et fenomen som er sentralt for å forstå repetisjonens rolle i eddadiktingen, og som gjør at vi må stille noen spørsmål ved de antakelser som hittil er gjort om repetisjonens rolle i teksten og tekstens rolle i poetikken. De to diktene er nemlig ulikt strukturert, delvis fordi *Vafþrúð-*

³ Se KLE (3: 287–288) om mulig tekstkontakt.

nismál er en kunnskapstevling, og rollefordelingen derfor veksler mellom utspørrer og utspurt.

- I) Vavtrudne spør, Gagnráð svarer (*Vfþ* 11–19)
- II) Gagnráð spør, Vavtrudne svarer (*Vfþ* 20–55)

Utspørringen av jotnen i strofene 20–55 (bolk II), er innledet med overskriften *Capitulum* i *Codex Regius*, slik at man med rette kan si at skri-
veren her har oppfattet et viktig skille i diktet: Rollene er byttet om. For-
øvrig er det en ytterligere inndeling, som ikke er reflektert ved spesielle
tegn i håndskriftet. Mens strofene 20–43 har systematisk repetisjon av én
type (bolk IIa), har strofene 44–55 andre repeterte elementer (bolk IIb). Vi
skal nå studere hvordan bolkene I, IIa og IIb er dannet.

I bolc I er det repetert et mønster som kan eksemplifiseres med strofe
15–16:

Vavtrudne:

1. “*Segðu þat, Gagnráðr,
alls þú á gólfu vill
þíns um freista frama,
2. hvé sú á heitir
er deilir með jotna sonum
grund ok með goðum.*”

Odin:

3. “*Ífing heitir á.
er deilir með jotna sonum
grund ok með goðum.*
4. *Opin renna
hon skal um aldrdaga.
Verðrat íss á á.*”

Fremstillingen av teksten viser hvordan repetisjonen knytter sammen hele
den repeterte strukturen (nr. 1–4): Den første repetisjonen (nr. 1 i sitatet
ovenfor) er ordrett og virker mellom strofeparene. Jotnens spørsmål inn-
ledes med denne halvstrofen i 4 tilfeller (str. 11, 13, 15 og 17). Også spørs-
målet (nr. 2), er dannet etter et fast spaltevarierte mønster gjennom dikt-
bolken: *hve sá X heitir / er Y* (T93: 209). Skiftet av den talende stemme
mellom strofene innebærer en slags brudd, men halvstrofe 3, lagt i Odins
munn, knytter strofen umiddelbart til den foregående ved å bruke spørs-
målet ordlyd (nr. 2) i svaret, altså ved respons-repetisjon (se side 97). Den
andre halvstrofen (nr. 4) i Odin-strofene er ikke repeterte uttrykk, for der
kommer Odin med tilleggsinformasjon om det fenomenet Vavtrudne har
bedd om navnet til.

I strofene 20–43 (bolk IIa) finner vi den følgende strofepar-strukturen,
eksemplifisert ved strofe 32–33:

Odin:

1. “*Segðu þat it sjaunda,
alls þik svinnan kveða,
ok þú, Vafþrúðnir, vitir,*
2. *hvé sá born gat
en aldni jötunn,
er hann hafðit gýgjar gaman.*”

Vavtrudne:

3. “*Undir hendi vaxa
kváðu hrímpursi
mey ok mög saman.
Fótr við fótí
gat ins fróða jötuns
sexhófðaðan son.*”

I dette tilfellet har vi (på samme måte som i del I) et fast mønster som repeteres. Hvert strofepar er innledet med en halvstrofe som repeteres gjennom hele bolken (T99: 211). Den er lagt i Odins munn, og er assosiert til Vavtrudnes innledningshalvstrofe – ved å åpne med ordene *segðu þat*. Halvstrofen 2 og strofen 3 er derimot ikke sammenbundet med repetisjon på samme måte som vi observerte i bolk I. Det er derimot mer usystematisk repetisjon i begge: Det spaltevarierte samsvaret *hvaðan X um kom* innleder halvstrofen (nr. 2) i 7 tilfeller (T101: 211). Ellers er det noen tilfeller hvor et uttrykk lagt i Odins munn, er reflekert i Vavtrudnes svar (respons-repetisjon): *sól it sama* (str. 22 og 23), *hvat þú fyrst mant* (str. 34) – *þat ek fyrst um man* (str. 35), og [*Segðu...*] *hvar ýtar túnum í / hoggvask hverjan dag* (str. 40) – *allir einherjar / Óðins túnum í / hoggvask hverjan dag* (str. 41). I tillegg må strofe 42 og 43 nevnes, som omhandler Vavtrudnes visdom (T110: 214), og som avslutter bolk IIa. Det deiktiske forholdet mellom disse repetisjonene er sammenliknbart med det vi så mellom nr. 2 og 3 i den første bolkens parstrofestruktur: Et sammenfall i utspørrerens uttrykk er speilet i den utspurtes svar. I bolk IIa er denne formen for deiktisk speilet repetisjon ikke systematisk, som i første bolken.

I bolk IIb finner vi en parstrofestruktur som i grad av forutsigbarhet er sammenliknbar med IIa (eksempel er *Vfb* 44–45):

Odin:

1. “*Fjöld ek fór.*
Fjöld ek freistaðak.
Fjöld ek reynda regin.
2. Hvat lifir manna
þá er inn mæra líðr
fimbulvetr með firum?”

Vavtrudne:

3. “Líf ok Lífþrasir,
en þau leynask munu
í holti Hoddmímis.
Morgindöggar
þau sér at mat hafa.
Þaðan af aldir alask.”

Nr. 1 er repetert 6 ganger i bolk IIb, men er først brukt i strofe 3, altså i den innledende bolken. Dette innebærer at det skapes en assosiasjon til rammefortellingen. Innholdet er ikke i direkte kontakt med rammesettingen, men snarere en henvisning til en av Odins roller i mytisk tradisjon. Muligens kan dette oppfattes som et bevisst grep, etter hvert som sannhetens øyeblikk kommer nærmere jotnen: Er rammefortellingens Gagnråde her i ferd med å fremstå som Odin? På samme måte som i Ila er det også sporadiske eksempler på respons-repetisjon i samme parstrofe: *Fenrir ferr* (str. 46–47), *þá er sloknar Surtalogi* (str. 50–51), *í eyra syni* (str. 54–55).

Mens vi for *Alvíssmáls* vedkommende kunne hevde at repetisjonen fungerte som tekstkonstituerende element, fordi den gav identitet og forutsigbarhet til diktets hoveddel, er det annerledes med *Vafþrúðnismál*. I det tilfellet bidrar repetisjonen til å gi tre bolker (eller substrukturer) i diktet identitet, i tillegg til systematiske og sporadiske eksempler på tett tilknytning mellom to strofer ved respons-repetisjon. På et ennå lavere nivå så vi en tett anaforisk repetisjon, mellom linjene i halvstrofene, hvor *fjöld ek X* (T89: 208) ble repetert i hver kortlinje og i full-injen. Det samme fenomenet ser vi i strofe 4 hvor *heill þú X* (T90: 208) repeteres på samme måte. Dannelsen av substrukturer, vil jeg rett og slett kalle ‘bolking’, og er en av de fremtredende funksjonene til repetisjonen i de dramatiske dialoger og monologer.⁴

Det viktigste skillet mellom bolkene basert på repetisjon, er mellom dem som har gjentakelse under og over strofenivå. Vi skal først se på repetisjon virksom over flere strofer i *Codex Regius*’ eddadikt. Denne utgjør brorparten av de (123) bolkende gjentakelser registrert i appendiks C, 87 forekomster, eller ca. 71 %.⁵

⁴ Forøvrig er den også et dominerende trekk ved det narrative diktet *Rígsþula* i *Codex Wormianus*, hvor repetisjon i uttrykket faller sammen med repetisjon i den narrative strukturen.

⁵ Legg forøvrig merke til at tallene er basert på repetisjonene, ikke på bolkene. Flere repetisjoner kan inngå i samme bolk.

Utgangspunktet for å studere bolkingen er repetisjon som forekommer i umiddelbar sammenheng, i påfølgende enheter (strofer, halvstrofer, linjer). Dette er et utgangspunkt som må være fleksibelt, for i noen tilfeller reiser avvikene på ingen måte tvil om bolkens enhet. Et eksempel er *Hávamál* 112–136, som repeterer den følgende innledende halvstrofen 20 ganger (T75: 208):

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
at þú ráð nemir.
Njóta mundu ef þú nemr.
Þér munu góð ef þú getr.

Strofe 114 og 123 blir oppfattet som egne strofer av utgiverne, og har ikke den siterte repetisjonen. Håndskriftet har imidlertid ikke strofemarkering (punktum og stor forbokstav) mellom disse strofene og de som kommer forut for dem (og *har* repetisjonen). De tre strofene 118, 124, 136 er derimot markert med strofeskille i håndskriftet og er uten repetisjon. Likefullt kan man ikke si at disse fem strofene bryter opp den substrukturen repetisjonen danner, for repetisjonen fortsetter etter dem, og strofene er i ulik grad underordnet innholdet i strofene de følger. Det er altså nødvendig å utøve skjønn ved hvert enkelt tilfelle, og bruke kravet om umiddelbar nærhet mellom forekomstene av repetisjonen som et veiledende prinsipp snarere enn et definatorisk *krav*.⁶

Appendiks C inneholder, som nevnt, 123 repetisjoner, som inngår i ulike eller samme bolker, og vi skal nå først gå gjennom repetisjon som konstituerer bolker på flere strofer.

Lengre repetisjoner er allerede omtalt i forhold til *Alvíssmál* og *Vafþrúðnismál*. I det førstnevnte diktet er repetisjonene konstituerende på tekstnivå, mens vi i *Vafþrúðnismál* fant strukturer på nivåer under teksten. Det er ikke overraskende at teksten er sterkt gjentakende i dikt som *Alvíssmál* og *Vafþrúðnismál*. Diktenes primære dialog består av enkle spørsmål-svar-strukturer knyttet til kunnskap. Siden det ikke er sceniske forandringer i diktenes kunnskapsdialog (med unntak av *Vfþ* 19) trer disse gjentakende kjedene av spørsmål og svar i tekstens forgrunn. I et dikt som *Skírnismál* foregår dialogen innenfor en slags narrativt forløp, med skiftende forhold mellom de talende aktørene. Det er derfor logisk at graden av forutsigbarhet i uttrykket er mindre, og den interne repetisjonen mer varierende. Det samme må sies om de to sennaene (*Hrb* og *Lks*), for i kjeder av fornærmelser blir ulike forhold trukket frem som taler til talerens eget beste,

⁶ Et eksempel på en problematisk bolk er den knyttet til *þegi þú X* i *Lokasenna* (T172: 249). Den er på ingen måte systematisk gjennomført og forekommer 12 ganger i den 40 strofer lange bolken. På den annen side er den innenfor en relativt forutsigbar struktur, hvor strofeparet er den primære enheten. Selve repetisjonen er også plassert på samme sted innenfor strofeparet i alle tilfellene.

eller motstanderens verste, og språklig uforutsigbarhet ligger i denne generiske rammen. Likevel er en uvennlig, fiendtlig holdning et grunnforhold mellom aktørene, som blant annet motiverer bruken av repetisjonen *þegi þú X* i *Lokasenna* (se fotnote 6, side 123), men i skiftende deiktiske relasjoner. I en 8 strofer lang bolk i slutten av *Lokasenna* (strofe 57–64) er Tor og Loke de talende aktører. Der kan trolig den systematiske repetisjonen sies å henge sammen med stabiliteten i den deiktiske rammen.

Ser vi på monologenes bolker kan regelmessigheten også i de tilfellene sies å være definert av tekstens utgangspunkt. I *Hávamál* 112–137 (som ble nevnt på side 123 ovenfor) kommer taleren med råd om forskjellige ting, og den halvstrofen som gjentas, er en henvendelse til en lytter, en mottaker for rådene. For hver repeterte enhet (én eller to strofer) blir altså den samme språkhandlingen gjentatt, og det er derfor meget lett å anvende repetisjonen som et virkemiddel i bolkingen. Også i *Hávamál* 146–163 er repetisjonen innenfor en repetert språkhandling, men i det tilfellet en listing av trolldomsevner taleren besitter. I *Grímnismál* 5–17 er det strukturerende prinsipp opplisting av gudenes boliger, en semantisk repeterende struktur. Den 7 strofer lange bolken *Grímnismál* 29–35 må også nevnes, siden den inneholder en repetert frase (*askr Yggdrasils*) som samsvarer med en vagere tematisk fremlegging av forhold relatert til verdenstreet.

De bolkene som gjenstår, består av fire strofer eller færre. De to bolkene på fire strofer illustrerer et fenomen som kompliserer bolkingen som prosess. I *Vafþrúðnismál* har vi i ett tilfelle (strofene 20–23) en repetisjon av én linje i Gagnrådes spørsmål (*Segðu þat it eina, / ef þitt óði dugir, / ok þú, Vafþrúðnir, vitir, Vfb* 20 og 22). Dette kan muligens oppfattes som en svak form for bolking av parstrofene 20–21 og 22–23. Det er da klart at denne bolken er underordnet både det overordnede tekstnivå og den lengre bolken den inngår i (*Vfb* 20–43) – vi har altså å gjøre med flere nivåer av substrukturer. Dette eksempelet er likevel mer tvilsomt enn det vi nå skal se på, for repetisjonen er kun av én kortlinje som ikke har særlig semantisk tyngde. *Hávamál* 24–27⁷ er notert som én bolk i appendiks C og er sammenbundet med den samme innledende repetisjonen *úsnótr maðr* (T40: 187). En annen repetisjon er registrert innenfor en bolk som utgjør de to strofene 24–25: *Úsnotr maðr / hyggr sér alle vera / viðhlæjendr vini*. I dette tilfellet er det repetisjonen (*úsnótr maðr*, T40: 187) som konstituerer bolken 24–27. *Úsnotr maðr* er, som vi har sett, også integrert i den underordnede bolken 24–25. I tillegg kan man påpeke et høyere nivå enn begge disse repetisjonene konstituerer, og som ikke fanges opp av kravet til at repetisjonene skal inkludere to eller flere ord: *X maðr*. Denne repetisjonen er neppe tilfeldig, for den opptrer i samme posisjon: første kortlinje av strofene 22–27 (se fotnote 7). Hvis dette er tilfellet, har vi altså minst tre

⁷ R har ikke *maðr* i strofe 27, men det er rimelig å anta at ordet er utelatt.

nivåer (uten å ta hensyn til annen semantisk bolking eller tekstnivået), hvor repetisjon former bolker. Vi så det samme (uten eksplisitt å kommentere kompleksiteten i dannelsen av substrukturer) ved bruken av respons-repetisjon i *Vafþrúðnismál* (se side 120–122).

Bolkene på 3 strofer skiller seg ikke fundamentalt fra den store mengden parstrofer som finnes i materialet, sett bort fra de to bolkene som er inkludert fra *Skírnismál*. Den ene (*Skm* 5–7) består av en respons-repetisjon som uvanlig nok ikke forekommer i den umiddelbart påfølgende strofen, *Skírnismál* 6, men i strofe 7. Det andre tvilsomme trestrofers eksempelet på bolkende repetisjon er *Skírnismál* 23–25, hvor en halvstrofe inngår i dialog mellom Skirne og Gerd, men denne dialogen består ikke av faste gjentatte strukturer på samme måte som vi har observert annensteds. De resterende eksemplene på bolker med tre strofer, består av to bolker (*Hávamál* 3–5 og 54–56) som i tillegg til repetisjonen er koblet ved sine tema (gjestfrihet og klokskap). *Codex Regius*-versjonen av *Völuspá* er også bolket i strofene 51–53, der i *Völuspás* “metanarrative” diksjon, og hvor det fortelles om kampene ved ragnarok: *Þá kómr X* (T21: 181).

Den store mengden av parstrofer bundet sammen med repetisjon kan inndeles i to hovedgrupper. Den største gruppen består av respons-repetisjon, som hovedsakelig opptrer i dramatiske dialoger, men også 4 ganger i *Brymskviðas* dialog. Typisk for denne typen repetisjon er en svært sterk binding mellom henvendelse og respons, for eksempel i form av spørsmål og svar. De repeterte enhetene er alt fra fraser til speiling av hele strofer. Her er et eksempel på en parstrofe fra *Lokasenna* (strofe 34–35), hvor fraser i samme metriske posisjon gjentas:

Loke

“Þegi þú, Njörðr!
Þú var austr *heðan*
gíls um sendr at goðum.
Hymis meyjar
höfðu þik at hlandtrogi
ok þér í munn migu.”

Njord

“Sú erumk líkn,
er ek vark langt *heðan*
gísl um sendr at goðum.
Þá ek móg gat,
þann er mangi fjár,
ok þikkir sá ása jaðarr.”

Blant de registrerte respons-repetisjonene finnes det 3 tilfeller hvor parstrofer kjedes. I dette eksempelet fra *Hárbarðsljóð* er “strofene” (som det meste av metriske forhold i diktet) av svært uvanlig karakter:

10.
“Hárbarðr ek heiti.
Hylk um nafn sjaldan.”

11.
“Hvat skaltu *of nafn hylja*
nema þú *sakar eiga?*”

12.
“En þótt ek *sakar eiga* [...]”

Kjedning av parstrofer forekommer også i *Hávamál* (str. 44–46) og *Lokasenna* (str. 22–24, 49–51). Respons-repetisjonen er definert av forholdene mellom de to talende stemmene, som i de fleste av diktene er innenfor relativt tett strukturert replikkveksling. Naturlig følger dermed en sterk tematisk/semantisk sammenheng mellom strofene.

Resten av parstrofene opptrer i monologene *Hávamál* og *Grímnismál*, men én forekomst er også å finne i *Völuspá* 42–43. Forskjellen mellom monologiske parstrofer og respons-repetisjonen er at den deiktisk definerte sammenhengen mellom strofene i den sistnevnte typen, ikke er tilstede i monologene. Der har vi å gjøre med tematiske og semantiske sammenhenger som i varierende grad skiller de bolkede strofene fra sine omgivelser og konstituerer substrukturer. Både i *Hávamál* og *Grímnismál* er den tekstinterne sammenhengen av relativt løs og uhandgripelig karakter. Dette er en mulig årsak til at repeterte ordvalg brukes: for å skape strukturer i tekstforløp basert på abstrakte fenomen: semantiske og tematiske sammenhenger.

Avslutningsvis, skal vi nå se på bolking under strofenivå. Den vanligste formen for bolkdannende repetisjon, består av to verselinjer. Omtrent halvparten av disse (11 tilfeller) består av full-linjer, halvparten av kortlinjer (13). På grunn av omfanget til disse bolkene, kan de ikke uten videre side-stilles med lengre bolker. Repetisjonen er strukturerende, men på et lavere nivå enn i bolker som inkluderer flere strofer. De består av flyktige paralleldannelser mellom verselinjer, som trolig har vekket lytternes oppmerksomhet. De bolkene som inneholder repetisjon av den typen som registreres i denne avhandlingen, er knyttet sammen ved ekko av samme ordlyd. For bolkene under strofenivå innebærer dette en særegen interaksjon med versemålet. Et eksempel er fra *Skírnismál*, hvor Skirne repterer *hvé ek fyrirX* (T144: 230) i to kortlinjer:

hvé ek fyrirbýð,
hvé ek fyrirbanna

Et annet eksempel på repetisjon av full-linjer er å finne i *Hávamál* 156 hvor Odin forteller at han kan galdrer som gjør at krigerne kommer

heilir hildar til
heilir hildar frá.

Det oppstår assonans (mellom faste elementer i repetisjonen) og allitterasjon, utover det som forekommer i ordinær ljodahått og fornyrdislag. I det siste eksempelet har vi å gjøre med repetisjon av full-linjer som kan knyttes til et eget versemål, *galdralag*.⁸ I tillegg innebærer repetisjonen rytmiske sammenfall mellom de repeterte enhetene, i ulik grad, etter graden av sammenfall. Man skulle tro at disse lydeffektene tjener til å gi de involverte linjene en viss tyngde i tekstomgivelsene, for sammenfall i rytmikk vil endre fremførerens diksjon, og ekstra allitterasjon og assonans må ha vekket oppmerksomhet.

Et lite knippe strofeinterne repetisjoner går utover to linjer. I *Vafþrúðnismál* observerte vi anaforiske ljodahått-halvstrofer, men det finnes også en anaforkonstruksjon i *Hávamál* 69 (T63: 193) som begynner i første halvstrofens full-linje og repeteres gjennom hele siste halvstrofe:

Erat maðr alls vesall,
þótt hann sé illa heill:
Sumr er af sonum sæll,
sumr af frændum,
sumr af fé órnu,
sumr af verkum vel.

Dette er et underlig tilfelle, siden den bolken repetisjonen gir sin identitet til, ikke samsvarer med den generiske rammen for versemålet: inndelingen i halvstrofer.

Også i *Hávamál* 164 (T87: 207) opptrer repetisjonen i en bolk på fire verselinjer, men hvor en av dem faller utenfor repetisjonen. I *Völuspá* 5 (T4: 173) har man et eksempel på at en langlinje er den repeterte enhet:

Sól þat né vissi
hvar hon sali átti.
Stjörnur þat né vissu
hvar þær staði áttu.
Máni þat né vissi
hvat hann megins átti.

I to tilfeller, *Hávamál* 27 og 117 (T43: 187 og T79: 200), er halvstrofen den enhet repetisjonen er virksom i.

Et unikt tilfelle er *Hávamál* 144 hvor samme spaltevarierte mønster (*veiztu hvé X skal?*, T82: 204) gjentas gjennom 8 kortlinjer som i håndskriftet er markert som en strofe:

---

⁸ Dette versemålet er i liten grad virksomt på tekstnivå, for repetisjon av full-linjer opptrer stort sett innenfor dikt i "regulært" ljodahått.

Veiztu hvé rista skal?
Veiztu hvé ráða skal?
Veiztu hvé fá skal?
Veiztu hvé freista skal?
Veiztu hvé biðja skal?
Veiztu hvé blóta skal?
Veiztu hvé senda skal?
Veiztu hvé sóa skal?

For å oppsummere dette studiet av repetisjon og tekstbolker, kan man si at den vitner om en høy grad av bevissthet om de eksakte ordvalg. Dikteren har brukt repetisjonen for å skape bolker av ulikt omfang, fra *Alvíssmáls* hoveddel til bruddstykker av strofer. Disse bolkene er substrukturer i tekstene, med sin egen identitet, og som i varierende grad skiller seg fra tekstomgivelsene. I flere tilfeller observerte vi også flere substrukturelle nivåer i tekstene. Det er grunn til å hevde at gjentakelsen har vært et strukturerende virkemiddel for poetene, delvis for å skape identitet i tekstforløp dannet etter tematiske og semantiske kriterier. Slik tekstdannelse innebærer en langt mindre grad av forutsigbarhet enn den man har i de fleste narrative forløp, hvor hendelser og handlinger følger hverandre etter en indre logikk, og hvor narrativ stereotypi er nærværende (se forrige kapittel).

Forøvrig innebærer bolkingen at tekstene til tider får klart markerte substrukturer. I dikt som *Hávamál* og *Grimnismál* har disse bolkene vært én av årsakene til teorier hvor de foreliggende tekster oppfattes som konglomerater av flere eldre og mer "velstrukturerte tekster". (Et par eksempler på slik teori blir nevnt nedenfor, og i neste kapittel.) I begge monologene forekommer, som vi har sett, ikke bare parstrofer bundet med repetisjon, men også lengre enheter hvor repetisjonen har bolkende funksjon. Den fulle og helle bredden i teoridannelsen om gudediktenes mer velstrukturerte og rekonstruerte forgjengere kan på ingen måte tas opp i denne avhandlingen, men vi skal i det påfølgende avsnittet se på noen forhold som angår bolkene og teksten. For det er også fenomen som ikke fanges opp ved min avgrensning av det poetiske språk, som like fullt er sentrale for spørsmålet om hvordan forholdet var mellom teksten og bolkene i eddapoetikken. Det er nemlig grunn til å betvile mange av de kriteriene som har blitt benyttet for å dissekere dikt som synes kaotiske, for å produsere enhetlige tekster. Teksten er et fenomen som kan være forbundet med ulike estetiske rammer i ulike etniske kontekster, og faren for estetisk anakronisme er overhengende.

7.2 Bolken, teksten og estetikken

Judy Quinn (1992) tar opp tekstintern variasjon i versemålet, og den eldre eddaforskningens tendens til å betrakte metrisk heterogenitet som et tegn på forstyrrede teksttradisjoner:

Such a view is based on the assumption that rhythmic homogeneity was a natural feature of eddic verse prior to the process of “literarisation”. [...] The notion of metrical regularity does not seem to have been inherent in eddic verseforms themselves.

(Quinn 1992: 100)

Poenget er viktig, siden eddadiktningen inneholder en mengde tekster som uttrykker strukturell heterogenitet framfor homogenitet, også på andre områder enn versemålet. *Grímnismál* er et framstående eksempel på en meget heterogen tekst, og det samme kan sies om *Hyndluljóð*; innslagene av tuler i *Völuspá* og *Rígsþula* er andre eksempler på kombinasjoner av meget ulike former. Det synes metodisk uforsvarlig å forutsette “rene” former, så lenge heterogene tekststrukturer er godt belagt i kildene. For å belyse forholdet mellom bolken og diktet, skal utgangspunkt nå være *Grímnismál*, et dikt som kan karakteriseres som et lite fyrverkeri av ulike struktureringsprinsipper.

I 1934 tok Jan de Vries opp *Grímnismáls* struktur i artikkelen “Om Eddaens Visdomsdigting”, hvor han retter skarp kritikk mot Boer (men ennå kvassere mot Müllenhoff). Begge hadde hevdet at diktets konglomeratiske natur var forårsaket av historiske interpolasjonsprosesser, som hadde forstyrret diktets opphavlig episke og enhetlige form. I artikkelen kan man spore en type skepsis mot den filologiske disseksjonskniven, for eksempel i hans bedømmelse av Müllenhoffs inspirerte utskillelse av rester fra det opphavlige diktet:

Men det er ikke vanskelig at komme til et tilfredstillende Resultat naar man er sikker på at lave et homogent Kvad; Metoden er dog i enhver Henseende forkastelig, fordi den er apriorisk.

(de Vries 1934: 3)

Selv stiller de Vries spørsmål ved den forutsetningen at diktet opphavlig var episk, og prøver ut den hypotesen at det gjennom hele sin historie har “været et mytologisk Lærekvad” (op. cit.: 4). Dernest går han gjennom mengden av slikt han oppfatter som mytologiske lærekvad, og vurderer *Grímnismál* som et uttrykk for lærekvadenes generiske kontekst. Han konkluderer med at diktets heterogene karakter ikke er “et Bevis på paa manglende Enhed” (op. cit.: 41), siden heterogene strukturer også er å finne i andre mytologiske lærekvad.

Likevel fremsetter de Vries en egen teori om diktets opphavlige former, og plasserer strofene i tre grupper, hvor tulene (gruppe C) uten videre forkastes: “Endelig kan der siges om C-Gruppen, at den ikke passer i den Slags Læredigte som vi hidtil har gjort Bekendtskab med” (op. cit.: 42). De to andre gruppene er: Fremstillinger av mytiske fenomen som innledes med fenomenets navn, og med tendenser til stereotyp form (A). En mindre ensartet strofegruppe gir mytologiske opplysninger (B). På dette grunnlaget går de Vries videre og finner, som sine forgjengere Boer og Müllenhoff, rester av flere eldre dikt. Vi skal la detaljene i hans teori ligge, og innrømme at de Vries i motsetning til Boer og Müllenhoff helt klart forsøker å argumentere ut fra andre tekster i samme sjanger, ikke ut fra den tvilsomme forutsetning at heterogenitet nødvendigvis uttrykker en forstyrret tradisjon. Vi har likevel sett at at han uten videre forkaster tulene siden de ikke “passer i den slags Læredigte.” Og dette gjør han, på tross av at tuler er integrert i flere gudedikt, i alle versjonene av *Völuspá*, og i *Rígspula og Hyndluljóð*.

Hvis vi nå igjen minner om det teoretiske utgangspunktet som ble tatt opp i kapittel 4 (se særlig sidene 50–51), så er håndskriftsproduksjonen å oppfatte som et uttrykk for poetisk tradisjon. *Grímnismál* er også klart markert innenfor *Codex Regius*. Det har en overskrift, som er notert etter prosa-innledningen, og første strofen innledes med stor initial. Det påfølgende diktet *Skírnismál* er i håndskriftet likeledes innledet med stor (om enn mindre) initial, samt overskriften *Fqr Skírnis*. Dermed kan vi uten videre si at den fremførelsen håndskriftet representerer, markerer *Grímnismál* som en tekst innenfor *Codex Regius*. Dette innebærer at den tradisjonsbæreren som er ansvarlig for denne fremstillingen, forsøker å fremstille *Grímnismál* som en tekst, på tross av de “Modsigelser som selve Kvadet rummer” (Vries 1934: 50).

I vår sammenheng kan vi likevel bruke de Vries skjematiskering av strukturen i *Grímnismál* (op.cit.: 43) som en oversikt over diktets innholdsstruktur (han ekskluderer tulestrofene):

4–17	Gudenes boliger
18–26	Innretningen av Valhall
29–35	Yggdrasilstrofer
37–39	Beskrivelse av solen
40–43	Verdens undergang

Vi så i forrige avsnitt en mengde eksempler på at repetisjonen dannet, eller bidro til å danne, bolker i gudediktene. For *Grímnismáls* vedkommende er det 7 slike repetisjoner registrert: 3 av dem bidrar til å danne bolken 4–17 (T114: 217, T119: 218, T122: 218), én av dem bolken 29–35 (T127: 221). Ellers forekommer det 3 parstrofer, to av dem danner substrukturer innefor

bolk 18–26 (T124: 220, T125: 220), én i bolk 29–35 (T126: 221). Vi skal imidlertid ikke gå nærmere inn på repetisjonen, kun konstatere at diktet består av semantiske bolker som til en viss grad har repetisjonen som strukturerende grep.

Nå skal vi heller ta utgangspunkt i de strofene de Vries bryskt bortviser fra diktet, tulene, siden disse er meget tydelige eksempler på en type bolker som fremstår som svært annerledes enn tekstomgivelsene.⁹ Dette er tilfellet i alle de gudedikt som integrerer tuler, og det er vanlig å betrakte disse som fremmede i sine “modertekster”. Elizabeth Jackson har i ulike sammenhenger argumentert for disse tulenes plass i diktene, og har påpekt dikteriske grep ved overgangen fra tekstomgivelsene, både når en tule innledes og når den avsluttes (se Jackson 1995a: 85–91). I tillegg hevder hun at den metriske irregularitet som tulene ofte viser, er et tegn på at listene opererer etter andre metriske regler enn sine tekstomgivelser. Dette står i motsetning til forskning som har benyttet irregulært versemål som et tegn på interpolasjon eller andre “forstyrrelser” (op. cit.: 83–83). Jeg kan ikke se noen grunn til å systematisk koble metrisk regelmessighet med eldre lag i en tekst, eller oppfatte kombinasjoner og variasjon i versemål som indikator på forstyrrede teksthistorier. Med vårt teoretiske utgangspunkt må vi konstatere at de foreliggende tekstene faktisk bruker versemålet på den måten de gjør – rett og slett for å unngå estetisk anakronisme.

Jacksons arbeid er et forsøk på å forstå tulene i de foreliggende tekstene, som en del av den poetiske tradisjonen som genererer tekstene. Jeg vil støtte Jackson fullt og helt i hennes oppfatning av tulene som integrerte deler av de foreliggende diktene. De skriftlige fremførelsene plasserer dem i diktene, og det forekommer meg meget tvilsomt å utvise dem på grunnlag av mer eller mindre moderne estetiske tilbøyeligheter. En sunnere og mer “antropologisk tilfredsstillende” prosedyre er å forsøke å etablere en forståelse av den estetik som innlemmet denne typen bolker i eddadiktene.¹⁰

Vi skal se nærmere på et eksempel fra *Grímnismál* 27–29. I strofe 26, som er en regulær ljodahått-strofe, sier dikteren:

⁹ For å gå i den fulle dybde omkring *Grímnismáls* struktur, se de Vries (1934 og 1952). Jackson kontrer de Vries’ argumentasjon 1995b, særlig i forhold til spørsmålene om opplistingen av gudenes boliger i *Grímnismál*.

¹⁰ For vi må erkjenne at tulene faktisk er integrert i diktene! Tilhengere av utvisning må først og fremst sannsynliggjøre at estetikken i yngre tid var mer tilbøyelig til kaotiske tekster enn eldre poetikk. En slik argumentasjon kan vel vanskelig realiseres innenfor sannsynlighetens grenser?

Eikþyrnir heitir hjörtr
er stendr á hóllo Herjafóðrs,
ok bítr af Læraðs limum,
enn af hans hornum
drýpr í Hvergelmi.
Þaðan eigu vötn öll vega.

Slik introduseres den påfølgende tulen, som inneholder elvenavn, og det skapes en overgang mellom den foregående teksten og tulen. Denne forberedelsen eller motivasjonen av den kommende tulen oppfatter jeg som det Jackson kaller “introductory device” (1995a: 85–86). Ved tulens avslutning kommer en strofe som i første langlinje fortsetter oppramsingen, men går så over til å fortelle at Tor skal vade disse elvene når han drar til Yggdrasil hver dag:

Körmt ok Qrmt
ok Kerlaugar tvær,
þær skal Þórr vaða
hverjan dag,
er hann dóma ferr
at aski Yggdrasils,
þvíat ásbrú
brenn öll loga.
Heilug vötn hlóa.

Det er altså en klar sammenheng mellom tekstomgivelsene og tulen, også når den avsluttes (om avslutning av opplisting, se Jackson 1995a: 89–90). Selve tulaen i strofe 27 og 28, er preget av flere bemerkelsesverdige fenomen av metrisk karakter:

<u>Strofe 27</u>	<u>Strofe 28</u>
1 Síð ok Víð, Sókin ok Eikin, Svöl ok Gunnþró, Fjörm ok Fimbulþul,	1 Vína heitir ein, önnur Vegsvinn, þriðja Þjóðnuma,
5 Rín ok Rennandi Gipul ok Gopul Gömul ok Geirvimul – þær hverfa um hodd goða –	4 Nyt ok Nöt, Nönn ok Hrönn, Slíð ok Hríð, Sylgr ok Ylgr,
9 Þyn ok Vin Þöll ok Höll, Gráð ok Gunnþorin.	8 Víð ok Ván, Vönd ok Strönd Gjöll ok Leiptr – þær falla gumnum nær, en falla til Heljar heðan. –

Det for såvidt ikke overraskende at man har stusset over fenomenet som disse, for de er i høyeste grad avvik fra de normale metriske mønstrene. Om man forsøker å karakterisere metrikken med en grunnleggende inndeling i

full- og langlinjer, får man umiddelbart problemer med linje 3 i strofe 27, som synes å allitterere med rimstaven i linje 1 og 2. Resten av denne tulen kan imidlertid oppfattes som en rekkefølge av full- og langlinjer, men rekkefølgen er høyst original og kun strofe 28₁₋₃ kan oppfattes som en ljodahått-halvstrofe. Elizabeth Jackson oppfatter tulenes metrikk som bevisste formvalg, “regularity of metre is not an overriding goal; rather, metre is a tool that may be used by the list-maker to achieve other objectives” (1995a: 83). Hun betrakter altså tulene som en annen form for diksjon, hvor ordinær strofeinndeling viker plass for listens egne metriske organisering. For å illustrere dette skal vi nå studere de virksomme lyd-effektene i denne tulen, som går langt utover de fenomenene man vanligvis ser både i fornyrdislag og ljodahått.

Når det gjelder allitterasjonen, er det nødvendig å bemerke strofe 27₁₋₃, hvor 3 kortlinjer har samme rimstav, og 27₆₋₇, hvor to linjer har to rimstaver hver, i alle fire tilfeller den samme. Man kan altså fundere på om dette er to full-linjer med samme rimstav eller en langlinje med ekstraordinær rimstav i andre kortlinjens trykktopp. Det er også spesielt i denne tulen at alle rimstaver er konsonantiske.

Assonans er et fremtredende fenomen i tulen, og jeg setter opp de gjeldende linjene i en tabell:

Full assonans	Sekundær assonans
1. Síð ok Víð	7. Sókin ok Eikin
2. Þqll ok Hqll	8. Þyn ok Vin
3. Nqnn ok Hrqn	9. Rín ok Rennandi
4. Slíð ok Hríð	
5. Sylgr ok Ylgr.	
6. Vqnd ok Strqnd	

Full assonans betegner her samme vokalkvalitet og -kvantitet, og samme etterfølgende konsonant. “Sekundær assonans” har vi der vokalen eller diftongen ikke er identisk, men beslektet: I nr. 7 har vi å gjøre med fremre vokaler, i 8 med fremre, høge vokaler, og i 9 med fremre, urundede vokaler.

Når det gjelder rytmikken, er der også grunn til å påpeke visse tendenser til ekstraordinære fenomen. I den følgende tabellen er kun hovedtrykk markert (#) og alle andre trykksvakere stavelser er markert under ett (-). I flere tilfeller er plasseringen usikker, siden den skrevne teksten ikke formidler prosodi. Dermed kan man ikke ta hensyn til den muntlige fremførerens mulighet til å aksentuere visse stavelser:

Strofe 27

1	Síð ok Víð,	# - #
	Sókin ok Eikin,	# - - # -
	Svöl ok Gunnþró,	# - # -
	Fjörm ok Fimbulþul,	# - # - -
5	Rín ok Rennandi	# - # - -
	Gipul ok Gopul	# - - # -
	Gomul ok Geirvimul	# - - # - -
	– þær hverfa um hodd goða –	- # - - # # -
9	Þyn ok Vin	# - #
	Þöll ok Höll,	# - #
	Gráð ok Gunnþorin,	# - # - -
	en falla til Heljar heðan. –	- # - - # - # -

Strofe 28

1	Vína heitir ein,	# - - - #
	önnur Vegsvinn,	# - #-
	þriðja Þjóðnuma,	# - # - -
4	Nyt ok Nöt,	# - #
	Nönn ok Hrönn,	# - #
	Slíð ok Hríð,	# - #
	Sylgr ok Ylgr,	# - #
8	Víð ok Ván,	# - #
	Vönd ok Strönd	# - #
	Gjöll ok Leiptr	# - #
	– þær falla gumnum nær,	- # - # - -

Selv om denne markeringen av rytmikk er relativt primitiv, er den like fullt tilstrekkelig til å vise klare tendenser til gjentakende rytmer. Det er i en mengde av linjene, som er formulert etter det parataktiske mønsteret *X ok Y*, en klar symmetri, hvor de to leddene har samme rytmiske mønster. Det mest fremtredende eksempelet (10 tilfeller) er av typen *Nyt ok Nöt* (# ok #), hvor leddene har én stavelse, mens de to tilfeller har to stavelser: *Gipul ok Gopul*, *Sókin ok Eikin* (#- ok #-). Det er den førstnevnte “versefoten” som skaper den lengste rytmisk enhetlige delen av tullen (28₄₋₁₀), og i et annet tilfelle over to linjer (27₉₋₁₀). Et asymmetrisk mønster (# ok # - -) er repetert i 27₄₋₅. Muligens bør man nevne stavelleskvantitet. I alle eksempler hvor symmetri forekommer, har X og Y samme kvantitet i trykkung posisjon. Innenfor mønsteret # - # er det kun to eksempler på korte trykkunge stavelser (27₉ og 28₄), mens hoveddelen av forekomstene har lange trykk-stavelser (og kunne dermed sies å reflektere versefoten *kretiker*).

I *Grímnismál*-eksempelet så vi at listens innhold var elvenavn. Når disse navnene ble ramset opp, skiftet de metriske rammene seg. De viktigste eksemplene på sammenliknbare fenomen i *Codex Regius*' gudedikt finnes i den følgende tabellen:

	Strofer	Semantisk avgrensning	Overflateform
1	<i>Vsp</i> 11–15	dverger	navn
2	<i>Vsp</i> 31	valkyrjer	navn
3	<i>Háv</i> 81–89	ting å ikke stole på	fenomen
4	<i>Háv</i> 137	“medisiner”	fenomen
5	<i>Grm</i> 27–29	elver	navn
6	<i>Grm</i> 30	hester	navn
7	<i>Grm</i> 33	hjørter	navn
8	<i>Grm</i> 34	ormer	navn
9	<i>Grm</i> 36	valkyrjer	navn
10	<i>Grm</i> 46–49	Odin	heiti
11	<i>Grm</i> 54	Odin	heiti

Tabell 4: Eksempler på tuler i *Codex Regius*

I alle forekomstene er tulene integrert i tekstsammenhengen, og avviker fra versemålet i varierende grad. Samtlige har ekstraordinære lydeffekter. I tillegg er oppramsingen i forekomstene også vevd sammen med annen tekst i ulike grader. Jeg skal ikke gå nærmere inn på disse detaljene, som er et helt studie i seg selv. Elizabeth Jacksons arbeider utgjør en begynnelse på å forstå tulene som generisk fenomen, og i alle tilfeller hevder jeg at eksempelet fra *Grímnismál* i noen grad er representativt, iallefall for tulene listet i tabell 4.

Jackson bruker to begreper som viser til to typer listing: “list” og “catalogue”:

Listing [...] is, in fact quite distinct from poetical activities such as narrative. It tends towards greater density and concentration, and is organized, not by such stratagems as a sequence of events, but by a principle which is individual to each list and by which all its items are related to one another. An identifiable organizing principle of this sort, and a minimum of three items, define the term *list* as it will be used in this article. The term *catalogue* will be used to distinguish either a series of structurally independent lists sharing the same topic, such as the *Völuspá* catalogue of dwarfs (strophes 10–16), or a list in which the items are not just identified but expanded with additional information, such as the *Hávamál* catalogue of charms (“*Ljóðatal*”, strophes 146–163).

(Jackson 1995a: 81)

“Katalogen” vil altså inkludere en type bolk (“*Ljóðatal*”) som ble fanget opp som en bolk over strofenivå i forrige avsnitt. Jackson (1995a: 100–105) oppfatter også *Hávamál* 144 som en liste. Denne ble på sin side fremstilt som en bolk under strofenivå i forrige avsnitt, siden den er dannet

av 8 kortlinjer i mønsteret *Veiztu hvé X skal?* (T82: 204). I det sistnevnte tilfellet har vi et eksempel på omfattende lydeffekter utover det som defineres av versemålet (kryss-allitterasjon, assonans, rytmikk) og strofen kan enklest karakteriseres som en fornyrdislagstrofe, mens tekstomgivelsene stort sett har ljodahått. Altså har denne bolken flere likhetstrekk med tulene.

Hvis vi for et øyeblikk vender oss mot markeringen av versemålet i *Codex Regius*, dukker det opp et interessant fenomen. Tulene som ble listet opp ovenfor (tabell 4, side 135), er karakterisert av uregelmessig markering av metrum. Jeg skal ikke gjøre noen detaljert analyse av dette, men vise til noen fenomen som er relativt fremtredende. Punktum, etterfulgt av liten forbokstav, markerer vanligvis halvstrofeskiller i håndskriftet. I tulene opptrer punktum ved flere tilfeller mellom hver kortlinje, og mellom leddene i listene (se f.eks. *Vsp* 13 og 15, *Grm* 27–28, 33, 36, 46, 49 og 54), og det samme skjer i den nevnte strofen, som utgjør en bolk under strofenivå: *Hávamál* 144. I andre tilfeller er metrum “undermarkert”, det vil si at det i tulene er mindre markering av versemål enn ellers (se *Vsp* 12, *Háv* 82, 83, 85, 86, 137 og *Grm* 30). Dette tyder på at skrivere på én eller annen måte har forsøkt å reflektere tulenes diksjonsskifte i skrift. Man kunne argumentere for at tulenes avvik fra ordinært versemål nærmest tvinger fram forvirring i den skriftlige representasjonen av teksten, men et slikt argument må ta hensyn til *Alvíssmál*, hvor dvergens svarstrofer har uvanlig mye bruk av punktum ved verselinjenes utgang. Dette skjer på tross av at dvergens oppramsing (av hva de ulike ting heter hos de ulike vesener) faktisk er innenfor regelrett ljodahått (se for eksempel strofe 18 og 24, hvor versemålet er regelmessig, men hver kortlinje og full-linje avsluttes med punktum. En mer sannsynlig forklaring på overmarkering i tulene og noen av repetisjonene, er at skriveren forsøker å fange opp den endrede rytmikk i disse bolkene. Dette fører også til at den skriftlige representasjonen av teksten blir grafematisk adskilt fra tekstomgivelsene i håndskriftet. Eller for å si det på en annen måte: Skriveren har selv oppfattet at deler av diktene er preget av en annen diksjon enn omgivelsene. Muligens kan dette også forklare de to strofene som innenfor *Lóddfáfnismál*-bolken i *Hávamál* ikke innledes med strofeskipt (se side 123). Er det slik at skriveren her, siden strofene ikke har den innledende repetisjonen i bolken, oppfatter dem som en del av en enhet bestående av den foregående strofen (med innledende repetisjon), og derfor ikke skiller dem ut med annet enn punktum og liten forbokstav? (I så fall vakler han, siden tre strofer uten repetisjon faktisk har strofemarkering i denne bolken.)

For å oppsummere sammenhengene mellom bolker som anvender repetisjon og tulene: Tulene er bolker i den forstand at de er deler av tekster som skiller seg fra tekstomgivelsene ved repetisjon. Tulenes repetisjon er like-

vel av en annen karakter enn den repetisjon som er basert på sammenfall mellom to eller flere ord. Tulene i tabell 4 (side 135) lister substantiver eller substantivsfraser som er definert fra semantiske eller tematiske kriterier, f.eks. lister de navn på Odin (*Grm* 46–49 og 54) og ting man ikke bør stole på (*Háv* 81–89). Sett bort fra innslag av kommentarer i tulene, er leddene oftest bortimot statiske med hensyn til denotativt innhold og leddenes syntaktiske tilhørighet: Leddene *repeterer* samme innhold (fenomen eller kategori) og syntaktiske forhold.

På en måte står de overordnede tekststrukturer stille i det tekstforløp tulene utgjør. I *Völuspá* er det for eksempel ingen progresjon i kjedene av myter volven fremstiller, når hun uttrykker dvergetulene. Hun stopper opp i utlegningen av mytekjeden og starter en opplisting av dvergenavn. Dette forholdet gjør at tulene blir meget sterkt adskilt fra tekstomgivelsene – de får en sterk identitet. Denne opplistingen av ulike referanser innen samme semantiske kategori vitner om en relativt høy grad av overflatefokus, for det er ikke leddenes referent som dominerer tulenes tekstforløp, men ulike overflateformer. Dette gjelder imidlertid ikke listen i *Hávamál* 81–89, hvor ting man ikke bør ha for mye tiltro til ramses opp (f.eks. voksende bølger og den sjuke kalven, *Háv* 85 og 87). I tuler basert på genealogiske prinsipper, som det man kan observere i *Hyndluljóð*, må det også sies at forløpet er meningsbærende, nærmest narrativt. Det er altså grunn til å si at tulene, i varierende grad, er beslektet med annen repetisjon.

I forrige kapittel betraktet vi repetisjonen i *Drymskviða* som et uttrykk for tekstfokus hos dikter (og dermed publikum). I dette kapitlet har vi både utdypet og moderert denne påstanden. For det første er det meget tydelig at repetisjon brukes til å skape tekstinterne sammenhenger, ved gjentakelse av visse ordvalg. Samtidig er repetisjonen også brukt for å etablere bolker innenfor teksten. Repetisjonen bidrar ikke kun til tekstens enhet, men også til substrukturenes enhet. Dette oppfattes i denne avhandlingen som et uttrykk for etniske holdninger til tekstsammenheng. Sammen med tulene er bolker basert på repetisjon uttrykk for “tekstestetikk”: Tekstforløpet kan bestå av deler som er vagt relatert, men med til dels meget tydelige indre særtrekk. Repetisjonen, som er et fremtredende trekk ved eddapoetikken, er oftest aktiv i deler av tekster framfor hele tekster.

Dette er på sin side en indikasjon på at slike virkemidler og de bakenforliggende tekstnormer ikke nødvendigvis var knyttet til teksten, men til substrukturene.¹¹ Meget tydelig var dette i sammenheng med tulene. I forbindelse med alle disse bolkene kan man si at den skepsis som ble ytret mot å knytte sjanger til “hele tekster” i kapittel 3, i noen grad har blitt bekreftet. Man kan avledede en løsere tekstestetikk, med særpregede bolker

¹¹ Harris (1979) betrakter også sennaen som en sjanger delvis aktiv under tekstnivå. Se også fotnote 9, side 54.

bundet med repetisjon, og med former som trolig er tradisjonelle (tulene). Bolkingen kan sies å være et særlig fremtredende trekk ved de dramatiske monologene, og kan kanskje sies å være uttrykk for tekstgrep styrt av stemmeforholdene i diktene (slik Quinn 1992 hevder at versemålet kan variere med stemmenes posisjoner og relasjoner)? I alle fall vil både tuler og bolkende repetisjon trolig være ledsaget av endringer i fremføreres diksjon, rett og slett fordi slik repetisjon i varierende grad gir teksten lydlige særpreg.

8 Tekstualisering og fremførelse: Deiktisk blanding i *Völuspá* og *Hávamál*

I de to foregående kapitlene er de intertekstuelle uttrykkene og den interne repetisjonens tekstfunksjoner undersøkt. Det så ut til at gjentakelsen fungerer som et tekstkonstituerende fenomen, men også skaper enheter under tekstnivå – det fenomen som ble kalt “bolking”. Den omfattende og bevisste bruken av repetisjon kan oppfattes som en kognitiv orientering mot den ene teksten. Det er likevel først i *fremførelsen* at teksten realiseres, som uttrykk og inntrykk. Problemet er, som diskutert i kapittel 4, at fremførelsen er et vanskelig tilgjengelig fenomen. Man har et skriftlig uttrykk som etter alt å dømme er relatert til muntlig fremførelse på én eller annen måte, uten at vi vet hvordan. I dette kapitlet skal muntlig fremførelse brukes som et hypotetisk utgangspunkt for å studere noen uttrykk som forekommer i *Völuspá* og *Hávamál*.

Utgangspunktet er et fenomen som primært finnes i den dramatiske monologen *Völuspá*, men som muligens også er til stede i *Hávamál*: henvisninger til en dobbel scene, den mytiske rammen diktet skaper og den muntlige fremførelsens scene. Den som tok opp dette fenomenet i eddadiktningen var Lars Lönnroth (1978, 1979). I *Den dubbla scenen* forsøkte Lönnroth (1978: 29–52) å rekonstruere resepsjonen av *Völuspá* i et islandsk bondemiljø på 1200-tallet. Han siterer strofene 1–8 av diktet, og skriver at teksten er å oppfatte som rekonstruksjon:

Man kan förmoda att rekonstruktionen ger en ganska god bild av dikten sådan den i allmänhet framfördes på isländska hövdingagårdar ett par hundra år efter kristendomens införanda.

(Lönnroth 1978: 31)

Siden vi ikke kjenner eldre former av diktet, får vi “nöja oss med att försöka föreställa oss hur dikten uppfattades av sin isländska 1200-talspublik” (ibid.). Han antar at den performative konteksten har vært noe i likhet med den som fremstilles i forbindelse med bryllupet i *Reykjahólar* (1119), og at volven på det “fiktive” planet kan sammenliknes med det bildet som skapes av volven i *Eiríks saga rauða*. Det er flere problematiske sider ved Lönnroths prosedyre: Tross alt vet vi ikke hvilket miljø diktet har opphav i, og heller ikke når og hvordan det ble fremført *muntlig*. En annen innvending er Lönnroths påstand om umuligheten av å studere diktet i kontekster bakom 1200-tallet. Han skriver selv at eddadiktene “nedtecknats efter mer eller mindre fullständigt *memorerade* muntliga texter” (op. cit.: 32). Dette kan bety at et dikt som *Völuspá* kan være intendert for eldre kontekster enn den Lönnroth skisserer. I performative kontekster på 1200-tallet kan man ha vært bevisst denne avstanden. Bruken av eddadikt i Snorres *Edda* ser ut til å kunne underbygge en slik oppfatning. (*Svá er sagt í fornum vísindum*, sier Snorre før han siterer *Völuspá*, i *Gylfaginning*: 12.)

Muligens kan det være verdt et forsøk å ta utgangspunkt i en muntlig fremførelse med færre bestemte elementer enn i Lönnroths fortolkning. Enkelte fenomen kan undersøkes uten at vi behøver å lokalisere den hypotetiske muntlige fremførelsen i tid og rom. Man kan ta utgangspunkt i basale fenomen ved selve den muntlige kommunikasjonen. I muntlig kommunikasjon er fremførelsen av stor betydning, for den som ytrer seg og resipienten er lokalisert på samme sted på samme tid. Den store betydningen som tillegges fremførelsen i forskning på muntlig diktning, ble omtalt i kapittel 4 (se særlig sidene 49–50). Delvis har økt fokus på fremførelsen å gjøre med den umiddelbare kontakten mellom fremfører og publikum: ‘Teksten’ er ikke et abstrakt fenomen, men en ytring fra en eller flere personer til andre personer, på et sted og i et visst tidsrom. Teksten har alltid en stemme i muntlig kommunikasjon, den er alltid ytret *av* mennesker *til* mennesker. Ved lesning er ytringens deiktiske forankring ganske annerledes. Kommunikasjonen foregår sjelden på samme tid og sted, og teksten er ikke knyttet til et ytrende individ på samme måte som i muntlig kommunikasjon. Nettopp disse primære deiktiske forholdene skal danne utgangspunktet for den videre analysen, og vi skal vende oss mot noen kognitivt orienterte innfallsvinkler til *deixis* som synes å sette fingrene på forhold som er relevante for studiet av *Völuspá*, og kanskje også *Hávamál*. La oss først se nærmere på disse teoretiske rammene (se også kapittel 4, side 56–57).

I “deictic shift theory” har man særlig fokusert på de relativt kompliserte deiktiske forholdene i lesning, på hvordan *det deiktiske senteret* (ytringens ‘jeg’, ‘her’ og ‘nå’) skapes i tekstene, og hvordan det forekommer *deiktiske skifter* hvor det deiktiske senteret flytter eller endrer seg. Et åpenbart eksempel på et deiktisk skifte er når narrativ tekst slår over til direkte tale. I slike tilfeller har man, inspirert av eldre datakommandoer, kalt en slik overgang et PUSH. Når da teksten vender tilbake til den narrative stemmen, blir dette skiftet kalt et POP. Tekstbolker som er definert av ett deiktisk senter blir kalt et *deiktisk felt*. I eksempelet hvor narrativ tekst fremstiller direkte tale, lagt i en av aktørenes munn, kan man si at den direkte talen danner et slikt deiktisk felt.¹

Det er ikke så overraskende at teorien om deiktisk skifte får problemer i møte med muntlig fremførte tekster, siden kommunikasjonssituasjonen blir en ganske annen enn ved lesning. Dan McIntyre reiser tvil om POP- og PUSH-modellens fremstilling av veksling mellom de deiktiske feltene: “describing the process in these terms [POP and PUSH] may actually be unhelpful, since it suggests that the reader’s presence within one deictic field prohibits his or her being aware of another deictic field” (kapittel 4 i McIntyre [kommende]). McIntyre, som primært tar opp forhold rundt drama og deiksis, peker på at resipienter kan være bevisst flere deiktiske felter samtidig. Dette gjelder også lesere, men i større grad publikum i teaterforestillinger, hvor den fiktive og reelle scenen kan smelte sammen på forskjellige måter. McIntyre nevner et eksempel fra eksperimentelt drama: John Burgess og Charles Marowitz’ *The Chicago Conspiracy*, “where audience members were treated as prisoners in a maximum-security prison as they filed into the auditorium.”²

Teorien om deiktiske felt og den sammensmeltingen McIntyre omtaler, fører oss over til et annet begrep, som så vidt jeg vet først er brukt av David Herman (2003): *deictic blending*.³ Dette begrepet viser til sammensmeltingen eller koblingen mellom ulike deiktiske felt, la oss kalle det “deiktisk blending” på norsk.⁴ I “Towards a Transmedial Narratology” tar Herman

---

¹ Se Peter Stockwells *Cognitive Poetics: An Introduction* (2002: 41–57) og *Deixis in Narrative: A Cognitive Science Perspective* (Duchan mfl. 1995).

² Jeg vil takke Dan McIntyre for å få muligheten til å lese kapittel 4 av manuset til *Point of View in Plays: A Cognitive Approach to Viewpoint in Drama and Other Text-types*, som etter planen skal publiseres i år, og for en fruktbar e-post-korrespondanse om deiktiske forhold i muntlig fremførelse.

³ En takk må også rettes til David Herman for diskusjon om *deictic blending*, samt generøs tilgang til flere upubliserte arbeider om emnet.

⁴ Verken ‘sammensmelting’ eller ‘kobling’ er helt dekkende, ettersom det ikke er slik at de deiktiske feltene flyter sammen til ett. “Deiktisk kobling” er på den annen side altfor vidt, siden det kan vise til alle former for deiktiske relasjoner. For både å bevare presisjonen i begrepet og en nær tilknytning til den engelske termen, vil jeg bruke “deiktisk blending” som den norske ekvivalenten.

(2004) opp forskjellen på fortellingen i litterær bruk, og i samtale. Ett av de fenomenene som særpreger samtalens fortellinger, er koblingen mellom historiens egne stedshenvisninger og det sted historien fortelles på. Fortellere drar analogier mellom scenen for fortellingen og den mentale scenen fortellingen genererer. Et eksempel er en person som forteller om en opplevelse på et ganske annet sted, men likevel sier: “Now my bedroom was... Windows is right there, two double windows” (op.cit.: 67). Herman nevner at deiktiske uttrykk knyttet til sted (“here” and “there”) brukes på en måte som underbygger forestillingen om deiktisk blending. Dette er eksempler på at deiktisk kobling også griper inn i referansene i muntlige tekster.

Fra den muntlige diktingen kan man hente et eksempel som Walter J. Ong nevner (i forbindelse med *Mwindo*-epoet), hvor selve fortellersituasjonen og fortellingen griper over i hverandre:

[...] on occasion the narrator slips into the first person when describing the actions of the hero. So bound together are narrator, audience and character that Rureke [the singer] has the epic hero Mwindo himself address the scribes taking down Rureke's performance: ‘Scribe, march!’ ‘O scribe, you see that I am already going.’

(Ong 1982: 46)

I slike tilfeller kan man si at selve fremførelsen blir definerende for teksten, en formende faktor i tekstualiseringen, som baseres på en interaksjon mellom den umiddelbare og den fortalte konteksten. Igjen er vi tilbake til teorien om den doble scenen, for koblingen av kommunikasjonssituasjonen med den mentalt genererte scenen er nettopp det fenomen Lönroth postulerer for *Völuspás* vedkommende. Den deiktiske teorien tilfører begreper og modeller som muligens kan kaste ytterligere lys over den doble scenens rolle i tekstualiseringen.⁵

8.1 Den doble scenen i *Völuspá*

Som Lönroth (1978: 40–41) observerer, ser volven allerede i første strofe av *Völuspá* ut til å etablere en dobbel lokalisering. La oss se på denne strofen, i dette tilfellet både i *Codex Regius* og *Hauksbók*:

---

⁵ Judy Quinn (1990b) belyser også opp de deiktiske forholdene i *Völuspá*, men i mindre grad enn her knyttet til de særlige forhold ved muntlig fremførelse. Quinns artikkel inneholder en grundig gjennomgang av flere deiktiske forhold enn de som tas opp her, også forholdet mellom visjonens innhold og talerens posisjon (1990b: 316–317).

R	H
Hliods bið ek	Hlioðs bið ek allar
allar kindir	helgar kindir
meiri <i>oc</i> mini	meiri ok minni
mavgo heimdallar	mögu heimdallar
vilðo at ec ualfarþr	villtu at ek vaförðs
uel fyr telia	vel fram telia
forn spioll fíra	forn spioll fíra
þar er fremst um man.	þau er ek fremz vm man.

Volvens monolog posisjoneres eller kontekstualiseres i disse strofene. I den første halvstrofen ber volven *allar (helgar) kindir, / meirri ok minni mögu Heimdallar* om å lytte til hennes tale. De to første verselinjene i *Codex Regius* er problematiske med hensyn til versemålet, fordi stavrimet faller på pronomenet *ek* i første linje, som er temmelig uvanlig i eddadiktningen, særlig i linjer hvor det står sammen med et verb og et substantiv (som begge typisk har sterkere trykk enn pronomen). Man må også kunne hevde at den første linjen i et dikt neppe er det stedet man først ville ty til metriske nødløsninger. Derfor kan man muligens oppfatte fraværet av *helgar* i *Codex Regius* som en feilaktig utelatelse eller en forglemmelse.

Hva *allar helgar kindir* viser til, er et ganske annet spørsmål, men det har vært vanlig å betrakte frasen som en henvisning til gudenes ætter eller til menneskeættene, og følgelig som en parallell til de to neste verselinjene. *Meirri ok minni / megir Heimdallar* må etter alt å dømme dreie seg om de ulike sosiale lag blant menneskene, ettersom Heimdall også synes å bli oppfattet som stamfar til menneskene i *Rígsþula* og *Hyndluljóð* 43. Første halvstrofen ser altså ut til å være en oppfordring til menneskene og muligens gudene om å lytte til det taleren har å si. Antakelig vil det faktiske publikum oppfatte henvendelsen til menneskene som en henvendelse også til dem. *Meirri ok minni megir Heimdallar* er trolig en referanse som ikke bare vil vekke assosiasjoner til de nærværende mennesker, men til *menneskeheten*, et større kollektiv og en større scene. Hvis *helgar kindir* har vært forstått som henvisning til guddommer, vil det menneskelige publikum oppfatte seg som del av et lyttende fellesskap, hvor gudene også har sin plass.

I den andre halvstrofen i *Codex Regius* blir den doble scenen svært tydelig, for den talende stemmen vender seg direkte mot Odin, ved å spørre ham om han vil høre hennes spådom, eller simpelthen ved å konstatere at han ønsker det. Et *ek* tiltaler et *þú* (Odin) og vekker trolig forestillinger om en mytisk setting, parallell med den virkelige fremførelsen (også om Odin eventuelt er dramatisert i fremførelsen). Selve talen eller diktet foregår både i fremførelsen og i den mytiske settingen. Bare i rammestrofene (*Vsp_R* 29–30) stiller den talende stemmen seg på utsiden av rammesetting og betrakter den på avstand (*Vsp_R* 29):

1 Ein sat hon úti, þá er inn aldni kom, yggjungur ása ok í augu leit.	hvar þú auga falt: 9 í inum mæra Mímis brunni.” Drekkr mjöd Mímir morgin hverjan
5 “Hvers fregnið mik? Hví freistið mín? Alt veit ek, Óðinn,	13 af veði Valföðrs. Vituð ér enn eða hvað?

Som i *Baldurs draumar* oppsøker Odin volven, og det enøyde blikket må oppfattes som refleksjon av et krav eller en utfordring. Volven parerer med å spørre hvorfor Odin prøver henne, og sier at hun vet hvor det andre øyet er gjemt – en fiffig respons på Odins blick. Deretter ser det ut til at Odin gir volven gaver (*Vsp_R* 30) – helst å forstå som et forsøk på å få henne til å øse av sin kunnskap om fortid og fremtid (*Vsp_R* 29–30).

I linjene 1–4 i strofe 29, hvor det altså skapes et bilde av Odin som møter volven, er det ved bruk av andre pronomen enn i diktets første strofe (hvor et *ek* er i interaksjon med et *þú*). I strofe 29 er Odin og volven omtalt i tredje person, som *inn aldni*, *yggjungur ása* og *hon*. Den talende stemmens identitet er midlertidig adskilt fra den mytiske volven, inntil det kommer direkte tale i linjene 5–10. Dette er ett tilfelle som uten videre kunne passe med PUSH- og POP-modellen, siden vi har å gjøre med identifiserbare overganger mellom deiktiske felt, her fremstilt med pronomen:

<u>Str.</u>	<u>Person</u>
28 ₁₋₄	<i>hann–hon</i>
	PUSH→
28 ₅₋₁₀	<i>ek–þú</i>
	←POP
28 ₁₁₋₁₃ , 30	<i>hann–hon</i>

Denne klarheten i de deiktiske forhold har fått noen utgivere og oversettere til å sette *ek–þú*-linjene (28₅₋₁₀) i anførselstegn.

Mottakersiden i diktet kan altså sies å være todelt, med referanser til mennesker / menneskeheten, men også til Odin (*Vsp* 1). Den repeterte kortlinjen *Vituð ér enn eða hvað?* (T14: 177), kan potensielt vise til det nærværende publikum eller hele publikumskollektivet – på begge deiktiske felt (fremførelsen og den mytiske settingen).

Når vi vender oss mot den talende stemmen i diktet, ser det også der ut til å være en dobbelhet. I den første strofen av diktet så vi at pronomenet *ek* er knyttet til det deiktiske senterets henvendelse til menneskene, men forskyves så til det mytiske deiktiske felt ved en henvendelse til Odin (*vildu at ek, Valföðr*). Det er altså tidlig i diktet markert en dobbelhet eller blanding av det deiktiske senterets posisjon i den doble scenen. Det mytiske feltet

blir først i rammestrofene (29–30) fremstilt fra utsiden, ved å benevne volven og Odin i tredje person.

I den andre strofen av diktet, ser taleren ut til å identifisere seg med en mektig mytisk volve:

Ek man jotna	Níu man ek heima,
ár um borna,	níu íviði,
þá er forðum mik	mjotvið mæran
fódda höfðu.	fyr mold neðan.

Det er viktig å understreke at den hypotetiske muntlige fremførelsen innebærer at det deiktiske senteret alltid i noen grad vil knyttes til fremføreren, siden hun er den som artikulerer teksten og er i visuell og auditiv kontakt med publikum. Når *ek* brukes i andre strofen, blir denne identiteten utvidet, for stemmens innehaver er oppforstret blant jotner i den mytiske urtiden og tillegges minner hinsides menneskelivet. Hun husker (*ek man*) perioden før skapelsen av verden (*Vsp_R* 2–3), og fortsetter med utlegninger om de tidligste tider som etterfølger skapelsen. Altså blir det deiktiske senteret (uttrykt ved pronomenet *ek*) tilknyttet den mytiske volven.

En del fraser som refererer til volvens mytiske minne og profetiske evner, fremstiller både dobbelheten i de deiktiske felt og blendingen av dem:

<i>ek man</i> (T1: 172)	<i>man hon</i> (<i>Vsp</i> 21)
<i>veit ek</i> (T10: 177)	<i>veit hon</i> (T19: 180)
<i>ek sá</i> (T16: 178)	<i>sér hon</i> (T13: 180)

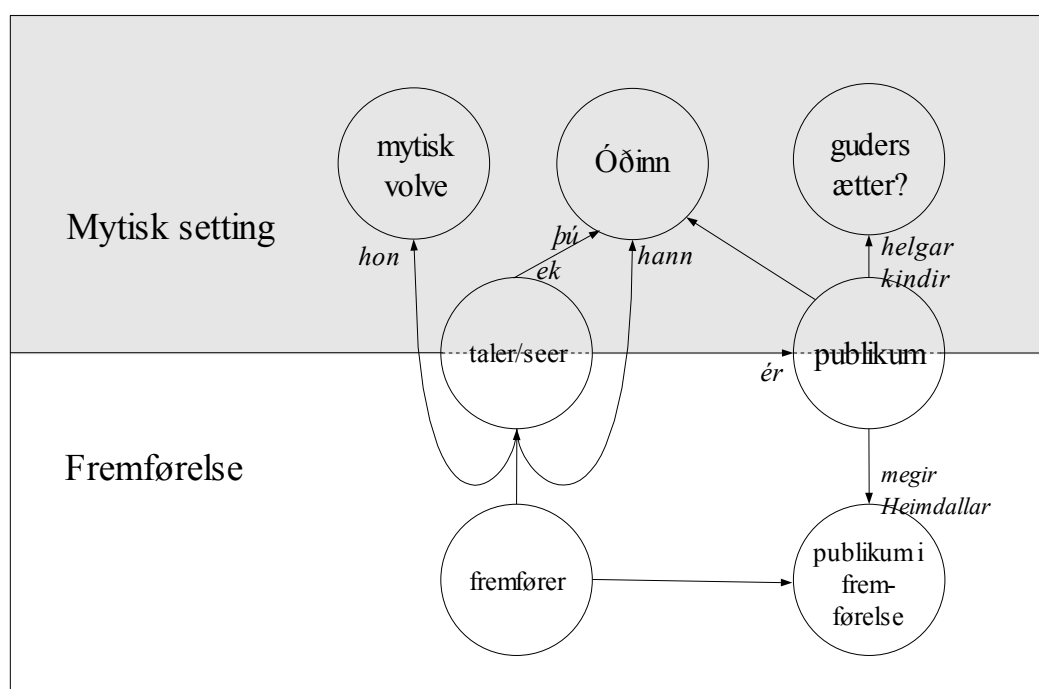
Det deiktiske senterets posisjon skifter, for hun (uttrykt med *ek*) assosierer seg med den mytiske volven (*hon*) ved å inneha de samme funksjoner og egenskaper.⁶ Denne blendingen er også tydelig i denne repeterte strofen (se T19: 180), hvor *ek* og *hon* i samme åndedrag assosieres med mytisk visdom og spådomsevner:

---

⁶ Se Lombnæs (2001) for en litteraturvitenskaplig forklaring, hvor pronomenbruken blir satt i sammenheng med det dikteriske og historiske jeg. Siegfried Gutenbrunner skriver: “in *ek* liegt die Härte des Wissens und die Kraft der Persönlichkeit – hier steht die Seherin auf dem Felde, das sie beherrscht, in *hon* aber liegt das Bestimmsein von der Sache und das Verhältnis der Zugehörigkeit zu Odin oder allgemeiner, zu einem Gott” (1957: 9).

Geyr Garmr mjök fyr Gniphelli. Festr mun slitna en freki renna.	Fjöld veit hon fróða. Fram sé ek lengra um ragna rök röm sigtíva.
--	--

Skal vi nå oppsummere de deiktiske forholdene, kan vi muligens bruke en modell som den i figur 7, hvor pilene markerer det deiktiske senterets henvendelser til ulike personer og grupper. Pilene har forskjellige plassering på den sirkelen som utgjør det deiktiske senteret for å reflektere skifte i “jegets” posisjon. Enkelte pronomener og referanser fra teksten er også satt inn. En svakhet ved modellen er at den ikke reflekterer de kollektive referanser, som *megir Heimdallar* til menneskeheten i vid forstand.

Figur 7: Den deiktiske blanding i Codex Regius' Völuspá

Jeg vil gjette at denne vekslingen både på sender- og mottakersiden tilstreber en særegen effekt ved å veve den mytiske settingen og den konkrete fremførelsen sammen. Først og fremst har man den umiddelbare og åpenbare effekten: Den nære sansbare verden “glir over” i mytenes verden (eller snarere motsatt). Dobbeltheten i den talende stemmen kan muligens oppfattes som fremførerens ønske om å låne identitet, og følgelig autoritet fra den mektige og vise volven hun personifiserer. Og hennes visdom er innenfor den videre mytiske scenen åpenbart av stor tyngde og viktighet, siden Odin lytter til hennes tale sammen med de virkelige resipienter!

Avslutningsvis kan vi vende tilbake til *Hauksbók*, som mangler de strofene som beskriver rammefortellingen, og som i tillegg ikke har direkte tiltale av

Odin i strofe 1, uten at man “retter” teksten: *villtu at ek vafðdrs / vel fram telia / forn spiðll fira / þau er ek fremz vm man* (*Vsp_H* 1₅₋₈). Skulle man forsøke å forstå teksten uten å emendere, ved å beholde Odins-heitets genitivform, måtte man oppfatte *Váfðdrs / Váfúðs vél* som ‘Odins list’, en ikke helt gjennomskuelig tolkning. I tillegg er *villdu* oftest oppfattet som en enklistisk verbform i 2. person sg. Dermed blir det så og si et “du” som henger løst i teksten, og som muligens kan tas til inntekt for en retting av håndskriftes genitiv *vafðdrs* til nominativ?

Bruken av den doble scenen er altså mer diffus i *Hauksbók* (siden diktet ikke har en eksplisitt rammefortelling), men diktet ser iallefall ut til å ha en spesifikk mottaker omtalt i 2. person singular (*Vsp* 1) og et kollektiv reflektert i 2. person plural i det repeterte refrenget: *Vituð þér enn, eða hvat?* I tillegg er også menneskene bedt om å lytte til volvens tale i *Vsp* 1. Diktets stemme veksler også mellom å omtale volven i 1. og 3. person, så diktet ser ut til å reflektere aspekter ved det samme spill på den doble scenen som vi finner i *Codex Regius*.

8.2 Brukes den doble scenen i *Hávamál*?

I *Hávamál* er det henvisninger til deiktiske forhold i noen av de repeterte uttrykkene, fra strofe 109 og utover. En del av forekomstene er knyttet til *Háva holl* ‘den høyes hall’, som kan være et mytisk sted (trolig Valhall) assosiert med fremførelsen (T72: 198, T74: 199). To andre er knyttet til en talende stemme: *Sá ek ok þagðak. / Sá ek og hugðak* (T73: 199) og i nummereringsformelen *þat kann ek X* (T84: 205), hvor et *ek* ramser opp sine magiske evner. Repetisjon som inkluderer både taler og mottaker forekommer i den halvstrofen som gjentas 20 ganger fra strofe 112–137 (T75: 199):

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
at þú ráð nemir.
Njóta mundu ef þú nemr.
Þér munu góð ef þú getr.

De to siste linjene opptrer også utenfor denne halvstrofen, ved slutten av diktet, i strofene 162 og 164, (T76: 199, T77: 199). Henvendelser til mottaker forekommer i strofe 144, hvor spørsmål om runeristning og runemagi stilles et *þú* (T82: 204).

Hvis vi spør hvordan disse repetisjonene fungerer sammen med de deiktiske forhold ellers i *Hávamál*, dukker det opp et problem: For en moderne leser gir *Hávamál* helt klart inntrykk av å være en heterogen tekst, med høyst ulike og vagt relaterte deler. Selv om eddaforskningen generelt ikke er så ivrig med disseksjonskniven som den har vært, er det fortsatt en

utbredt oppfatning at *Hávamál* er satt sammen av flere ulike kilder. F.eks. skriver D. A. H. Evans at diktet “is plainly not a unified composition, but the compilation of an ‘editor’” (1993), og er av den oppfatningen at diktet består av seks deler sammenføyde av denne redaktøren. Når det gjelder antallet deler og avgrensningen av dem, har det rådet uenighet gjennom hele forskningshistorien (en kort og selektiv introduksjon finnes i Grønvik 1999: 9–18).

I forrige kapittel ble det påpekt at heterogenitet i versemål og på andre komposisjonsnivåer er svært utbredt i kildene. Dette innebærer at krav til tett strukturerte og metrisk enhetlige tekster, kommer annensteds fra enn kildene selv. I tillegg er det, i et komparativt perspektiv, anerkjent at muntlig diktning kan operere med vidt forskjellige holdninger til tekst-sammenheng og til sjangerbruk, som versemål (se for eksempel Finnegan 1992: 3–4, 135–157). Tekstbegrepet er utvilsomt etnisk ladet (en vestlig, skriftfokuseret inndeling av språkaktivitet), og det samme gjelder naturligvis forestillinger om tekstkoherens. Metodisk sett er det altså etter mitt syn ikke akseptabelt å dissekere seg fram til enheter som tilfredsstillende på forhånd definerte krav til teksten, når den skriftlige fremførelse markerer begynnelsen og avslutningen av den tekst som utgjør *Hávamál* sterkere enn de indre delene, og det i tillegg finnes andre heterogene eddadikt både i *Codex Regius* og i andre håndskrift.

De deiktiske rammene har vært oppfattet som et tegn på at *Hávamál* er en slags kompilasjon av inkompatible tekster, og uten å gå ytterligere inn på andre argumenter for fragment-teorier, skal vi nå vie vår fulle konsentrasjon nettopp på disse deiktiske forhold. I den allerede siterte boken av Grønvik blir identiteten til den talende stemmen vurdert i forhold til de tre deler han mener *Hávamál* er sammensatt av:

<i>Hávamál</i> I:	1–77
<i>Hávamál</i> II:	78–110
<i>Hávamál</i> III:	111–164

Grønvik hevder at man har å gjøre med to *ek*-personer i diktets første del, dikteren og Odin. Disse står derimot ikke i motsetning til hverandre, og reflekterer ikke en klossete sammenstilling av strofer fra ulike kilder. Dikterens *jeg* gir “uttrykk for generelle menneskelige erfaringer” (1999: 22), mens Odins erfaringer brukes bevisst av dikteren, “som ytterligere eksempler på velkjente erfaringer”; dikteren “trekker altså Odin ned på et menneskelig plan” (ibid.). Selv om det er forskjeller i forholdet til Odin i del I og II, oppfatter Grønvik bruken av *ek* på en liknende måte i del II (op. cit.: 36).

Det er for del III at Grønvik presenterer en forholdsvis original forklaring på det talende subjekts identitet: Han er en *pulr* og diktet uttales i

mennesekeverdenen. Henvisninger til *Háva holl* er ikke til Valhall, men til et Odinshov. *Pular stóll* og *Urðar brunnr*, som nevnes i *Hávamál* 111, må da tilsvare en brønn og en tullestol på eller ved dette kultstedet (op. cit.: 33–38). Spektakulær og interessant er tolkningen av de berømte strofene om *ek*-personen i *Hávamál* 138–145. Disse strofene har blitt tolket som en henvisning til en myte hvor Odin selv hang *nætr allar níu, / geiri undaðr / ok gefinn Óðni, / sjalfr sjalfum mér* (*Háv* 138). Henviningen til seg selv (som Odin) oppfatter Grønvik (1999: 45–62) som *unio mystica*: Den høyst menneskelig *pulr* har oppnådd den særegne følelse av enhet med guddommen, som er kjent fra mystiske (gjerne asketiske) tradisjoner i flere religioner.

En del av argumentasjonen hans for ikke å betrakte *ek*-personen i de omtalte strofene som Odin, er langt fra selvsagt. Han oppfatter nemlig strofene om selvhengningen som uttrykk for et offerrituale, og påpeker at den komparativt normale fordelingen av roller ikke er reflektert i disse strofene, dersom Odin både opptrer som den som ofrer, offeret selv og offerets mottaker. På dette punktet må man innvende at dersom disse strofene beskriver Odins handling, så er de ikke en beskrivelse av et offer, slik det foregikk i virkeligheten, men en myte som omhandler et offer. Jeg kan vanskelig se at en slik myte og historiske offerritualer behøver å sammenfalle.

På mange måter er Grønviks teori om *ek*-personen i del I og II, og hans mer spirituelle tolkning av tulens *ek* i del III, relatert til den formen for deiktisk dobbelhet vi har observert i *Völuspá*. I begge tilfeller er identitetsveksling knyttet til den talende stemmen. Men Grønvik ser ikke ut til å oppfatte dobbelheten i de to første delene som relatert til den han hevder for *Hávamál* 138–145 (som jo tilhører et annet dikt). En innvending mot tolkningen hans av del I og II er at han på ingen måte forklarer hvorfor den talende stemmen henviser til Odin i *første person*, og ikke i tredje person. Dersom dikterne bakom del I og II har ment å uttrykke avstand til Odin, som Grønvik hevder, kan jeg ikke se en relevant bakgrunn for valget av første person som fremstillingsform. Bruk av tredje person ville derimot ha understøttet den talende stemmens avstand til Odin. En mer viktig innvending mot Grønviks tolkning, er den at han ikke til fulle prøver ut de tolkningsmulighetene som ligger i den muntlige diktningens fremførelsesformer. Det samme kan sies å gjelde andre tolkninger hvor man, på samme måte som Grønvik, har tilstrebet å avgjøre hvorvidt diktets ramme refererer til en menneskelig eller en guddommelig ramme. Dobbelhet i rammene er hovedsakelig et litterært problem, som forutsetter de kommunikative forholdene som lesningen definerer. Selvsagt kan de deiktiske forholdene være av en karakter som ikke vil fungere verken i skriftlig eller muntlig kommunikasjon. Dersom det er tilfellet, får man en god grunn til å hevde at diktet på en eller annen måte må være feilaktig sammensatt.

I det følgende skal vi undersøke om den doble scenen kan tilby en mulig forklaring på de personlige deiktiske henvisningene i diktet, først i strofene 1–108, deretter i 109–164.

8.2.1 Strofe 1–108

Et “jeg” trer frem i diktet på tre ulike måter, enten uten eksplisitt identifikasjon, identifisert med Odin eller i form av *ek*-referanser av diskutabel karakter.

Den første typen selvreferanse finnes trolig i strofene 39, 52, 66, 67, 70, 73, 77 og 91.⁷ I disse tilfellene fungerer referansene som en slags subjektivering av de råd som gis, uten noen form for kobling til Odin. Et eksempel er strofe 52: Etter å ha advart mot å gi for store gaver i første halvstrofen følger et uttrykk for erfaringen med gavmildhet i små former: *með halfum hleif / ok með hollu kerri / fekk ek mér félaga*.

I andre tilfeller er det uvisst hvordan selvreferansen har fungert: I strofene 47 og 49 er det åpenbart at 1. person brukes for å subjektivere budskapet, men om de eventuelt viser til fenomen knyttet til Odin ser jeg ikke muligheten til å avgjøre. I en prising av det sosiale samvær mellom menn sies følgende:

Ungr var ek forðum.	Auðigr þóttumk
Fór ek einn saman.	er ek annan fann.
Þá varð ek villr vega.	Maðr er manns gaman.
	<i>Hávamál 47</i>

Odin er knyttet til reising, for eksempel uttrykt ved denne halvstrofen som repeteres flere ganger i *Vafþrúðnismál*: *Fjöld ek fór / fjöld ek freistaða / fjöld ek reynda regin* (se T89: 208). Strofe 49 som uttrykker hvor stusselig man er uten klær, åpner med en referanse som er og blir ytterst dunkel: *Váðir mínar / gaf ek velli at / tveim trémönnum*.

Den andre gruppen *ek*-referanser er dem som identifiseres med Odin, mer eller mindre tydelig:

1. Etter en propagandering av moderat ølkonsum i *Háv* 11₄–13₃, trer stemmen frem i 1. person med egne erfaringer omkring ølets effekt. Om glemshegra sier stemmen i *Hávamál* 13₄₋₆ at *þess fugls fjöðrum / ek fjotraðr vark / í garði Gunnlaðar*, vel en referanse til myten som fortelles senere i diktet (str. 104–109). Forutsatt at myten var kjent, kan denne opplysningen

⁷ I *Hávamál* 91 brukes 1. person flertall om hvordan menn kan opptre falskt og tåpelig i forhold til kvinner: *Bert ek nú mæli, / því at ek bæði veit: / Brigðr er karla hugr konum. / Þá vér fegrst mælum / er vér flást hyggjum. / Þat tælir horska hugi*. Diktets stemme må her vise til *vér* som gruppen av menn. Indirekte kan man i en resepsjons-sammenheng si at både mannlige fremførere og tilhørere vil inkluderes i dette *vér*.

sies å identifisere den talende stemmen med Odin. Det samme kan vel sies om 14₁₋₃, som såvidt meg bekjent må vise til en myte eller en fortelling som ikke er kjent fra andre kilder (eller Gunnlod-myten?): *Qlr ek varð, / varð ofrqlvi, / at ins fróða Fjalars.*

2. *Hávamál* 96–102 forteller en ellers ukjent historie om Odin som lengter etter en *femme fatale* omtalt som *Billings mey* – en kvinne som Odin er ute etter, men som lurer ham. Strofene inngår som en slags subjektivering av den kjærlighetstematikk diktet er inne i. Rett etter denne fortellingen følger en strofe om balansen mellom å tale og tie, før så Odin i 1. person trer frem:

3. Strofene 104–110 forteller hvordan Odin lurer til seg skaldemjøden hos jotnen Suttung og forfører jotundatteren Gunnlod. På sett og vis kan denne fortellingen, som inngår i komplekset av skaldemjødmyter, nærmest sies å plassere Odin i motsatt rolle enn i fortellingen om Billingsmøy, hvor Odin innehar i offerrollen.

Diktets første selvreferanser (str. 13–14) er assosiert med Odin. Altså vil den talende stemmen i en fremførersituasjon indikere en performativ rolle *som Odin*. Men i en slik muntlig fremførelse må man anta at de selvreferanser som følger etter *Hávamál* 13–14, og som ikke er identifisert med Odin potensielt har en dobbel referansefunksjon (deiktisk blending): både til den faktisk talende stemme og til Odin i ett og samme øyeblikk. Men i de to siste bolkene (som opptrer sammen, kun adskilt av én strofe) trer Odin så og si foran fremføreren, diktets ‘jeg’ blir klart markert med Odins identitet. Men den 3. bolken, Gunnlod-sekvensen, er noe mer komplisert på dette punktet enn beskrivelsen ovenfor rettferdiggjør, og kan faktisk ytterligere være en indikasjon på den doble scenens funksjon i den siste delen av *Hávamál*.

8.2.2 Strofe 109–164

Gunnlod-fortellingen kan inntil strofe 108 uproblematisk sies å referere til Odin i 1. person. De to siste strofene, som omhandler ettereffekter av Odins erobring av skaldemjøden, er derimot mer problematiske. La oss først se nærmere på strofe 109:

Ens hindra dags
gengu hrímþursar
Háva ráðs at fregna,
Háva hollu í.
At Bqlverki þeir spurðu,
ef hann væri með þöndum kominn,
eða hefði honum Suttungr of sóit.

Perspektivet blir løftet i denne strofen, og Odin omtales i 3. person, som *Bqlverkr*. Odins ‘jeg’ er så og si tråkket tilbake. I strofe 110 kommer et *ek* igjen inn i teksten, men nå er det åpenbart adskilt fra Odin (som ennå omtales i 3. person):

Baugeið Óðinn
hygg ek at unnit hafi.
Hvat skal hans trygðum trúa?
Suttung svikinn
hann let sumbli frá
ok grótta Gunnloðu.

Her kommer fremføreren igjen fram og med en markert distanse til Odinsrollen, som kanskje også kan sies å bli uttrykt innholdsmessig ved så og si å stille spørsmål ved Odins integritet. Spørsmålet er om dette kan belyse den påfølgende strofen (*Háv* 111), som i papirhåndskrifter og av mange forskere har blitt betraktet som en innledning til et opphavlig selvstendig dikt: *Loddfáfnismál?*

Mál er at þylja
þular stóli á,
Urðar brunni at.
Sá ek ok þagðak.
Sá ek ok hugðak.
Hlydda ek á manna mál.
Of rúnar heyrða ek dóma.
Né um ráðum þögðu
Háva hollu at,
Háva hollu í.
Heyrða ek segja svá:

De tre første linjene er noe dunkle, men i alle tilfeller ser diktet ut til å uttrykke at det er tid for å tale fra tulestolen, ved Urds brønn. I resten av strofen fremstiller jeget seg som sansende: Han ser og tier, lytter til tale om *rúnar*. Han sier at *de* aldri tidde med de rådene som strofens jeg hadde hørt i, og ved, *Háva holl*. Det er altså i linjene 7–11 *ikke* skapt et klart bilde av en setting hvor Odin nødvendigvis er den talende stemme; fremføreren har hørt *flere* talende stemmer.

De tre første linjene er vanskelig å fortolke uansett hvordan man betrakter *Hávamáls* rammesetting. Det er en problematisk kontrast mellom det å uttrykke at tiden er inne for å *þylja* på den ene siden, mens jeget trer inn i en lyttende rolle i de påfølgende linjene. Den mest nærliggende forklaringen på dette fenomenet synes å være at jeg-personen er nært identifisert med den talende stemmen i strofen, og at denne stemmen skaper en illusjon av at det som følger etter strofe 111 er hørt i og ved Odins hall. De tre første linjene må følgelig bety at fortelleren, i en eller annen forstand, vurderer at tiden er inne for å *þylja*. Lokaliseringen av denne aktiviteten *Urðar brunni at og á þular stóli*, kan i lys av den doble scenen rett og slett ha fungert som en posisjonering av talerens og talens autoritet. Det er ikke gitt at man bør legge for mye mening i lokaliseringen av tulestolen til Urds brønn. Ytringen hans er av mystisk og mytisk karakter, og koblingen av den konkrete fremførelsen med de mytiske fenomenene tjener til å “blende” det mytiske og det konkret nærværende i fortellerens fremlegging. Slik vil både fremførerens og lytternes eksistens løftes opp til en mytisk sammenheng.

At *Hávamál* 111 kommer mitt inne i diktet, behøver overhodet ikke å betraktes som et problem (slik blant andre von See 1972: 4–5 har hevdet). Den ustabile identifiseringen av diktets jeg er nok et problem i en litterærestetisk *lesning*. Med en muntlig fremførelse som et hypotetisk utgangspunkt kan ikke en implisitt og dunkel rammesetting oppfattes som et problem, heller ikke stemmenes identitetsveksling mellom rammesettingen og fremførelsen. I en konkret fremførelse vil blandingen mellom fremføreren og det mytiske jeget, fungere som et disekvilibrum – et spenningsmoment som fanger lytternes oppmerksomhet og nysgjerrighet. En slik pragmatisk funksjon er et kriterium for i det hele tatt å kunne gjennomføre en muntlig fremførelse. Den rammesettingen som antydes i *Hávamál* 111 gjør rammesetting litt mindre dunkel: Den posisjonerer fremføreren og gir ham en slags autoritet. Men vi behøver overhodet ikke presse frem påstander om en mer utdypet rammesetting i strofene 1–110 enn den diktet fremstiller i disse strofene! En muntlig fremførelse definerer de kommunikative rammer i utgangspunktet.

Før vi ser nærmere på den siste delen av *Hávamál* er det fruktbart å vende perspektivet fra sender- til mottakersiden, i strofene 1–111. Forholdet er relativt ukomplisert: Diktet henvender seg til et ‘du’ i noen strofer (19, 44–46, 80, 91), og retter altså rådet direkte mot lytteren. Det er ingen fremstillinger av en mottaker i rammesettingen så langt i diktet, og disse referansene kan vel enklest oppfattes som referanser til “ytre” resipienter av teksten. (Om man da ikke postulerer at diktet er feilaktig i sin foreliggende form, og forutsetter en forsvunnet eller forskjøvet fremstilling av rammefortellingen).

Både mottaker og avsenderforholdene endrer seg fra strofe 111 og utover. I strofene 112–137 opptrer en taus mottaker med et navn som ikke kjennes fra andre sammenhenger: *Loddfáfnir*. I en halvstrofe som repeteres i denne delen av diktet, trer både jeget og mottakeren frem i teksten (*Háv* 112):

Ráðumk þér, Loddfáfnir,
en þú ráð nemir.
Njóta mundu ef þú nemr,
þér munu góð ef þú getr.

Selvreferansene er ikke identifisert i Loddfáfne-strofene, men blir det i diktets neste del (*Háv* 138–145). I første person forteller de fire første strofene en merkelig historie om hvordan ‘jeget’ (identifisert med Odin) ofrer seg selv til seg selv (str. 138), får innblikk i runelære (str. 139), lærer ni *Fimbulljóð* og drikker den kostbare mjøden fra *Óðrórir* (str. 140). I strofe 141 sier Odin at han deretter oppnår klokskap, vekst, veltalenhet og handlekraft.

Strofe 142 henvender stemmen seg mot et uspesifisert ‘du’ (*Rúnar munt þú finna* [...]) og beskriver runene og henviser til forestillinger om dem. I siste linjen opptrer Odin i 3. person, omtalt med et heiti: *ok reist Hroptr roгна*. I den metrisk forunderlige strofe 143 har det igjen skjedd et deiktisk skifte:

Óðinn með ásum,
enn fyr alfum Dáinn,
Dvalinn dvergum fyrir,
Ásviðr jotnum fyrir.
Ek reist sjalf sumar.

Etter å ha ramset opp hvem som rister runer hos gudene, dvergene og jotnene, og etter å igjen ha omtalt Odin i 3. person kommer altså: *Ek reist sjalfr sumar*. Denne strofen kan oppfattes dithen at stemmen nå ikke lenger er identifisert med Odin, og at taleren igjen har trådd i forgrunnen. Diktet fortsetter inntil strofe 162 med referanser til 2. person (str. 144 og 146) og til et uspesifisert *ek*; Odin omtales i 3. person i str 145 og 160. I de seks siste linjene av strofe 162 vender stemmen seg igjen til *Loddfáfnir*, noe jeg vil oppfatte som at diktet vender seg mot rammesettingen.

Strofe 163 følger med selvreferanse til det uspesifiserte jeget, før strofe 164 avslutter diktet. Den første halvstrofen spiller på den rammesettingen som er antydnet i *Hávamál* 111, og er vel årsaken til at strofe 162 igjen referer til Loddfávne – som antakeligvis må oppfattes som en figur innenfor rammesettingen. Her er første halvstrofen av *Hávamál* 164:

Nú eru Hávamál kveðin,
Háva hollu í,
allþorf yta sonum,
úþorf [jötna] sonum.

I siste halvdel av strofe 164 blir også den “faktiske” fremførelsen trukket inn, først med lykkeønskninger til den relativt flerfoldige taleren, til den som lærte noe og til sist til det lyttende kollektiv:

Heill sá er kvað!
Heill sá er kann!
Njóti sá er nam!
Heilir þeirs hlyddu!

På denne måten ser det for meg ut til å være en relevant konklusjon at den deiktiske “uryddighet” i diktet kan oppfattes som effektive kommunikative virkemiddel framfor problem, om vi bruker den muntlige fremførelsen som hypotetisk ramme. I debatten om *Hávamáls* fragmenterthet tror jeg heller ikke at de deiktiske forholdene kan tas til inntekt for teorier om at diktet er feilaktig sammensatt.

De interne samsvarene som inneholder deiktiske referanser kan etter mitt syn sies å inngå i et nettverk av deiktiske referanser som meget vel kan knyttes til *Hávamál* som en tekstenhet innrettet mot én sammenhengende muntlig fremførelse. Det er også nødvendig å bemerke at bruken av den doble scenen i *Völuspá* ikke har vært knyttet til teorier om *den* tekstens fragmenterthet, noe som også ville vært umulig på grunn av de sprikende referansenes distribusjon: De er tettere vevd inn i hverandre, og sammenfaller ikke med deler av diktet.

Den deiktiske blendingen, både i *Völuspá* og *Hávamál*, henger sammen med poetikken. Flere av de uttrykk som bidrar til å skape blendingen, reflekterer poetikk, siden de er basert på gjentakelse (et tradisjonelt fenomen). I disse tilfellene kan poetikken og fremførelsen sies å smelte sammen, for dikteren knytter poetikken til det doble scenario som fremførelsen etablerer. Dette forholdet kan muligens innebære problemer for den dybde/overflate-metaforikken man ofte anvender i tekststudier, og som også er reflektert i Harvilahtis begrep ‘etnokulturelt *substrat*’ (se sitat side 8) og flere steder i denne avhandlingen. Repetisjoner som bidrar til deiktisk blending, kan sies å være formulert fra poetikk (siden gjentakelse er et tradisjonelt fenomen). Derest er slik repetisjon (som all annen repetisjon) tekstuell, den danner identitet og sammenheng i teksten. Men i tillegg til disse funksjonene er repetisjon definert av fremførelsen. Dermed er både de tradisjonelle “substrat”, ytringen selv og de pragmatiske forhold formende krefter i tekstualiseringen.

Konklusjon

9 Konklusjon om eddadikt og tekstualisering

Eddadiktningens opphav i muntlig tradisjon, har fått særlig oppmerksomhet fra det jeg i kapittel to kalte ‘muntlig-formulaisk’ eddaforskning. Denne forskningen har på ulike måter ansett den muntlig-formulaiske modellen som relevant for eddadiktningen. Man har i denne eddaforskningen likevel påpekt en del sentrale forskjeller mellom eddadiktene og den type episk diktning som dannet grunnlaget for den muntlig-formulaiske modellen. For eksempel er eddadiktene betraktelig kortere, strofiske og tettere strukturert. Denne avhandlingen har kastet lys også over andre forhold som har betydning for spørsmålet om modellens relevans. Disse skal nå oppsummeres.

Begrepet ‘poetikk’ er i denne avhandlingen brukt om den delen av tradisjonen som direkte påvirker tekstenes form: Den fører til regelmessigheter i tekstoverflaten. I den forstand vil poetikken inkludere fenomen som formulaisk språk. Den serbiske diktningen, som Lord og Parry studerte, er modellert som et system av formulaiske uttryksmåter. Disse formlene opptrer innenfor stereotype narrative enheter: ‘tema’. Dette systemet er altså poetikk i min betydning av ordet. Systemet gjør dikterne i stand til å fremføre lengre fortellinger i metrisk form, ikke ved å huske tekster, men ved å “improvisere” ut fra sin poetiske kompetanse. Den muntlig-formulaiske poetikken er dermed satt i direkte sammenheng med improvisert fremførelse. For eddadiktningens vedkommende har man liten mulighet til å avgjøre om dikterne opererte på samme måte som de serbiske diktere, siden det er få og usikre kilder om eddafremførelse. Det er likevel viktig å

understreke at den muntlig-formulaiske modellen forutsetter improvisasjon, om man skulle tillegge den full relevans i studier av eddadiktene.

Et generelt problem, som har fått forbausende lite oppmerksomhet i muntlig-formulaisk eddaforskning, er spørsmålet om man kan adskille en egen “eddapoetikk” fra resten av det norrøne poetiske korpus. Spørsmålet er av stor betydning, siden man har former ellers i poesien som etter all sannsynlighet *ikke* var basert på improvisasjon av den muntlig-formulaiske typen. Dette kan med størst grad av sannsynlighet hevdes for drottkvætt-diktningen, hvor en del dikt har vært komponert og overlevert som muntlige tekster. I kapittel 3 ble spørsmålet om det grunnleggende skillet mellom edda- og skaldediktning tatt opp, og det viste seg at man på ingen måte kan operere med vanntette skott mellom de to sjangerkategoriene. Eddadiktningen er preget av en enkelhet i uttrykket, som skiller den fra de mer kompliserte drottkvætt-dikt. Men overgangen er glidende og utgjør et kontinuum mellom det jeg kalte ‘edda-’ og ‘drottkvætt-stil’. Dermed er det grunn til å holde muligheten åpen for at de to “stilartene” uttrykker nært beslektet poetikk. Man kan på det grunnlaget *ikke* forutsette at eddadikt ble komponert med teksten som ramme, men muligheten er belagt i den poetiske kontekst som omgir diktene! I kapittel 6 ble *Brymskviða* og *Hymiskviða* analysert. Disse diktene er interessante i forhold til de muntlig-formulaiske innfallsvinkler, fordi de er narrative og dermed sammenliknbare med episk-formulaisk diktning. I den analysen ble tradisjonen som et videre fenomen studert, ikke bare den tekstformende siden av den (poetikken). Det ble observert omfattende sammenhenger med drottkvætt-diktning og annen skaldediktning, både i innhold, og i de poetiske uttrykkene. Dette er en ytterlige indikasjon på at edda- og skaldediktning er generert fra poetikk som ikke kan adskilles skarpt, men inngår i samme nettverk av tradisjonelle forestillinger og uttrykksmåter.

Det punktet som i størst grad medfører utfordringer for forsøk på å benytte den muntlig-formulaiske modellen på eddadiktningen, er spørsmål om fremførelse. I kapittel 4 ble fremførelsen studert ut fra de deiktiske forholdene i diktene, og i særlig grad diktenes bruk av stemmer. Tre deiktiske grunnposisjoner ble fremsatt: fortelling, dramatisk monolog og dramatisk dialog. I tillegg ble kombinasjonen av prosa og poesi tatt opp. Selv om det vanskelig lar seg gjøre å avlede spesifikke typer av fremførelser fra dette grunnlaget, er likevel et par faktum av stor betydning. Den episk-formulaiske poetikk er basert på narrative strukturer, og de eneste gudediktene som har en slik strukturering er *Hymiskviða*, *Brymskviða* og *Rígsþula*. Riktignok har dikt som *Skírnismál* og *Lokasenna* en underliggende fortelling som utvikler seg gjennom diktene, men verbal aktivitet er det mest dominerende strukturelle grep i samtlige dialoger. I tillegg har man dramatiske monologer, som er organisert etter meget ulike, og til dels diffuse, prinsipper, men hvor teksten er lagt i mytiske skikkelser munn. Dette inne-

bærer at en modell som er basert på narrative forløp, neppe er relevant, for ikke bare tekststrukturene avviker, men heterogeniteten i diktens stemmebruk bør tas til inntekt for heterogenitet i fremførelsene av eddadiktningen. Det er neppe engang *mulig* å etablere én modell som kan forklare disse fundamentalt ulike formene.

Når det gjelder det poetiske språket i *Hymiskviða* og *Brymskviða*, er det heller ikke enkelt å se en poetikk, som i overbevisende grad er sammenliknbar med den som ligger under den episk-formulaiske diktningen. Noen få eksempler på uttrykk ble funnet, som muligens kan sies å inngå i stereotyp narrative sammenhenger. Disse er sammenliknbare med formlene i den muntlig-formulaiske modellen. Et eksempel er uttrykket *sitja á haugi* i *Brymskviða* 6, som også forekommer i *Skírnismál* 11 og i en strofe i *Ketils saga hǫngs* (se side 91–91). I de tilfellene inngår uttrykkene i sammenhenger hvor et sendebud ankommer og stiller spørsmål til den som *sitr á haugi*. Stort sett var intertekstuelle forbindelser ikke knyttet til narrative stereotyper, men til forhold som er statiske i det narrative forløpet. Dette gjelder i særlig grad *Hymiskviða*, hvor en mengde kjenninger har de semantiske kategoriene i språket som utgangspunkt (*bergbúi* ‘bergboer’ brukt om ‘jotun’), eller viser til mytiske egenskaper (Tor kalles *gýgjar grótir* ‘den som får jotunkvinner til å gråte’). Det virker på ingen måte relevant å oppfatte de narrative gudediktene i *Codex Regius* som muntlig-formulaiske av natur, selv om de er bundet opp mot tradisjon på nærmest alle plan av tekstene.

Denne avhandlingen peker i den retning at den muntlig-formulaiske modellen ikke kan anvendes direkte, om man ønsker å forstå den mytologiske eddadiktningen i sin kontekst. De fleste av diktene er ikke sammenliknbare med den episke diktningen modellen sprang ut av, og de diktene som i noen grad kan sies å sammenfalle, ser rett og slett ikke ut til å reflektere en sammenliknbar poetikk. Dette viser behovet for å søke alternative innfallsvinkler, om man ønsker å forklare tekstualiseringen av diktene. Flere av de forskere som har hentet inspirasjon fra muntlig-formulaisk teori, påpeker behovet for å studere diktningens egen poetikk (eller “poetiske grammatikk”). Den neste delen av konklusjonen samler trådene fra de forsøkene som er gjort på nettopp det i denne avhandlingen.

‘Tekstualiseringen’ betegner tilblivelsen av teksten. I analysen av de narrative gudediktene i *Codex Regius* (kapittel 6), ble det påpekt en del intertekstuelle sammenhenger: vagere semantiske sammenhenger, stereotyper i innholdet og ulike former for poetisk språkbruk. Det er ikke enkelt å se systematiske trekk i denne intertekstualiteten. Det finnes semantiske og tematiske sammenhenger med mytologi, sosiale normer (som *ergi* i *Brymskviða* og slektskapsnormer i *Hymiskviða*), og annen fortellerkunst. Samsvar i det poetiske uttrykket er av ulik karakter og distribusjon. Vi observerte en hel

del fellespoetiske uttrykk: *viðkenningar* (som *Óðins sonr* om Tor) og *heiti*. I tillegg var det kjenninger i *Hymiskviða*. Noen uttrykk fantes i andre eddadikt, og i prosatekster. Stort sett viste sammenfallene seg å være på begrepsplanet, stereotype uttrykk basert på semantiske forhold, selv om det (som nevnt) også finnes eksempler på formler innenfor narrative stereotyper. Uten å være sikker i min sak, vil jeg anta at de usystematiske intertekstuelle uttrykkene innebærer at dikterne opererte innenfor fleksible poetiske rammer. De velger tradisjonelle uttrykk fra ulike kriterier, og så vidt jeg kan se ikke ut fra en gjennomgripende systematikk.

Det er forøvrig et poeng å ta opp noen av de punktene hvor diktene er ulike, hvor det ikke kan belegges intertekstuelle samsvar. For i tillegg til de forskjellige stemmeforholdene i diktene, er det svært stor variasjon mellom dem på flere nivå. Dette ble nevnt i kapittel 6, siden de to narrative gudediktene i *Codex Regius* er meget ulike, både i poetisk språk og i narrativ struktur. Også *Rígsþula* (*Codex Wormianus*) skiller seg fra disse to diktene. Skal man forsøke seg på synkrone forklaringer, må man antakelig tillegge dikteren en fremtredende kreativ rolle. Dikteren formidler tradisjonen og benytter poetikken, men som en fleksibel ressurs i særpregede tekster. I *Hymiskviða* trer den kreative siden tydelig frem i språket, for dikteren bruker en mengde ord og uttrykk som ikke finnes annensteds. Til tider er disse uttrykkene bildeskapende og metaforiske (*Æge* er *barnteitr*, mens Hymes skjegg kalles *kinnskógr*). Jeg oppfatter de sprikende sammenhenger i intertekstuelle uttrykk, den høye graden av variasjon mellom diktene og den tilstrebede originalitet, som uttrykk for dikternes evne og vilje til å fremstille tradisjonen på en kreativ, individuell måte – også i de poetiske ordvalg. ‘Tradisjonen’ kan oppfattes som et reservoar av forestillinger og uttrykksmåter, som brukes på ulike måter av dikterne. Tradisjonen er høyst nærværende i eddadiktningen, på tross av at den ikke helt kler en benevnelse som “poetisk grammatikk”.

En annen faktor, som henger sammen med dikterens kreativitet, er den indre repetisjonen i eddadiktningen. Allerede i kapittel 6 ble det påvist at repetisjonen spiller en fremtredende rolle i tekstualiseringen av *Drymskviða*. Dikteren gjentar fraser, verselinjer og strofer som er av strukturell betydning i diktet. Bruken av repetisjon har langt større betydning for diktets struktur enn de intertekstuelle poetiske uttrykkene. Dette fokuset på ordvalg som ikke er tradisjonelle, men lokale eller tekstuelle, blir oppfattet som en indikator på tekstfokus hos dikteren. Han tyr ikke til intertekstuelle måter å uttrykke seg på, men bruker de samme, individuelle formuleringer flere ganger. Dette styrker sammenhengen i teksten, særlig fordi det er viktige strukturelementer som i størst grad brukes i repetisjonen. Så *Drymskviða*, som er et dikt med en mengde forbindelser til tradisjonen, er i tekstoverflaten preget av individuelle og tekstuelle uttrykk. Av dette forholdet

kan man trolig slutte at dikterens sinn var rettet mot teksten som uttrykk. Ordvalgene er i stor grad innrettet mot fortellingens struktur, og repetisjonen bidrar til å konstituere *Þrymskviða* som tekst. Det synes å ligge bak en annen estetikk enn den som hos Lord tillegges dikterne av episke sanger. Hos disse dikterne er “sangen” den tradisjonelle strukturen i større grad enn ordene (se sitat fra *The Singer of Tales*, på side 19). I *Þrymskviða* er ordene og ordenes rekkefølge bevisste virkemidler i struktureringen av diktet.

I kapittel 7 følges bruken av repetisjon opp, siden fenomenet er fremtredende i flere av eddadiktene, og siden det er uttrykk for et tradisjonelt virkemiddel med tekstuelte fokus. De to kunnskapsdialogene, *Alvíssmál* og *Vafþrúðnismál*, utsettes for analyser av gjentakelsen. I *Alvíssmál* spiller repetisjonen en meget stor rolle, for i hoveddelen av diktet, består både Tors spørsmål og dvergen Allvis’ svar av kontinuerlig repeterte formuleringer. De to diktenes innholdsstrukturer er ganske annerledes enn i de narrative diktene. Teksten drives fremover av spørsmål og svar, og sammenhengene mellom de fenomenene det spørres om, er av mer ubestemmelig karakter enn sammenhengene mellom narrative enheter. I fortellingene følger hendelser og handlinger en slags logiske og temporale linjer, mens kunnskapsdialogene har mer eller mindre utydelige, semantiske sammenhenger. I et tilfelle kunne det påpekes en mulig organisering av spørsmålene og svarene, som var knyttet til formulaiske uttrykk: Dette gjaldt en sekvens i *Alvíssmál*, som kan sies å sammenfalle med *Vafþrúðnismál* (se side 117–119). Om vi ser bort fra dette, er sammenhengene i tekstforløpet vagere enn i narrative dikt, og den teori jeg fremmer i kapittel 7, er at repetisjonen dermed trer i forgrunnen som strukturerende fenomen. Repetisjonen skaper, ved sine mer eller mindre eksakte gjentakelser, identitet og sammenheng i tekstene. Igjen må man påpeke at dette virkemiddelet har teksten som domene, og underbygger inntrykket fra kapittel 6: Teksten var et bevisst mål for dikterens aktivitet, og ordvalgene foregår i stor grad med teksten som ramme. Dette synes for meg å være nok en innvending mot å tillegge eddadiktere en slags poetikk fullstendig innrettet mot improvisasjon. I alle fall kan man avlede en estetisk orientering mot tekstuelle ordvalg. I dikt som følger semantiske linjer, blir disse ordvalgene fremtredende strukturerende grep,

Det oppstår imidlertid et behov for å moderere eller utdype repetisjonens tilknytning til teksten, for i *Vafþrúðnismál* ble det observert at repetisjonene også skaper identitet og sammenheng i deler (bolker, substrukturer) i diktene. Dermed er det grunn til å si at repetisjonen ikke bare er tekstkonstituerende – den tematiserer forholdet til tekstens helhet i tekstualiseringen. I andre del av kapittel 7 tas det opp en del eksempler på “bolking” ved repetisjon i *Codex Regius* gudedikt, og det viser seg at dikterne bruker repetisjonen for å skape avgrensede deler av diktene, som henger sammen med diktenes overordnede struktur i ulike grader. I de mer

ekstreme tilfellene får bolkene så sterke særpreg at de nærmest utfordrer tekstens helhet. Dette fører oss over til et fenomen som på mange måter faller sammen med repetisjonsbaserte bolker: tulene. Innenfor eddadiktningen finnes en hel del eksempler på at oppramsing av forskjellige fenomen tar over i deler av diktene, og stikker seg ut fra tekstomgivelsene. Tulene ser på samme måte som repetisjonen ut til å innebære et fokus på tekstoverflaten: for i de fleste tilfeller referer listene til samme fenomen (for eksempel Odin), men ved ulike referanser (*heiti* som *Yggr*, *Bundr* osv.). Odin er statisk referent i en tule, mens det tulen egentlig handler om er de ulike navn denne referenten har.

Dersom man tar utgangspunkt i de foreliggende tekstene, må man konkludere at de reflekterer en relativt åpen estetikk, hvor ulike deler kan gripe inn i hverandre og kobles på høyst særegne måter. Etter mitt syn er det stort potensiale for granskning av eddadiktens estetikk. Komparativ forskning på muntlig litteratur kan bringe oss videre, særlig ved å påpeke mulighetene for vidt forskjellige normer knyttet til tekster, sjanger og fremførelse. Dette er viktig i forbindelse med eddadiktningen, som har vært utsatt for en del hardhendt filologisk revisjon i forskningshistorien. Trolig er det bedre å etablere modeller og innfallsvinkler som søker å forstå eddadiktens former slik de faktisk er, enn å oppfatte merkverdige former som forstyrrede i en eller annen forstand.

Avhandlingens siste kapittel (nr. 8) er et forsøk på å studere fremførelsens rolle i tekstualiseringen, og det var *Vqluspá* som var utgangspunktet for kapittelet. Den teoretiske bakgrunnen var Lars Lönnroths teori om den doble scenen: diktets lokalisering i konkrete fremførelser, og i en mytisk setting. En del uttrykk av deiktisk karakter ble studert, og jeg foreslo å oppfatte vekslingen mellom tredje og første person i diktet, som et spill på fremførers "doble" identitet (på den doble scenen). Både eksempelet på veksling av grammatisk person og referanser til et "faktisk" og mytisk publikum, ble oppfattet som "blending", en bevisst bruk av den dobbelhet som ligger i den muntlige fremførelsen.

Annen forskning har påvist særegen og sammenliknbar bruk av deiktiske referanser i muntlig språkbruk. Nettopp de deiktiske forholdene er et av de punktene hvor muntlig og skriftlig kommunikasjon utvilsomt har ulik karakter. Så på den ene siden kan man kanskje konkludere med at de deiktiske forholdene i *Vqluspá* kan tyde på en nær tilknytning til muntlig fremførelse. Jeg bruker også noen sider av kapittel 8 til å ta opp de deiktiske referansene i *Hávamál*. Det viser seg at disse referansene kan fungere, om vi bruker den muntlig fremførelsen som forståelsesramme. Her må man igjen minne om tekstestetikken som ble studert i kapittel 7, og som synes å være åpen mot tekster som med våre øyne kan synes kaotiske. Selv om det er en utbredt holdning at *Hávamál* er et konglomerat av tekster, framfor en tekst i seg selv, bør man være meget varsom med slike teorier. I alle fall

kan man si med sikkerhet at tekstestetikk ikke er et universelt stabilt fenomen. Holdninger til tekster og fremførelser varierer i ulike etniske kontekster.

En mer generell konklusjon, angående fremførelse, både fra kapittel 4 og 8, er at emnet er uunngåelig om man studerer eddadiktenes muntlige sider. For det første er det spor av heterogenitet i materialet, som tyder på ulike typer fremførelser. Det er en utbredt holdning at muntlig diktning, som andre muntlige ytringer, er sterkt definert av sin umiddelbare kontekst. Dette er naturligvis problematisk når studieobjektet er skriftlige tekster, for det ble i kapittel 4 hevdet at noen fenomen kunne oppfattes som “media-metamorfose”: som tilpasning av muntlige former til det skriftlige medium. Likevel kan man anta at dersom det har eksistert ulike typer muntlige fremførelser, kan dette innebære ulike strategier i muntlig tradisjon.

Med eddadiktningens kildeforhold synes det for meg å være en fordel å fokusere på tekstualiseringen som en abstrakt prosess, rett og slett fordi vi ikke har muligheten til å henge diktene på andre sikre historiske knagger enn håndskriftene. Diktenes referanser til det etnokulturelle substrat, danner et utgangspunkt for å forstå diktene som en del av den norrøne poetiske tradisjonen. Og det er etter mitt syn også en fordel å ikke operere med noen form for konflikt eller motsetning mellom den poetiske tradisjonen og de kulturelle orienteringer som fulgte i kjølvannet av den latinske skriftkulturens komme. At slike former som eddadikt ble integrert i håndskriftskulturen, er i seg selv en klar indikasjon på tradisjonens kontinuitet i norrøn sammenheng. Ved å gripe produksjonen av tekstene an, *uten* å postulere fundamentale motsetninger mellom “skriftlig” og “muntlig kultur”, tror jeg man best kan komme tekstene i møte som kommunikative fenomen – på deres egne premisser.

Appendiks og bibliografi

10 Appendiks A: Diktene

Introduksjon til bruk av appendikset

Dette appendikset inneholder gudediktene i *Codex Regius*, med markering av tekstuelle og intertekstuelle samsvar. Teksten er forsøkt normalisert etter Haugen (1998), og utgavene som er brukt er Bugges *Norræn fornkvæði*, Jón Helgasons utgaver av gudediktene (1971) og den diplomatariske gjengivelsen i Wimmer og Finnur Jónsson (1891). Appendikset er ment som et referansegrunnlag for analysene, ikke som fullgod gjengivelse av håndskriftets tekst. La oss i det følgende se noen eksempler på hvordan appendikset fungerer:

De tekstuelle uttrykkene er kun å finne i dette appendikset. De er *kursivert*, og første gangen et repetert uttrykk forekommer i teksten markeres det på følgende måte:

Str.	Tekst	Forekomst	Nr.
1	!!! 1 Gáttir allar áðr gangi fram <i>um skoðask skyli,</i> <i>um skygnask skyli,</i>	<u>10.2.1.</u> 3+4	T22
	5 þvíat úvíst er at vita hvar úvinir <i>sitja á fleti fyrir.</i>	<u>10.2.2.</u> 5 (str. 38)	T23
		<u>10.2.3.</u> 7 (str. 35)	T24

I dette tilfellet, første strofen av *Hávamál*, er det tre uttrykk som inngår i intern repetisjon (og derfor er kursiverte). I kolonnen til høyre for diktets tekst, har disse tre forekomstene nummerne 10.2.1, 10.2.2 og 10.2.3, hvor kapittelnummer er markert (10), diktnummer (2 = *Hávamál*) og forekomstnummer (1, 2 og 3).¹

¹ Av datatekniske årsaker må kapittelnummer være med, selv om det egentlig ikke er behov for å markere det.

For å øke presisjonen følger linjenummer etter markeringen av forekomstnummer (10.2.1). Det første uttrykket *um X skyli* består av to etterfølgende fulllinjer. Ved slik umiddelbar gjentakelse blir dette markert med forekomstnummer (10.2.1), etterfulgt av linjenummerne på begge forekomstene i strofen (3+4). De to andre uttrykkene er repetert i andre strofer, og linjenummerne markerer forekomstens plassering i *Háv* 1, mens andre forekomster i diktet er i parentes etter linjenummer: 10.2.3 er forekomstnummer, 7 er linjenummer, og uttrykket opptrer også i str. 35. Helt til høyre er *uttrykksnummer* (T22, T23 og T24). Nummerne settes inn første gangen en repetisjon påpekes, og de genereres fortløpende gjennom appendikset, slik at den første repetisjonen i appendikset er nr. T1 (i *Vǫlsuspá* 2) og den siste er T219 (i *Alvíssmál* 34). Disse uttrykksnummrene blir det referert til når et uttrykk markeres senere i diktet:

38 || 1 Vápnunum sínum
skala maðr velli á
feti ganga framarr,
| 4 þviat úvíst er at vita 10.2.59. 4 (→ T23)
nær verðr á vegum úti
geirs um þorð guma.

De intertekstuelle samsvarene er markert med **fet skrift**, og har mindre informasjon knyttet til seg, siden de også har et eget appendiks (B). I dette eksempelet fra *Vfþ* 37, er *himins endi* uttrykket:

37 || 1 “Hræsvelgr heitir,
er sitr á **himins endi**, 152
jǫtunn í arnar ham.

Markeringen er enkel: i teksten er uttrykket i fet skrift, og helt til høyre er et uttrykksnummer oppgitt: **I52**. Informasjon om uttrykket er å finne i appendiks B, under nummer 52.

Stort sett er det uproblematisk å se sammenhengen mellom uttrykk markert i diktene og referansene, men av og til overlapper uttrykk hverandre. Da blir det nødvendig med ekstra markering. Enkel og dobbel understreking er brukt for å gi visuelle hint om overlapping. I noen tilfeller er det nødvendig å gi ekstra informasjon, som i *VSPR* 51, hvor overlappende intertekstuelle uttrykk er tilknyttet referansene til appendiks B (**I115**, **I127**, **I2**):

51	!	1	<i>Pá kœmr</i> Hlínar harmr annarr fram, er Óðinn ferr við ulf vega,	10.1.47. 1 (str. 52, 53, 62)	T21	
			\			
		5	en bani Belja bjartr at Surti. þá mun Friggjar falla angan			<i>Óðinn-ulfr:</i> I115 <i>fara við ulf at vega:</i> I127 <i>bani Belja:</i> I2

Mellom strofennummer og strofenes linjenummer er diverse elementer i håndskriftet *sporadisk* markert. Jeg garanterer *verken* at alt av interesse er registrert, eller at denne informasjon er 100 % korrekt. I alle tilfeller har jeg inkludert disse notatene, som er basert på følgende symbolkoder:

	Håndskriftet har halvstrofeskilte (punktum og liten forbokstav)
	Håndskriftet har strofeskilte (punktum og stor forbokstav)
+	Håndskriftet har stor forbokstav, men ikke punktum.
!	Håndskriftet har stor forbokstav i margen.
!	Håndskriftet har punktum før stor margnotert forbokstav, grader av størrelse markeres med antallet utropstegn (!!!, !!)
?	Når forkortelsespunktum av en eller annen grunn kan oppfattes som markering av versemål. Når forkortelsespunktum sammenfaller med normalt halvstrofeskilte markeres det vanligvis ikke med spørsmålstegn.
xy	Senket: håndskriftet har punktum inni full- eller kortlinjen (etter ord nr. X og Y). Markeret bare om relevant og ikke etter forkortelser eller tall.
xy	Hevet: Håndskriftet har rykket ord X og Y ut i margen.
\	Håndskriftet har linjeskift
\\	Håndskriftet har sideskift
*	Teksten er ikke metrisk

10.1 Völuspá

1	!!!	1 Hljóðs bið ek allar kindir, meiri ok minni mogu Heimdallar. 5 Vildu at ek, Valfóðr, vel fyr telja forn spjöll fira, þau er fremst um man.		<i>forn spjöll:</i> I91 <i>forn spjöll fira:</i> I94 <i>fremst um man:</i> I138
2		1 <i>Ek man</i> jötna ár um borna, þá er forðum mik fódda höfðu. 5 Níu man ek heima, níu íviði, mjötvið mæran fyr mold neðan.	<u>10.1.1.</u> 1 (2 ₅ , 21) <u>10.1.2.</u> 5 (→ T1) <u>10.1.3</u> 8 (str. 42)	T1 <i>níu heima ... fyr mold neðan:</i> I53 <i>fyr mold neðan:</i> I64 T2
3		1 Ár var alda þar er Ymir byggði, vara sandr né sær, né svalar unnir. 5 Jörð fannsk æva né upphiminn. Gap var ginnunga en gras hvergi.		I191 I105 I99
4		1 Áðr Burs synir bjóðum um yptu, þeir er miðgarð mæran skópu. 5 Sól skein sunnan á salar steina. Þá var grund gróin grónum lauki.	<u>10.1.4</u> 6 (str. 14)	I116 T3 I103

5	!	1 Sól varp sunnan sinni mána hendi inni høgri um himinjöð[u]r.			I70
		5 <i>Sól þat né vissi</i> <i>hvar hón sali átti.</i> <i>Stjornur þat né vissu</i> <i>hvar þær staði áttu.</i>	<u>10.1.5.</u> 5–6 + 7–8 + 9–10	T4	I116
		9 <i>Máni þat né vissi</i> <i>hvat hann megins átti.</i>			
6		1 <i>Þá gengu regin öll</i> <i>á rökstóla,</i> <i>ginnheilug goð,</i> <i>ok um þat gættusk:</i>	<u>10.1.6.</u> 1–4 (str.9, 24, 26)	T5	I3
	\	5 Nótt ok niðjum nofn um gáfu; morgin hetu ok miðjan dag, 9 undorn ok aptan árum at telja.			
7		1 <i>Hittusk æsir</i> <i>á Iðavelli</i> þeir er <i>hørg ok hof</i> <i>hátimbruðu;</i>	<u>10.1.7.</u> 1–2 (str. 57)	T6	I60
		5 <i>afla loğðu</i> <i>auð smíðuðu</i> <i>tangir skópu</i> <i>ok tól gørðu.</i>			
8		1 Tefldu í túni teitir vóru, var þeim vettergis vant ór gulli,			I234 I185
		5 <i>unz þrjár kvómu</i> þursa meyjar, <i>ámátkar mjök,</i> <i>ór jötunheimum</i>	<u>10.1.8.</u> 5 (str. 16)	T7	I7
9		1 <i>Þá gengu regin öll</i> <i>á rökstóla,</i> <i>ginnheilug goð,</i> <i>ok um þat gættusk:</i>	<u>10.1.9.</u> 1–4 (→ T5)		I3
		5 Hverr skyldi dverga dróttir skepja ór Brimis blóði ok ór Bláins leggjum.			

- 10 || 1 Þar [var] Mótsognir
mæztr um orðinn
dverga allra,
en Durinn annarr.
| 5 Þeir manlíkun
morg um gørðu,
dvergar, ór jorðu,
sem Durin sagði:
- 11 || 1 Nýi ok Niði
Norðri ok Suðri,
Aust ok Vestri,
Alþjófr, Dvalinn.
| 5 Bívorr, Bávorr,
Bomburr, Nóri,
Án ok Annar
Ái, Mjødvitnir,
- 12 || 1 Veigr ok Gandalfr,
Vindalfr, Þráinn,
Þekkr ok Þorinn,
Þrór, Vittr ok Littr,
5 Nár ok Nýráðr,
– *nú hefi ek dverga* – 10.1.10. 6 og 8 (str. 31) T8
Reginn ok Ráðsviðr,
– *rett um talda* –.
- 13 ||₁ 1 Fíli, Kíli,
|₁ Fundinn, Náli,
|₁ Hepti, Víli,
|₁ Hanarr, Svíurr
| 5 Frár, Hornbori,
| Frægr ok Lóni
|₁ Aurvangr, Jari,
Eikinskjalði.
- 14 || 1 Mál er **dverga**
í **Dvalins** liði 123
ljóna kindum
til Lofars telja.
| 5 Þeir er sóttu
frá *salar steini* 10.1.11 (→ T3)
aurvanga sjöt
til Joruvalla.
- 15 || 1 Þar var Draupnir
ok Dólgþrasir,
Hár, Haugspori,
Hlévangr, Glói,
|₁ 5 Skirvir, Virvir,
|₁ Skáfiðr, Ái,

		Alfr ok Yngvi, Eikinskjalði, Fjalarr ok Frosti, Finnr ok Ginnarr.			
		11 Þat mun uppi meðan öld lifir, langniðja tal Lofars hafat.			I194
16		1 <i>Unz þrjár kvómu</i> ór því liði øflgir ok ástgir æsir at húsi; 5 fundu á landi lítt megandi Ask ok Emblu ørløglausa.	<u>10.1.12.</u> 1 (→ T7)		
		9 <i>Qnd þau né áttu.</i> <i>Óð þau né høfðu,</i> lá né læti né litu goða.	<u>10.1.13.</u> 9+10	T9	I172
17		1 Qnd gaf Óðinn. Óð gaf Hónir. Lá gaf Lóðurr ok litu goða.			
18		1 <i>Ask veit ek</i> standa, heitir Yggdrasill , hár baðmr, ausinn hvíta-auri. 5 Þaðan koma döggar þærs í dala falla stendr æ yfir grønn Urðar brunni.	<u>10.1.14.</u> 1 <i>veit ek</i> (str. 29) <u>10.1.15.</u> 1–2 <i>askr–Yggdrasill</i> (str. 45)	T10 T11	I95
				<i>Þaðan ... falla:</i>	I167
				<i>í dala falla:</i>	I162
				<i>døgg–dalr:</i>	I97
19	!	1 Þaðan koma meyjar margs vitandi þrjár ør þeim sæ er und þolli stendr. 5 Urð hétu eina aðra Verðandi skáru a skíði Skuld ena þriðju.			I168
20		9 þær lög lögðu; þær líf kuru alda börnum ørlög segja.			

21		1 Þat man hon fólkvíg fyrst í heimi, er Gullveigu geirum studdu 5 ok í høll Hárs hana brendu;			155
22		þryssvar brendu; þryssvar borna, 9 opt, úsjaldan. Þó hon enn lifir.			
23		1 Heiði hana hétu hvars til húsa kom, völu vel spá. Vitti hon ganda. 5 <i>Seið hon kunní.</i> <i>Seið hon leikinn.</i> Æ var hon angan illrar brúðar.	<u>10.1.16.</u> 5+6		T12
24	!	1 <i>Þá gengu regin öll</i> <i>á røkstóla,</i> <i>ginnheilug goð,</i> <i>ok um þat gættusk:</i> 5 Hvárt skyldu æsir afráð gjalda eða skyldu goðin öll gildi eiga.	<u>10.1.17.</u> 1–4 (→ T5)		I3
25		1 Fleygði Óðinn ok í fólk um skaut. Þat var enn fólkvíg fyrst í heimi. 5 Brotinn var borðveg[g]r borgar ása. Knáttu vanir vígspá völlu sporna.			
26		1 <i>Þá gengu regin öll</i> <i>á røkstóla,</i> <i>ginnheilug goð,</i> <i>ok um þat gættusk:</i> 5 Hverir hefði lopt alt lævi blandit eða ætt jötuns Óðs mey gefna.	<u>10.1.18.</u> 1–4 (→ T5)		I3
27		1 Þórr einn þar v[á] þrunginn móði.			I5

		Hann sjaldan sitr er hann slíkt um fregn.		
	5	Á gengusk eiðar, orð ok sóri, mál qll meginlig, er á meðal fóru.		
28		1 Veit hon Heimdallar hljóð um fólgit undir heiðvönum helgum baðmi.		
		5 <i>Á sér hon</i> ausask aurgum fors af veði Valföðrs. <i>Vituð ér enn eða hvat?</i>	<u>10.1.19.</u> 5 (str. 30, 31, 35, 37, 38, 56, 61) <u>10.1.20.</u> 8 (str. 29, 34, 35, 38, 40, 49, 59, 60)	T13 T14
29	₂	1 Ein sat hon úti, þá er inn aldni kom, yggjungr ása, ok í augu leit:		I179
		5 “Hvers fregnið mik? Hví freistið mín? Alt <i>veit ek</i> , Óðinn, hvar þú auga falt: í enum mæra Mímis brunni!	<u>10.1.21</u> 7 (→ T10)	I137
		11 Drekkur mjöð Mímir morgin hverjan af veði Valföðrs. <i>Vituð er enn eða hvat?</i>	<u>10.1.22.</u> 14 (→ T14)	
30		1 Valdi henni Herföðr hringa ok men, fé spjöll spaklig ok spá ganda.		I159
		5 <i>Sá hon</i> vítt um vítt of verold hverja.	<u>10.1.23.</u> 5. (→ T13)	
31		1 <i>Sá hon</i> valkyrjur, vítt um komnar, <i>gørvar at riða</i> til Goðþjóðar.	<u>10.1.24.</u> 1 (→ T13) <u>10.1.25.</u> 3+11	T15
		5 Skuld helt skildi, en Skogul önnur, 1 Gunnr, Hildir, Gøndul ok Geirskogul.		
		9 <i>Nú eru taldar</i> önnur Herjans, <i>gørvar at riða</i> grund, valkyrjur.	<u>10.1.26.</u> 1 (→ T8) <u>10.1.27.</u> 1 (→ T15)	

32		<p>1 <i>Ek sá Baldri,</i> blóðgum tívur, Óðins barni, ørlog fólgin.</p> <p>5 Stóð um vaxinn vøllu[m] hæri mjór ok mjök fagr mistilteinn.</p>	<p><u>10.1.28.</u> 1 (str. 43, 46, 55)</p>	<p>T16</p>
33	!	<p>1 Varð af þeim meiði er mær sýndisk, harmflaug hættlig; Høðr nam skjóta.</p> <p> </p> <p>5 Baldrs bróðir var of borinn snemma. Sá nam Óðins sonr einnættir vega.</p>	<p><u>10.1.29</u> (str. 53)</p>	<p>T17</p>
34		<p>1 <u>Þó hann æva hendr</u> <u>né høfuð kembði,</u> áðr á bál um bar Baldrs andskota,</p> <p> </p> <p>5 en Frigg um grét í Fensöllum vá Valhallar. <i>Vituð er enn eða hvat?</i></p>	<p><i>Sá nam ... Baldrs andskota:</i> I154, <i>Óðins sonr:</i> I34 <i>hønd–høfuð:</i> I71 <i>þvá hendr–høfuð kempa:</i> I151</p>	
35		<p>1 Hapt sá hon liggja undir hvera lundi, lægjarn líki Loka áþekkjann.</p> <p> </p> <p>5 Þar sitr Sigyn þeygi um sínum ver velglýjuð. <i>Vituð er enn eða hvat?</i></p>	<p><u>10.1.30.</u> 8 (→ T14) <u>10.1.31.</u> 1 (→ T13)</p>	
36		<p>1 Á fellr austan um eitrdala søxum ok sverðum:</p> <p>1 Slíðr heitir sú.</p> <p> </p> <p>5 Stóð fyr norðan, á Niðavöllum, salr ór gulli</p> <p> </p> <p>9 en annarr stóð á Úkólni, bjórsalr jötuns, en sá Brimir heitir.</p>	<p><u>10.1.32.</u> 8 (→ T14)</p>	<p>I82</p> <p>I80</p>

37		1 Sal <i>sá hon</i> standa sólu fjarri, Náströndu á, norðr horfa dyrr.	10.1.33. 1 (→ T13)	I116
		5 Fellu eitrdrápar inn um ljóra, sá er undinn salr orma hryggjum.		I51
38		1 <i>Sá hon</i> þar vaða þunga strauma menn meinsvara ok morðvarga	10.1.34. 1 (→ T13)	
		5 ok þanns annars glepr eyrarúnu. Þar saug Niðhoggr nái framgengna.		
		9 Sleit vargr vera. <i>Vituð ér enn eða hvat?</i>	10.1.35. 10 (→ T14)	I118
39		1 Austr sat in aldna í Járnvíði ok fódði þar Fenris kindir.		
		5 Verðr af þeim öllum einna nøkkurr tungls tjúgari í trolls hami;		
40		1 fyllisk fjörvi feigra manna, rýðr ragna sjöt rauðum dreyra.		
		5 Svört verðr sólskin of sumur eptir, veðr öll válynd. <i>Vituð ér enn eða hvat?</i>	10.1.36. 8 (→ T14)	
41		1 Sat þar á haugi ok sló hǫrpu gýgjar hirðir, glaðr Eggþér.		I143
		5 <i>Gól um honum</i> í gaglviði fagrrauðr hani, sá er Fjalarr heitir.	10.1.37. 5 (str. 42)	T18

42		1 <i>Gól um ásum</i> Gullinkambi, sá vekr hǫlda at Herjafǫðrs, 5 en annan gelr <i>fyr jǫrð neðan,</i> sótrauðr hani, at solum Heljar.	<u>10.1.38.</u> 1 (→ T18) <u>10.1.39</u> 6 (→ T2)	
43		1 <i>Geyr Garmr mjök</i> <i>fyr Gnipahelli,</i> <i>festr mun slitna</i> <i>en freki renna.</i> 5 Fjöld <i>veit hon fróða.</i> Fram sé ek lengra um ragna rök <i>rǫm sigtíva.</i>	<u>10.1.40.</u> 1–8 (str. 46, 55) <u>10.1.41.</u> 6 (→ T16)	T19 I220 I89
44		1 Bróðr munu berjask ok at þǫnum verða[sk]. Munu systrungar sifjum spilla. 5 Hart er í heimi, hórdómr mikill, skeggǫld, skálmǫld, skildir’ru klofnir, vindǫld, vargǫld, áðr verǫld steypisk. 11 Mun engi maðr ǫðrum þyrma.		I216
45		1 Leika Míms synir, en mjǫtuðr kyndisk at enu galla Gjallarhorni. 5 Hátt blæss Heimdallr. Horn er á lopti. Mælir Óðinn við Míms hǫfuð. 9 Ymr it aldna tré, en jǫtunn losnar. Skelfr Yggdrasils askr standandi.	<u>10.1.42.</u> 11–12 (→ T11)	I95
46		1 <i>Geyr Garmr mjök</i> <i>fyr Gnipahelli,</i> <i>festr mun slitna</i> <i>en freki renna.</i> 5 Fjöld <i>veit hon fróða.</i> Fram sé ek lengra um ragna rök <i>rǫm sigtíva.</i>	<u>10.1.43.</u> 1–8 (→ T19) <u>10.1.44.</u> 6 (→ T16)	I220 I89

47		<p>1 Hrymr ekr austan; hefisk lind fyrir. Snýsk Jǫrmungandr í Jötunmóði.</p> <p> </p> <p>5 Ormr knýr unnir, en ari hlakkar. Slitr nái neffǫlr. Naglfar losnar.</p>			
48		<p>1 Kjöll ferr austan, koma munu Muspells um lög lýðir, en Loki stýrir.</p> <p>5 Fara fífls megir með freka allir, þeim er bróðir Býleips í fǫr.</p>			I218
49		<p>1 Hvat er með ásum? Hvat er með alfum? Gnýr allr jötunheimr. Æsir²ru á þingi.</p> <p>5 Stynja dvergar fyr steindurum, veggbergs vísir. <i>Vituð ér enn eða hvat?</i></p>	10.1.45. 1+2	T20 I204 <i>æsir–alfar:</i> I17	
50		<p>1 Surtr ferr sunnann með sviga lævi, skínn af sverði sól valtíva.</p> <p> </p> <p>5 Grjótbjörg gnata en gífr rata, troða halir helveg, en himinn klofnar.</p>	10.1.46. 8 (→ T14)		I117 I111
51	!	<p>1 <i>Þá kǫmr</i> Hlínar harmr annarr fram, er Óðinn ferr við ulf vega,</p> <p>\</p> <p>5 en bani Belja bjartr at Surti. þá mun Friggjar falla angan².</p>	10.1.47. 1 (str. 52, 53, 62)	T21 Óðinn–ulfr: I115 <i>fara við ulf at vega:</i> I127 <i>bani Belja:</i> I21	

² R har *Angantýr*.

52		1 <i>Þá kómr inn mikli mógr Sigfóður, Víðarr, vega at valdýri.</i>	10.1.48. 1 (→ T21)	
		5 Lætr hann megi Hveðrungs mundum standa hjør til hjarta. Þá er hefnt fóður.		1148
53		1 <i>Þá kómr inn mæri mógr Hlqðynjar. Gengr Óðins sonr við ulf vega.</i>	10.1.49. 1 (→ T21)	
	\	5 Drepr hann af móði Miðgarðs véur. Munu halir allir heimstóð ryðja.	10.1.50 3 (→ T17)	134 1157
		9 Gengr fet níu Fjörgynjar burr; neppr frá naðri níðs úkvíðnum.		
54		1 Sól tér sortna, sígr fold í mar. Hverfa af himni heiðar stjornur.		1166 1226
		5 Geisar eimi við aldrnara. Leikr hár hiti við himinn sjalfan.		154
55		1 <i>Geyr Garmr mjök fyr Gnipahelli, festr mun slitna en freki renna.</i>	10.1.51. 1–8 (→ T19)	
		5 Fjöld veit hon fróða. Fram sé ek lengra um ragna rök rom sigtíva.	10.1.52. 6 (→ T16)	1220 189
56	!	1 Sér hon upp koma qðru sinni jqrð or ægi iðjagróna.	10.1.53. 1 (→ T13)	
		5 Falla forsar. Flýgr qm yfir, sá er á fjalli fiska veiðir.		

- 57 || 1 *Finnask æsir* 10.1.54. 1–2 (→ T6)
á Iðavelli,
ok um moldþinur
mátkan dóma,
5 ok á Fimbultýs
fornar rúnar.
- 58 || 1 Þar munu eptir
undrsamligar
gullnar tǫflur
í grasi finnask,
| 5 þærs í árdaga I192
áttar hǫfðu.
- 59 |! 1 Munu úsánir
akrar vaxa.
Bǫls mun alls batna.
2 Baldr mun koma.
| 5 Búa þeir Hǫðr ok Baldr
Hópts sigtóptir
vel, valtívar.
Vituð ér enn eða hvað? 10.1.55. 8 (→ T14)
- 60 || 1 Þá kná Hónir
hlautvið kjósa,
ok **burir** byggja
bróðra tveggja burr-bróðir: I39
bróðr tveir: I40
| 5 vindheim víðan.
Vituð ér enn eða hvað? 10.1.56. 6 (→ T14)
- 61 || 1 **Sal sér hon standa,** 10.1.57. 1 (→ T13) I116
sólu fegra,
gulli þakðan,
á Gimlé:
| 5 Þar skulu dyggvar
dróttir byggja
ok um aldrdaga
yndis njóta.
- 62 |! 1 Þar kœmr inn dimmi
dreki fljúgandi,
naðr fránn, neðan
frá Niðafjöllum;
| 5 berr sér í fjöðrum
– flýgr vǫll yfir –
Niðhoggr nái.
Nú mun hon sökkvask.

10.2 Hávamál

1	!!!	1 Gáttir allar áðr gangi fram <i>um skoðask skyli,</i> <i>um skygnask skyli,</i>	<u>10.2.1.</u> 3+4	T22	
		5 Þvíat úvíst er at vita hvar úvinir <i>sitja á fleti fyrir.</i>	<u>10.2.2.</u> 5 (str. 38)	T23	I188
2		1 Gefendr heilir! Gestr er <i>inn kominn!</i> Hvar skal sitja sjá?	<u>10.2.3.</u> 7 (str. 35)	T24	
		4 Mjök er bráðr sá er á bröndum skal síns um freista frama.	<u>10.2.4.</u> 2 (str. 3)	T25	
3		1 <i>Elds er þorǫf</i> <i>þeims inn er kominn</i> ok á kné kalinn.	<u>10.2.5.</u> 1–2 (str. 4, 5) <u>10.2.6.</u> 2 (→ T25)	T26	
		4 Matar ok váða er manni þorǫf, þeim er hefir <i>um fjall farit.</i>	<u>10.2.7.</u> 6 (str. 116)	T27	
4		1 <i>Vats er þorǫf</i> <i>þeim er til verðar kómr,</i> þerru ok þjóðlaðar,	<u>10.2.8.</u> 1–2 (→ T26) <u>10.2.9.</u> 2. (str. 7)	T28	
		4 góðs um óðis, ef sér geta mætti, orðs ok endrþögu.			
5		1 <i>Vits er þorǫf</i> <i>þeim er víða ratar.</i> Dælt er heima hvat.	<u>10.2.10.</u> 1–2 (→ T26) <u>10.2.11.</u> 2 (str. 18)	T29	I141
		4 <i>At augabragði verðr</i> sá er ekki kann ok <i>með snotrum sitr.</i>	<u>10.2.12.</u> 4 (str. 30, 78) <u>10.2.13.</u> 6 (str. 24)	T30	T31
6		1 At hyggjandi sinni skylit maðr hrósinn vera, heldr gætinn at geði. 4 Þá er horskr og þögull kómr heimisgarða til, sjaldan verðr víti vörum, 7 Þvíat úbrigða vin fær maðr aldregi en <i>manvit mikit.</i>	<u>10.2.14.</u> 9 (str. 10, 11, 79)	T32	

7		1 Enn vari gestr, <i>er til verðar kómr,</i> þunnu hljóði þegir:	<u>10.2.15.</u> 3 (→ T28)	
		4 Eyrum hlýðir en augum skoðar. Svá nýsisk fróðra hverr fyrir.		
8		1 <i>Hinn er sæll</i> <i>er sér um getr</i> <i>lof ok líknstafi.</i>	<u>10.2.16.</u> 1–3 (str. 9)	T33
		4 Údælla er við þat er maðr eiga skal <i>annars brjóstum í.</i>	<u>10.2.17.</u> 6 (str. 9)	T34
9		1 <i>Sá er sæll</i> <i>er sjalfr um á</i> <i>lof ok vit meðan lifir,</i>	<u>10.2.18.</u> 1–3 (→ T33)	I195
		4 Þvíat ill ráð hefir maðr opt þegit <i>annars brjóstum ór.</i>	<u>10.2.19.</u> 6 (→ T34)	
10		1 <i>Byrði betri</i> <i>berrat maðr brautu at</i> <i>en sé manvit mikit.</i>	<u>10.2.20.</u> 1–3 (str. 11)	T35
		4 Auði betra þikkir þat í úkunnum stað. Slíkt er válaðs vera.	<u>10.2.21.</u> 3 (→ T32)	
11		1 <i>Byrði betri</i> <i>berrat maðr brautu at</i> <i>en sé manvit mikit.</i>	<u>10.2.22.</u> 1–3 (→ T35)	
		4 Vegnest ver[r]a vegra hann velli at en sé ofdrykkja qls.	<u>10.2.23.</u> 3 (→ T32)	
12		1 Era svá gott, sem gott kveða, ql alda sonum,		
		4 Þvíat færa veit er fleira drekkur, <i>síns til geðs gumi.</i>	<u>10.2.24.</u> 6 (str. 13, 14, 17, 18, 53)	I223 T36
13	!	1 Umínnis hegri heitir sá er yfir qldrum þrumir. Hann stelr <i>geði guma.</i>	<u>10.2.25.</u> 3 (→ T36)	
		4 Þess fugls fjöðrum ek fjotraðr vark í garði Gunnlaðar.		
14		1 Qlr ek varð, varð ofrqlvi, at ins fróða Fjalars.		
	\	4 Því er qldr bazt, at aptr um heimtir hverr sitt <i>geð gumi.</i>	<u>10.2.26.</u> 6 (→ T36)	

15	!	1 Þagalt ok hugalt skyli þjóðans barn ok vígdjarft vera.			
	\	4 Glaðr ok reifr skyli gumna hverr, unz sinn bíðr bana.			
16		1 <i>Úsnjallr maðr</i> hyggsk munu ey lifa, ef hann við víg varask.	<u>10.2.27.</u> 1 (str. 48)	T37	I152
		4 En elli gefr honum engi frið, þótt honum geirar gefi.			
17		1 Kópir afglapi er til kynnis kómr. Þylsk hann um eða þrumir.			
		4 Alt er senn ef hann sylv um getr, uppi er þá <i>geð guma.</i>	<u>10.2.28.</u> 6 (→ T36)		
18		1 Sá einn veit <i>er víða ratar</i> ok hefir fjöld um farit:	<u>10.2.29.</u> 2 (→ T29)		I141
		4 Hverju <i>geði</i> stýrir <i>gumna</i> hverr, sá er vitandi er vits.	<u>10.2.30.</u> 4–5 (→ T36)		
19		1 Haldit maðr á keru, drekki þó at hófi mjöð mæli þarft eða þegi.			I140
		4 Úkynnis þess vár þik engi maðr at þú gangir snemma at sofa.			
20		1 Gráðugr halr, nema geðs viti, etr sér aldrtreaga.			
		4 Opt fær hlógis er með horskum kómr manni heimskum magi.			
21		1 Hjarðir þat vitu nær þær heim skulu, ok ganga þá af grasi,			
		4 en <i>úsviðr maðr</i> kann ævagi síns um mál maga.	<u>10.2.31.</u> 4 (str. 23)	T38	
22		1 <i>Vesall maðr</i> ok illa skapi hlær at hvívetna.	<u>10.2.32.</u> 1 (str. 69)	T39	
		4 Hitki hann veit, er hann vita þyrpti, at hann er[a] vamma vanr.			I187

23		1 <i>Úsviðr maðr</i> vakir um allar nætr ok hyggr at hvívetna.	<u>10.2.33</u> 1 (→ T38)	
		4 Þá er móðr er at morni kómr: Alt er víl sem var.		
24		1 <i>Úsnotr maðr</i> <i>hyggr sér alla vera</i> <i>viðhlæjendr vini.</i>	<u>10.2.34</u> . 1 (str. 25, 26, 27, 79, 103) <u>10.2.35</u> . 1–3 (str. 25)	T40 T41
		4 Hitki hann fiðr, þótt þeir um hann fár lesi, er hann <i>með snotrum sitr.</i>	<u>10.2.36</u> . 6 (→ T31)	
25		1 <i>Úsnotr maðr</i> <i>hyggr sér alla vera</i> <i>viðhlæjendr vini.</i>	<u>10.2.37</u> . 1 (→ T40) <u>10.2.38</u> . 1–3 (→ T41)	
		4 Þá þat finnr, er at þingi kómr, at hann <i>á formælendr fá.</i>	<u>10.2.39</u> . 6 (str. 62)	T42
26	!	1 <i>Úsnotr maðr</i> þykkisk alt vita, ef hann á sér í vá veru.	<u>10.2.40</u> . 1 (→ T40)	
		4 Hitki hann veit, hvat hann skal við kveða, ef hans freista firar.		
27		1 <i>Úsnotr [maðr]</i> , er með aldir kómr, þat er bazt at hann þegi.	<u>10.2.41</u> . 1 (→ T40)	
		4 Engi þat veit at hann ekki kann <i>nema hann mæli til mart.</i>	<u>10.2.42</u> . 6 (str. 27 ₉)	T43 I139
		7 Veita maðr, hinn er vætki veit, <i>þótt hann mæli til mart.</i>	<u>10.2.43</u> . 9 (→ T43)	
28		1 Fróðr <i>sá þykkisk</i> <i>er fregna</i> kann ok segja it sama.	<u>10.2.44</u> . 1–2, <i>fróðr sá þykkisk er</i> (str. 31), <i>fróðr þykkisk</i> (str. 30, 31) <u>10.2.45</u> . 1–2, <i>fróðr –fregna</i> (str. 30, 63)	T44 I222 T45
		4 Eyvitu leyna megu yta sönir , því er gengr um guma.	<u>10.2.46</u> . 5 (str. 68, 147, 164)	T46 I15
29		1 Örna mælir sá er æva þegir staðlausu stafi.		
	\	4 Hraðmælt tunga, nema haldendr eigi, opt ser úgott um gelr.		I130

30		1 <i>At augabragði</i> skala maðr annan hafa, þótt til kynnis komi.	<u>10.2.47.</u> 1 (→ T30)	
		4 Margr þá <i>fróðr þikkisk</i> , ef hann <i>freginn</i> erat ok náí hann þurrfjallr þruma.	<u>10.2.48.</u> 4 (→ T44) <u>10.2.49.</u> 4–5 (→ T45)	1222
31		1 <i>Fróðr þikkisk</i> sá er flóttá tekr <i>gestr at gest</i> hæðinn.	<u>10.2.50.1</u> (→ T44) <u>10.2.51.</u> 3 (str. 32)	T47
		4 Veita gørla sá er um verði glissir, þótt hann með gròmum glami.		
32		1 Gumnar margir erusk gagnhollir, en at virði [v]rekask.		
		4 Aldar róg þat mun æ vera, órir <i>gestr við gest</i> .	<u>10.2.52.</u> 6 (→ T47)	
33		1 Árliga verðar skyli maðr opt fá, nema til kynnis komi.		
		4 Sitr ok snópir, lætr sem sólginn sé, ok kann fregna at fá.		
34		1 Afhvarf mikít er til <i>ills vinar</i> , þótt á brautu búi,	<u>10.2.53.</u> 2 (str. 51)	T48
		4 en til góds vinar liggja gagnvegir, þótt han sé firr farinn.		
35		1 Ganga [skal], skala gestr vera ey í einum stað.		
		4 <i>Ljúfr</i> verðr <i>leiðr</i> , ef lengi <i>sitr</i> <i>annars fletjum á</i> .	<u>10.2.54.</u> 4 (str. 40) <u>10.2.55.</u> 5–6 (→ T24)	T49
36		1 <i>Bú er betra</i> , þótt lítit sé. <i>Halr er heima hverr</i> ,	<u>10.2.56.</u> 1–3 (str. 37)	T50
		4 þótt tvær geitr eigi ok taugreptan sal. Þat er þó betra en bón.		
37		1 <i>Bú er betra</i> , þótt lítit sé. <i>Halr er heima hverr</i> .	<u>10.2.57.</u> 1–3 (→ T50)	
		4 Blóðugt er hjarta þeim er biðja skal sér í mál hvert matar.	<u>10.2.58.</u> 6 (str. 67)	186 T51

38		1 Vápnnum sínum skala maðr velli á feti ganga framarr,		
		4 þvíat úvíst er at vita nær verðr á vegum úti geirs um þorð guma.	<u>10.2.59.</u> 4 (→ T23)	I188
39		1 Fanka ek mildan mann eða svá matar góðan, at ei væri þiggja þegit,		
		4 eða síns fjár svági [...] at leið sé laun ef þegi.		
40		1 Fjár síns, er fengit hefr, skylit maðr þorð þola.		
		4 Opt sparir <i>leiðum</i> þats hefir <i>ljúfum</i> hugat. Margt gengr verr en varir.	<u>10.2.60.</u> 4–5 (→ T49)	
41		1 Vápnnum ok váðum skulu vinir gleðjask. Þat er á sjalfum sýnsk.		
		4 Viðrgefendr ok endrgefendr erusk lengst vinir, ef þat bíðr at verða vel.		
42		1 <i>Vin sínum</i> <i>skal maðr vinr vera</i> ok gjalda gjof við gjof.	<u>10.2.61.</u> 1–2 (str. 43)	T52
	\	4 Hlátr við hlátri skyli hólðar taka, en <i>lausung við lygi</i> .	<u>10.2.62.</u> 6 (str. 45)	T53
43		1 <i>Vin sínum</i> <i>skal maðr vinr vera,</i> þeim ok þess vin,	<u>10.2.63.</u> 1–2 (→ T52)	
		4 en úvinar síns skyli engi maðr vinar vinr vera.		
44		1 <i>Veiztu, ef þú vin átt,</i> <i>þann er þú vel trúir,</i> <i>ok vill þú af honum gott geta:</i>	<u>10.2.64.</u> 1–3 (str. 45) <u>10.2.65.</u> 1–2 (str. 119)	T54 T55 I45
		4 Geði skaltu við þann blanda ok gjofum skipta, fara at finna opt.		
45		1 <i>Ef þú átt annan,</i> <i>þanns þú illa trúir,</i> <i>vildu af honum þó gott geta:</i>	<u>10.2.66.</u> 1–3 (→ T54) <u>10.2.67.</u> 2 (str. 46)	T56
		4 <i>Fagrt</i> skaltu við þann <i>mæla,</i> en <i>flátt hyggja</i> ok gjalda <i>lausung við lygi.</i>	<u>10.2.68.</u> 4–5 (str. 91), 4 (str. 91, 92) <u>10.2.69.</u> 5 (str. 90, 91) <u>10.2.70.</u> 6 (→ T53)	T57, 58 I219 T59

- 46 || 1 Þat er enn of þann
er þú illa trúir 10.2.71. 2 (→ T56)
ok þér er grunr at hans geði:
| 4 Hlæja skaltu við þeim
ok um hug mæla.
Glík skulu gjöld gjöfum.
- 47 |! 1 Ungr var ek forðum.
Fór ek einn saman.
Þá varð ek **villr vega.** 163
\ 4 Auðigr þóttumk
er ek annan fann.
^{2?} Maðr er manns gaman.
- 48 || 1 Mildir, fróknir
menn bazt lifa,
sjaldan sút ala.
| 4 En *úsnjallr maðr* 10.2.72. 4 (→ T37)
uggir hotvetna.
Sýtir æ glöggr við gjöfum.
- 49 || Váðir mínar
gaf ek velli at
tveim trémönnum.
| 4 Rekkar þat þóttusk
er þeir rift höfðu.
Neiss er nøkkviðr halr.
- 50 || 1 Hrørnar þöll,
sú er stendr þorpi á.
Hlýrat henni þorkr né barr.
| 4 Svá er maðr
er manngi ann.
Hvat skal hann **lengi lifa?** 1176
- 51 || 1 Eldi heitari
brennr með *illum vinum* 10.2.73. 2 (→ T48)
friðr fimm daga,
4 en þá sloknar
er inn sétti kómr,
ok versnar allr vinskapr.
- 52 || 1 Mikit eitt
skala manni gefa.
Opt kaupir sér í litlu lof.
4 Með hqlfum hleif
ok með hqlu ker
fekk ek mér félaga.
- 53 || 1 Lítilla **sanda,**
lítilla **sæva,** 1105
lítill eru *geð guma,* 10.2.74. 3 (→ T36)
| 4 því[at] allir menn
urðut jafnspakir.
Half er öld hvar.

54		1 <i>Meðalsnotr</i> <i>skyli manna hvern,</i> <i>æva til snotr sé.</i>	<u>10.2.75.</u> 1–3 (str. 55, 56)	T60
		4 þeim er fyrða fegrst at lifa, er vel mart vitu.		
55		1 <i>Meðalsnotr</i> <i>skyli manna hvern,</i> <i>æva til snotr sé,</i>	<u>10.2.76.</u> 1–3 (→ T60)	
		4 þviat snotrs manns hjarta verðr sjaldan glatt, ef sá er alsnotr er á.	<u>10.2.77.</u> 4	T61
56		1 <i>Meðalsnotr</i> <i>skyli manna hvern,</i> <i>æva til snotr sé.</i>	<u>10.2.78.</u> 1–3 (→ T60)	
		4 Órlög sín viti engi fyrir, þeim er sorgalausastr sefi.		
57		1 Brandr af brandi brenn unz brunninn er. Funi kveykisk af funa.		
		4 Maðr af manni verðr at máli kuðr, en til dólskr af dul.		
58		1 <i>Ár skal rísa</i> <i>[sá] er annars vill</i> fé eða fjör hafa.	<u>10.2.79.</u> 1–2 (str. 59)	T62
		4 Sjaldan liggjandi ulfr lær um getr, né sofandi maðr sigr.		I110
59		1 <i>Ár skal rísa</i> <i>sá er á yrkendr fá,</i> <i>ok ganga síns verka á vit.</i>	<u>10.2.80.</u> 1–2 (→ T62)	
		Mart um dvelr þann er um morgin sefr. Halfr er auðr und hvötum.		
60		1 Þurra skíða ok þakinna næfra, þess kann maðr mjöt,		
		4 ok þess viðar er vinnask megi mál ok misseri.		

- 61 |! 1 Þveginn ok mettr
ríði maðr þingi at,
þótt han sét væddr til vel.
| 4 Skúa ok bróka
skammisk engi maðr,
né hests in heldr,
þótt han hafit góðan.
- 62 || 1 Snapir ok gnafir,
er til sævar kómr,
orin á aldinn mar.
| 4 Svá er maðr
er með mǫrgum kómr
ok á formælendr fá. 10.2.81. 6 (→ T42)
- 63 |! 1 **Fregna** ok segja 10.2.82. 1–2 (→ T45) I222
skal **fróðra** hverr,
sá er vill heitinn horskr.
| 4 Einn vita,
né annarr skal.
Þjóð veit ef þríru.
- 64 || 1 Ríki sitt
skyli ráðsnotra hverr
í hófi hafa.
| 4 Þá hann þat finnr,
er með fróknum kómr,
at engi er einna hvatastr.
- 65 || 1 Orða þeira
er maðr qðrum segir,
opt hann **gjöld um getr.** I163
- 66 || 1 Mikilsti snemma
kom ek í marga staði,
en til síð í suma:
| 4 Ql var drukkit;
sumt var úlagat.
Sjaldan hittir leiðr í lið.
- 67 || 1 Hér ok hvar
myndi mér heim uf boðit,
ef þyrptak at *málungi mat*, 10.2.83. 3 (→ T51)
| 4 eða tvau lær hengi
at ins tryggva vinar,
þars ek hafða eitt etit.
- 68 || 1 Eldr er beztr
með **yta sonum** 10.2.84. 2 (→ T46) I15
ok sólar sýn,
| 4 heilyndi sitt,
ef maðr hafa náir,
án við lǫst at lifa. I177

69		1	Erat <i>maðr</i> alls <i>vesall</i> , þótt han sé illa heill:	10.2.85. 1 (→ T39)		
			<i>Sumr er af sonum sæll</i> ,	10.2.86 3+4+5+6	T63	
		4	<i>sumr af frændum</i> , <i>sumr af fé órnu</i> , <i>sumr af verkum vel</i> .			I67
70		1	Betra er lifðum ok sæl lifðum. Ey getr kvíkr kú.			
		4	Eld sá ek upp brenna auðgum manni fyrir, en úti var dauðr fyr durum.			
71		1	Haltr ríðr hrossi. Hjqrð rekr handarvanr. Dauftr vegr ok dugir.			
		4	Blindr er betri en brendr sé. Nýtr mangi nás.			
72		1	Sonr er betri, þótt sé síð of alinn eptir genginn guma.			
		4	Sjaldan bautarsteinar standa brautu nær, nema reisi niðr at nið.			I180
73		1	Tveir'ru eins herjar. Tunga er hofuðs bani. Er mér í heðin hvern handar væni.			
74		1	Nótt verðr feginn sá er nesti trúir. Skammar'ru skips rár. Hverf er haustgríma.			
		5	Fjöld um viðrir á fimm dögum, en meira á mánaði.			
75		1	Veita hinn er vætki veit: Margr verðr aflqðrum api.			
		4	Maðr er auðigr , annarr úauðigr . Skylit þann vítká vár.			I85
76		1	Deyr fé. Deyja frændr.		<i>Deyr fé. / Deyja frændr:</i>	I161
			<i>Deyr sjalfr it sama,</i>	10.2.87. 1–3 (str. 77)	T64	I67
		4	en orðstírr <i>deyr aldregi</i> , hveim er sér góðan getr.	10.2.88 5 (str. 77)	T65	

77		1 Deyr fé. Deyja frændr. <i>Deyr sjalfr it sama.</i>	10.2.89. 1–3 (→ T65)	I161 I67
		4 Ek veit einn at <i>aldri deyr:</i> dómr um dauðan hvern.	10.2.90 (→ T65)	
78		1 Fullar grindr sá ek fyr Fitjungs sonum nú bera þeir vánar vql.		
		4 Svá er auðr sem augabragð: Hann er valtastr vina.		
79		1 <i>Úsnotr maðr,</i> ef eignask getr fé eða fljóðs munuð,	10.2.91. 1 (→ T40)	
		4 metnaðr honum þróask, en manvit aldregi. Fram gengr hann drjúgt í dul.		
80		1 Þat er þá reynt er þú at rúnum spyrr enum reginkunnum,		
		4 þeim er gørðu ginnregin <i>ok fáði fimbulpulr:</i> Þá hefir hann bazt ef hann þegir.	10.2.92. 4–5 (str. 142)	T66
81		1 At kveldi skal dag leyfa, konu er brend er, mæki er reyndr er, mey er gefin er,		I79
		5 ís er yfir kømr, ql er drukkit er.		
82		1 Í vindi skal við hoggva, veðri á sjó róa, myrkri við man spjalla – mörq eru dags augu –		I83
		5 á skip skal skriðar orka, en á skjöld til hlifar, mæki hogggs, en mey til kossa.		I79
83		1 Við eld skal ql drekka, en á ísi skriða, magran mar kaupa en mæki saurgan,		I75
		5 heima hest feita, en hund á búi.		I101

- 84 || 1 Meyjar orðum
skyli manngi trúa,
né því er kveðr kona,
| 4 þvíat á **hverfanda hvéli** I112
vóru þeim hjortu skopuð,
brigð í brjósti um lagið,
- 85 || 1 brestanda boga,
brennanda loga, I217
ginanda ulfi, I238
galandi kráku,
5 rýtanda svíni,
rótlausum viði,
vaxanda vági,
| vellanda katli,
- 86 || 1 **fljúganda fleini,** I224
fallanda báru,
ísi einnættum,
ormi hringlegnum,
5 brúðar beðmálum
eða brotnu sverði,
bjarnar leiki
eða barni konungs,
- 87 || 1 sjukum kalfi,
sjalfráða þræli,
völu vilmæli,
val nýfeldum,
- 88 1 akri ársánnum
trúi engi maðr,
né til snemma syni:
| 4 – veðr ræðr akri
en vit syni,
hætt er þeira hvárt –
- 89 || 1 bróðurbana sínum,
þótt á brautu móti,
húsi halfbrunnu,
hesti alskjótum
| 5 – þá er jór únýtr
ef einn fótr brotnar.
Verðit maðr svá trygg
ef þessi trúi öllu.

- 90 || 1 Svá er friðr kvenna,
þeira er *flátt hyggja*, 10.2.93 2 (→ T59)
sem aki jó úbryddum
á ísi hálum,
5 teitum, tvévetrum,
ok sé tamr illa,
eða í byr óðum
beiti stjórnlausu,
eða skyli haltr henda
10 hrein í þálfalli.
- 91 || 1 Bert ek nú mæli,
þvíat ek bæði veit:
Brigðr er karla hugr konum.
| 4 Þá vér *fegrst mælum* 10.2.94 4–5 (→ T57), 4 (→ T58) 1219
er vér *flúst hyggjum*. 10.2.95 5 (→ T59)
Þat tælir horska hugi.
- 92 || 1 *Fagrt skal mæla* 10.2.96 1 (→ T58)
ok fé bjóða,
sá er vill fljóðs ást fá.
| 4 Líki leyfa
ens ljósa mans.
Sá fær er friár.
- 93 || 1 Ástar firna
skyli engi maðr
annan aldregi.
4 Opt fá á *horskan*, 10.2.97, 4–5 (str. 94) T67
er á *heimskan* né fá,
lostfagrir litir.
- 94 || 1 Eyvitar firna
er maðr annan skal
þess er um margan gengr guma.
| 4 *Heimska ór horskum* 10.2.98, 4 (→ T67) 112
gørir **hólða sonu**
sá inn mátki munr.
- 95 || 1 Hugr einn þat veit
er býr hjarta nær,
einn er hann sér um sefa.
| 4 Öng er sótt verri
hveim snotrum manni 10.2.99, 5 (→ T61)
en sér öngu at una.
- 96 || 1 Þat ek þá reynda
er ek í reyri sat
ok vættak míns munar.
| 4 Hold ok hjarta
var mér en horska mær.
Þeygi ek hana at heldr hefík.

- 97 || 1 Billings mey
ek fann beðjum á
sólhvíta sofa.
4 Jarls yndi
þótti mér ekki vera,
nema við þat lík at lifa.
- 98 || 1 “Auk nær apni
skaltu, Óðinn, koma,
ef þú vilt þér mæla man.
| 4 Alt eru úskop,
nema einir viti
slíkan lqst saman.”
- 99 || 1 Aptr ek hvarf
ok unna þóttumsk
vísun vilja frá.
| 4 Hitt er hugða
at ek hafa mynda 10.2.100. 5–6 (str. 161) **T68 I164**
geð hennar alt ok gaman.
- 100 || 1 Svá kom ek næst
at in nýta var
vígdrótt ql um vakin,
| 4 með brennandum ljósum
ok bornum viði.
Svá var mér vilstígr of vitaðr.
- 101 || 1 Ok nær morni,
er ek var enn um kominn,
þá var saldrótt um sofin.
| 4 Grey eitt ek þá fann
ennar góðu konu 10.2.101. 5 (str. 108, 130) **T69**
bundit beðjum á.
- 102 || 1 Mqrg er góð mæR,
ef gqRva kannar,
hugbrigð við hali.
| 4 Þá ek þat reynda
er it ráðspaka
teygða ek á flærðir fljóð.
| 7 Háðungar hveRRar
leitaði mér it horska man,
ok hafða ek þess vætki vífs.
- 103 || 1 Heima glaðr gumi
ok við gesti reifr,
sviðr skal um sik vera,
| 4 minnigr ok málugr,
ef hann vill margfróðr vera,
opt skal góðs geta.
|| 7 Fimbulkambi
heitir sá er fátt kan segja.
Þat er úsnotrs aðal.

104	₄	1 Enn aldna jötun ek sótta. Nú em ek aprtr um kominn. Fátt gat ek þegjandi þar.			
		4 Mǫrgum orðum mæltu ek í minn frama í Suttungs solum.			
105		1 Gunnlǫð mér um gaf gullnum stóli á <i>drykk ins dýra mjaðar.</i>	<u>10.2.102.</u> 3 (str. 140)		T70
		4 Ill iðgjöld lét ek hana eptir hafa <i>síns ins heila hugar,</i> <i>síns ins svára sefa.</i>	<u>10.2.103.</u> 6+7		T71 187
106		1 Rata munn létumk rúms um fá ok um grjót gnaga.			
		4 Yfir ok undir stóðumk jötna vegir. Svá hætta ek hofði til.			
107		1 Vel keypts litar hefi ek vel notit. Fás er fróðum vant,			
		4 Þvíat Óðrerir er nú upp kominn á alda vés jarðar.			
108	!!	1 Ifi er mér á, at ek væra enn kominn jötna gǫrðum ór,			158
		4 ef ek Gunnlaðar né nytak, <i>ennar góðu konu,</i> þeirar er lǫgðumk arm yfir.	<u>10.2.104.</u> 5 (→ T69)		1135
109		1 Ens hindra dags gengu hrímþursar Háva ráðs at fregna, Háva hǫllu í.	<u>10.2.105.</u> 4 (str. 111, 164)		T72 155
		5 At Bǫlverki þeir spurðu, ef hann væri með bǫndum kominn, eða hefði honum Suttungr of sóit.			
110		1 Baugeið Óðinn hygg ek at unnit hafi. Hvat skal hans tryggðum trúa.			1160 1236
		4 Suttung svikinn han lét sumbli frá ok gróttu Gunnlǫðu.			

111	!	1 Mál er at þylja þular stóli á, Urðar brunni at.			
		4 <i>Sá ek ok þagðak.</i> <i>Sá ek ok hugðak.</i> Hlýdda ek á manna mál.	<u>10.2.106.</u> 4+5		T73
		7 Of rúnar heyrða ek dóma. Né um ráðum þogdu Háva hollu at, Háva hollu í.	<u>10.2.107.</u> 9+10 <u>10.2.108.</u> 10 (→ T72)		T74 I55 I55
		11 Heyrða ek segja svá:			
112		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, at þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr.</i> <i>Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.109.</u> 1–4 (20 forekomster: str.113, 115–117, 119–122, 125–132, 134, 135, 137) <u>10.2.110.</u> 3 (str. 153, 162, 164) <u>10.2.111.</u> 4 (str. 162, 44)		I212 T75 T76 T77
		5 Nótt þú risat, nema á njósn sér eða þú leitir þér innan út staðar.			
113		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, at þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr.</i> <i>Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.112.</u> 1–4 (→ T75)		I212
		5 Fjqlkunnigri konu skalatu í faðmi sofa, svá at hón lyki þik liðum.			
114		1 Hón svá gørir at þú gáir eigi þings né þjóðans máls. 4 Mat þú villat, né mannskis gaman. Ferr þú sorgafullr at sofa.			
115		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, at þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr.</i> <i>Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.113.</u> 1–4 (→T75)		I212
		5 Annars konu teygðu þér aldregi eyrarúnu at.	<u>10.2.114.</u> 5 (str. 131)		T78 I150
116		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr.</i> <i>Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.115.</u> 1–4 (→ T75)		I212
		5 Á fjalli eða firði ef þik fara tíðir fástu at virði vel.	<u>10.2.116.</u> 5–6 (→ T27)		I181

117		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	10.2.117. 1–4 (→ T75)	I212
		5 Illan mann <i>láttu aldregi úhopp at þér vita,</i>	10.2.118. 5–6 (str. 117 ₈₋₉ , 123)	T79
		8 <i>þvíat af illum manni fær þú aldregi gjöld ens góða hugar.</i>	10.2.119. 8–9 (→ T79)	
118		1 Ofarla bíta ek sá einum hal orð illrar konu.		
		4 Fláráð tunga <i>varð honum at fjörlagi, ok þeygi um sanna sök.</i>		I221
119		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	10.2.120. 1–4 (→T75)	I212
		5 <i>Veiztu, ef þú vin átt,</i> þanns þú vel trúir, <i>farðu at finna opt,</i>	10.2.121. 5–6 (→ T55)	I45
		8 þvíat hrísi vex ok hávu grasi <i>vegr er vætki trøðr.</i>		I174
120		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	10.2.122. 1–4 (→T75)	I212
		5 Góðan mann teygðu þér at gamanrúnum ok nem líknargaldr meðan þú lifir.		I195
121		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	10.2.123. 1–4 (→T75)	I212
		5 Vin þínum ver þú aldregi fyrrí at flaumslitum.		
		8 Sorg etr hjarta <i>ef þú segja né náir einhverjum allan hug.</i>	10.2.124. 10 (str. 124)	I90 T80

122		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.125.</u> 1–4 (→T75)	I212
		5 Orðum skipta þú skalt aldregi við úsvinna apa,		I38
123		1 <i>Þvíat af illum manni mundu aldregi góðs laun um geta,</i>	<u>10.2.126.</u> 1–2 (→ T79)	
		4 en góðr maðr mun þik gørva mega líknfastan at lofi.		
124		1 Sifjum er þá blandat, hverr er <i>segja</i> ræðr <i>einum allan hug.</i>	<u>10.2.127.</u> 2–3 (→ T80)	
	\	4 Alt er betra en sé brigðum at vera. Era sá vinr qðrum er vilt eitt segir.		
125		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.128.</u> 1–4 (→T75)	I212
		5 þrimr orðum senna skalatu við þér verra mann. Opt inn betri bilar þá er inn verri vegr.		
126		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.129.</u> 1–4 (→ T75)	I212
		5 Skósmiðr þú verir né skeptismiðr, nema þú sjalfum þér sér.		
		8 Skór er skapaðr illa, eða skapt sé rangt, þá er þér bqls beðit.		
127		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.130.</u> 1–4 (→ T75)	I212
		5 Hvars þú bql kant kveðu þat bqlvi at ok gefat þinum fjándum frið.		

128		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.131.</u> 1–4 (→T75)	I212
		5 Illu feginn verðu aldregi, en lát þér at góðu getit.		
129		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.132.</u> 1–4 (→T75)	I212
		5 Upp líta skalattu í orrustu –gjalti glíkir verða gumna synir– síðr þitt um heilli halir.		
130	!	1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.133.</u> 1–4 (→T75)	I212
		5 Ef þú vilt þér góða konu kveðja at gamanrúnum ok fá fǫgnuð af, 8 fǫgru skaltu heita ok láta fast vera. Leiðisk mangi gott ef getr.	<u>10.2.134.</u> 5 (→ T69)	
131		1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.135.</u> 1–4 (→T75)	I212
		5 Varan bið ek þik vera, ok eigi of varan. Ver þú við ql varastr ok við annars konu, 9 ok við þat it þriðja at þjófar né leiki.		I152
132	!	1 Ráðumk þér, Loddfáfnir, en þú ráð nemir. <i>Njóta mundu ef þú nemr. Þér munu góð ef þú getr:</i>	<u>10.2.136.</u> 1–4 (→T75)	I212
		5 At háði né hlátri hafðu aldregi gest né ganganda.		

- 133 |! 1 Opt vitu úgørla
þeir er sitja inni fyrir,
hvers þeir'ru kyns er koma.
| 4 Erat maðr svá góðr
at galli né fylgi,
né svá illr at einugi dugi.
- 134 || 1 **Ráðumk þér, Loddfáfnir,** 10.2.137. 1–4 (→T75) **I212**
en þú ráð nemir.
Njóta mundu ef þú nemr.
Þér munu góð ef þú getr:
\\ 5 At hárum þul
hlæðu aldregi.
Opt er gott þat er gamlir kveða.
| 8 **Opt ór skorpum belg** **I169**
skilin orð koma,
þeim er hangir með hám
11 ok skollir með skrá
ok váfir með vilmögum.
- 135 || 1 **Ráðumk þér, Loddfáfnir,** 10.2.138. 1–4 (→T75) **I212**
en þú ráð nemir.
Njóta mundu ef þú nemr.
Þér munu góð ef þú getr:
| 5 Gest þú né geyja
né á grind hrækir.
Get þú váluðum vel.
- 136 || 1 Ramt er þat tré
er ríða skal
qllum at upploki.
4 Baug þú gef
eða þat biðja mun
þér læs hvers á liðu.
- 137 || 1 **Ráðumk þér, Loddfáfnir,** 10.2.139. 1–4 (→T75) **I212**
en þú ráð nemir.
Njóta mundu ef þú nemr.
Þér munu góð ef þú getr:
| 5 Hvars þú ql drekkir,
kjós þú þér **jarðar megin,** **I227**
\\ þvíat jorð tekr við oldri,
en eldr við sóttum,
9 eik við abbindi,
ax við fjolkyngi,
holl við hýrógi,
(heiptum skal mána kveðja)
13 beiti við bitsóttum,
en við bqlvi rúnar,
fold skal við flóði taka.

138		1	Veit ek at ek hekk vindga meiði á nætr allar níu ,				I197
		4	geiri undaðr ok gefinn Óðni, sjalfr sjalfum mér,				I189
		7	á þeim meiði er mangi veit hvers hann af rótum renn .				I170
139		1	Við hleifi mik seldu né við hornigi. Nýsta ek niðr. Nam ek upp rúnar,				
		5	óþandi nam. Fell ek aptr þaðan.				
140		1	Fimbulljóð níu nam ek af enum frægja syni Bólþórs, Bestlu fòður,				
		4	ok ek <i>drykk</i> of gat <i>ens dýra mjaðar</i> , ausinn Óðreri.	<u>10.2.140.</u> 4–5 (→ T70)			
141		1	Þá nam ek frævask ok fróðr vera ok vaxa ok vel hafask.				
		4	Orð mér af orði orðs leitaði. Verk mér af verki verks leitaði.				
142	!	1	Rúnar munt þú finna ok ráðna stafí, <i>mjok stóra stafí</i> ,	<u>10.2.141</u> 3+4			T81
		5	<i>mjok stinna stafí</i> , <i>er fáði fimbulpulr</i> ok reist Hroptr rognar.	<u>10.2.142.</u> (→ T66)			
143		1	Óðinn með ásum , en fyr alfum Dáinn, Dvalinn dvergum fyrir,				I17
			Ásviðr jotnum fyrir. Ek reist sjalfr sumar.				I23
144		1	<i>Veiztu hvé rista skal?</i> <i>Veiztu hvé ráða skal?</i> <i>Veiztu hvé fá skal?</i> <i>Veiztu hvé freista skal?</i>	<u>10.2.143.</u> 1–8:			T82
		5	<i>Veiztu hvé biðja skal?</i>				I121
	\		<i>Veiztu hvé blóta skal?</i>				
			<i>Veiztu hvé senda skal?</i>				
			<i>Veiztu hvé sóa skal?</i>				

145		1 <i>Betra er úbeðit en sé ofblotit. Ey sér til gildis gjöf.</i>	<u>10.2.144.</u> 1–2 (str. 145 ₄₋₅)	T83
		4 <i>Betra er úsent en sé ofsóit. Svá þundr um reist fyr þjóða rök. 8 Þar hann upp um reis er hann aprtr of kom.</i>	<u>10.2.145.</u> 4–5 (→ T83)	
146		1 Ljóð ek þau kann er kannat þjóðans kona ok mannskis mögr.		I205
		4 Hjalp heitir eitt, en þat þér hjalpa mun við sökum ok sorgum ok sútum görvöllum.		
147		1 <i>Þat kann ek annat er þurfa yta synir, þeir er vilja lækna lifa.</i>	<u>10.2.146.</u> 1 (17 forekomster, str. 147–163) <u>10.2.147.</u> 2 (→ T46)	T84 <i>þurfa yta synir:</i> I183 <i>yta synir:</i> I15
148	¹ ₂₃	1 <i>Þat kann ek þriðja ef mér verðr þörf mikil haptis við mína heiptmögu:</i>	<u>10.2.148.</u> 1 (→ T84)	
		4 Eggjar ek deyfi minna andskota. Bítat þeim vápn né velir.		I126
149	¹ ₂	1 <i>Þat kann ek et fjórða ef mér fyrðar bera bönd at bóglimum:</i>	<u>10.2.149.</u> 1 (→ T84)	
		4 Svá ek gel at ek ganga má. Sprettr mér af fótum fjötrurr, en af höndum hapt.		<i>sprettr ... fjötrurr:</i> I171 <i>fótr-fjötrurr:</i> I68
150	¹ ₂	1 <i>Þat kann ek it fimta, ef ek sé af fári skotinn flein í fólki vaða:</i>	<u>10.2.150.</u> 1 (→ T84)	
		4 Flýgra hann svá stint at ek stöðvigak, ef ek hann sjónum of sék.		
151	₂	1 <i>Þat kann ek et sétta, ef mik særir þegn á rótum hrás viðar,</i>	<u>10.2.151.</u> 1 (→ T84))	
		4 ok þann hal er mik heipta kveðr, þann eta mein heldr en mik.		I107

- 152 ||₂₄ 1 *Þat kann ek it sjaunda,* 10.2.152. 1 (→ T84)
 ef ek sé hávan loga
 sal um sessmögum.
 | 4 Brennrat svá breitt
 at ek honum bjargigak.
 Þann kann ek **gald** **at gala.** I129
- 153 ||₂₄ 1 *Þat kann ek it átta* 10.2.153. 1 (→ T84)
 er qllum er
 nytsamlikt at nema:
 | 4 Hvars hatr vex
 með **hildnings sonum,** I11
 þat má ek bóta brátt.
- 154 |¹₂₄ 1 *Þat kann ek it níunda* 10.2.154. 1 (→ T84)
 ef mik nauðr um stendr
 at bjarga fari mínu á floti:
 | 4 **Vind** ek kyrri I106
vági á
 ok **svæfik allan sæ.** I149
- 155 ||₂₄ 1 *Þat kann ek it tíunda* 10.2.155. 1 (→ T84)
 ef ek sé túnriður
 leika lopti á:
 | 4 Ek svá vink
 at þeir villir fara
sinna heim hama, 10.2.156. 6+7 T85
sinna heim huga.
- 156 ||₂₄ 1 *Þat kann ek it ellipta* 10.2.157. 1 (→ T84)
 ef ek skal til orrustu
 leiða langvini:
 | 4 Undir randir ek gel,
 en þeir með ríki fara
heilir hildar til 10.2.158. 7+8 T86
heilir hildi frá.
 | 9 Koma þeir heilir hvaðan.
- 157 ||₂ 1 *Þat kann ek it tólpta* 10.2.159. 1 (→ T84)
 ef ek sé á tré uppi
 váfa virgilná:
 | 4 Svá ek ríst
 ok í rúnum fák,
 at sá gengr gumi
 ok mælir við mik.
- 158 ||₂ 1 *Þat kann ek it þrettánda* 10.2.160. 1 (→ T84)
 ef ek skal þegn ungan
 verpa vatni á:
 | 4 Munat hann falla,
 þótt hann í fólki komi.
 Hnígra sá halr fyr hjörum.

159	₂₄	1	<i>Þat kann ek it fjórtánda</i> ef ek skal fyrða liði telja tíva fyrir:	<u>10.2.161.</u> 1 (→ T84)	
		4	Ása ok alfa ek kann allra skil. Fár kann úsnótr svá.		I17
160	₂₄	1	<i>Þat kann ek it fimtánda</i> er gól Þjóðrörir, dvergr, fyr Dellings durum:	<u>10.2.162.</u> 1 (→ T84)	I50
		4	Afl gól hann ásu , en alfu frama, hyggju Hroptatý.		I17
161	! ₂₄	1	<i>þat kann ek it sextánda</i> ef ek vil ins svinna mans hafu geð alt ok gaman:	<u>10.2.163.</u> 1 (→ T84) <u>10.2.164.</u> 3 (T68)	I164
		4	Hugi ek hverfi hvítarmri konu ok sný ek hennar qlum sefa .		I232
162	! ₄	1	<i>Þat kann ek it sjautiánda,</i> at mik mun seint firrask et manunga man:	<u>10.2.165.</u> 1 (→ T84)	
		4	Ljóða þessa munðu, Loddfáfnir, lengi vanr vera.		
		7	Þó sé þér <i>góð ef þú getr,</i> <i>nýt ef þú nemr,</i> þorð ef þú þiggr.	<u>10.2.166.</u> 7 (→ T77) <u>10.2.167.</u> 8 (→ T76)	
163	₂₄	1	<i>Þat kann ek it átjándá</i> er ek æva kennig mey né manns konu:	<u>10.2.168.</u> 1 (→ T84)	I43
		4	Alt er betra er einn um kann, – þat fylgir ljóða lokum –		
		7	nema þeiri einni er mik armi verr eða mín systir sé.		
164		1	Nú eru Háva mál kveðin, Háva hollu í, allþorð yta sonum	<u>10.2.169.</u> 2 (→ T72) <u>10.2.170.</u> 2 (→ T46)	I55 I15
		2	úþorð [jotna] sonum.		
		5	<i>Heill sá er kvað!</i> <i>Heill sá er kann!</i> <i>Njóti sá er nam!</i> <i>Heilir þeirs hlýddu!</i>	<u>10.2.171.</u> 5+6+8 <u>10.2.172.</u> 7 (→ T76) <u>10.2.173.</u> 8 (→ T87)	T87

10.3 Vafþrúðnismál

- 1 * [Óðinn kvað:]
 |!!! 1 “Ráð þú mér nú, Frigg,
 \ alls mik **fara tíðir** **I181**
 | at vitja Vafþrúðnis.
 | 4 Forvitni mikla
 | kveð ek mér á **fornum stöfum** **I92**
 | vi þann *inn alsvinna jötun.*” 10.3.1, 6 (str. 5, 6, 34, 42) **T88**
- 2 * [Frigg kvað:]
 |! 1 “Heima letja
 | ek munda Herjafóðr
 | í gorrðum goða,
 | 4 þvíat engi jötun
 | ek hugða jafnramman
 | sem Vafþrúðni vera.”
- 3 * [Óðinn kvað:]
 || 1 “*Fjöld ek fôr.* 10.3.2, 1–3 (str. 44, 46, 48, 50, 52, 54) **T89**
 | *Fjöld ek freistaða.*
 | *Fjöld ek reynda regin.*
 | 4 Hitt vil ek vita,
 | hvé Vafþrúðnis
 | salakynni sé.”
- 4 * [Frigg kvað:]
 || 1 “*Heill þú farir.* 10.3.3, 1–3 **T90**
 | *Heill þú aptr komir.*
 | *Heill þú á sinnum sér.*
 | 4 *Óði þér dugi,* 10.3.4, 4 (str. 20, 22) **T91**
 | hvars þú skalt, Aldafóðr,
 | orðum mæla jötun.”
- 5 || 1 Fór þá Óðinn
 | at freista orðspeki
 | þess *ins alsvinna jötuns.* 10.3.5, 3 (→ T88)
 \ 4 At hollu hann kom
 | ok átti Íms faðir.
 | Inn gekk Yggr þegar.
- 6 * [Óðinn kvað:]
 || 1 “Heill þú nú, Vafþrúðnir!
 | Nú em ek í holl kominn
 | á þik sjalfan sjá.
 | 4 Hitt vil ek fyrst vita
 | ef þú fróðr sér
 | eða *alsviðr, jötunn.*” 10.3.6, 6 (→ T88)

	*	[Vafþrúðnir kvað:]		
7		1 “Hvat er þat manna er í mínum sal verpumk orði á? 4 Út þú né komir órum hollum frá, \ nema tú inn snotrari sér.”		
	*	[Óðinn kvað:]		
8		1 “ Gagnráðr ek heiti. Nú emk af gongu kominn þyrstr til þína sala. 4 Iaðar þurfi hefi ek lengi farit ok þinn andfanga jötunn.”		I203
	*	[Vafþrúðnir kvað:]		
9		1 “Hví þú þá, Gagnráðr, mælisk á gólfi fyrir? Farðu í sess í sal! 4 Þá skal freista, hvárr fleira viti, gestr eða inn gamli þulr.”		I81
	*	[Óðinn kvað:]		
10		1 “ Úauðigr maðr, er til auðigs kómr, mæli þarft eða þegi. 4 Ofrmælgj mikil hygg ek at illa geti hveim er við kaldrifjaðan kómr.”		I85 I140
	*	[Vafþrúðnir kvað:]		
11		1 “ Segðu mér, Gagnráðr, <i>alls þú á golfi vill</i> þíns um freista frama, 4 <i>hvé sá hestr heitir</i> <i>er hverjan dregr</i> \ <i>dag of dróttmogu.</i> ”	10.3.7. 1–3 (str. 13, 15, 17)	T92 I213 I128
			10.3.8. 4–6 (str. 13, 15, 17)	T93
			10.3.9. 5–6 (str. 12)	T94
	*	[Óðinn kvað:]		
12		1 “ <i>Skinfaxi heitir</i> <i>er inn skíra dregr</i> <i>dag um dróttmogu.</i> 4 Hesta beztr þykkir hann með [H]reiðgotum. Ey lýsir mǫn af mari.”	10.3.10. 1–3 (str. 14, 16, 18) 10.3.11. 2–3 (→ T94)	T95

	*	[Vafþrúðnir kvað:]		
13		1 “ Segðu þat, Gagnráðr <i>alls þú á golfi vill</i> þíns um freista frama,	<u>10.3.12.</u> 1–3 (→ T92)	I213
		4 <i>hvé sá jór heitir</i> <i>er austan <u>dregr</u></i> <i><u>nótt of nýt regin.</u>”</i>	<u>10.3.13.</u> 4–6 (→ T93) <u>10.3.14.</u> 6 (str. 14)	I128 T96
14		1 “ <i>Hrimfaxi heitir,</i> <i>er hverja <u>dregr</u></i> <i><u>nótt of nýt regin.</u></i>	<u>10.3.15.</u> 1–3 (→ T95) <u>10.3.16.</u> 3 (→ T96)	
		4 Méldropa fellir hann morgin hvern. Þaðan kómur <u>dogg um dala.</u>”		I167, 97
	*	[Vafþrúðnir kvað:]		
15	\\!	1 “ Segðu þat, Gagnráðr, <i>alls þú á golfi vill</i> þíns um freista frama,	<u>10.3.17.</u> 1–3 (→ T92)	I213
		4 <i>hvé sú á heitir</i> <i>er deilir með <u>jotna sonum</u></i> <i><u>grund ok með goðum.</u>”</i>	<u>10.3.18.</u> 4–6 (→ T93) <u>10.3.19.</u> 5–6	I128 T97
	*	[Óðinn kvað:]		
16		1 “ <i>Ífing heitir á,</i> <i>er deilir með <u>jotna sonum</u></i> <i><u>grund ok með goðum.</u></i>	<u>10.3.20.</u> 1–3 (→ T95) <u>10.3.21.</u> 2–3 (→ T97)	
		4 Opin renna hon skal um aldrdaga. Verðrat íss á á.”		
	*	[Vafþrúðnir kvað:]		
17		1 “ Segðu þat, Gagnráðr, <i>alls þú á golfi vill</i> þíns um freista frama,	<u>10.3.22.</u> 1–3 (→ T92)	I213
		4 <i>hvé sá völlr heitir</i> <i>er finnask vígi at</i> <i><u>Surtr ok in svásu goð.</u>”</i>	<u>10.3.23.</u> 4–6 (→ T93) <u>10.3.24.</u> 4–6	I128 T98
	*1	Óðinn [kvað:]		
18		1 “ <i>Vigríðr heitir völlr,</i> <i>er finnask vígi at</i> <i><u>Surtr ok in svásu goð.</u></i>	<u>10.3.25.</u> 1–3 (→ T95) <u>10.3.26.</u> 2–3 (→ T98)	
		4 Hundrað rasta hann er á hverjan veg. Sá er þeim völlr vitaðr.”		

- 19 *¹ Vafþrúðnir [kvað:]
 || 1 “Fróðr ertu nú, gestr.
 Far þú á bekk jötuns
 ok mælumk í sessi saman.
 | 4 Hqfði veðja
 vit skulum hqllu í,
 gestr, um geðspeki.”
- Capitulum**
- 20 *¹ Óðinn [kvað:]
 ||! 1 “*Segðu þat it eina,* 10.3.27. 1–3 (str. 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, **T99**
ef þitt óði dugir 36, 38, 40, 42); 10.3.28. 2 (str. 22, → T91) **T100**
ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 *hvaðan jorð um kom* 10.3.29. 4 (str. 22, 24, 26, 30, 36, 38) **T101 I99**
 eða **upphiminn**
 fyrst, inn fróði jötunn.”
- 21 *¹ Vafþrúðnir [kvað:]
 || 1 “**Ór Ymis holdi** *Ór Ymis ... sveita sjór:* **I147**
var jorð um sköpuð *er jorð um sköpuð:* **I146**
en ór beinum björg,
 | 4 **himinn ór hausi**
ins hrímkalda jötuns,
en or sveita sjór.”
- 22 *¹ Óðinn [kvað:]
 || 1 “*Segðu þat annat,* 10.3.30. 1–3 (→ T99)
ef þitt óði dugir 10.3.31. 2 (→ T91, T100)
ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 \ 4 *hvaðan máni um kom,* 10.3.32. 4 (→ T101) **I114**
 svá at ferr **menn** yfir,
 eða *sól it sama.”* 10.3.33. 6 (str. 23) **T102**
- 23 *¹ Vafþrúðnir [kvað:]
 || 1 “Mundilfóri heitir,
 hann er mána faðir
 ok svá sólar it sama. 10.3.34. 3 (→ T102)
 | 4 **Himin hverfa** **I166**
 þau skulu hverjan dag
qldum at ártali.” 10.3.35. 6 (str. 25) **T103**
- 24 *¹ Óðinn [kvað:]
 || 1 “*Segðu þat it þriðja,* 10.3.36. 1–3 (→ T99) **I214**
alls þik svinnan kveða 10.3.37. 2 (str. 30, 32, 36) **T104**
ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 *hvaðan dagr um kom,* 10.3.38. 4 (→ T101)
 sá er ferr drótt yfir,
 eða nótt með niðjum.”

- 25 *¹ Vafþrúðnir [kvað:]
 || 1 “Dellingr heitir.
 | Hann er Dags faðir,
 | en Nótt var Nqrvi borin. I230
 \ 4 Ný ok nið
 skópu nýt regin
ǫldum at ártali.” 10.3.39. 6 (→ T103)
- 26 *¹ Óðinn [kvað:]
 || 1 “***Segðu þat it fjórða,*** 10.3.40. 1–3 (→ T99) I214
alls þik fróðan kveða 10.3.41. 2 (str. 28, 34) T105
ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 *hvaðan vetr um kom* 10.3.42. 4 (→ T101)
 eða varmt sumar
 fyrst með fróð regin”
- 27 *¹ Vafþrúðnir [kvað:]
 || 1 “Vindsvalr heitir.
 |? Hann er Vetrar faðir,
 en Svásuðr Sumars.”
- 28 *¹² Óðinn kvað:
 |! 1 “***Segðu þat it fimta,*** 10.3.43. 1–3 (→ T99) I214
alls þik fróðan kveða, 10.3.44. 2 (→ T105)
ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 hverr ása elztr
 eða Ymis niðja
 yrði í árdaga.” I192
- 29 *¹ Vafþrúðnir [kvað:]
 || 1 “*Órófi vetra* 10.3.45. 1–3 (str. 35) T106
ádr væri jörð skopuð, I146
þá var Bergelmir borinn,
 \ 4 Þrúðgelmir
 var þess faðir,
 en Aurgelmir afi.”
- 30 *¹² Óðinn kvað:
 |!! 1 “***Segðu þat it séttu,*** 10.3.46. 1–3 (→ T99) I214
alls þik svinnan kveða, 10.3.47. 2 (→ T104)
ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 *hvaðan Aurgelmir kom* 10.3.48. 4 (→ T101)
 með jötna sonum
 fyrst, inn fróði jötunn.”
- 31 *¹ Vafþrúðnir [kvað:]
 || 1 “Ór Élivágum
 stukku eitrdropar.
 Svá óx, unz varð ór jötunn.
 4 [SnE: Þar órar ættir
 kómu allar saman,
 því er þat æ allt til atalt.]”

- *12 Óðinn kvað:
 32 ! 1 “**Segðu þat it sjaunda,** 10.3.49. 1–3 (→ T99) **I214**
     alls þik svinnan kveða, 10.3.50. 2 (→ T104)
     ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 hvé sá þörn gat,
     en aldni jötunn,
 | er hann hafðit gýgjar gaman.”
- *12 Vafþrúðnir kvað:
 33 || 1 “Undir hendi vaxa
     kváðu hrímþursi
     mey ok mǫg saman **I78**
 \ 4 Fótr við fíti
     gat ins fróða jötuns
 \ sexhǫfðaðan son.”
- *12 Óðinn kvað:
 34 ||₃ 1 “**Segðu þat it átta,** 10.3.51. 1–3 (→ T99) **I214**
     alls þik fróðan³ kveða, 10.3.52. 2 (→ T104)
     ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 *hvat þú fyrst mant* 10.3.53. 4 (str. 35) **T107 I138**
     eða fremst um veizt.
     Þú ert *alsviðr, jötunn.*” 10.3.54. 6 (→ T88)
- *12 Vafþrúðnir kvað:
 35 || 1 “*Ørófi vetra* 10.3.55. 1–3 (→ T106) **I146**
     áðr var jorð um skopuð,
     þá var Bergelmir borinn.
 | 4 **Þat ek fyrst um man** 10.3.56. 4 (→ T107) **I138**
 \ er sá inn fróði jötunn
     var á lúðr um lagiðr.”
- *12 Óðinn kvað:
 36 || 1 “**Segðu þat it níunda,** 10.3.57. 1–3 (→ T99) **I214**
     alls þik svinnan kveða, 10.3.58. 2 (→ T104)
     ok þú, Vafþrúðnir, vitir,
 | 4 *hvaðan vindr um kǫmr,* 10.3.59. 4 (→ T101) **I106**
     svá at ferr **vág** yfir
     æ menn hann sjalfan um sjá.”
- *12 Vafþrúðnir kvað:
 37 || 1 “Hræsvelgr heitir,
     er sitr á **himins enda,** **I52**
     jötunn í arnar ham.
 | 4 Af hans vængjum
     kveða vind koma
     alla menn yfir.”

³ RA. Utg. Jón Helgason mfl.: *svinnan*, pga. alliterasjónen.

	*	[Óðinn kvað:]			
38	!	1 “ <i>Segðu þat it tíunda,</i> <i>alls þú tíva rök</i> <i>oll, Vafþrúðnir, vitir,</i>	<u>10.3.60.</u> 1–3 (→ T99) <u>10.3.61.</u> 2–3 (str. 42)		T108
		4 <i>hvaðan Njörðr um kom</i> með ása sonum.	<u>10.3.62.</u> 4 (→ T101)		I8
		6 Hofum ok hǫrgum hann ræðr hunnmǫrgum, ok varðat hann ásum alinn.”			I60
	*	[Vafþrúðnir kvað:]			
39		1 “Í Vanaheimi skópu hann vís regin ok seldu at gíslingu goðum.			
		4 Í aldar rök hann mun aptr koma heim með vísnum vǫnum.”			I16
	*	[Óðinn kvað:]			
40	!	1 “ <i>Segðu þat et ellipta,</i> <i>hvar ýtar túnum í</i> <i>hoggvask hverjan dag.</i> ”	<u>10.3.63.</u> 1 (→ T99) <u>10.3.64.</u> 2–3 (str. 41)		T109
	*	[Vafþrúðnir kvað:]			
41		1 “[A, SnE: <i>Allir einherjar</i> <i>Óðins túnum í</i> <i>hoggvask hverjan dag.</i>] ⁴	<u>10.3.65.</u> 1–3 (→ T109)		I2
		4 Val þeir kjósa ok ríða vígi frá, sitja meirr um sáttir saman. ”			I132 I182
	*	[Óðinn kvað:]			
42		1 “ <i>Segðu þat it tólfta,</i> <i>hvi þú tíva rök</i> <i>oll, Vafþrúðnir, vitir.</i>	<u>10.3.66.</u> 1–3 (→ T99) <u>10.3.67.</u> 2–3 (→ T108)		
		4 <i>Frá jǫtna rúnum</i> <i>ok allra goða</i> <i>segir þú it sannasta,</i> <i>inn alsvinni jǫtunn.</i> ”	<u>10.3.68.</u> 4–6 (str. 43) <u>10.3.69.</u> 3 (→ T88)		T110
	* ²	[Vafþrúðnir] kvað:			
43		1 “ <i>Frá jǫtna rúnum</i> <i>ok allra goða</i> <i>ek kann segja satt,</i>	<u>10.3.70.</u> 1–3 (→ T110)		
		4 þvát hvern hefi ek heim um komit. Níu kom ek heima fyr Niflhel neðan.			<i>níu ... neðan:</i> I53 <i>fyr Niflhel neðan:</i> I64
	\	8 Hinig deyja ór helju halir. ”			<i>halr-hel:</i> I111

⁴ Halvstrofen er trolig utelatt fordi skriverens blick har sprunget fra *hoggvask hverjan dag* i *Vfp* 40₃ til samme ord i 41₃.

- 44 *² [Óðinn] kvað:
 || 1 “*Fjöld ek fór.* 10.3.71. 1–3 (→ T89)
Fjöld ek freistaðak.
Fjöld ek reynda regin.
 | 4 Hvat lifir manna,
 þá er inn mæra líðr
 fimbulvetr með firum?”
- 45 *² [Vafþrúðnir] kvað:
 || 1 “Líf ok Lífþrasir,
 en þau leynask munu
 í holti Hoddmímis.
 | 4 Morgindoggvar
 þau sér at mat hafa.
 Þaðan af aldir alask.”
- 46 *² [Óðinn] kvað:
 || 1 “*Fjöld ek fór.* 10.3.72. 1–3 (→ T89)
Fjöld ek freistaðak.
Fjöld ek reynda regin.
 | 4 Hvaðan kœmr sól
 á inn slétta himin,
 \ þá er þessa hefir *Fenrir farit?*” 10.3.73. 6 (str. 47) T111
- 47 *² [Vafþrúðnir] kvað:
 || 1 “Eina dóttur
 berr Alfróðull,
 \ áðr hana *Fenrir fari.* 10.3.74. 3 (→ T111)
 | 4 Sú skal ríða,
 þá er regin deyja,
 móður brautir, mær.”
- 48 *² [Óðinn] kvað:
 || 1 “*Fjöld ek fór.* 10.3.75. 1–3 (→ T89)
Fjöld ek freistaðak.
Fjöld ek reynda regin.
 | 4 Hvetjar’ru þær meyjar
 er líða mar yfir,
 fróðgeðjaðar fara?”
- 49 *¹² Vafþrúðnir kvað:
 || 1 “Þrjár þjóðár
 falla þorp yfir
 meyja Mógþrasis,
 | 4 hamingjur einar
 þeira í heimi eru,
 þó þær með jötnum alask.”

- 50 *¹² Óðinn kvað:
 || 1 “*Fjöld ek fór.* 10.3.76. 1–3 (→ T89)
Fjöld ek freistaðak.
Fjöld ek reynda regin.
 | 4 Hverir ráða æsir
 eignum goða,
þá er sloknar Surtalogi?” 10.3.77. 6 (str. 51) **T112**
- 51 *² [Vafþrúðnir] kvað:
 |+ 1 “Víðarr ok Váli
 byggja vé goða,
þá er sloknar Surtalogi. 10.3.78. 3 (→ T112)
 | 4 Móði ok Magni
 skulu Mjöllni hafa,
 vinna at vígþroti.”
- 52 *² [Óðinn] kvað:
 || 1 “*Fjöld ek fór.* 10.3.79. 1–3 (→ T89)
Fjöld ek freistaðak.
Fjöld ek reynda regin.
 | 4 Hvat verðr Óðni
 at aldrlagi,
þá er rjúfask regin?” **I198**
- 53 *¹² Vafþrúðnir kvað:
 || 1 “Ulfr gleypa
 mun Aldaföðr.
 Þess mun Víðarr [v]reka.
 | 4 Kalda kjapta
 hann klyfja mun
 vitnis vígi at.”
- 54 *¹² Óðinn kvað:
 |! 1 “*Fjöld ek fór.* 10.3.80. 1–3 (→ T89)
Fjöld ek freistaðak.
Fjöld ek reynda regin.
 | 4 Hvat mælti Óðinn
 áðr á bál stigi,
sjalfr í eyra syni?” 10.3.81. 6 (str. 55) **T113**
- 55 *¹² Vafþrúðnir kvað:
 || 1 “Ey manni þat veit,
 hvat þú í **árdaga** **I192**
sagðir í eyra syni. 10.3.82. (→ T113)
 | 4 Feigum munni
 mæltu ek mína **forna stafi** **I92**
 ok um **ragna rök.** **I89**
 || 7 Nú ek við Óðin deildak
 mína orðspeki.
 Þú ert æ vísastr vera!”

10.4 Grímnismál

1	!!!	1 Heitr ertu, hripuðr, ok heldr til mikill. Göngumk firr, funi.		
		4 Loði sviðnar, þótt ek á lopt berak. Brennumk feldr fyr.		
2		1 Átta nætr sat ek milli elda hér, svá at mér mangi mat ne bauð,		I196
		5 nema einn Agnarr, er einn skall ráða Geirrøðar sonr, Gotna landi.		
3		1 Heill skaltu, Agnarr, alls þik heilan biðr Veratýr vera.		
		4 Eins drykkjar þú skalt aldregi betri gjöld geta .		I163
4		1 Land er heilagt, er ek liggja sé		
	\\	ásum ok alfum nær,		
		4 enn í Þrúðheimi skal Þórr vera, unz um rjúfask regin .		I17 I198
5		1 <i>Ýdalir heita</i> <i>þar er Ullr hefir</i> <i>sér um görva sali</i> .	<u>10.4.1.</u> 1–2 (str. 6)	T114
		4 Alfheim Frey gáfu í árdaga tívar at tannfé.	<u>10.4.2.</u> 2–3 (str. 12, 16)	T115
			<u>10.4.3.</u> 5 (str. 6, 43)	T116 I192
6		1 Bær er sá inn þriði er blíð regin <i>silfri þokdu sali</i> .	<u>10.4.4.</u> 2 (str. 37, 41)	T117 I1
		4 <i>Valaskjölf heitir</i> <i>er vélti ser</i> áss í árdaga .	<u>10.4.5.</u> 3 (str 15, 9)	T118
			<u>10.4.6.</u> 4–5 (→ T114)	
			<u>10.4.7.</u> 6 (→ T116)	I192

7		1 <i>Sokkvabekkr heitir enn fjórði, enn þar svalar knegu unnir yfir glymja.</i>	10.4.8. 1–2 (str. 8, 11, jf. T114)	T119	I237
		4 Þar þau Óðinn ok Sága drekka um alla daga glöð ór gullnum kerum.			
8		1 <i>Glaðsheimr heitir enn fimti, þars en gullbjarta Valhöll við of þrumir,</i>	10.4.9. 1–2 (→ T119)		
	₁	4 enn þar Hroptr kýss hverjan dag vápndauða vera.	10.4.10. 4–5 (str. 14)	T120	I46
9		1 <i>Mjök er auðkent þeim er til Óðins koma salkynni at sjá.</i>	10.4.11. 1–3 (str. 10)	T121	I144
		Skoptum er rann rept. Skjöldum er salr þakiðr; brynjum um bekki strát.			
10		1 <i>Mjök er auðkent þeim er til Óðin koma salkynni at sjá.</i>	10.4.12. 1–3 (→ T121)		I144
		4 Vargr hangir fyr vestan dyrr ok drúpir orn yfir.			
11		1 <i>Drymheimr heitir enn sétti, er Þiazi bjó, sa inn ámatki jötunn,</i>	10.4.13. 1–2 (→ T119)		
		4 enn nú Skaði byggvir, skír brúðr goða, fornar toptir fjoður.			
12		1 <i>Breiða[blik] eru in sjaundu, enn þar Baldr hefir sér um gerva sali.</i>	10.4.14. 1–2 (str. 13, 14, 15, 16, jf. T119) 10.4.15. 2–3 (→ T115)	T122	
		4 Á því landi er ek liggja veit fæsta feiknstafi.			
13	!	1 <i>Himinbjörg eru in áttu, enn þar Heimdall kveða valda véum.</i>	10.4.16. 1–2 (→ T122)		
		4 Þar vqrðr goða drekkr í væru ranni, glaðr [inn] góða mjöð.			I37
14		1 <i>Folkvangr er inn níundi, enn þar Freyja ræðr sessa kostum í sal.</i>	10.4.17. 1–2 (→ T122)		
		4 Halfan val hon kýss hverjan dag, enn halfan Óðinn á.	10.4.18. 5 (→ T120)	sess–salr: kjósa val:	I81 I132

15		1 <i>Glitnir er inn tíundi.</i> Hann er gulli studdr, ok <i>silfri þakðr</i> it sama, enn þar Forseti byggvir flestan dag ok svæfir allar sakir.	<u>10.4.19.</u> 1–2 (→ T122) <u>10.4.20.</u> 3 (→ T118)		
16		1 <i>Nóatún eru en elliptu,</i> <i>enn þar Njorðr hefir</i> <i>sér um gorva sali.</i> 4 Manna þengill enn meins vani hátimbruðum hǫrg[i ræðr].	<u>10.4.21.</u> 1–2 (→ T122) <u>10.4.22.</u> 2–3 (→ T115)		I149 I30
17		1 Hrísi vex ok há grasi 2 Víðars land Viði, 4 en þar mǫgr of læzk af mars baki frókn at hefna fǫður.			I174
18		1 Andhrímnir lætr í Eldhrímni Sæhrímni soðinn, 4 fleska bezt, enn þat fáir vitu við hvat einherjar alask.			I47
19		1 Gera ok Freka seðr gunntamiðr, hróðigr Herjafǫðr, 4 enn við vín eitt vápnǫfugr Óðinn æ lifir.			I178
20		1 Huginn ok Muninn fljúga hverjan dag Jǫrmungrund yfir. 4 Óumk ek of Hugin, á hann aptr né komið. Þó sjámk meirr um Munin.			I28
21		1 Þýtr þund unir þjóðvitnis fiskr flóði í. 4 Árstraumr [þikkir] ofmikill valglaumni at vaða.			
22		1 <i>Valgrind heitir</i> <i>er stendr velli á,</i> heilug fyr helgum durum. 4 Forn er sú grind, en þat fáir vitu hvé hin er í lás um lokin.	<u>10.4.23.</u> 1–2 (str. 25, 26)		T123

24		1 <i>Fimm hundruð gólfa ok um fjórum tögum, svá hygg ek Bilskirni með bugum,</i>	<u>10.4.24.</u> 1–3 (str. 23)	T124
		4 ranna þeira er ek rept vita, míns veit ek mest magar.		
23		1 <i>Fimm hundruð dura ok um fjórum tögum, svá hygg ek á Valhøllu vera.</i>	<u>10.4.25.</u> 1–3 (→ T124)	
		4 Átta hundruð einherja ganga ór einum durum, þá er þeir fara at vitni at vega.		I127
25		1 <i>Heiðrún heitir geit er stendr hollu á Herjaføðrs</i>	<u>10.4.26.</u> 1–2 (→ T123) <u>10.4.27.</u> 1–3 (str. 26)	T125
		ok bítr af Læraðs limum. 4 Skapker fylla hon skal ins skira mjaðar. Knáat sú veig vanask.		
26		1 <i>Eikþyrnir heitir hjortr er stendr á hollu Herjaføðrs,</i>	<u>10.4.28.</u> 1–2 (→ T123) <u>10.4.29.</u> 1–3 (→ T125)	
		ok bítr af Læraðs limum, 4 enn af hans hornum drýpr í Hvergelmi. Þaðan eigu vøtn øll vega:		
27		1 Síð ok Víð, Sókin ok Eikin, Svøl ok Gunnþró, Fjorm ok Fimbulþul,		
		5 Rín ok Rennandi, Gipul ok Gøpul, Gømul ok Geirvimul		
		– þær hverfa um hodd goða –		
		9 Þyn ok Vin Þøll ok Høll, Gráð ok Gunnþorin.		
28		1 Vína heitir ein, ønnur Vegsvinn, þriðja Þjóðnuma,		
	₁	4 Nyt ok Nøt, Nønn ok Hrønn,		
	₁	Slíð ok Hríð, Sylgr ok Ylgr,		
		Víð ok Ván,		
	\	Vønd ok Strønd, 10 Gjøll ok Leiptr – þær falla gumnum nær, en falla til Heljar heðan. –		

29		1 Kqrmt ok Qrmt ok Kerlaugar tvær, þær skal Þórr vaða		
		4 <i>hverjan dag,</i> <i>er hann dóma ferr</i> <i>at aski Yggdrasils,</i>	<u>10.4.30.</u> 4–6 (str. 30)	T126
		7 þvíat ásbrú brenn qll loga. Heilug vötn hlóa.		I217 I108
30		1 Glaðr ok Gyllir, Gler ok Skeiðbrimir, Silfrintoppr ok Sinir,		I25 I32
		4 Gísl ok Falhófnir, Gulltoppr ok Léttfeti, þeim ríða æsir jóm		I24
		7 <i>dag hvern</i> <i>er þeir dóma fara</i> <i>at aski Yggdrasils.</i>	<u>10.4.32.</u> 4–6 (→ T126) <u>10.4.33.</u> 9 (→ T127)	I95
31		1 Þrjár rótr standa á þrjá vega undan aski Yggdrasils :	<u>10.4.34.</u> 9 (→ T127)	I95
		4 Hel býr und einni, annarri hrímþursar, þriðju mennskir menn.		I6
32		1 Ratatoskr heitir íkorni er renna skal at aski Yggdrasils .	<u>10.4.35.</u> 9 (→ T127)	I95
		4 Arnar orð hann skal ofan bera ok segja Niðhoggvi niðr.		
33		1 Hirtir eru ok fjórir þeirs af hæfingar á gaghalsir gnaga:		
		4 Dáinn ok Dvalinn, Dúneyrr ok Duraprór.		
34		1 Ormar fleiri liggja und aski Yggdrasils ,	<u>10.4.36.</u> 9 (→ T127)	I95
		enn þat of hyggi hverr úsviðra apa:		I38
		5 Góinn ok Móinn – þeir eru Grafvitnis synir – Grábakr ok Grafvölluðr,		
		7 Ófnir ok Sváfnir, hygg ek, at æ skyli meiðs kvistu má.		I102

35		1 <i>Askr Yggdrasils</i> drýgir erfiði meira enn menn viti.	<u>10.4.37.</u> 1 (→ T127)	I95
	\	4 Hjqrtr bítr ofan, enn á hliðu fúnar, skerðir Niðhoggr neðan.		
36	!	1 Hrist ok Mist vil ek, at mér horn beri. Skeggjöld ok Skogul,		
		4 Hildi ok Þrúði, Hlökk ok Herfjotur, Göll ok Geiröul,		
		7 Randgríð ok Ráðgríð, Reginleif – þær bera einherjum öll.		
37		1 Árvakr ok Alsviðr		I19
	\	þeir skulu upp heðan svangir sól draga,		
		4 en und þeira bógum fálu <i>blíð regin</i> ,	<u>10.4.38.</u> 5 (→ T117)	I1
		æsir, ísarnkol.		
38		1 Svalinn heitir. Hann stendr sól fyr skjöldr, skínanda goði.		I26
		4 Björg ok brim ek veit at brenna skulu, ef hann fellr í frá.		I96
39		1 Sköll heitir ulfr, er fylgir enu skírleita goði		
	\	til varna viðar, 4 en annarr Hati. Hann er Hróðvitnis sonr. Sá skal fyr heiða brúði himins.		
40		1 Ór Ymis holdi var jörð um sköpuð, enn ór sveita sær,		<i>heiðr–himinn:</i> I226 <i>Ór ... himinn:</i> I147 I146
		4 björg ór beinum, baðmr ór hári, en ór hausí himinn.		
41		1 Enn ór hans brám gerðu <i>blíð regin</i> Miðgarð manna sonum,	<u>10.4.39.</u> 5 (→T117)	I1 I229
		4 enn or hans heila vóru þáu in harðmóðgu ský öll um sköpuð.		

42		1 Ullar hylli hefr ok allra goða hverr er tekr fyrstr á funa.		
		4 Þvíat opnir heimar verða um ása sonum , þá er hefja af hvera.		18
43		1 Ívalda synir gengu í árdaga	10.4.40. 2 (T116 → 10.4.3)	1192
		Skiðblaðnir at skapa, 4 skipa bezt, skírum Frey, nytum Njarðar bur.		
44		1 Askr Yggdrasils , hann er óstr viðá, en Skiðblaðnir skipa,	10.4.41. 9 (T127 → 10.4.31)	195
		4 Óðinn ása, enn jóa Sleipnir, Bilrøst brúa , en Bragi skálda,		142
		8 Hábrók hauka, en hunda Garmr.		
45		1 Svípum hefí ek nú ypt fyr sigtíva sonum . Við þat skal vilbjörg vaka,		113
		4 ǫllum ásum þat skal inn koma Ægis bekki á, Ægis drekku at.		
46		1 Hétumk Grímr, hétumk Gangleri, Herjan ok Hjálmbéri,		
	₁	4 Þekkr ok Þríði		
	₁	Þundr ok Uðr,		
	₁	Helblindi ok Hár,		
47		1 Saðr ok Svipall ok Sanngetail, 1 Herteitr ok Hnikarr,		
		4 Bileygr, Báleygr, Bǫlverkr, Fjǫlnir, Grímr ok Grímnir, Glapsviðr ok Fjǫlsviðr.		
48	!	1 Sídhǫttr, Síðskeggr, Sigfǫðr, Hnikuðr, Alfǫðr, Valfǫðr, Atriðr ok Farmatýr.		
		5 Einu nafni hétumk aldregi, síz ek með folkum fór.		

- 49 |! 1 Grímnir mik hétu
at Geirrøðar,
enn Jálk at Ásmundar,
4 enn þá Kjalar,
er ek kjálka dró,
| Þrór þingum at,
| 7 Óski ok Ómi,
| Jafnhár ok Biflindi,
Göndli ok Hárbarðr *með goðum*. 10.4.42. 9 (str. 54) **T128**
- 50 || 1 Sviðurr ok Sviðrir
er ek hét at Sökkmímis,
ok dulda ek þann inn aldna jötun,
| 4 þá er ek Miðviðnis vark
ins móra burar
orðinn einbani.
- 51 |! 1 **Qlr ertu, Geirrøðr!** **I208**
Hefr þú ofdrukkit?
Miklu ertu hnuginn,
er þú ert mínu gengi,
5 qllum einherjum
ok Óðins hylli.
- 52 |! 1 Fjöld ek þér sagða,
enn þú fátt um mant,
of þik **véla vinir**. **I158**
\\ 4 Mæki liggja
ek sé míns vinar
allan í dreyra drifinn.
- 53 || 1 Eggmóðan val
nú mun Yggr hafa.
Þitt veit ek líf um liðit.
\\ 4 Varar'ru dísir.
Nú knáttu Óðin sjá.
Nálgastu mik ef þú megir!
- 54 || 1 **Óðinn ek nú heiti.** **I203**
Yggr ek áðan hét. **I203**
Hetumk þundr fyrir þat. **I203**
| 4 Vakr ok Skilfingr,
1 Váfuðr ok Hroptatýr,
| Gautr ok Jálkr *með goðum*, 10.4.43. 6 (→ T128)
|| 7 Ofnir ok Svafnir,
er ek hygg at orðnir sé
allir af einum mér.

10.5 Skírnismál

1		1 “ Rístu nú, Skírnir, og gakk at beiða okkarn mála mög			I211
		4 <i>ok þess at fregna,</i> <i>hveim enn fróði sé</i> <i>ofreiði afi.”</i>	<u>10.5.1.</u> 4–6 (str. 2)		T129 I222
	*	Skírnir kvað:			
2		1 “Illra orða er mér ón at ykrum syni, ef ek geng at mæla við mög			
		4 <i>ok þess fregna,</i> <i>hveim enn fróði sé</i> <i>ofreiði afi.”</i>	<u>10.5.2.</u> 4–6 (→ T129)		I222
	* ¹	Skírnir [kvað]:			
3		1 “ Segðu þat, Freyr, fólkvaldi goða, ok ek vilja vita, hví þú einn sitr endlanga sali, minn dróttinn, um daga.”	<u>10.5.3.</u> (str. 11, 40)		T130 I213
					I62
	* ¹	Freyr [kvað]:			
4		1 “Hví um segjak þér, seggr enn ungi, mikinn móðtrega?			I231
		4 þvíat alfróðull lýsir um alla daga ok þeygi at mínum munum.”			
	* ¹	Skírnir kvað:			
5		1 “Muni þína hykka ek svá mikla vera at þú mér, seggr, né segir,			I231
		4 þvíat <i>ungir</i> saman várum í árdaga. Vel mætlim tveir trúask.”	<u>10.5.4.</u> 4–5 (str. 7)		T131 I192
	* ¹	Freyr [kvað]:			
6		1 “Í Gymis gorrðum ek sá ganga mér tíða mey.			
		4 Armar lýstu en af þaðan alt lopt ok loðr.			I104

7		1 Mær er mér tíðari enn mann[i] hveim <i>ungum í úrdaga.</i>	<u>10.5.5.</u> 3 (→ T131)	I192
		4 Ása ok alfa þat vill engi maðr at vit samt sém.”		I17
	* ¹	Skírnir [kvað]:		
8		1 “ <i>Mar gefðu mér þá,</i> <i>þann er mik um myrkvan beri</i> <i>vísan vafrloga,</i>	<u>10.5.6.</u> 1–6 (str. 9)	T132
		4 <i>ok þat sverð</i> <i>er sjalft vegisk</i> <i>við jǫtna ætt.”</i>		I5
	*	[Freyr kvað:]		
9		1 “ <i>Mar ek þér þann gef</i> <i>er þik um myrkvan berr</i> <i>vísan vafrloga,</i>	<u>10.5.7.</u> 1–6 (→ T132)	
	\	4 <i>ok þat sverð</i> <i>er sjalft mun vegask,</i> <i>ef sá er horskr er hefir.”</i>		
	*	Skírnir mælti við hestinn:		
10		1 “Myrkt er úti, mál kveð ek okr fara úrig fjoll yfir, <i>þyrja fjoll yfir.</i>	<u>10.5.8.</u> 3+4	T133 I98
		5 Bádír vit komumk, eða okr báða tekr sá inn ámatki jötunn.”		
	*	Skírnir reið í Jötunheima til Gymis garða. Þar vóru hundar ólmir, ok bundnir fyrir skígarðs hliði, þess er um sal Gerðar var. Hann reið at þar er féhirðir sat a haugi ok kvaddi hann:		
11		1 “ Segðu þat, hirðir, er þú á haugi sitr	<u>10.5.9.</u> 1 (→ T130)	I213
	\	ok varðar alla vega,		I143
		4 hvé ek at anspilli komumk ens unga mans fyr greyjum Gymis.”		I42
	* ²	[Hirðir] kvað:		
12		1 “Hvat ertu feigr eða ertu framgenginn? 3 Anspillis vanr þú skalt æ vera góðrar meyjjar Gymis.”		
	* ²	[Skírnir] kvað:		

- 13 |! 1 “Kostir’ru betri
heldr en at klökkva sé,
hveim er fúss at fara.
| 4 Einu dógri
mér var aldr um skapaðr
ok alt **líf um lagit.**” I175
- *² [Gerðr] kvað:
14 || 1 “Hvat er þat **hlym hlymja**
er ek **heyri** nú til I165
| ossum rǫnnum í?
| 4 Jǫrð bifask,
enn allir fyrir
skjálfa *garðar Gymis.*” 10.5.10, 6 (str. 22) T134
- * Ambátt kvað:
15 || 1 “**Maðr er hér úti**
stiginn **af mars baki.**
Jó lætr til jarða taka.” I172
*² [Gerðr] kvað:
16 || 1 “Inn bið þú hann ganga
í okkarn sal
ok drekka **inn mæra mjöð,** I66
| 4 þó ek hitt óumk
at hér úti sé
minn bróðurbani.
- 17 || 1 *Hvat er þat **alfa*** 10.5.11, 1–6 (str. 18) T135
*né **ása sona***
*né **vís[s]a vana?***
| 4 *Hví þú einn um komt*
eikinn fúr yfir
*ór **salkynni at sjá?*** I144
- * [Skírnir kvað:]
18 || 1 “*Emkat ek **alfa*** 10.5.12, 1–6 (→ T135) *alfar–æsir: I17*
*né **ása sona*** *ása synir: I8*
*né **víssa vana.*** *vísir vanir: I16*
| 4 *Þó ek einn um komk*
eikinn fúr yfir
*yður **salkynni at sjá.*** I144
- 19 || 1 *Epli ellifu* 10.5.13, 1 (str. 20) T136
hér hefi ek algullin.
Þau mun ek þér, Gerðr, gefa,
| 4 frið at kaupa
at þú þér Frey kveðr
úleiðastan lifa.”
* [Gerðr kvað:]

20	₁	1 “ <i>Epli ellifu</i> ek þigg <i>aldregi</i> at mannskis munum ,	<u>10.5.14.</u> 1 (→ T136) <u>10.5.15.</u> 2–3 (str. 24)	T137 I74
		4 né vit Frey[r] meðan okkart fjör lifir , byggjum bæði saman.”		I195
	* ²	[Skírnir] kvað:		
21		1 “ <i>Baug ek þér þá gef</i> , <i>þann er brendr var</i> með ungum Óðins syni .	<u>10.5.16.</u> 1–3 (str. 22)	T138 I34, 44
		4 Átta eru jafnhöfgir er af drjúpa ena níundu hverja nótt.”		
	* ²	[Gerðr] kvað:		
22		1 “ <i>Baug ek þikkak</i> , <i>þótt brendr sé</i> með ungum Óðins syni .	<u>10.5.17.</u> 1–3 (→ T138)	I34, 44
		4 Era mér gulls vant í <i>gørðum Gymis</i> , at deila fé fœður.”	<u>10.5.18.</u> 5 (→ T134)	I185
	* ²	[Skírnir] kvað:		
23		1 “ <i>Sér þú þenna mæki, mæer</i> , <i>mjóvan, málfán</i> , <i>er ek hefi í hendi mér?</i>	<u>10.5.19.</u> 1–3 (str. 25)	T139 málfár mækir: I73 mækir–mæer: I79
		4 Höfuð höggva ek mun þér halsi af, nema þú mér sætt segir.”		
	*	[Gerðr kvað:]		
24		1 “ <i>Ánauð þola</i> ek vil <i>aldregi</i> at mannskis munum ,	<u>10.5.20.</u> 2–3 (→ T137)	I74
		4 þó ek hins get, ef it Gymir finnisk, vígs útrauðir, at ykr vega tíði.”		
	*	[Skírnir kvað:]		
25		1 “ <i>Sér þú þenna mæki, mæer</i> , <i>mjóvan, málfán</i> , <i>er ek hefi í hendi hér?</i>	<u>10.5.21.</u> 1–3 (→ T139)	málfár mækir: I73 mækir–mæer: I79
		4 Fyr þessum eggjum hnígr sá inn aldni jötunn, verðr þinn feigr faðir.		
26		1 Tamsvendi ek þik drep, en ek þik temja mun, mæer, at minum munum.		
	\	4 Þar skaltu ganga er þik gumna synir síðan æva sé.		I10 I145

27		1 Ara þúfu á skaltu ár sitja, horfa heim[i] ór, snugga heljar til.		
		5 Matr sé þér [meirr] leiðr en manna hveim enn fráni ormr með firum.		I31
28		1 At undrsjónum þú verðir er þú út kómr, <i>á þik Hrímnir hari,</i> <i>á þik hotvetna stari.</i>	<u>10.5.22.</u> 3+4	T140
		5 Víðkunnari þú verðir en vqrðr með gqðum gapi þú grindum frá.		I37
29	!	1 Tópi ok ópi, tjqsull ok úþoli, vaxi þér tár með trega!		
		4 Sezku niðr, en ek mun segja þér sváran súsbreka ok tvennan trega:		I215
30		1 Tramar gneypa þik skulu gerstan dag jotna gqrðum í.		I193 I58
		4 Til hrímþursa hallar þú skalt hverjan dag <i>kranga kosta laus,</i> <i>kranga kosta von.</i>	<u>10.5.23.</u> 6+7	T141
		8 Grát at gamni skaltu í gqgn hafa ok leiða með tárur trega.		
31		1 Með þursi þríhqrðuðum þú skalt æ nara, eð[a] verlaus vera.		I184
		4 Þitt geð grípi, þik morn morni.		
		6 Ver þú sem þistil[l] sá er var þrunginn í qnn ofanverða!		
32		1 Til hqlts ek gekk ok til hrás viðar, <i>gambantein at geta;</i> <i>gambantein ek gat.</i>	<u>10.5.24.</u> 3+4	I107 T142

33		1 <i>Reiðr er þér Óðinn</i> <i>reiðr er þér Ásabragr,</i> þik skal Freyr fjásk, 4 en fyririlla mær, en þú fengit hefir gambanreiði goða.	<u>10.5.25.</u> 1+2	T143
34		1 Heyri jötnar, heyri hrímþursar, synir Suttunga, sjalfir áslíðar, 5 <i>hvé ek fyrirbýð,</i> <i>hvé ek fyrirbanna</i> <i>manna glaum mani,</i> <i>manna nyt mani.</i>	<u>10.5.26.</u> 5+6 <u>10.5.27.</u> 7+8	I14 T144 T145
35	 \ 	1 Hrímgrímnir heitir þurs, er þik hafa skal fyr nágrindr neðan. 4 Þar þér vílmegir á vidar rótum geita hland gefi. 7 Óðri drykkju fá þú aldregi, <i>mær, at þínum munum,</i> <i>mær, at þínum munum!</i>	<u>10.5.28.</u> 9+10	I64 T146
36	 	1 Þurs rist ek þér ok þrjá stafi, ergi ok óði ok úþola. 5 <i>Svá ek þat afríst,</i> <i>sem ek þat á reist,</i> ef gørisk þarfar þess.”	<u>10.5.29.</u> 5+6	T147
37	* 	* [Gerðr kvað:] 1 “Heill ver þú nú heldr, sveinn, ok tak við Hrímkálki, fullum forns mjaðar. 4 Þó hafða ek þat ætlat; at myndak aldregi unna vaningja vel.”		I201
38	* 	* [Skírnir kvað:] 1 “Ørindi mín vil ek ǫll vita, áðr ek ríða heim heðan, 4 nær þú á þingi munt enum þroska nenna Njarðar syni.”		

- 39 * [Gerðr kvað:]
 || 1 “*Barr heitir,* 10.5.30. 1–6 (str. 41) **T148**
er vit báðum vitum,
lundr lognfara,
 | 4 *en eptr nætr níu*
þar mun Njarða[r] syni
Gerðr unna gamans.”
- * Þá reið Skírnir heim. Freyr stóð úti ok
 kvaddi hann ok spurði tíðinda:
- 40 || 1 “**Segðu mér þat, Skírnir,** 10.5.31. 1 (→ T130) **I213**
 | áðr þú verpr sǫðli af mar,
 ok þu stígir feti framarr,
 | 4 hvat þú árnaðir
í jǫtunheima **I61**
 þíns eða míns munar.”
- * [Skírnir kvað:]
 41 || 1 “*Barri heitir,* 10.5.32. 1–6 (→ T148)
er vit báðum vitum
lundr lognafara,
 | 4 *en eptr nætr níu*
þar mun Njarðar syni
Gerðr unna gamans.”
- * [Freyr kvað:]
 42 || 1 “Lǫng er nótt,
 langar’ru tvær,
 hvé um þreyjak þrjár?
 | 4 Opt mér mánaðr
 minni þótti
 en sjá half hýnótt.”

10.6 Hárbarðsljóð

- 1 || “*Hverr er sá sveinn sveina
er stendr fyrir sundit handan?*” 10.6.1 1–2 (str. 2) **T149**
- Hann svaraði:
- 2 || “*Hverr er sá karl karla
er kallar um váginn?*” 10.6.2 1–2 (→ T149)
- * [Þórr kvað:]
- 3 || 1 “Ferðu mik um sundit,
fóði ek þik á morgun.
Meis hefi ek á baki,
verðra matrinn betri.
- || 5 **Át** ek í **hvíld**, át-áðr: **I119**
áðr ek **heiman** fór, heima-hvíld: **I59**
síldr ok hafra.
Saðr em ek enn þess.”
- * [Ferjukarlinn kvað:]
- 4 |! 1 “Árligum verkum hrósar þú verðinum
| veitzatu fyrir gǫrla.
3 Dǫpr hygg eru þín heimkynni.
Dauð hygg ek at þín móðir sé.”
- * [Þórr kvað:]
- 5 || 1 “Þat segir þú nú,
er hverjum þikkir
3 mest at vita,
at min móðir dauð sé.”
- * [Ferjukarlinn kvað:]
- 6 |! 1 “Þeygi er sem þú
| þrjú bú góð eigir.
| Berbeinn þú stendr
| ok hefir brautinga gervi,
| 5 þatki at þú hafir brókr þínar.”
- * [Þórr kvað:]
- 7 || 1 “Stýrðu hingat eikjunni.
Ek mun þér stöðna kenna,
3 eða hverr á skipit
er þú heldr við landit?”

8	*	[Ferjukarlinn kvað:]		
		1 “Hildolfr sá heitir er mik halda það, rekkur inn ráðsvinni, er býr í Ráðseyjarsundi.		
		5 Þaðat hann hlennimenn flytja, eða hrossaþjófa, góða eina ok þá er ek gerva kunna.		
		9 <i>Segðu til nafns þíns</i> ef þú vill um sundit fara.”	<u>10.6.3</u> 9 (str. 9)	T150
9	*	[Þórr kvað:]		
	!	1 “ <i>Segja mun ek til nafns míns,</i> þótt ek sekr sják, ok til alls øðlis:	<u>10.6.4</u> (→ T150)	
		4 Ek em Óðins sonr , Meila bróðir en Magna faðir,		I34
		7 þrúðvaldr goða. Við Þór knáttu hér dóma! Hins vil ek nú spyrja, hvat þú heitir.”		
10	*	[Ferjukarlinn kvað:]		
	!	“ Hárbarðr ek heiti. <i>Hylk um nafn sjaldan.</i> ”	<u>10.6.5</u> 2 (str. 11)	I203 T151
	* ¹²	Þórr kvað:		
11		“Hvat skaltu of <i>nafn hylja</i> nema þú <i>sakar eiga</i> ?”	<u>10.6.6</u> 1 (→ T151) <u>10.6.7</u> 2 (str. 12)	T152
12	*	[Hárbarðr kvað:]		
	*	1 “En þótt ek <i>sakar eiga</i> ,	<u>10.6.8</u> 1 (→ T152)	
	*	þá mun ek forða fjörvi mínu		
	*	3 fyrir slíkum sem þú ert,		
	*	nema þú feigr sé.”		
13	*	[Þórr kvað:]		
		1 “Harm ljótan mér þikkir í því at <i>vaða um váginn</i> til þín	<u>10.6.9</u> 2 (str. 47)	T153
	* ₄	3 ok væta oggur minn.		
	*	Skylda ek launa		
	*	kogursveini þínum		
	*	6 kanginyrði, ef ek komumk yfir sundit.”		
14	*	[Hárbarðr kvað:]		
		1 “Hér mun ek standa ok þín heðan bíða. 2 Fanntaðu mann inn harðara at Hrungni dauðan.”		I27

- 15 * [Þórr kvað:]
 || 1 “Hins viltu nú geta
 er vit Hrungngir deildum,
 \ sá inn stóruðgi jötunn
 er ór steini var hofuðit á.
 | 5 Þó lét ek hann falla
 ok fyrir hníga.
Hvat vanntu meðan, Hárbarðr?” 10.6.10 7 (str. 19. 23. 29. 39) **T154**
- 16 * [Hárbarðr kvað:]
 || 1 “Var ek með Gjølvari
fimm vetra alla, **I199**
 í ey þeiri
 er Algrón heitir.
 | 5 Vega vér knáttum
 ok **val fella,** **I155**
 margs at freista,
 mans at kosta.”
- 17 * [Þórr kvað:]
 |!* “Hversu snúnuðu yðr konur yðrar?”
- 18 * [Hárbarðr kvað:]
 || 1 “*Sparkar áttu vér konur* 10.6.11 1–2+3–4 **T155**
ef oss at spökum yrði.
Horskar áttu vér konur
ef oss at hollar væri.
 | 5 Þær ór sandi
 síma undu
 ok ór **dali djúpum** **I49**
 grund um gráfu.
 9 Varð ek þeim einn qlum
 efri at ráðum.
 Hvílda ek hjá þeim systurum sjau,
 | ok **hafða ek geð þeira alt ok gaman.** **I164**
 13 *Hvat vanntu þá meðan, Þórr?”* 10.6.12 13 (22, 28, 36, 38) **T156**
- 19 * Þórr [kvað:]
 || 1 “Ek drap Þjaza,
 en þrúðmóðga jötun.
 | Upp ek varp augum
 Allvalda sonar
 5 á þann inn **heiða himin.** **I226**
 | Þau er allir menn **síðan um sé.** **I145**
 | *Hvat vanntu meðan, Hárbarðr?”* 10.6.13 7 (→ T154)

- *¹ Hárbarðr [kvað]:
 20 |! 1 “Miklar manvélar
 ek hafða við myrkriður,
 þá er ek vélta þær frá verum.
 | 4 Harðan jötun
 ek hugða Hlébarð vera.
 Gaf hann mér gambantein,
 7 en ek vélta hann ór viti.”
- *¹² Þórr kvað:
 21 ||* “Illum huga launaðir þú þá góðar gjafar.”
- *¹² Hárbarðr kvað:
 22 || 1 “Þat hefir eik,
 er af annari skefr.
 3 Um sik er hverr í slíku.
 | *Hvat vanntu meðan, Þórr?* 10.6.14. 4 (→ T156)
- *¹² Þórr kvað:
 23 || 1 “Ek var austr
 ok jötna barðag
 brúðir þólvísar
 er til bjargs gengu.
 5 Mikil myndi ætt jötna,
 ef allir lifði;
 vætr myndi **manna** I229
 undir **Miðgarði**.
 | 9 *Hvat vanntu medan, Hárbarðr?* 10.6.15. 9 (→ T154)
- *¹² Hárbarðr kvað:
 24 || 1 “Var ek á Vallandi
 ok vígum fylgðag.
 \ Atta ek jöfrum
 en aldri sættak.
 | 5 Óðinn á jarla,
 þá er í **val falla**, I155
 |? en Þórr á þræla kyn.”
- *¹² Þórr kvað:
 25 || 1 “Újafnt skipta
 er þú myndir með ásum liði,
 3 ef þú ættir vildi mikils vald.”
- *¹² Hárbarðr kvað:
 26 || 1 “Þórr á afl órit,
 en ekki hjarta.
 3 Af hræzlu ok hugbleyði
 þér var í hanzka troðit,
 ok þóttiska þú þá Þórr vera.
 | 6 Hvárki þú þá þorðir
 fyr hræzlu þinni
 hnjósa né físa
 svá at Fjalarr heyrði.”
- *¹² Þórr kvað:

27		1 “ <i>Hárbaðr inn ragi,</i> ek mynda þik í hel drepa, 3 ef ek mætta <i>seilask um sund.</i> ”	<u>10.6.16.</u> 1 (str. 51) <u>10.6.17.</u> 3 (str. 28)	T157 I125 T158
		*12 Hárbarðr kvað:		
28		1 “Hvat skyldir þú <i>um sund seilask,</i>	<u>10.6.18.</u> 1 (→ T158)	
		er sakir’ru alls øngar? 3 <i>Hvat vanntu þá, Þórr?</i> ”	<u>10.6.19.</u> 3 (→ T156)	
		* [Þórr kvað:]		
29		1 “Ek var austr ok ána varðak, þá er mik sóttu þeir Svárangs synir. 5 Grjóti þeir mik bqrðu. Gagni urðu þeir þó lítt fegnir. Þó urðu þeir mik fyrri fríðar at biðja. 9 <i>Hvat vanntu þá meðan, Hárbarðr?</i> ”	<u>10.6.20.</u> 9 (→ T154)	
		*12 Hárbarðr kvað:		
30		1 “Ek var austr ok við einherja dómðak. Lék ek við ena línhvítu ok launþing háðak. 5 Gladdak ena gullbjörtu, gamni mærandi.”		
		*1 Þórr [kvað]:		
31		“Góð áttu þér mankynni þar þá.”		
		*12 Hárbarðr kvað:		
32		“Liðs þíns væra ek þá þurfi, Þórr, at ek helda þeira enni línhvítu mey.”		
		*1 Þórr [kvað]:		
33		“ <i>Ek mynda þér þá þat veita</i> ef ek viðr of kómisk.”	<u>10.6.21</u> 1 (str. 34)	T159
		*12 Hárbarðr kvað:		
34		“ <i>Ek mynda þér þá trúa,</i> nema þú mik í tryggð véltir. ”	<u>10.6.22.</u> 1 (→ T159)	I235
	\	* [Þórr kvað:]		
35		“Emkat ek sá hælbitr sem húðskór forn á vár.”		
		* [Hárbarðr kvað:]		
36		“ <i>Hvat vanntu meðan, Þórr?</i> ”	<u>10.6.23.</u> 1 (→ T156)	
		*1 Þórr [kvað]:		
37		1 “Brúðir berserkja barðak í Hléseyju. \ 3 Þær hqfðu verst unnit, véltu þjóð alla.”		
		*1 Hárbarðr [kvað]:		
38		“Klæki <i>vanntu þá, Þórr,</i> er þú á konum barðir.”	<u>10.6.24.</u> 1 (→ T156)	

- *¹ Þórr [kvað]:
 39 || 1 “Vargynjur voru þær,
 en varla konur;
 \ skeldu skip mitt,
 er ek skorðat hafðak;
 5 ógðu mér járnlurki
 en eltu Þjálfu.
 | *Hvat vanntu meðan, Hárbarðr?”* 10.6.25. 7 (→ T154)
 * [Hárbarðr kvað:]
 40 || 1 “Ek vark í hernum,
 er hingat gørðisk
 \\ 3 **gnæfa gunnfana,** I225
 geir at rjóða.”
 *¹² Þórr kvað:
 41 ||* “Þess viltu nú geta,
 er þú fórt oss ólubann at bjóða.”
 *¹² Hárbarðr kvað:
 42 || 1 “**Bóta** skal þér þat þá I124
 munda **baugi,**
 3 sem jafnendr unnu,
 þeir er okr vilja sætta.”
 *¹² Þórr kvað:
 43 || 1 “Hvar namtu þessi
 inn hnófiligu orð,
 3 er ek heyrða aldregi
 hnófiligri?”
 *¹² Hárbarðr kvað:
 44 ||!* 1 “Nam ek at mǫnnum
 * þeim enum aldrónum,
 * 3 er búa í heimis skógum.”
 *¹² Þórr kvað:
 45 ||* “Þó gefr þú gott nafn dysjum,
 * er þu kallar þat heimis skóga.”
 *¹² Hárbarðr kvað:
 46 || “Svá dómi ek
 um slíkt far.”
 *¹² Þórr kvað:
 47 || 1 “Orðkringi þín
 mun þér illa koma,
 ef ek ræð á *vág at vaða.* 10.6.26. 3 (→ T153)
 | 4 Ulfi hæra
 hygg ek at þú ópa mynir,
 \ ef þú hlýtr af hamri hogg.”
 *¹² Hárbarðr kvað:
 48 || 1 “Sif á hó heima.
 Hans mundu fund vilja.
 3 Þann muntu þrek drýgja.
 Þat er þér skyldara.”

- *12 Þórr kvað:
 49 || 1 “Mælir þú at munns ráði,
       svá at mér skyldi verst þikkja,
       3 halr enn hugblauði.
       Hygg ek at þú ljúgir.”
- *12 Hárbarðr kvað:
 50 || 1 “Satt hygg ek mik segja.
       Seinn ertu at fgr þinni.
       3 Langt myndir þú nú kominn, Þórr,
       ef þú lítum fðrir.”
- *12 Þórr kvað:
 51 |! “*Hárbarðr enn ragi*, 10.6.27. 1 (→ T157)
       heldr hefir þú nú mik dvalðan!”
- *12 Hárbarðr kvað:
 52 || 1 “Ásaþórs
       \ hugða ek aldregi mundu
       3 glepja féhirði farar.”
- *12 Þórr kvað:
 53 || 1 “**Ráð** mun ek þér nú **ráða**:
       Ró þú hingat bátinum;
       2 hættum hóttingi;
       hittu fðður Magna!”
- *12 Hárbarðr kvað:
 54 || “Farðu firr sundi,
       þér skal fars synja!”
- *12 Þórr kvað:
 55 || 1 Vísa þú mér nú leiðina,
       alls þú vill mik eigi
       3 um váginn ferja!”
- *12 Hárbarðr kvað:
 56 || 1 “Lítit er at synja,
       langt er at fara:
       Stund er til stoksins,
       qnnur til steinsins.
       \ 5 Haltu svá til vinstra vegsins
       unz þú hittir Verland.
       | Þar mun Fjörgyn
       hitta Þór, son sinn,
       9 ok mun hon kenna honum áttunga brautir
       til Óðins landa.”
- *2 [Þórr] kvað:
 57 || “Mun ek taka þangat í dag?”
- *2 [Hárbarðr] kvað:
 58 || 1 “Taka við víl ok erfiði
       at uppverandi sólu,
       * 3 er ek get þána.”
- *2 [Þórr] kvað:

- 59 || 1 “Skamt mun nú
mál okkat vera
als þú mér skótingu
einni svarar.
| 5 Launa mun ek þér farsynjun
ef vit finnumk í sinn annat!”
* [Hárbarðr kvað:]
60 |* “Farðu nú þars þik hafi allan gramir!”

10.7 Hymiskviða

1	!!!	1	Ár valtívar veiðar námu ok sumblasamir áðr saðir yrði; 5 hristu teina ok á hlaut sá. Fundu þeir at Ægis ørkost hvera.		
2		1	Sat bergbúi barnteitr fyrir, mjök glíkr megi Miskorblinda.		
	\	5	Leit í augu Yggs barn í þrá: “Þu skalt ásum opt sumbl gøra!”	<u>10.7.1. 5</u>	I137
3	!	1	Qnn fekk jötni, orðbæginn halr; hugði at hef[n]dum han næst við goð.		
		5	Bað hann <i>Sifjar verr</i> ser föra hver, “Þann[s]ek qlum ql yðr of heita.”	<u>10.7.2. 5</u> (str. 15, 34)	T160 I36
4	\\	1	Né þat máttu mærir tívar ok ginnregin of geta hvergi, 5 unz at tryggðum Týr Hlórriða ástráð mikit einum sagði:	<u>10.7.3. 7</u> (str. 30)	T161 I84
5		1	“Býr fyr austan Élivága hundvíss Hymir at himins enda .	<u>10.7.4. 4</u>	I52
	\	5	Á minn faðir móðugr ketil, rúmbrugðinn hver, rastar djúpan.”		

6		1 “Veztu, ef þiggjum þann lögveili?” 3 “Ef, vinr, vélar vit gørvum til.”			
7		1 Fóru drjúgum dag þann fram Ásgarði frá, unz til Egils kvómu.			
		5 Hirði hann hafra horngøfgasta. Hurfu at hollu er Hymir átti.			
8		1 Møgr fann qmmu mjök leiða sér; hafði hofða hundruð níu.			
		5 En qnnur gekk algullin fram brúnhvít bera bjórveig syni.			
9		1 “Áttniðr jøtna ek viljak ykr, hugfulla tvá, und hvera setja.			
		5 Er minn frí mørgu sinni gløggr við gesti, gørr ills hugar.”			
10		1 En váskapaðr varð síðbúinn, harðráðr Hymir, heim af veiðum.			
		5 Gekk inn í sal, glumðu jøklar. var karls er kom kinnskógr frørin.			
11		1 “ Ver þú heill , Hymir, í hugum góðum! Nú er sonr kominn til sala þinna, 5 sá er vit vættum af vegi løngum. \ Fylgir honum Hróðrs andskoti, 9 vinr verliða. Véurr heitir sá.	10.7.5. 1 10.7.6. 1–2	<i>Ver þú heill:</i> <i>heill–hugr:</i>	1202 187

12		1 Séðu hvar sitja und salar gaffi , svá forða sér. Stendr súl fyrir.”			156
		5 Sundr stökk súla fyr sjón jötuns, en áðr í tvau áss brotnaði.			1233
13		1 Stukku átta, ok einn af þeim, hverr harðsleginn, heill af þolli.			
		5 Fram gengu þeir. En forn jötunn sjónum leiddi sinn andskota.			
14		1 Sagðit honum hugr vel, þá er hann sá gýgjar gróti á gólf kominn.			
		5 Þar voru þjórar þrír of teknir. Bað senn jötunn sjóða ganga.			
15		1 Hvern létu þeir hǫfði skemra ok á seyði síðan báru.			1134
		5 Át Sifjar verr , áðr sofa gengi , einn með öllu øxn tvá Hymis.	10.7.7. 5 (→ T160)	át-áðr: 1119 aðr sofa ganga: 1190 Sifjar verr: 136	
16	!	1 Þótti hárum Hrungnis spjalla verðr Hlórriða vel fullmikill.			
		5 “Munum at apni qðrum verða við veiðimat vér þrír lifa!”			
17		1 Véurr kvazk vilja á vág róa, ef ballr jötunn beitur gæfi.			
		5 “Hverf[ð]u til hjarðar, ef þú hug trúir, brjótr bergdana , beitur sökja	10.7.8. 7		122

- 18 || 1 Þess vænti ek,
at þér myni
ogn af oxa
auðfeng vera.”
| 5 Sveinn sýsliga
sveif til skógar,
þar er **uxi** stóð
alsvartr fyrir
19 || 1 Braut af þjóri
þurs ráðbani
hátun ofan
horna tveggja.
| 5 “Verk þikkja þín
verri myklu
kjóla valdi
en þú kyrr sitir.”
20 || 1 Bað hlunngota
hafra dróttinn
átrunn apa
útarr fóra
| 5 En sá jötunn
sína taldi
litla fýsi
at róa **lengra**.
21 || 1 Dró mærr Hymir
móðugr hvali
einn á qngli
upp senn tvá,
| 5 en aprt í skut
Óðni sífjaðr
Véurr við vélar
vað gørði sér.
22 |! 1 Egndi á qngul
sá er **öldum bergr**,
orms einbani,
uxa hqfði.
| 5 Gein við qngli
sú er goð fjá
umgjörð neðan
allra landa.
23 |! 1 Dró dja[r]fliga
dáðrakkr Þórr
orm eitfán
upp at borði.

10.7.9. 7–8

I109

10.7.10. (str. 31)

T162

I228

I120

10.7.11. 7–8

I35

- \ 5 Hamri kníði
 háfjall skarar
 ofljótt ofan
 ulfs hnitbróður.
 24 || 1 Hreingákn hlumðu,
 en hólkn þutu.
 Fór in forna
 fold ǫll saman.
 | 5 Søkðisk síðan
 sá fiskr í mar.
 25 1 Úteitr jötunn,
 er þeir aptr reru,
 svá at ár Hymir
 ekki mælti.
 5 Veifði hann róði
 veðrs annars til.
 26 || 1 “Mundu um vinna
 verk halft við mik,
 at þú heim hvali
 haf til bójar
 | 5 eða flotbrúsa
 festir okkarn?”
 27 || 1 Gekk Hlórriði
 greip á stafni;
 vatt með austri
 upp lögfáki,
 | 5 einn með **árum**   10.7.12. 5–6   165
 ok með **austskotu**.
 Bar hann til bójar
 brimsvín jötuns,
 9 ok holtriða
 hver í gegnum.
 28 || 1 Ok enn jötunn
 um afrendi,
 þrágirni vanr,
 \ við Þór senti,
 | 5 kvaðat mann ramman
 þótt róa kynni
 kröpturligan,
 nema kálk bryti.
 29 || 1 En Hlór[r]iði
 er at hǫndum kom,
 \ brátt lét bresta
 brattstein gleri.
 | 5 Sló hann sitjandi
 súlur í gognum;
 báru þó heilan
 fyr Hymi síðan.

- 30 || 1 Unz þat in fríða
 \ frilla kendi
ástráð mikit 10.7.13. 3 (→ T161) **I84**
 eitt er vissi:
 | 5 “Drep við haus Hymis.
 \ Hann er harðari,
 kostmóðs jötuns,
 kalki hverjum!”
- 31 || 1 Harðr reis á kné
 \ *hafra dróttinn*, 10.7.14. 2 (→ T162)
 fórðisk allra
 í ásmegin.
 | 5 Heill var karli
 hjálmstofn ofan,
 en vínferill
 valr rifnaði.
- 32 || 1 “Morg veit ek mæti
 mér gengin frá.
 Ek kálki sé
 ýr knjám hrundit,”
 | 5 karl orð um kvað,
 “knákat ek segja
 eptr ævagi:
 Þú ert, qldr, of heitt!
- 33 || 1 Þat er til kostar
 ef koma mættið
 út ór óru
 qlkjól hofi.”
 | 5 Týr leitaði
 tysvar hróra.
 Stóð at hváru
 hverr kyrr fyrir.
- 34 || 1 Faðir Móða
 \ fekk á þremi
 ok í gengum steig
 gólf niðr í sal.
 | 5 Hóf sér á hqfuð upp
 hver **Sifjar verr**, 10.7.15. 6 (→ T160) **I36**
 en á hælum
 hringar skullu.
- 35 || 1 *Foru[t] lengi* 10.7.16. 1–2 (str. 37) **T163**
 áðr líta nam
 aptr **Óðins sonr** 10.7.17. 3 **I34**
 einu sinni.
 | 5 Sá hann ór hreysum
 með Hymi austan
 fólkrótt fara
 fjqlhqfðaða.

- 36 || 1 Hóf hann sér af herðum
 \ hver standanda.
 Veifði hann Mjöllni
 morðgjörnum fram,
 5 ok hraun[h]vala
 hann alla drap.
- 37 || 1 *Fórut lengi* 10.7.18. 1–2 (→ T163)
 áðr liggja nam
 hafr Hlór[r]iða
 \ halfdauðr fyrir.
 | 5 Var skirr skökuls
 skakkr á banni,
 en því **inn lævísi** 10.7.19. 7–8
Loki um olli. **129**
- 38 || 1 En er heyrt hafið
 (hverr kann um þat
 goðmálugra
 gørr at skilja)
 | 5 hver af hraunbúa
 hann laun um fekk,
 \ er han bæði galt
 börn sín fyrir.
- 39 || 1 Þróttöflugr kom
 á þing goða
 ok hafði hver
 þanns Hymir átti,
 | 5 en véar hverjan
 vel skulu drekka
 öldr at Ægis
 eitt hqrmeitið.

10.8 Lokasenna

- 1 |!!!| 1 “**Segðu þat, Eldir,**
svá at þú einugi
feti gangir framarr,
| 4 hvat hér inni
hafa at qlmálum
sigtíva synir.” 10.8.1. 6 (str.2) T164 I13
- *1 Eldir:
2 || 1 “Of vápn sín dóma
ok um vígrisni sína
sigtíva synir. 10.8.2. 3 (→ T164) I13
| 4 **Ása ok alfa,** 10.8.3. 4–5 (str. 13, 30) T165 I17
er hér inni eru,
mangi er þér í orði vinr.”
- *12 Loki kvað:
3 || 1 “*Inn skal ganga* 10.8.4. 1–3 (str. 4) T166
Ægis hallir í,
á þat sumbl at sjá.
| 4 Jqll ok áfu
föri ek **ása sonum,** 10.8.5 5 (str. 27, 53, 56, 64) T167 I8
ok **blend** ek þeim svá **meini mjöð.** I122
- *12 Eldir kvað:
4 || 1 “*Veiztu, ef þú inn gengr* 10.8.6 1–3 (→ T166)
Ægis hallir í,
á þat sumbla at sjá.
| 4 Hrópi og rógi
ef þú eyss á holl regin.
Á þér munu þau þerra þat.”
- *12 Loki kvað:
5 || 1 “*Veiztu þat, Eldir,*
ef vit einir skulum
sáryrðum sakask, 10.8.7. 3 (str. 19) T168
| 4 auðigr verða
mun ek í andsvorum,
ef þú **mælir til mart.**” I139
- * Síðan gekk Loki inn í hqllina. En er þeir sá, er fyrir
* vóru, hverr inn var kominn, þognuðu þeir allir.
*12 Loki kvað:

6		1 “Þyrstr ek kom þessar hallar til, Loptr, um langan veg, 4 ásu at biðja at mér einn gefi mæran drykk mjaðar.			I66
7		1 Hví þegið er svá, þrungin goð, at þér mæla né meguð? + 4 <i>Sessa ok staði</i> <i>velið mér sumbli at,</i> <i>eða heitið mik heðan!”</i>	<u>10.8.8.</u> 4–5 (str. 8)		T169
8		*1 Bra[gi]: 1 “ <i>Sessa ok staði</i> 2 <i>velja þér sumbli at</i> <i>æsir aldregi,</i> 4 þvíat æsir vitu hveim þeir alda skulu gambansumbl geta.”	<u>10.8.9.</u> 1–2 (→ T169)		
9		1 “Mantu þat, Óðinn, er vit <i>í árdaga</i> blendum blóði saman? 4 Qlvi bergja lézktu eigi mundu, nema ok væri báðum borit.”	<u>10.8.10.</u> 2 (str. 25, 48)		T170 I192 I123
10		1 “ Rístu þá, Víðarr, ok lát ulfs fœður \\ sitja sumbli at, 4 <i>síðr oss Loki</i> <i>kveði lastastofum</i> <i>Ægis hqllu í.”</i>	<u>10.8.11.</u> 4–6 (str. 16, 18)		I211 T171
11		* Þá stóð Víðarr upp ok skenkti Loka, en áðr hann * drykki, kvaddi hann ásuna: 1 “ Heilir æsir, heilar ásynjur ok qll ginnhelug goð! 4 nema sá einn áss er innar sitr, Bragi, bekkjum á.”			I200 I18 I3
12		*2 [Bragi] kvað: 1 “ Mar ok mæki gef ek þér míns fjár ok bótir þér svá baugi Bragi, 4 síðr þú ásum qfund um gjaldir. Gremðu þú eigi goð at þér!” *2 [Loki] kvað:			I75 I124

- 13 || 1 “Jós ok armbauga
 mundu æ vera
 beggja vanr, Bragi.
 | 4 **Ása ok alfa** 10.8.12. 4–5 (→ T165) I17
er hér inni eru,
 þú ert **við víg varastr** I152
 ok skjarrastr við skot.”
- *2 [Bragi] kvað:
 14 || 1 “Veit ek, ef fyr útan værak,
 svá sem fyr innan emk
 Ægis hqll um kominn,
 | 4 hqfuð þitt
 bæra ek í hendi mér.
 Lítt ek þér þat fyr lygi.”
- *2 [Loki] kvað:
 15 |! 1 “Snjallr ertu í sessi,
 skaltu svá gøra,
 Bragi bekkskrautuðr.
 | 4 Vega þú gakk,
 ef þú [v]reiðr sér,
 hyggsk vætr hvatr fyrir.”
- *2 [Iðunn] kvað:
 16 || 1 “Bið ek, Bragi,
 \ barna sífjar duga
 ok allra óskmaga,
 | 4 *at þú Loka* 10.8.13. 4–6 (→ T171)
kveðira lastastofum
Ægis hqllu í.”
- *2 [Loki] kvað:
 17 || 1 “Þegi þú, Iðunn, 10.8.14. 1 (str. 20, 22, 26, 30, 32, 34 T172
 þik kveð ek allra kvenna 36, 38, 40, 46, 48, 56, 57, 59, 61, 63)
 \ vergjarnasta vera,
 | 4 Sízkta þú arma þína
 lagðir ítrþvegna
 um þín bróðurbana.”
- *2 [Iðunn] kvað:
 18 || 1 *Loka ek kveðka* 10.8.15. 1–3 (→ T171)
lastastofum
Ægis hqllu í.
 \ 4 Braga ek kyrr
 bjórreifan.
 Vilkat ek at it [v]reiðir **vegisk.** I156

- 19 *² [Gefjon] kvað:
 || 1 Hví *it æsir tveir* 10.8.16. 1 (str. 25) T173
     skuluð inni hér
     sáryrðum sakask? 10.8.17. 3 (→ T168)
 | 4 Lopzki þat veit,
     at hann leikinn er
     ok hann fjörgvall frjá.”
- 20 *² [Loki] kvað:
 || 1 “Þegi þú, Gefjon, 10.8.18. 1 (→ T172)
     þess mun ek nú geta,
     er þik glapði at geði:
 | 4 sveinn inn hvíti,
     er þér sigli gaf
     ok þú lagðir lær yfir.” I135
- 21 *¹ [Óðinn]:
 || 1 **Órr ertu, Loki,** 10.8.19. 1–2 (str. 29, 47) T174 I208
     ok ørviti,
     er þú fær þér Gefjon at gremi,
 | 4 þvíat aldar ørlög
     hygg ek at hon qll um viti
 \ jafngörla sem ek.”
- 22 *² [Loki] kvað
 || 1 “Þegi þú, Óðinn! 10.8.20. 1 (→ T172)
     Þú kunnir aldregi
     deila víg með verum.
 | 4 *Opt þú gaft* 10.8.21. 4–6 (str. 23) T175
     þeim er þú gefa skyldira,
     enum slævorum, sigr.”
- 23 *² [Óðinn] kvað:
 || 1 “Veiztu, *ef ek gaf,* 10.8.22. 1–3 (→ T175)
     þeim er ek gefa né skylda,
     enum slævorum, sigr,
 | 4 átta vetr
     vartu **fyr jörð neðan** I64
     kýr mólkandi ok kona,
 | 7 ok hefir þú þar [børn of]⁵ borit,
     ok hugða ek þat args aðal.” 10.8.23. 8 (str. 24) T176
- 24 *₂ [Loki] kvað:
 || 1 “En þik síða kóðu
     Sámseyju í,
     ok draptu á vétt sem vqlur.
 | 4 Vitka líki
     fórtu verþjóð yfir,
     ok hugða ek þat args aðal.” 10.8.24. 6 (→ T176)

⁵ I sammenligning med 33₆ kan det tenkes at skriveren har sprunget fra *bør-* til *bor-* (utg. Jón Helgason 1961: 50, note til strofe 23).

- 25 * [Frigg kvað:]
 || 1 “Ørlögum ykrum
 skylið aldregi
segja seggjum frá, 1231
 4 Hvat *it æsir tveir* 10.8.25 4 (→ T173)
 drýgðud *í árdaga.* 10.8.26 5 (→ T170) 1192
 Firrisk æ **forn røk firar.**” 194, 88
- 26 * [Loki kvað]
 || 1 “*Þegi þú, Frigg!* 10.8.27. 1 (→ T172)
 Þú ert Fjörgyns mær
 \ ok hefir æ verhjorn verit,
 | 4 er þá Véa ok Vilja
 leztu þér, Viðris kvæn,
 \ báða í baðm um tekit.
- 27 * [Frigg kvað:]
 || 1 Veiztu, ef ek inni ættak
 Ægis hollum í
 Baldri líkan bur,
 | 4 út þú né kvæmir
 frá *ása sonum,* 10.8.28. 5 (→ T167) 18
 ok væri þá at þér [v]reiðum **vegit.** 1156
- 28 * [Loki kvað:]
 || 1 “Enn vill þú, Frigg,
 at ek fleiri telja
 mína meistafi.
 | 4 Ek því réð
 er þú ríða sérat
 síðan Baldr at solum.”
- 29 * [Freyja kvað]
 |! 1 “*Örr ertu, Loki,* 10.8.29. 1 (→ T174) 1208
 er þú yðra telr
 ljóta leiðstafi.
 4 **Ørlög** Frigg 193
 hygg ek at **öll** viti,
 þótt hon sjalfgi segi.”
- 30 * [Loki kvað:]
 || 1 “*Þegi þú, Freyja!* 10.8.30. 1 (→ T172)
 Þik kann ek fullgerva.
Era þér vamma vant: 1187
 4 *Ása ok alfa* 10.8.31 4–5 (→ T165) 117
er hér inni eru,
 \ hverr hefir þinn hór verit.”

	*	[Freyja kvað:]		
31		1 “ Flá er þér tunga . Hygg ek at þér fremr my[ni] úgott um gala . 4 Reiðir’ru þér æsir ok ásynjur . Hryggr muntu heim fara.”		I221 I130 I18
	* ₁	Loki [kvað]		
32		1 “ <i>Þegi þú, Freyja!</i> Þú ert fordæða <i>ok meini blandin mjök</i> . 4 Sízkta at bróðr þínum síðu blíð regin , ok myndir þú þá, Freyja, frata.”	<u>10.8.32</u> . 1 (→ T172) <u>10.8.33</u> . 3 (str.56)	T177 I1
	* ₁	Njörðr [kvað]:		
33		1 “Þat er vólítit, þótt sér varðir vers fái, hós eða hvárs. 4 Hitt er undr, er áss ragr er hér inn of kominn, ok hefir sá bǫrn of borit.”		
	* ₁	Loki [kvað:]		
34		1 “ <i>Þegi þú, Njörðr!</i> Þú var austr <i>heðan</i> <i>gíls um sendr at goðum</i> . 4 Hymis meyjar hǫfðu þik at hlandtrogi ok þér í munn migu.”	<u>10.8.34</u> . 1 (→ T172) <u>10.8.35</u> . 2–3 (str. 35)	T178
	*	Njörðr [kvað]:		
35		1 “Sú erumk líkn, er ek vark langt <i>heðan</i> <i>gísl um sendr at goðum</i> . 4 Þá ek mǫg gat, þann er mangi fjár, ok þikkir sá ása jaðarr.”	<u>10.8.36</u> 2–3 (→ T178)	
	* ₁	Loki [kvað]:		
36	!	1 “Hættu nú, Njörðr! Haf þú á hófi þik! Munka ek því leyna lengr: 4 Við systur þinni gaztu slíkan mǫg, ok era þó ónu verr.”		
	* ₁	Týr [kvað]:		
37		1 “Freyr er beztr allra ballriða ása gǫrðum í. 4 Mey hann né grótir né manns konu , ok leysir ór hǫptum hvern.”		I57 I43

- 38 *₁ Loki [kvað]:
 || 1 “Þegi þú, Týr! 10.8.37. 1 (→ T172)
 Þú kunnir aldregi
 \ bera tilt með tveim.
 | 4 **Handar ennar hógri** 170
 mun ek hinnar geta,
 \ er þér sleit Fenrir frá.”
- 39 * Týr [kvað]:
 || 1 “Handar em ek vanr,
 en þú hróðrsvitnis,
 bql er beggja þrá.
 | 4 Ulfgi hefir ok vel,
 er í bõndum skal
 bíða ragnarøkrs.”
- 40 *₁ Loki [kvað]:
 || 1 “Þegi þú, Týr! 10.8.38. 1 (→ T172)
 Þat varð þinni konu,
 at hon átti mōg við mér.
 | 4 Qln né penning
 hafðir þú þess aldregi
 vannréttis, vesall.”
- 41 *₁ Frey[r kvað]:
 || 1 “Ulf sé ek liggja
 árósi fyrir
unz rjúfask regin. 1198
 | 4 Því mundu næst,
 nema þú nú þegir,
 bundinn, bqlvasmiðr.”
- 42 *₁ Loki [kvað]:
 || 1 “Gulli keypta
 \ léztu Gymis dóttur
 ok **seldir** þitt svá **sverð**, 1142
 | 4 en er Muspells synir
 \ ríða Myrkvið yfir,
 veizta þú þá, vesall, hvé þú vegr.”
- 43 * Byggvir:
 |! 1 “Veiztu, ef ek øðli ættak
 sem Ingunar-Freyr,
 ok svá sælikt setr,
 | 4 mergi smæra
 mōlda ek þá meinkráku
 ok **lemða alla í liðu.** 1136

- 44 * Loki [kvað]:
 |! 1 “Hvat er þat it litla
 er ek þat löggra sék,
 ok snapvíst snapir?
 | 4 At eyrum Freys
 mundu æ vera
 ok und kvernum klaka.”
- 45 * [Byggvir kvað:]
 || 1 “**Byggvir ek heiti,** I203
 en mik bráðan kveða
goð ql ok gumar. T179 I4
 | 4 Því em ek hér hróðugr,
 at drekka Hroptz megir
 allir ql saman.”
 | 10.8.39. 3 (str. 55)
- 46 * [Loki kvað:]
 || 1 “*Þegi þú, Byggvir!* 10.8.40. 1 (→ T172)
 | Þú kunnir aldregi
 deila með mǫnnum mat,
 | 4 ok þik í flets strá
 \ finna né máttu,
 þá er vágu verar.”
- 47 * [Heimdallr kvað:]
 || 1 “**Qlr ertu, Loki,** 10.8.41. 1–2 (→ T174) I208
svá at þú er[*t*] orviti.
 Hví né lezkaðu, Loki?
 | 4 þvíat ofdrykkja
 veldr alda hveim,
 \ er sína mælgí ne manat.”
- 48 * [Loki kvað:]
 || 1 “*Þegi þú, Heimdallr!* 10.8.42. 1 (→ T172)
 Þér var **í árdaga** 10.8.43. 2 (→ T170) I192
 \ it ljóta **líf um lagit:** I175
 | 4 Aurgu baki
 þú munt æ vera
 ok vaka **vǫrðr goða.** I37
- 49 * [Skaði kvað:]
 || 1 “Létt er þér, Loki.
 Munattu lengi svá
 leika lausum hala,
 | 4 þvíat þik *á hjǫrvi skulu* 10.8.44. 4–6 (str. 50) T180
ins hrímkalda magar
gǫrnum binda goð.”

- 50 * [Loki kvað:]
 |! 1 “Veiztu, ef mik á hjoŕvi skulu 10.8.45. 1–3 (→ T180)
 ens hrímkalda magar
 goŕnum binda goð:
 | 4 Fyrstr og øfstr 10.8.46. 4–6 (str. 51) T181
 var ek á fjørlagi,
 þars vér á Þjaza þrifum.”
- 51 * [Skaði kvað:]
 |! 1 “Veiztu, ef fyrst ok øfstr 10.8.47. 1–3 (→ T181)
 vartu at fjørlagi,
 þá er á Þjaza þrifuð:
 | 4 Frá mínum véum
 ok vøngum skulu
 þér æ kold ráð koma.”
- 52 * [Loki kvað:]
 || 1 “Léttari í málum
 vartu við **Laufeyjar son,** I33
 þá er þú lézt mér á beð þinn boðit.
 | 4 Getit verðr oss slíks,
 ef vér goŕva skulum
 telja vømmmin vár.”
- 53 *! Þá gekk [Sif] fram ok byrлаði Loka í hrímkálki
 * mjøð ok mælti:
 || 1 “**Heill ver þú nú, Loki,** I201
ok tak við hrímkálki
fullum forns mjaðar,
 | 4 heldr þú hana eina
 látir með *ása sonum* 10.8.48. 5 (→ T167) I8
vammalausa vera.” I186
- 54 * Hann tók við horni ok drakk af:
 || 1 “Ein þú værir,
 ef þú svá værir,
 vøŕ ok goŕm at veri.
 | 4 Einn ek veit,
 svá at ek vita þikkjumk,
 hór ok af Hlórriða,
 ok var þat sá **inn lævísi Loki.”** I29
- 55 * [Beyla kvað:]
 | 1 “Fjoll qll skjálfa.
 Hygg ek á føŕ vera
 heiman Hlórriða.
 \ 4 Hann ræðr ró
 þeim er røgir hér
goð qll ok guma.” 10.8.49. 6 (→ T179) I4

- * [Loki kvað:]
 56 || 1 “*Pegi þú, Beyla,* 10.8.50. 1 (→ T172)
     þú ert Byggvis kvæn
     ok meini blandin mjök. 10.8.51. 3 (→ T177)
 | 4 Úkynjan meira
 \ koma með *ása sonum.* 10.8.52. 5 (→ T167) **I8**
     Qll ertu, deigja, dritin.”
- * Þá kom Þórr at ok kvað:
 57 |! 1 “*Pegi þú, rog vættr!* 10.8.53. 1 (→ T172)
     Þér skal min þrúðhamarr, 10.8.54. 1–3 (str. 59, 61, 63) **T182**
     Mjöllnir, mál fyrnema:
 || 4 Herða klett
     drep ek þér halsi af,
     ok verðr þá þínu fjörvi um farit.
- * [Loki kvað:]
 58 || 1 “Jarðar [burr]
     er hér nú inn kominn.
     Hví þrasir þú svá, Þórr?
 \ 4 en þá þorir þú ekki
     er þú skalt **við ulfinn vega,** **I157**
     og svelgr hann allan Sigföður.”
- * [Þórr kvað:]
 59 || 1 “*Pegi þú, rog vættr!* 10.8.55. 1 (→ T172)
     Þér skal minn þrúðhamarr, 10.8.56. 1–3 (→ T182)
     Mjöllnir, mál fyrnema.
 | 4 Upp ek þér verp
     ok á austrvega,
     síðan þik mangi sér.” **I145**
- * [Loki kvað:]
 60 || 1 “Austrförum þínum
     skaltu aldregi
     segja seggjum frá, **I231**
 | 4 sízt í hanska þumlungi
     hnúkðir þú, einheri,
     ok þóttiska þú þá Þórr vera.”
- * [Þórr kvað:]
 61 || 1 “*Pegi þú, rog vættr!* 10.8.57. 1 (→ T172)
     Þér skal minn þrúðhamarr, 10.8.58. 1–3 (→ T182)
     Mjöllnir, mál fyrnema.
 | 4 **Hendi inni hógri** **I70**
     drep ek þik Hrunnis bana,
     svá at þér brotnar beina hvat.”

- 62 * [Loki kvað:]
 || 1 Lifa ætla ek mér
 langan aldr,
 þótt hótir hamri mér.
 | 4 Skarpar álar
 þóttu þér Skrýmis vera,
 ok máttira þú þá nesti ná,
 ok svalzk þú þá hungri heill.
- 63 * [Þórr kvað:]
 \\! 1 “*Þegi þú, rog vætr!* 10.8.59. 1 (→ T172)
Þér skal minn þrúðhamarr, 10.8.60. 1–3 (→ T182)
Mjöllnir, mál fyrnema.
 | 4 Hrungnis bani
 mun þér í hel koma
fyr nágrindr neðan.” **I64**
- 64 * [Loki kvað:]
 ! 1 “*Kvað ek fyr ásum.* 10.8.61. 1+2 **T183**
Kvað ek fyr ása sonum, 10.8.62. 5 (→ T167) **I8**
 þats mik hvatti hugr,
 | 4 en fyr þér einum
 mun ek út ganga,
 þvíat ek veit at þú vegr.
- 65 |! 1 Ql gørðir þú, Ægir,
 en þú aldri munt
 síðan sumbl um gøra.
 | 4 Eiga þín qll,
 er hér inni er,
 leiki yfir logi,
 ok brenni þér á baki.”

10.9 Brymskviða

1	!!!	1 <i>Reiðr var þá Vingþórr,</i> er hann vaknaði, ok síns hamars um saknaði.	<u>10.9.1.</u> 1 (str. 13)	T184
	\	5 <i>Skegg nam at hrista.</i> <i>Skor nam at dýja.</i> Réð Jarðar burr um at þreifask.	<u>10.9.2.</u> 5+6	T185
2		1 Ok hann þat orða alls fyrst um kvað: “Heyrðu nú, Loki, hvat ek nú mæli, 5 er eigi veit jarðar hvergi né upphimins: Áss er stolinn hamri.	<u>10.9.3.</u> 1–2 (str. 3, 9, 12)	T186 I206
	\	5 er eigi veit jarðar hvergi né upphimins: Áss er stolinn hamri.	<u>10.9.4.</u> 6–7	I99
3		1 <i>Gengu þeir fagra</i> <i>Freyju túna,</i> ok hann þat orða alls fyrst um kvað: 5 “Muntu mér, Freyja, fjaðrhams ljá, ef ek minn hamar mættak hitta?”	<u>10.9.5.</u> 1–2 (str. 12)	T187
		5 “Muntu mér, Freyja, fjaðrhams ljá, ef ek minn hamar mættak hitta?”	<u>10.9.6.</u> 3–4 (→ T186)	I206
	*	Freyja kvað:		
4		1 “Þó mynda ek gefa þér, þótt ór gulli væri, ok þó selja, at væri ór silfri.”		
5		1 <i>Fló þá Loki,</i> <i>fjaðrhamr dundi,</i> <i>unz fyr útan kom</i> ása garða, 5 <i>ok fyr innan kom</i> <i>jötna heima.</i>	<u>10.9.7.</u> 1–6 (str. 9)	T188
				I57
6	!	1 Brymr sat á haugi, <i>þursa dróttinn,</i> greyjum sínum gullbönd snøri 5 ok mörum sínum mön jafnaði.	<u>10.9.8.</u> 1 <u>10.9.9.</u> 2 (str. 11, 22, 25, 30, 31)	I143 T189
	*	Brymr kvað:		

7		1 “ Hvat er með ásum, hvat er með alfum? Hví ertu einn kominn í jötunheima?”	<u>10.9.10.</u> 1+2	T190 I204 I17
		5 “Ilt er með ásum. [Ilt er með alfum.] <i>Hefir þú Hlórriða hamar um fólgin?”</i>	<u>10.9.11.</u> 7–8 (str. 8)	T191
8		1 “ <i>Ek hefi Hlórriða hamar um fólgin,</i> átta rǫstum fyr jörð neðan.	<u>10.9.12.</u> 1–2 (→ T191)	I64
		5 <i>Hann engi maðr aptr um heimtir, nema fóri mér Freyju at kvæn.</i>	<u>10.9.13.</u> 5–8 (str. 11)	T192
			<u>10.9.14.</u> 7–8 (str. 22)	T193
9		1 <i>Fló þá Loki, fjaðrhamr dundí, unz fyr útan kom jǫtna heima,</i> 5 <i>ok fyr innan kom ása garða:</i> Mótti hann Þór miðra garða	<u>10.9.15.</u> 1–6 (→ T188)	I57
		9 <i>ok þat hann orða alls fyrst um kvað:</i>	<u>10.9.16.</u> 9–10 (→ T186)	I206
10		1 “ Hefr þú erindi sem erfíði? Segðu á lopti lǫnd tíðindi!	<u>10.9.17.</u> 1–2 (str. 11)	T194 I209
		5 Opt sitjanda sǫgur um fallask, ok liggjandi lygi um bellir.”		
11	₂₃	1 “ Hefi ek erfíði ok ørindi: Þrymr hefir þinn hamar, <i>þursa dróttinn.</i>	<u>10.9.18.</u> 1–2 (→ T194)	I209
	2	5 <i>Hann engi maðr aptr um heimtir, nema honum fóri Freyju at kván.”</i>	<u>10.9.19.</u> 4 (→ T189) <u>10.9.20.</u> 5–8 (→ T192)	

12		1 <i>Ganga þeir fagra</i>	<u>10.9.21.</u> 1–2 (→ T187)	
	\	<i>Freyja at hitta,</i>		
		ok han þat orða	<u>10.9.22.</u> 3–4 (→ T186)	I206
		alls fyrst um kvað:		
		5 “ <i>Bittu þik, Freyja,</i>	<u>10.9.23.</u> 5–6 (str. 15, 17, 19)	T195
		<i>brúðar líni!</i>		
		Vit skulum aka tvau	<u>10.9.24.</u> 7–8 (str. 13, 20, 21)	T196
		í jötunheima.”		I61
13	!	1 <i>Reið varð þá Freyja</i>	<u>10.9.25.</u> 1 (→ T184)	
		ok fnásaði.		
		Allr ása salr		
		undir bifðisk.		
		5 Stökk þat it mikla	<u>10.9.26.</u> 5–6 (str. 15, 19)	T197
		<i>men Brisinga.</i>		
		“Mik veiztu verða		
		vergjarnasta,		
		9 ef ek ek með þér	<u>10.9.27.</u> 9–10 (→ T196)	
		í jötunheima.		I61
14		1 Senn váru æsir		<i>Senn ... sætti:</i> I173
		allir á þingi,		
		ok ásynjur		<i>æsir–ásynjur:</i> I18
		allar á máli,		
		5 ok um þat réðu		
		ríkir tívar,		
		hvé þeir Hlórriða		
		hamar um sætti.		
15	!	1 Þá kvað þat Heimdallr,	<u>10.9.28.</u> 1–2 (17, 18, 20, 22, 25, 30)	T198 I207
		hvítastr ása		
		– vissi hann vel fram,		
		sem vanir aðrir:		
		5 “ <i>Bindu vér Þór þá</i>	<u>10.9.29.</u> 15 ₅ –16 ₈ (str. 19)	T199
		<i>brúðar líni.</i>	<u>10.9.30.</u> 5–6 (→ T195)	
		<i>Hafi hann it mikla</i>	<u>10.9.31.</u> 7–8 (→ T197)	
		<i>men Brisinga!</i>		
16		1 <i>Látum und honum</i>		
		<i>hrynja lukla</i>		
		<i>ok kvenváðir</i>		
		<i>um kné falla,</i>		
		5 <i>en á brjósti</i>		
		<i>breiða steina,</i>		
		<i>ok hagliga</i>		
		<i>um höfuð typpum!”</i>		
17		1 Þá kvað þat Þórr,	<u>10.9.32.</u> 1–2 (→ T198)	I207
		þrúðugr áss:		
		“Mik muno æsir		
		argan kalla,		
		5 ef ek bindask læt	<u>10.9.33.</u> 5–6 (→ T195)	
		<i>brúðar líni.”</i>		

18		1 <i>Þá kvað þat Loki,</i> <i>Laufeyjar sonr,</i> “Þegi þú, Þórr, þeira orða!	<u>10.9.34.</u> 1–2 (→ T198) <u>10.9.35.</u> 2 (str. 20)	I207 T200: I33
		5 Þegar munu jötnar ásgarð búa, nema þú þinn hamar þér um heimtir.”		
19		1 <i>Bundu þeir Þór þá</i> <i>brúðar líni</i> <i>ok inu mikla</i> <i>meni Brísinga,</i> 5 <i>létu und honum</i> <i>hrynja lukla</i> <i>ok kvenváðir</i> <i>un kné falla,</i> 9 <i>en á brjósti</i> <i>breiða steina,</i> <i>ok hagliga</i> <i>um höfuð typðu.</i>	<u>10.9.36.</u> 1–12 (→ T199) <u>10.9.37.</u> 1–2 (→ T195) <u>10.9.38.</u> 3–4 (→ T197)	
20	!	1 <i>Þá kvað Loki,</i> <i>Laufeyjar sonr:</i> “Mun ek ok með þér ambótt vera, 5 vit skulum <i>aka</i> tvau <i>í jötunheima.</i> ”	<u>10.9.39.</u> 1–2 (→ T198) <u>10.9.40.</u> 2 (→ T200) <u>10.9.41.</u> 9–10 (→ T196)	I207 I33 I61
21		1 Senn váru hafrar heim um reknir, skyndir at sköklum; skyldu vel renna. 5 Þjörg brotnuðu! Brann jörð loga! <i>Ók Óðins sonr</i> <i>í jötunheima.</i>	 <u>10.9.42.</u> 7–8 (→ T196) <u>10.9.43.</u> 7 (str. 32)	 I217 I34 T201 I61
22		1 <i>Þá kvað þat Þrymr,</i> <i>þursa dróttinn:</i> “Standið upp, jötnar, ok stráið bekki! 5 <i>Nú förið mér</i> <i>Freyju at kván,</i> Njarðar dóttur, ór Nóatúnum!”	<u>10.9.44.</u> 1–2 (→ T198) <u>10.9.45.</u> 2 (→ T189) <u>10.9.46.</u> 5–6 (→ T193)	 I207 I30

23		1 Ganga hér at garði gullhyrndar kýr, øxn alsvartir, jǫtna ar gamni.	<u>10.9.47.</u> 2	I100
			<u>10.9.48.</u> 3	I109
		5 <i>Fjöld á ek meiðma!</i> <i>Fjöld á ek menja!</i> Einnar mér Freyju ávant þikkir.”	<u>10.9.49.</u> 5+6 <u>10.9.50.</u> 6	T202 <i>fjöld men:</i> I77 <i>meiðmar–men:</i> I76
24		1 Var þat at kveldi um komit snimma, ok fyr jǫtna ǫl fram borit.		
		5 Einn át oxa, átta laxa, krásir allar, þær er konur skyldu.		
		9 Drakk Sifjar verr, sáld þrjú mjaðar.	<u>10.9.51.</u> 9	I36
25		1 Þá kvað þat Brymr, þursa dróttinn: “Hvat sátu brúðir <i>bíta</i> hvassara?”	<u>10.9.52.</u> 1–2 (→ T198) <u>10.9.53.</u> 2 (→ T189) <u>10.9.54.</u> 3–4+5–6	I207 T203
	\	5 <i>Sáka</i> ek brúðir <i>bíta</i> breiðara, né in meira mjöð mey um drekka!”	<u>10.9.55.</u> 5–6 (→ T203)	
26		1 <i>Sat in alsnotra</i> <i>ambótt fyrir,</i> <i>er orð um fann</i> <i>við jǫtuns máli:</i>	<u>10.9.56.</u> 1–8 (str. 28)	T204
		5 “ <i>Át vætr Freyja</i> átta nóttum, <i>svá var hon óðfús</i> í jǫtunheima. ”		I196 I61
27		1 Laut und línu, lysti at kyssa, en hann útan stókk endlangan sal:	<u>10.9.57.</u> 4	I62
		5 “Hvá eru ǫndótt augu Freyju? Þikki mér ór augum [eldr of] brenna!”		

28		1 <i>Sat in alsnotra er orð um fann ambótt fyrir, við jötuns máli:</i>	<u>10.9.58.</u> (→ T204)		
		5 “ <i>Svaf vætr Freyja áttu nóttum, svá var hon óðfús í jötunheima.</i> ”			I196
29		1 <i>Inn kom in arma jötna systir, hin er brúðfjár biðja þorði:</i>	<u>10.9.59.</u> 3–4 (str. 32)		T205
		5 “ Láttu þér af höndum hringa rauða, ef þú qðlask vill	<u>10.9.60.</u> 5–6	<i>Láttu ... rauða:</i>	I133
	\	<i>ástir mínar,</i>	<u>10.9.61.</u> 8+9		T206
		9 <i>ástir mínar, alla hylli.</i> ”		<i>rauðir hringar:</i>	I69
30		1 <i>Þá kvað þat Þrymr, þursa dróttinn:</i> “ <i>Berið inn hamar, brúði at vigja.</i>	<u>10.9.62.</u> 1–2 (→ T198) <u>10.9.63.</u> 2 (→ T189)		I207
		5 <i>Leggið Mjöllni í meyjjar kné.</i>			
	\	<i>Vígið okr saman Várar hendi!”</i>			
31		1 <i>Hló Hlórriða hugr í brjósti,</i> <i>er harðhugaðr hamar um þekði.</i>	<u>10.9.64.</u> 1–2		I131
		5 <i>Þrym drap hann fyrstan, þursa dróttinn, ok ætt jötuns alla lamði.</i>	<u>10.9.65.</u> 2 (→ T189)		I5
32		1 <i>Drap hann ina qldnu jötna systur, hin er brúðfjár of beðit hafði.</i>	<u>10.9.66.</u> 1–2 <u>10.9.67.</u> 3–4 (→ T205)		
		5 <i>Hon skell um hlaut fyr skillinga, en hogg hamars fyr hringa fjöld.</i>			
		9 <i>Svá kom Óðins sonr endr at hamri.</i>	<u>10.9.68.</u> 9 (→ T201)		I34

10.10 Alvíssmál

1	!!!	<p>1 “Bekka breiða nú skal brúðr með mér heim í sinni snúask. 4 Hratað um mægi mun hverjum þikkja. Heima skalat hvíld nema.”</p>	159
2		<p>1 “Hvat er þat fira? Hví ertu svá fqlr um nasar? Vartu i nótt með ná? 4 Þursa líki þikki mér á þér vera. Erattu til brúðar borinn!”</p>	
3		<p>1 “Alvíss ek heiti. Bý ek fyr jörd neðan. Á ek undir steini stað. 4 Vagna vagna vers ek em á vit kominn. Bregði engi fǫstu heiti fira!”</p>	1203 164
4		<p>1 “Ek mun bregða þvíat ek brúðar á flest um ráð sem faðir. 4 Varka ek heima, þá er heitit var, at sá einn er gjǫf með goðum.”</p>	
5		<p>1 “Hvat er þat rekka er í ráðum telsk fljóðs ins fagrlóa? 4 Fjarrafleina þik munu fáir kunnu. Hverr hefir þik baugum borit?”</p>	141
6		<p>1 “Vingbórr ek heiti, ek hefi víða ratat, sonr em ek Síðgrana. 4 At úsátt minni skaltu þat it unga man hafa <i>ok þat gjaforð geta.</i>”</p>	1203 1141 142
		10.10.1. 6 (str. 7)	T207

7		1 “Sáttir þínar er ek vil snemma hafa <i>ok þat gjaforð geta;</i> 4 eiga vilja, heldr en án vera, þat it mjallhvíta man.”	<u>10.10.2.</u> 3 (→ T207)		
8		1 “Meyjar ástum muna þér verða, vísi gestr, of varit, 4 ef þú ór heimi kant hverjum at segja, alt þat er ek vil vita.”			
9		1 “ Segðu mér þat, Allvís, – <i>öll of rök fira</i> <i>vorumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé sá jorð heitir,</i> <i>er liggr fyr alda sonum,</i> <i>heimi hverjum í.</i> ”	<u>10.10.3.</u> 1–6 (str. 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33)	T208 I213 I88	
			<u>10.10.4.</u> 5 (str. 25, 37)	T209 I9	
10		1 “ <i>Jorð heitir með mönnum,</i> <i>en með ásum fold;</i> <i>kalla vega vanir,</i> 4 <i>ígrón jotnar,</i> <i>alfar gróandi;</i> <i>kalla aur uppregin.</i> ”	<u>10.10.5.</u> 1–2 (str. 26, 34)	T210	
			<u>10.10.6.</u> 3 (str. 12, 18, 22, 24, 26, 28, 32, 34)	T211	
			<u>10.10.7.</u> 4–5 (12, 16, 18, 20, 22, 24, 28, 30, 32)	T212	
11		1 “ Segðu mér þat, Allvís, – <i>öll of rök fira</i> <i>vorumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé sá himinn heitir,</i> <i>er á[r] kendi,</i> <i>heimi hverjum í.</i> ”	<u>10.10.8.</u> 1–6 (→ T208)	I213 I88	
12	!	1 “ <i>Himinn heitir með mönnum,</i> <i>en hlýrnir með goðum;</i> <i>kalla vindofni vanir,</i> 4 <i>uppheim jotnar,</i> <i>alfar fagnaræfr,</i> 1 <i>dvergar drjúpan sal.</i> ”	<u>10.10.9.</u> 1–2 (str. 14, 16, 18, 20, 22, 24, 28, 30, 32)	T213	
			<u>10.10.10.</u> 3 (→ T211)		
			<u>10.10.11.</u> 4–5 (→ T212)		
13		1 “ Segðu mér þat, Allvís, – <i>öll of rök fira</i> <i>vorumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hversu máni heitir,</i> <i>sá er menn sjá,</i> <i>heimi hverjum í.</i> ”	<u>10.10.12.</u> 1–6 (→ T208)	I213 I88	
				I114	
14	₃	1 “ Máni heitir með mönnum, <i>en mylinn með goðum;</i> <i>kalla hverfanda hvél helju í,</i> 4 <i>skyndi jotnar,</i> <i>en skin dvergar;</i> <i>kalla alfar ártala.</i> ”	<u>10.10.13.</u> 1–2 (T213)	I114	
			<u>10.10.14.</u> 3 (str. 18, 20, 26, 32, se T219)	T214 I112	
			<u>10.10.15.</u> 4–5 (str. 26)	T215	

15		1	“ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vörumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé sú sól heitir,</i> <i>er sjá alda synir</i> <i>heimi hverjum í.”</i>	<u>10.10.16.</u> 1–6 (→ T208)	I213 I88
				<u>10.10.17.</u> 5 (str. 31, 33)	T216 I9
16	!	1	“ <i>Sól heitir með mönnum,</i> <i>en sunna með goðum;</i> <i>kalla dvergar Dvalins leika,</i> 4 <i>eygló jötnar,</i> <i>alfar fagrahvél,</i> <i>alskír ása synir.”</i>	<u>10.10.18.</u> 1–2 (T213)	
				<u>10.10.19.</u> 3 (str. 22, 24, 30)	T217 I23
				<u>10.10.20.</u> 4–5 (→ T212)	
17		1	“ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vörumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé þau ský heita,</i> <i>er skúrum blandask,</i> 2 <i>heimi hverjum í.”</i>	<u>10.10.21.</u> 1–6 (→ T208)	I213 I88
18		1	“ <i>Ský heita með mönnum,</i> <i>en skúrván með goðum;</i> <i>kalla vindflot vanir,</i> 4 <i>úrván jötnar,</i> <i>alfar veðrmegin;</i> <i>kalla í helju hjálm huliðs.”</i>	<u>10.10.22.</u> 1–2 (→ T213)	
				<u>10.10.23.</u> 3 (→ T211)	
				<u>10.10.24.</u> 4–5 (→ T212)	
19		1	“ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vörumk, dvergr, at vitir, –</i> 3 4 <i>hvé sá vindr heitir,</i> ? <i>er víðast ferr,</i> <i>heimi hverjum í.”</i>	<u>10.10.25.</u> 6 (→ T214)	
				<u>10.10.26.</u> 1–6 (→ T208)	I213 I88
20	! ₃	1	“ <i>Vindr heitir með mönnum,</i> <i>en váfuðr með goðum;</i> <i>kalla gneg[g]juð ginnregin,</i> 4 <i>ópi jötnar,</i> ? <i>alfar dynfara;</i> <i>kalla í helju hviðuð.”</i>	<u>10.10.27.</u> 1–2 (→ T213)	
				<u>10.10.28.</u> 3 (str. 30)	T218
				<u>10.10.29.</u> 4–5 (→ T212)	
21		1	“ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vörumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé þat logn heitir,</i> 3 <i>er liggja skal,</i> <i>heimi hverju í.”</i>	<u>10.10.30.</u> 6 (→ T214)	
				<u>10.10.31.</u> 1–6 (→ T208)	I213 I88
22		1	“ <i>Logn heitir með mönnum,</i> <i>en lógi með goðum;</i> <i>kalla vind[s]lot vanir,</i> 4 <i>ofhlý jötnar,</i> ? <i>alfar dagsefa;</i> <i>kalla dvergar dags veru.”</i>	<u>10.10.32.</u> 1–2 (→ T213)	
				<u>10.10.33.</u> 3 (→ T211)	
				<u>10.10.34.</u> 4–5 (→ T212)	
				<u>10.10.35.</u> 6 (→ T217)	

23		1 “ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vorumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé sá marr heitir,</i> ? <i>er menn róa,</i> <i>heimi hverjum í.”</i>	10.10.36. 1–6 (→ T208)	I213 I88
24	!	1 “ <i>Sær heitir með monnum,</i> <i>en silægja með goðum;</i> <i>kalla vág vanir,</i> 4 <i>álheim jotnar,</i> <i>alfar lagastaf;</i> <i>kalla dvergar djúpan mar.”</i>	10.10.37. 1–2 (→ T213) 10.10.38. 3 (→ T211) 10.10.39. 4–5 (→ T212) 10.10.40. 6 (→ T217)	
25		1 “ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vorumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé sá eldr heitir,</i> ? <i>er brenn fyr alda sonum,</i> ? <i>heimi hverjum í.”</i>	10.10.41. 1–6 (→ T208) 10.10.42. 5 (→ T209)	I213 I88 I9
26		1 “ <i>Eldr heitir með monnum,</i> <i>en með ásum funi;</i> <i>kalla vág vanir,</i> 4 <i>frekan jotnar,</i> <i>en forbrenni dvergar;</i> <i>kalla í helju hröðuð.”</i>	10.10.43. 1–2 (→ T210) 10.10.44. 3 (→ T211) 10.10.45. 4–5 (→ T215) 10.10.46. 6 (→ T214)	
27		1 “ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vorumk, dvergr, at vitir, –</i> 1 4 <i>hvé viðr heitir,</i> ? <i>er vex fyr alda sonum,</i> ? <i>heimi hverjum í.”</i>	10.10.47. 1–6 (→ T208) 10.10.48. 5 (→ T209)	I213 I88 I9
28		1 “ <i>Viðr heitir með monnum,</i> <i>enn vallar fa[x] með goðum;</i> <i>kalla hliðþang halir,</i> 4 <i>eldi jotnar,</i> ? <i>alfar fagrlima;</i> <i>kalla vönd vanir.”</i>	10.10.49. 1–2 (→ T213) 10.10.50. 4–5 (→ T212) 10.10.51. 6 (→ T211)	
29		1 “ Segðu mér þat, Allvís, – <i>qll of røk fira</i> <i>vorumk, dvergr, at vitir, –</i> 4 <i>hvé sú nótt heitir,</i> ? <i>in Nqrvi kenda,</i> <i>heimi hverjum í.”</i>	10.10.52. 1–6 (→ T208)	I213 I88 I230
30		1 “ <i>Nótt heitir með monnum,</i> <i>en njól með goðum;</i> ? <i>kalla grímu ginnregin,</i> + 4 <i>úljós jotnar,</i> <i>alfar svefngaman;</i> <i>kalla dvergar draumnjorun.”</i>	10.10.53. 1–2 (T213) 10.10.54. 3 (→ T218) 10.10.55. 4–5 (→ T212) 10.10.56. 6 (→ T217)	

31		1	“ Segðu mér þat, Allvís, – <i>öll of rök fira</i> <i>vörumk, dvergr, at vitir, –</i>	10.10.57. 1–6 (→ T208)	I213 I88
		4	<i>hvé sáð heitir,</i>		
	?		<i>er sá alda synir,</i>	10.10.58. 5 (→ T216)	I9
	?		<i>heimi hverjum í.”</i>		
32		1	“ <i>Bygg heitir með mönnum,</i> <i>en barr með goðum;</i>	10.10.59. 1–2 (T213)	
	?		<i>kalla vaxt vanir,</i>	10.10.60. 3 (→ T211)	
		4	<i>æti jötnar,</i>	10.10.61. 4–5 (→ T212)	
	?		<i>alfar lagastaf;</i> <i>kalla í helju hnípinn.”</i>	10.10.62. 6 (→ T214)	
33		1	“ Segðu mér þat, Allvís, – <i>öll of rök fira</i> <i>vörumk, dvergr, at vitir, –</i>	10.10.63. 1–6 (→ T208)	I213 I88
		4	<i>hvé þat öll heitir</i> <i>er drekka alda synir</i>	10.10.64. 5 (→ T216)	I9
	?		<i>heimi hverju í.”</i>		
34		1	“ <i>Öll heitir með mönnum,</i> <i>en með ásum bjórr;</i> <i>kalla veig vanir,</i>	10.10.65. 1–2 (T210)	
		4	<i>hreinalög jötnar,</i>	10.10.66. 3 (→ T211)	
	?		<i>en í helju mjöð;</i> <i>kalla sumbl Suttungs synir.”</i>	10.10.67. 5 (ogsá i T214)	T219 I14
35	!	1	“Í einu brjósti ek sák aldregi fleiri forna stafi.		I92
		4	Miklum tálum ek kveð tældan þik: Uppi ertu, dvergr, um dagaðr.		
		7	Nú skínn sól i sali!”		I116

11 Appendiks B: Intertekstuelle uttrykk

Denne listen inneholder sammenfall mellom eddadikt, og i noen tilfeller mellom eddadikt og andre tekster. Listen over uttrykk er basert på gjennomlesning av primærttekster, Robert Kelloggs eddakonkordans (CEP), og ved slikt påpekt i sekundærlitteratur. Det er kun inkludert uttrykk hvor to eller flere ord sammenfaller, og hvor sammenfallene er semantisk distinktive (ikke foreksempel *hann er* eller *þeir koma*). Dette innebærer en relativt høy grad av subjektivitet. Alternativet ville være en meget omfattende liste hvor brorparten av sammenfallene ikke er uttrykk generert av poetikken, men av det ordinære språksystemet som ligger under alle norrøne tekster. Både metoden for å finne uttrykk, typen av sammenfall, og kriteriet om semantisk distinktivitet, innebærer at den følgende listen på ingen måte kan oppfattes som en fullstendig oversikt over intertekstuelle sammenfall i *Codex Regius*' mytologiske eddadikt. Listen kan derimot anses som et utvalg av intertekstuelle sammenfall som forhåpentligvis representerer en side ved gudediktenes intertekstualitet, som i noen grad uttrykker poetikk.

Listen er organisert etter semantiske kriterier, men med en pragmatisk motivasjon. Uttrykk kan i mange tilfeller plasseres i mer enn én av kategoriene. Dette er tydelig i avsnittet "diverse" hvor leddene i sammenfallet har sprikende tilhørighet. Poenget med inndelingen er ganske enkelt å gjøre mengden av uttrykk noe mer oversiktlig for leseren, og den innebærer i utgangspunktet ingen påstander om koherens med etniske kategorier.

Nummereringen samsvarer med referanser til uttrykkene i Appendiks A, og referanser er til dikt og strofenummer. Legg merke til at strofenummer er til *Norræn fornkvæði*, og at henvisninger til *Völuspá* er til Bugges nummerering av *Codex Regius* (*Norræn fornkvæði*: 12–18).

Ellers brukes det til tider følgende tegn for å bestemme sitatens plass i versemålet:

/	Kortlinjeskille (mellom K1 og K2)
//	Langlinjeskille (mellom K2 og K1)
\	Full-linjeskille (mellom K2 og FL)
	Halvstrofeskille
	Strofeskille

11.1 Vesen

11.1.1 Kollektiv

- 1 **blíð regin** (*Grm* 6, 37, 41, *Lks* 32).
- 2 **allir einherjar** (*Vfþ* 41, *HHu I* 38).
- 3 **ginnheilug goð** (*Vsp* 6, 9, 24, 26, *Lks* 11).
- 4 **goð-gumnar** (*Lks* 45, 55, *Hdl* 8, 28, *Rgm* 19).
- 5 **ætt jotuns** (*Vsp* 26, *Skm* 8, *Þrk* 31, *Hdl* 30).
- 6 **mennskir menn** (*Grm* 31, *Sgd* 18), begge steder i listing.
- 7 **þursa meyjar** (*Vsp* 8, *HHu I* 40).
- 8 **ása synir** (*Vfþ* 38, *Grm* 42, *Skm* 17, 18, *Lks* 3, 27, 53, 56, 64, *Alv* 16).
- 9 **alda synir** (*Alv* 9, 15, 25, 27, 31, 33, *Fáf* 16).
- 10 **gumna synir** (*Skm* 26, *Rgm* 3, 4).
- 11 **hildings synir** (*Háv* 153, *HHu II* 11), ellers er *hildingar* belagt i Helgekvadene (se CEP: 192).
- 12 **hōlda synir** (*Háv* 94, *Fáf* 19).
- 13 **sigtíva synir** (*Grm* 45, *Lks* 1, 2, *Fáf* 24), *sigtíva* ellers i (*Vsp* 44, 49, 54, 58, *Atk* 29).
- 14 **Suttungs synir** (*Skm* 34, *Alv* 34), *Suttungr* (*Háv* 104, 109, 110).
- 15 **ýta synir** (*Háv* 28, 68, 147, 164, *Sól* 33), *ýtar tún* (*Vfþ* 40), *ýtar* (*Hlf* 20).
- 16 **vísir vanir** (i FL: *Vfþ* 39, *Skm* 17, 18, *Sgd* 18), jf. *vissi han vel fram / sem vanir aðrir* (om Heimdall i *Þrk* 15).
- 17 **æsir-alfar** (*Vsp* 49 → I204, *Háv* 143, 159, 160, *Grm* 4, *Skm* 7, 17_A, *Lks* 2, 13, 30, *Þrk* 7 → I204; *Sgd* 18, áskunnigr – alfkunnigr: *Fáf* 11), **alfar – æsir** (*Skm* 17_R, 18).
- 18 **æsir-ásynjur** (*Lks* 11, 31, *Þrk* 14 → I173; *Bdr* 1 → I173, *Sgð* 4).

11.1.2 Mytiske vesen

- 19 **Árvakr ok Alsviðr** (*Grm* 37, *Sgd* 15).
- 20 **qflugr áss** (*Vsp* 16, *Rgb* 1).

- 21 **bani Belja** (*Vsp* 51, *BSn* 11).
- 22 **brjótr bergdana** (*Haustl* 13, *Hym* 17).
- 23 **Dvalinn–dvergr** (*Vsp* 14, *Háv* 143, *Alv* 16).
- 24 **Gísl ok Falhófnir** (*Grm* 30), *Gils ok Falhófnir* (*BSn* 9).
- 25 **Glær ok Skeiðbrimir** (*Grm* 30, *BSn* 9).
- 26 **skínanda goð** (*Grm* 38, *Sgd* 15).
- 27 **Hrungnir–harðr** (*Hrb* 14, *Grt* 9).
- 28 **Huginn ok Muninn** (*Grm* 20, *BSn* 14).
- 29 **inn lævísi Loki** (*Hym* 37, *Lks* 54).
- 30 **Njörðr–Nóatún** (*Grm* 16, *Þrk* 22).
- 31 **inn fráni ormr** (*Skm* 27, *Fáf* 19, 26, *Grp* 11, *Gðh* 17), *ormr eitrfár* (*Hym* 23).
- 32 **Silfrintoppr ok Sinir** (*Grm* 30, *BSn* 9).
- 33 **Laufeyjar sonr** (*Lks* 52, *Þrk* 18, 20).
- 34 **Óðins sonr** (*Skm* 21, 22, *Bdr* 8; *Hsdr* 7, Tor: *Vsp* 53, *Hrb* 9, *Hym* 35, *Þrk* 21, 32, Vidar: *Vsp* 33, Våle: *Bdr* 11), jf. Balder: som *Óðins barni* i *Vsp* 32.
- 35 **umgjörð allra landa** (*Qlvir* hnúfa, *Skj* B I: 6, *Hym* 22).
- 36 **Sifjar verr** (*Hym* 3, 15, 34, *Þrk* 24; *Grettirs Ævikviða* i *kvh.*, *Skj* I B: 288, str. 7).
- 37 **vörðr goða** (*Grm* 13, *Skm* 28, *Lks* 48).

11.1.3 Andre referanser til vesener

- 38 **úsviðr api** (*Háv* 122, *Grm* 34, *Fáf* 11).
- 39 **burr–bróðir** (*Vsp* 60, *Grt* 22), bróðir–burr (*Gðk II* 34, *Atk* 38, *Hmð* 10).
- 40 **bróðr tveir**, om Balder og Hod i *Vsp* 60, ellers belagt i helteediktningen (CEP: 457).
- 41 **fljóð it fagrglóa** (*Alv* 5), fagrt fljóð (*Grp* 27, *Hjá* 4).
- 42 **it unga man** (*Skm* 11, *Alv* 6).
- 43 **mær né manns kona** (*Háv* 163, *Lks* 37, *Sgd* 32), mær–maðr (*Rgm* 11, *Hmð* 19, *Hlð* 10, *Hrv* 19).
- 44 **ungr sonr** (*Skm* 21, 22, *Sgd* 35, *Hmð* 2).
- 45 **þann er þú vel trúir** (K2: *Háv* 44, 119, *Atm* 92).
- 46 **vápndauðir verar** (i FL: *Grm* 8, *Sgd* 33).

11.2 Steder

- 47 **á mars baki** (*Hmð* 14, *Hlð* 4), af mars baki (*Grm* 17, *Skm* 15, *Hkm* 11).

- 48 **Bilrøst-brú** (*Grm* 44, *Fáf* 15).
- 49 **djúpr dalr** (*Hrb* 18, *HHj* 28, *Hðg* 7).
- 50 **fyr Dellings durum** (*Háv* 160, *Hðg* 5–8, 26, 32, 34, 35).
- 51 **X horfa dyrr** (*Vsp* 37, *Rgb* 26).
- 52 **himins endi** (*Vfþ* 37, *Hym* 5).
- 53 **níu heima...fyr X neðan**, *níu man ek heima*, / *níu íviði* (H: *íviðjur*), / *mjotvið mæran* / *fyr mold neðan* (*Vsp* 2), *níu kom ek heima* / *fyr niflhel neðan* (*Vfþ* 43).
- 54 **við himin sjalfan**, *leika hár hiti* / *við himin sjalfan* (*Vsp* 54), *ok horn glóa* / *við himin sjalfan* (*HHu* II 3), *haf gengr hriðum* / *við himin sjalfan* (*Hdl* 42).
- 55 **høll Hárs, høll Háva** (*Vsp* 21, *Háv* 109, 111, 164).
- 56 **salar gafl** (*Hym* 12, *Vlk* 7, *Hmð* 31).
- 57 **ása garðar** (*Lks* 37, *Þrk* 5, 9).
- 58 **jötna garðar** (*Háv* 108, *Skm* 30, *BSn* 6).
- 59 **heima-hvöld** (*Hrb* 3, *Alv* 1).
- 60 **høgr-hof** (*Vsp* 7, *Vfþ* 38), og i prosa (FRZ II: 191).
- 61 **í jötunheima** (K2: *Skm* 40, *Þrk* 7, 12, 13, 20, 21, 26, 28), jf. *or jötunheimum* (K2: *Vsp* 8).
- 62 **endlangan sal**, K2, (*endlangan sal: Þrk* 27, *Vlk* 7, 16, 30, *Odg* 3, *endlanga sali: Skm* 3, *at endlöngu húsi: Atm* 19, 26).
- 63 **villr vega** (*Háv* 47, *Sól* 62).
- 64 **fyr X neðan**, *fyr jorð neðan* (*Lks* 23, *Þrk* 8, *Alv* 3, *Grt* 11), *fyr mold neðan* (*Vsp* 2), jf. *fyr jorð ofan* (*Odg* 1); *fyr nágrindr neðan* (*Skm* 35, *Lks* 63, *Fjl* 26), *fyr niflhel neðan* (*Vfþ* 43).

11.3 Fenomen

11.3.1 Det konkrete tilknyttet antropomorfe vesen

- 65 **árar-austskotur** forekommer kun én gang i eddadiktningen (*Hym* 27) men er i følge også belagt i *Grágás*: *árar miðla eða austskotu*, **ár-austker** finnes i *Frostatingsloven* (*ár ok austker*) og *Gulatingsoven* (*ár eða austker*). Se ONP (1: 518, 832, 842).
- 66 **inn mæri mjøðr** (*Skm* 16, *Lks* 6), jf. *drykkir ins dýra mjaðar* (*Háv* 105, 140), *inn góði mjøðr* (*Grm* 13), *inn skíri mjøðr* (*Grm* 25), *inn helgi mjøðr* (*Sgd* 18) og *dýr veig* (*Hdl* 34, *HHu* II 46, *Hlð* 13).
- 67 **fé-frændr** (*Háv* 76, 77, *Hkm* 21), **frændr-fé** (*Háv* 69, *Atm* 56).
- 68 **fótr-fjoturr** (*Háv* 149, *Grg* 10, *Vlk* 11), **fjoturr-fótr** (*Vlk* 24, 34).

- 69 **rauðir hringar** (*Atk* 8, 39, *Hja*₂6, *Grt* 20 hringa rauða, *K1*: *Rgm* 15, *Gðk II* 25, *Ins* 2, 6, *K2*: *Þrk* 29, *HHj* 42).
- 70 **hønd in hógra** (*Vsp* 5, *Lks* 38, 61).
- 71 **hønd–høfuð** (*Vsp* 34, *Bdr* 11, *SSk* 23, *Sgd* 34).
- 72 **læti–lit** (*Vsp* 16), *lit–læti* (*Grp* 38, 39).
- 73 **málfár mækir** (*Skm* 23, 25, *SSk* 4).
- 74 **mannskis munr** (*Skm* 20, 24), *maðr–munr* (*SSk* 37, *Gðk I* 8, *Grg* 4).
- 75 **marr–mækir** (*Háv* 83, *Lks* 12, *Vlk* 33, *Atk* 7).
- 76 **meiðmar–men**, *fjöld á ek meiðma*, / *fjöld á ek menja* (*Þrk* 23), *mørk menja* (kj. 'kvinne') *meiðmum deildi* (*SSk* 46). Trolig kan vel disse sammenfallene oppfattes som vilkårlige sammenfall mellom semantisk beslektede ord?
- 77 **fjöld menja** (*Þrk* 23, *Vlk* 21).
- 78 **mær–møgr** (*Vfþ* 33, *Odg* 8, *SSk* 4), *møgr–mæx* (*Hðg* 10).
- 79 **mækir–mæx** (*Háv* 81, 82, *Skm* 23, 25).
- 80 **salr ór gulli** (*Vsp* 36), *gullinn salr* (*Fjl* 5).
- 81 **sess–salr** (*Vfþ* 9, *Grm* 14), *salr–sessmegir* (*Háv* 152), *salr–sessmeiðr* (*Atk* 14).
- 82 **sax–sverðr** (*Vsp* 36, *Hlð* 1).
- 83 **skip–skjöldr** (*Háv* 82, *Vlk* 33), *skjöldr–skip* (*HHj* 12).

11.3.2 Abstrakter tilknyttet antropomorfe vesen

- 84 **ástráð mikit** (*Hym* 4, 30, *Fáf* 35).
- 85 **auðigr–úauðigr** (*Háv* 75), *úauðigr–auðigr* (*Vfþ* 10).
- 86 **blóðugt hjarta** (*Háv* 37, *Sól* 58).
- 87 **heill hugr** (*Háv* 105, *Rgm* 7, *SSk* 42, *Atm* 96, *Sól* 4), *heill–hugr* (*Hym* 11, *Atk* 12, *HHj* 40).
- 88 **røk fira** (*Lks* 25, 13 forekomster i *Alv* 9–33, se T208:265).
- 89 **ragna røk** (*Vsp* 43, 46, 55, *Vfþ* 55, *Bdr* 14, *Atm* 22, ett ord: *Vfþ* 39), *tíva røk* (*Vfþ* 38, 42). *Vsp* i *Hauksbók* har 5 forekomster (31, 36, 42, 47, 51).
- 90 **sorg–hjarta** (*Háv* 121, *Gðh* 20).
- 91 **forn spjöll** (*Vsp* 1, *HHu I* 36).
- 92 **fornir stafir** (*Vfþ* 1, 55, *Alv* 35).
- 93 **ørlog qll** (*Lks* 29, *Grp* 28).
- 94 **forn X fira** (*Vsp* 1, *Lks* 25).

11.3.3 *Natur (inkludert 'mytisk natur')*

- 95 **askr Yggdrasils** (*Vsp* 18, 45, *Grm* 29, 30, 31, 32, 34, 35, 44).
96 **björg-brim** (*Grm* 38), *HHu* I 28).
97 **dogg-dalr** (*Vsp* 18, *Vfp* 19, *HHj* 28), *dalr-dogg* (*HHu* I 47).
98 **úrig fjöll** (*Skm* 10, *Hmð* 11).
99 **jörð-upphiminn** (*Vsp* 3, *Þrk* 2, *Vfp* 20, *Odg* 17).
100 **gullhyrndar kýr** (*Þrk* 23, *HHj* 4).
101 **hestr-hundur** (*Háv* 83, *Rgb* 35), *hundr-hestr* (*HHu* II 39)
102 **meiðs kvistr** (*Grm* 34, *Fjl* 24)
103 **grónn laukur**, *þá var grund gróin / grónum laki* (*Vsp* 4), *sem væri grónn laukur / ór grasi vaxinn* (*Gðk* II 2), *sem væri geirlaukur / ór grasi vaxinn* (*Gðk* I 18).
104 **lopt-lögr** (*Skm* 6, *HHu* I 21).
105 **sandr-sær** (*Vsp* 3, *Háv* 53).
106 **vindr-vágr** (*Háv* 154, *Gðk* I 7), *vágr-vindr* (*Vfp* 36).
107 **hrár viðr** (*Háv* 151, *Skm* 32).
108 **heilug vötn** (*Grm* 29, *HHu* I 1).
109 **alsvartr uxi** (*Hym* 18), *øxn alsvartir* (*Þrk* 23).

11.3.4 *Diverse fenomen og kombinasjoner av fenomen*

- 110 **fé-fjör** (*Háv* 58, *Fáf* 26, *Sól* 1, 64).
111 **halr-hel** (*Vsp* 50, *Gðh* 19), *hel-halr* (*Vfp* 43).
112 **hverfanda hvél** (*Háv* 84, *Alv* 14).
113 **maðr-mein** (*Grm* 16, *Hrv* 27, *Hðg* 21).
114 **máni-menn** (*Vfp* 22, *Alv* 13, 14).
115 **Óðinn-ulfr** (*Vsp* 51, *Hdl* 44).
116 **salr-sól**, *sól þat né vissi / hvar hon sali átti* (*Vsp* 5) *sal sá hon standa / sólu fjarri* (*Vsp* 37), *sal ser hon standa / sólu fegra* (*Vsp* 61); *sól skein sunnan / á salar steina* (*Vsp* 4), *nú skínn sól í sali* (*Alv* 35).
117 **skínn-sverð** (*Vsp* 50, *Vlk* 18).
118 **vargr-vera**, *sleit vargr vera* (*Vsp* 39), *varga þjóta / um veri þinum* (*Gðk* II 8).

11.4 **Handlinger**

- 119 **át X / áðr Y** (*Hrb* 3, *Hym* 15).

- 120 **öldum bergr** (*Hym 22, Hög 23*).
- 121 **biðja–blóta** (*Háv 144*), *blóta–biðja* (*Hdl 4*).
- 122 **blanda meini mjöð** (*Lks 3*), *meinblandinn mjöðr* (*Sgd 8*).
- 123 **blanda–blóð** (*Lks 9, Atm 85, Sól 42*, alle tre tilfeller i vidt forskjellige betydninger).
- 124 **bóta baugr** (*Hrb 42, Lks 12*).
- 125 **í hel drepa** (*Hrb 27, Atm 41*).
- 126 **eggjar deyfa** (*Háv 148, Rgb 43*).
- 127 **fara [við] X at vega** (*Vsp 53, Grm 23*).
- 128 **X of freista frama** (*Háv 2, Vfb 11, 13, 15, 17*).
- 129 **galdr gala** (*Háv 152, Bdr 3, Grg 5, 15*).
- 130 **úgótt gala** (*Háv 29, Lks 31*).
- 131 **hló [þá] X / hugr í brjósti** (*Þrk 31, Gðk III 10*). Det finnes 6 eksempler i heltediktningen på mønsteret *Hló þá X / Y* (CEP: 199–200).
- 132 **kjósa val** (*Vfb 41, Grm 14*), jf. *Grm 8: en þar Hroptr kýss / hverjan dag / vápnauða vera*.
- 133 **lata af höndum / hringa rauða** (*Þrk 29*), *draga af hendi hring enn rauða* (*Hja₂ 6*), *rauðir hringar* → I69.
- 134 **láta X höfði skemra** (*Hym 15, Fáf 34, 38*).
- 135 **leggja X yfir**, *X er arm* (*Háv 108*) og *lær* (*Lks 20*).
- 136 **lemja–lið** (*Lks 43, Atm 43*).
- 137 **líta í augu** (*Vsp 29, Hym 2*).
- 138 **fyrst um man** (*Vfb 34, 35*), *fremst um man* (*Vsp 1*).
- 139 **mæla til margt** (*Háv 27, Lks 5*).
- 140 **mæli þarft eða þegi** (*Háv 19, Vfb 10*).
- 141 **víða rata** (*Háv 5, 18, Alv 6*).
- 142 **selja sverð** (*Lks 42, Hrv 11, 24, 25*).
- 143 **sitja á haugi** (*Vsp 41, Skm 11, Þrk 6, Hld 12*), se også *Vlk 10*.
- 144 **salkynni at sjá** (FL: *Grm 9, 10*), *ór salkynni at sjá* (FL: *Skm 17*), *yður salkynni at sjá* (FL: *Skm 18*).
- 145 **síðan sjá** (*Hrb 19, Skm 26, Lks 59, Atk 37*).
- 146 **er jorð um sköpuð** (*Vfb 21, 29, 35, Grm 40*).
- 147 **ór Ymis holdi / var jorð um sköpuð \ enn or sveita sær | björg ór beinum / baðmr ór hári, \ en ór hausu himinn** (*Grm 40*); *Ór Ymis holdi / var jorð um sköpuð, \ en ór beinum björg, | himinn ór hausu / ins hrímkalda jötuns, \ enn ór sveita sjór.*” (*Vfb 21*).

- 148 **standa til hjarta hjórr**, *stóndumk til hjarta hjórr (Fáf 1), stóð til hjarta / hjórr Sigurði (SSk 21); lætr hann [Vidar] megi hveðrungs [Lokes sønn] / mundum standa // hjór til hjarta (Vsp 52).*
- 149 **svæfa allr X** (*Háv 154, Grm 15*).
- 150 **teygja kona** (*Háv 115, Sgd 28, 32*).
- 151 **þvá hendr – hófuð kamba**, *þó hann æva hendr / né hófuð kemði (Vsp 34), hǫnd um þvær / né hófuð kembir (Bdr 11), hendr þvá ok hófuð | kamba ok þerra / áðr í kistu fari (Sgd 34). Kembðr ok þveginn i Rgm 25.*
- 152 **við X varask** (i FL: *Háv 16, Rgm 1*), *við X varastr (Háv 131, Lks 13)*.
- 153 **varða vega** (*SkM 11, Sól 1*).
- 154 **sá nam Óðins sonr / einnættir vega || Þó hann æva hendr / né hófuð kembði, // áðr á bál um bar / Baldrs andskota”** (*Vsp 33–34*); “*sá nam Óðins sonr / einnættir vega: // hǫnd um þvær / né hófuð kembir, // áðr á bál um berr / Baldrs andskota” (Bdr 113–8)*.
- 155 **vega–valr** (*Hmð 30*), *vega–val fella (Hrb 16, SSk 37), val nam at fella / vá til landa (Rgp 37); i val falla (Hrb 24, Gðk I 6)*.
- 156 **vreiðr vega** (i FL: *Lks 18, 27, Fáf 7, 17, 30, Sgd 27*).
- 157 **við ulfr vega** (i K2: *Vsp 53, Lks 58*).
- 158 **véla vin** (*Grm 52, Atm 92*).
- 159 **velja hringa** (*Vsp 30, HHj 42*).
- 160 **vinna eiða** (*Vlk 33, Grp 31, 37, Gðk I 21, Gðk III 3*), *baugeið vinna (Háv 110)*.

11.5 Hendelser

- 161 **deyr fé, / deyja frændr** (*Háv 76, 77, Hkm 21*).
- 162 **falla í dala** (*Vsp 18, Hðg 31*).
- 163 **gjöld geta** (*Háv 65, Grm 3*).
- 164 **hafa geð alt ok gaman** (*Háv 99, 161, Hrb 18*).
- 165 **heyra hlým** (*SkM 14, Odg 28*).
- 166 **himin hverfa** (*Vsp 54, Vfb 23*).
- 167 **þaðan koma döggrar, / þær í dala falla** (*Vsp 18*) *þaðan kemr dagg um dala (Vfb 14)*.
- 168 **þaðan koma X** (*Vsp 20, Hdl 41, 42*), *dagg (Vsp 19, Vfb 14 → I167), ættir (Rgp 13, 25)*.
- 169 **opt ór X belg / Y koma** (*Háv 134, Hmð 26*).
- 170 **af rótum renna** (*Háv 138, Fjl 20*).
- 171 **spretta af fótum fjóturr** (FL, *Háv 149*), *stökkva [...] af fótum fjóturr (FL, Grg 10)*.
- 172 **maðr er hér úti** (*SkM 15*), *hér er maðr úti (Grp 4)*. Ved ankomster.

- 173 **senn váru æsir / allir á þingi // ok ásynjur / allar á máli, | ok um þat réðu / ríkir tívar // X ||** (*Prk* 14, *Bdr* 1).

11.6 Tilstander

- 174 **hrísi vex ok há grasi** (*Háv* 119, *Grm* 17).
- 175 **líf um lagit** (*Skm* 13, *Lks* 48).
- 176 **lengi lifa** (*Háv* 50), svá lengi sem ek lifa (*Rgm* 9, *Sgd* 21), se også *Lks* 42, *Atm* 61, *SBr* 8.
- 177 **lífa-lqst, án við lqst at lifa** (*Háv* 68), *hon sér at lífi / lqst né vissi* (*SSk* 5).
- 178 **æ lifa** (*Grm* 19, *Hlf* 20).
- 179 **ein sat hon úti** (*Vsp* 29, *SSk* 6).
- 180 **steinn stendr** (*HHj* 30, *Hlð* 7), *bautasteinar standa* (*Háv* 72).
- 181 **fara tíðir** (*Háv* 116, *Vfp* 1).
- 182 **sitja sáttir saman** (*Vfp* 41, *Fjl* 37), *sáttir saman / um sakar dóma* (*HHu* II 21).
- 183 **þurfa X synir** (*Háv* 147, *Sgd* 27).
- 184 **verlaus vera** (*Skm* 31, *Gðk* II 30).
- 185 **vera vant ór gulli** (*Vsp* 8), *era mér gulls vant* (*Skm* 22).
- 186 **vammalauss vera** (i FL: *Lks* 53, *Sgd* 22, *Sól* 30).
- 187 **era vamma vanr** (i FL: *Háv* 22, *Lks* 30).
- 188 **úvíst er at vita** (*Háv* 1, 38, *Fáf* 24).
- 189 **geiri undaðr** (*Háv* 138, *BSn* 11), *sverði undaðr* (*Hjá*₂ 3).

11.7 Tid

- 190 **áðr sofa ganga** (*Hym* 15, *HHu* II 39, 45), *sofa ganga* (*Fáf* 27).
- 191 **ár var alda** (*Vsp* 3, *HHu* I 1), se også *ár* i *Hym* 1.
- 192 **í árdaga** (*Vsp* 58, *Vfp* 28, 55, *Grm* 5, 6, 43, *Skm* 5, 7, *Lks* 9, 25, 48, *Hdl* 35, *Rgm* 3).
- 193 **gerstr dagr** (*Skm* 30, *Rgp* 9).
- 194 **meðan qld lifir** 1. K2 med K1: *þat mun uppi* (*Vsp* 15), *því at uppi mun* (*Grp* 23), *Því mun uppi* (*Grp* 41), *æ mun uppi* (*Hlf* 18); *Sigurðr vá at ormi, / en þat siðan mun // engum fyrnask / meðan qld lifir* (*BVQ* 3); 2. FL: *æ meðan qld lifir* (*Fjl* 12).
- 195 **meðan [X] lifir** (*Háv* 9, 120, *Skm* 20, *Sgd* 4, *SSk* 57, *Atk* 27, 52, 71), meðan qld lifir (→ I194).
- 196 **átta nætr** (*Prk* 26, 28, *Grm* 2, *Hlr* 12).

- 197 **nætr níu** (*Háv* 138, *SBr* 2).
 198 **unz rjúfask regin** (*Grm* 4, *Lks* 41, *Sgd* 19, *Fjl* 14), *þá er um rjúfask regin* (*Vfþ* 52).
 199 **fimm vetr** (*Hrb* 16, *Odg* 6, 14).

11.8 Deiktiske uttrykk

- 200 **heilir æsir**, / **heilar ásynjur** (*Lks* 11, *Sgd* 4).
 201 **heill ver þú nú X / ok tak við hrímkalki \ fullum forns mjaðar** (*SkM* 37, *Lks* 53).
 202 **ver þú heill** (*Hym* 11, → I201).
 203 **X ek heiti** (K1) har i mange tilfeller farens navn i K2: **Y hét minn faðir** (*HHj* 17, *Rgm* 2, *Fáf* 4, *Fjl* 6, 47), diverse formuleringer (*Bdr* 6, *Grp* 3); i andre tilfeller er K2 knyttet til andre fenomen (*Vfþ* 8, *Grm* 54, *Hrb* 10, *Lks* 45, *Alv* 3, 6, *HHj* 15, *Fáf* 2, *Fjl* 4).
 204 **hvat er með ásum?** / **hvat er með alfum?** (*Vsp* 49, *Þrk* 7), *æsir–alfar* (→ I17).
 205 **mannskis mögr** (*Háv* 146), *hverr ertu manna mögr?* (*Fáf* 1, *Fjl* 6).
 206 **ok X þat orða / alls fyrst um kvað** (*Þrk* 2, 3, 9, 12, *SBr* 6, *Odg* 3).
 207 **þá kvað þat X, / Y** (*Þrk* 15, 17, 18, 20, 22, 25, 30; *Rgp* 47, *HHu* I 54, *SBr* 8, 11 *Gðk* I 4, 6, 12, 17, 23, 24, 25, *Atk* 12, 23, *Ghv* 4, 8, *Hmð* 14, *Grt* 4), *Loki, Laufeyjar sonr* (*Þrk* 18, 20), *Þrymr, þursa dróttinn* (*Þrk* 22, 25, 30), *Brynhildr, Buðla dóttir* (*Gðk* I 23, 25, *SBr* 8), *Gullrönd, Gjúka dóttir* (*Gðk* I 12, 17, 24), *Hamðir, inn hugumstóri* (*Ghv* 4, 8).
 208 **órr ertu, X, / ok ørviti** (*Lks* 21, *Odg* 11, *HHu* II 34), *qlr ertu Loki, / svá at þú ert ørviti* (*Lks* 47), *ørr ertu, Loki* (*Lks* 29), *qlr ertu, Geirrøðr* (*Grm* 51).
 209 **hafa ørendi ok erfiði** (*Þrk* 10, 11, *HHj* 5).
 210 **ráða ráð** (*Hrb* 53, *Fáf* 21, 22, → I212).
 211 **rístu nú, X** (*SkM* 1, *Atm* 10), *rístu þá, Viðarr* (*Lks* 10), *upp rístu, Þakkráðr* (*Vlk* 39), *Simundr ok Sinfjötli, / risið snarliga* (*Erm* 1).
 212 **ræð ek þér, X, / en þú ráð nemir, ráðumk þér, Loddfáfnir, / en þú ráð nemir** (*Háv* T75(20):199), *ræð ek þér nú, Sigurðr, / en þú ráð nemir* (*Fáf* 20).
 213 **seg þú [mér] [þat] X** (*Vfþ* 11, 13, 15, 17, *SkM* 3, 11, 40, *Lks* 1, i *Alv* 13 forekomster i str. 11–33, se T208:265, *Vlk* 32, *Grp* 6, 8, 10, 30, *Rgm* 3, 19, *Fáf* 12, 14, 19 ganger i *Fjl* 9–41).
 214 **segðu X / alls þik Y kveða**, *Y er alltid fróðan eller svinnan* (*Vfþ* T104(7):211, *Fáf* 12, 14). Se også liknende uttrykk i CEP: 381–384.
 215 **sezk þú niðr–ek mun segja þér: sezku þú niðr, / en ek mun segja þér** (*SkM* 29), *sezku niðr, Gunnarr, / mun ek segja þér* (*SSk* 53), *sitja–segja* (*SBr* 1, *Odg* 34).

11.9 Diverse

- 216 **bani–bróðir** (*Vsp* 44, *Sgd* 37, *Grp* 5, *HHu I* 36, *Rgm* 5, *Ghv* 10, *Grt* 6).
- 217 **brenna–logi** (*Háv* 85, *Grm* 29, *Prk* 21), *sem logi brenni* (*Hlf* 8, 10).
- 218 **bróðir–Býleistr**, *þeim er bróðir / Býleists [R: by leipz] í for* (*Vsp* 48), *þát var bróður frá / Býleists komit* (*Hdl* 40).
- 219 **fagrt–flátt** (*Háv* 45, 91, *Atm* 39), jf. *fríðr–flátt* (*Háv* 90).
- 220 **fjöld–fram** (*Vsp* 43, 46, 55, *Sgk I* 16). *Vsp* í *Hauksbók* har 5 forekomster (31, 36, 42, 47, 51).
- 221 **flár–tungu** (*Lks* 31), *fláráð tungu* (*Háv* 118).
- 222 **fregna–fróðr** (*Háv* 63, *Skr* 1, 2), *fróðr–fregna* (*Háv* 28, 30).
- 223 **færi–fleiri** (*Háv* 12, *Hlð* 19).
- 224 **fljúga–fleinn** (*Háv* 86), *fljúga–fleinn* (*Hlð* 25, *Rgp* 35).
- 225 **gnæfa–gunnfani** (*Hrb* 40, *Hlð* 24).
- 226 **heiðr–himinn** (*Vsp* 54, *Grm* 39, *Hrb* 19).
- 227 **jarðar megin** (*Háv* 137, *Hdl* 38, 43, *Gðk II* 21).
- 228 **lítinn–langr** (*Hym* 20, *Hdl* 56, *Atm* 43).
- 229 **Miðgarðr–menn**, *gerðu blið regin \ Miðgarð manna sonum* (*Grm* 41), *vætr myndi manna / undir Miðgarði* (*Hrb* 23), *mest manna val / und Miðgarði* (*Hdl* 11, 16).
- 230 **nótt–Norr** (*Vfp* 25, *Alv* 29).
- 231 **segja–seggr** (*Skm* 4, *Lks* 25, 60), *seggr–segja* (*Skm* 5).
- 232 **snúa sefa** (*Háv* 161, *Grg* 9).
- 233 **súla–[í] sundr** (*Hym* 12, *Hlf* 18).
- 234 **teitr– í túni** (*Vsp* 8, *Gðk II* 22).
- 235 **trúa–í tryggð véla**, *ek mynda þér þá trúa, / nema þú mik í tryggð véltir* (*Hrb* 34), *þik í tryggð, ef þú trúir* (*Sgð* 7).
- 236 **trúa–tryggð** (*Háv* 110, *Gðk II* 20, → I235).
- 237 **unnir–glymja** (*Grm* 7, *Rgm* 16).
- 238 **gínandi ulfr** (*Háv* 85, *Hdl* 22). Í *Hdl* er *ulfr* egennavnet *Ulfr*.

12 Appendiks C: Bolker

Dette appendikset inneholder en liste over repetisjoner som danner bolker i *Codex Regius*' gudedikt. Kolonnen med overskriften "Nivå" inneholder følgende markering:

- 1 Over strofenivå.
  - 1.1 Over strofenivå, i ulike stemmer.
  - 1.2 Over strofenivå, i samme stemme, men innenfor dialogisk veksling.
  - 1.3 Over strofenivå, i narrativ eller variabel bolk.
- 2 Under strofenivå.

Appendiks C: Bolker

	Repetisjonen er i strofene	Repetisjonen har dette nummer i app. A	Nivå	Antall strofer i bolk
1	<i>Vsp</i> 5 ₅₋₁₀	T4	2	
2	<i>Vsp</i> 16 ₉₋₁₀	T9	2	
3	<i>Vsp</i> 23 ₅₋₆	T12	2	
4	<i>Vsp</i> 31	T15	2	
5	<i>Vsp</i> 41–42	T18	1	2
6	<i>Vsp</i> 49 ₁₋₂	T20	2	
7	<i>Vsp</i> 51–53	T21	1	3
8	<i>Háv</i> 1 ₃₋₄	T22	2	
9	<i>Háv</i> 3–5	T26	1	3
10	<i>Háv</i> 8–9	T34	1	2
11	<i>Háv</i> 8–9	T33	1	2
12	<i>Háv</i> 10–11	T35	1	2
13	<i>Háv</i> 24–25 ¹	T41	1	2
14	<i>Háv</i> 24–27 ¹	T40	1	4
15	<i>Háv</i> 27 ₄₋₈	T43	2	
16	<i>Háv</i> 30–31	T44	1	2
17	<i>Háv</i> 31–32	T47	1	2
18	<i>Háv</i> 36–37	T50	1	2
19	<i>Háv</i> 42–43	T52	1	2
20	<i>Háv</i> 44–45	T54	1	2
21	<i>Háv</i> 45–46	T56	1	2
22	<i>Háv</i> 54–56	T60	1	3
23	<i>Háv</i> 58–59	T62	1	2
24	<i>Háv</i> 69 ₃₋₆	T63	2	
25	<i>Háv</i> 76–77	T64	1	2
26	<i>Háv</i> 76–77	T65	1	2
27	<i>Háv</i> 93–94	T67	1	2
28	<i>Háv</i> 105 ₆₋₇	T71	2	
29	<i>Háv</i> 111 ₂₋₅	T73	2	
30	<i>Háv</i> 111 ₉₋₁₀	T74	2	
31	<i>Háv</i> 112–137	T75	1	25
32	<i>Háv</i> 117 ₅₋₁₀	T79	2	
33	<i>Háv</i> 142 ₃₋₄	T81	2	
34	<i>Háv</i> 144	T82	2	
35	<i>Háv</i> 145	T83	2	

¹ Inngår i overordnet substruktur, se side 124.

	Repetisjonen er i strofene	Repetisjonen har dette nummer i app. A	Nivå	Antall strofer i bolk
36	<i>Háv</i> 146–163	T84	1	18
37	<i>Háv</i> 155 ₆₋₇	T85	2	
38	<i>Háv</i> 156 ₆₋₇	T86	2	
39	<i>Háv</i> 164 ₅₋₈	T87	2	
40	<i>Vfþ</i> 3 ₁₋₃	T89	2	
41	<i>Vfþ</i> 4 ₁₋₃	T90	2	
42	<i>Vfþ</i> 11–12	T94	1.1	2
43	<i>Vfþ</i> 11–18	T93	1	8
44	<i>Vfþ</i> 11–18	T92	1	8
45	<i>Vfþ</i> 13–14	T96	1.1	2
46	<i>Vfþ</i> 15–16	T97	1.1	2
47	<i>Vfþ</i> 17–18	T98	1.1	2
48	<i>Vfþ</i> 20–43	T99	1.2	24
49	<i>Vfþ</i> 20–23	T100	1.2	4
50	<i>Vfþ</i> 20–27	T101	1.2	8
51	<i>Vfþ</i> 22–23	T102	1.1	2
52	<i>Vfþ</i> 24–37	T104	1.2	14
53	<i>Vfþ</i> 24–37	T105	1.2	14
54	<i>Vfþ</i> 30–41	T109	1.1	2
55	<i>Vfþ</i> 34–35	T107	1.1	2
56	<i>Vfþ</i> 42–43	T110	1.1	2
57	<i>Vfþ</i> 44–55	T89	1.2	12
58	<i>Vfþ</i> 46–47	T111	1.1	2
59	<i>Vfþ</i> 50–51	T112	1.1	2
60	<i>Vfþ</i> 54–55	T113	1.1	2
61	<i>Grm</i> 5–17 ²	T114	1	13
62	<i>Grm</i> 5–17 ²	T119	1	13
63	<i>Grm</i> 5–17 ²	T122	1	13
64	<i>Grm</i> 9–10	T121	1	2
65	<i>Grm</i> 23–24	T124	1	2
66	<i>Grm</i> 25–26	T125	1	2
67	<i>Grm</i> 29–30	T126	1	2
68	<i>Grm</i> 29–35 ³	T127	1	7

² I denne bolken av *Grm* blir det meget tydelig at avgrensningen av repetisjonen et stykke på vei kommer i konflikt med diktets egen struktur. De tre repetisjonene T114, T119 og T122 er åpenbart fortsettelser av hverandre, de kan neppe oppfattes som dannelser av substrukturer.

³ *Grm* 33 inneholder ikke repetisjonen T127 .

Appendiks C: Bolker

	Repetisjonen er i strofene	Repetisjonen har dette nummer i app. A	Nivå	Antall strofer i bolk
69	<i>Skm</i> 1–2	T129	1.1	2
70	<i>Skm</i> 5–7 ⁴	T131	1.1	3
71	<i>Skm</i> 8–9	T132	1.1	2
72	<i>Skm</i> 10 ₃₋₄	T133	2	
73	<i>Skm</i> 17–18	T135	1.1	2
74	<i>Skm</i> 19–20	T136	1.1	2
75	<i>Skm</i> 21–22	T138	1.1	2
76	<i>Skm</i> 23–25 ⁵	T139	1.2	3
77	<i>Skm</i> 28 ₃₋₄	T140	2	
78	<i>Skm</i> 30 ₆₋₇	T141	2	
79	<i>Skm</i> 32 ₃₋₄	T142	2	
80	<i>Skm</i> 33 ₁₋₂	T143	2	
81	<i>Skm</i> 34 ₅₋₆	T144	2	
82	<i>Skm</i> 34 ₇₋₈	T145	2	
83	<i>Skm</i> 35 ₉₋₁₀	T146	2	
84	<i>Skm</i> 36 ₅₋₆	T147	2	
85	<i>Hrb</i> 1–2	T149	1.1	2
86	<i>Hrb</i> 8–9	T150	1.1	2
87	<i>Hrb</i> 10–11	T151	1.1	2
88	<i>Hrb</i> 11–12	T152	1.1	2
89	<i>Hrb</i> 18 ₁₋₄	T155	2	
90	<i>Hrb</i> 27–28	T158	1.1	2
91	<i>Hrb</i> 33–34	T159	1.1	2
92	<i>Lks</i> 1–2	T164	1.1	2
93	<i>Lks</i> 3–4	T166	1.1	2
94	<i>Lks</i> 7–8	T169	1.1	2
95	<i>Lks</i> 17–56	T172	1.2	40
96	<i>Lks</i> 22–23	T175	1.1	2
97	<i>Lks</i> 23–24	T176	1.1	2
98	<i>Lks</i> 34–35	T178	1.1	2
99	<i>Lks</i> 49–50	T180	1.1	2
100	<i>Lks</i> 50–51	T181	1.1	2
101	<i>Lks</i> 57–64	T182	1.2	8
102	<i>Lks</i> 64 ₁₋₂	T183	2	
103	<i>Prk</i> 1 ₅₋₆	T185	2	

⁴ *Skm* 6 har ikke repetisjonen T131.

⁵ *Skm* 24 har ikke repetisjonen T139.

Appendiks C: Bolker

	Repetisjonen er i strofene	Repetisjonen har dette nummer i app. A	Nivå	Antall strofer i bolk
104	<i>Prk 7₁₋₂</i>	T190	2	
105	<i>Prk 7-8</i>	T191	1.1	2
106	<i>Prk 10-11</i>	T194	1.1	2
107	<i>Prk 12-13</i>	T196	1.1	2
108	<i>Prk 20-21</i>	T196	1.1	2
109	<i>Prk 23₅₋₆</i>	T202	2	
110	<i>Prk 25₃₋₆</i>	T203	2	
111	<i>Prk 29₈₋₉</i>	T206	2	
112	<i>Alv 6-7</i>	T207	1.1	2
113	<i>Alv 9-34⁶</i>	T208	1.2	26
114	<i>Alv 9-34⁶</i>	T209	1.2	26
115	<i>Alv 9-34⁶</i>	T210	1.2	26
116	<i>Alv 9-34⁶</i>	T211	1.2	26
117	<i>Alv 9-34⁶</i>	T212	1.2	26
118	<i>Alv 9-34⁶</i>	T213	1.2	26
119	<i>Alv 9-34⁶</i>	T214	1.2	26
120	<i>Alv 9-34⁶</i>	T215	1.2	26
121	<i>Alv 9-34⁶</i>	T216	1.2	26
122	<i>Alv 9-34⁶</i>	T217	1.2	26
123	<i>Alv 9-34⁶</i>	T218	1.2	26

---

⁶ I *Alv 9-34* inkluderer jeg også repetisjon hvor forekomstene ikke følger hverandre umiddelbart. Dette er fordi variasjonen i strofenes oppbygning i stor grad er styrt av allitterasjonen, og fordi de 13 strofeparene som repeteres danner en bolk hvor repeterete uttrykk inngår i regelmessig repetisjon.

13 Forkortelser

A	AM 748 I 4°
<i>Alv</i>	<i>Alvíssmál</i>
<i>Atk</i>	<i>Atlakviða</i>
<i>Atm</i>	<i>Atlamál</i>
<i>Bdr</i>	<i>Baldrs draumar (Vegtamskviða)</i>
<i>Bjk</i>	<i>Bjarkamál en fornu (Skj I B: 170–1781)</i>
<i>BrS</i>	<i>Brot af Sigurðarkviðu (etter Norræn fornkvæði)</i>
<i>BSn</i>	<i>Brudstykker i Snorra-Edda (etter Norræn fornkvæði)</i>
<i>BVQ</i>	<i>Brudstykker i Volsunga saga (etter Norræn fornkvæði)</i>
CEP	<i>A Concordance to Eddic Poetry</i>
<i>Erm</i>	<i>Eiríksmál</i>
<i>Fáf</i>	<i>Fáfnismál</i>
<i>Fjl</i>	<i>Fjolsvinnsmál</i>
FL	Full-linje
FRZ	<i>Ordbog over Det gamle norske Sprog</i>
<i>Gðk</i>	<i>Guðrúnarkviða I–III</i>
<i>Ghv</i>	<i>Guðrúnarhvot</i>
<i>Grg</i>	<i>Grógaldr</i>
<i>Grm</i>	<i>Grímnismál</i>
<i>Grp</i>	<i>Gripisspá</i>
<i>Grt</i>	<i>Grottasöngur</i>
H	AM 544 4° i <i>Hauksbók</i>
<i>Háv</i>	<i>Hávamál</i>
<i>Haustl</i>	<i>Haustlög</i>
<i>Hðg</i>	<i>Heiðreksgátur</i>
<i>Hjá₁</i>	<i>Hjálmars dødssang (Eddica minora: 49–51)</i>
<i>Hjá₂</i>	<i>Hjálmars dødssang (Eddica minora: 52–53)</i>

<i>Hlr</i>	<i>Helreið Brynhildar</i>
<i>Hdl</i>	<i>Hyndluljóð</i>
<i>Hgs</i>	<i>Hugsvinnsmál (etter Skj)</i>
<i>Hhj</i>	<i>Hekgakviða Hjörvarðssonar</i>
<i>HHu</i>	<i>Helgakviða Hundingsbana I–II</i>
<i>Hkm</i>	<i>Hákonarmál</i>
<i>Hlð</i>	<i>Hlòðskviða (etter Eddic minora)</i>
<i>Hlf</i>	<i>Fra Halfssaga (etter Eddica minora)</i>
<i>Hmð</i>	<i>Hamðismál</i>
<i>Hrb</i>	<i>Hárbarðsljóð</i>
<i>Hrk</i>	<i>Haraldskvæði</i>
<i>Hrv</i>	<i>Hervararkviða (etter Eddica minora)</i>
<i>Hsdr</i>	<i>Húsdrápa</i>
<i>Htl</i>	<i>Háttalykill</i>
<i>Htt</i>	<i>Háttatal (etter strofenr. i Háttatal)</i>
<i>Hym</i>	<i>Hymiskviða</i>
<i>Ins</i>	<i>Innsteinsljóð</i>
ÍO	<i>Íslensk orðsifjabók</i>
K1	Den første kortlinjen i en langlinje
K2	Den andre kortlinjen i en langlinje
KLE	<i>Kommentar zu den Liedern der Edda</i>
KLNM	<i>Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder</i>
LAL	<i>Lexicon der altnordischen Literatur</i>
LEX	<i>Lexicon poeticum</i>
<i>Lks</i>	<i>Lokasenna</i>
NO	<i>Norrøn ordbok</i>
<i>Odg</i>	<i>Oddrúnargrátr</i>
ONP	<i>Ordbog over det norrøne prosasprog</i>
R	<i>Codex Regius (GKS 2365 4°)</i>
<i>Rgm</i>	<i>Reginsmál</i>
<i>Rgp</i>	<i>Rígspula</i>
<i>Sgd</i>	<i>Sigrdrífumál</i>
<i>Skj</i>	<i>Den norsk-islandske skjaldedigtning</i>
<i>Skm</i>	<i>Skírnismál</i>
<i>Sól</i>	<i>Sólarljóð</i>
<i>SBr</i>	<i>Brot af Sigurðarkviðu</i>
<i>SSk</i>	<i>Sigurðarkviða hin skamma</i>
W	<i>Codex Wormianus</i>
<i>Vfb</i>	<i>Vafþrúðnismál</i>
<i>Vlk</i>	<i>Völundarkviða</i>
<i>Vsp</i>	<i>Völuspá (Vsp_R = i Codex Regius, Vsp_H = i Hauksbók)</i>
<i>Þrk</i>	<i>Þrymskviða</i>

---

14 Bibliografi

- Acker, Paul. 1998. *Revising Oral Theory: Formulaic Composition in Old English and Old Icelandic Verse*. New York og London: Garland Publishing, Inc.
- Amodio, Mark C. 2004. *Writing the Oral Tradition: Oral Poetics and Literate Culture in Medieval England*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press.
- Andersen, Hanne. 2000. Kuhn's Account of Family Resemblance: A Solution to the Problem of Wide-Open Texture. *Erkenntnis* 53, 313–337.
- Bauman, Richard. 1975. Verbal Art as Performance. *American Anthropologist: New Series* 77 (2) 290–311.
- Bauman, Richard. 1986. *Story, Performance, Event: Contextual Studies of Oral Narrative*. Cambridge Studies in Oral and Literate Culture 10. Cambridge, New York, New Rochelle, Melbourne and Sydney: Cambridge University Press.
- Ben-Amos, Dan. 1976[1969]. Analytical categories and ethnic genres. *Folklore genres*, red. Dan Ben-Amos, 215–242. Austin and London: University of Texas Press.
- Berge, Kjell Lars. 1990. *Tekstnormers diakroni: noen idéer til en sosiotekstologisk teori om tekstnormendring*. Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för nordiska språk.
- Bergsveinn Birgisson. 2003. Å elska med øyrelaus hund og skummel død. *Nordica Bergensia* 29, 47–80.
- Björn M. Ólsen. 1883. *Runerne i den oldislandske litteratur*. København: Gyldendal.
- Clunies Ross, Margaret, utg. 2001. *The Old Norse Poetic Translations of Thomas Percy: A New Edition and Commentary*. Turnhout: Brepols.
- Clunies Ross, Margaret. 2005. *A History of Old Norse Poetry and Poetics*. Cambridge: D. S. Brewer.
- A Concordance to Eddic Poetry*, red. Robert Kellogg. East Lansing: Colleagues Press (1988).

- Doane, A. N. 1994. The Ethnography of Scribal Writing and Anglo-Saxon Poetry: Scribe as Performer. *Oral Tradition* 9(2), 420–439.
- Duchan, Judith F. mfl., red. 1995. *Deixis in Narrative: A Cognitive Science Perspective*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Eddica Minora: Dichtungen eddischer Art aus den Fornaldarsögur und anderen Prosawerken zusammengestellt und eingeleitet von Andreas Heusler und Wilhelm Ranisch*. Dortmund (1903).
- Eddukvæði*, utg. Gísli Sigurðsson. Reykjavík: Mál og menning (1988).
- Einar Már Jónsson. 1988. Góður veðurviti. Anmeldelse av Gísli Sigurðssons *Hávamál og Völuspá* (Reykjavík: Svart á hvítu, 1987). *Tímarit Máls og menningar* 3/88, 381–388.
- Einar Már Jónsson. 1990a. Heilsurækt fræðanna: Munnleg geymd og eddukvæði. *Tímarit Máls og menningar* 1/90, 83–97.
- Einar Már Jónsson. 1990b. Heilsurækt fræðanna: Munnleg geymd og eddukvæði – niðurlag. *Tímarit Máls og menningar* 2/90, 53–64.
- Evans, D. A. H. 1993. Hávamál. *Medieval Scandinavia: An Encyclopedia*, red. Phillip Pulsiano mfl., 272–273. New York and London: Garland Publishing, Inc.
- Fagerskinna–Noregs konunga tal*. Íslenzk fornrit, bd. XXIX, red. Bjarni Einarsson, 55–373. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag.
- Fidjestøl, Bjarne. 1993. Skaldic Verse. *Medieval Scandinavia*, red. Phillip Pulsiano mfl., 592–594. New York and London: Garland Publishing, Inc.
- Fidjestøl, Bjarne. 1997 [1974]. The Kenning System: An Attempt at a Linguistic Analysis. *Selected Papers*, red. Odd Einar Haugen og Else Mundal, 16–67. Odense: Odense University Press.
- Finnegan, Ruth. 1992. *Oral Traditions and the Verbal Arts: A Guide to Research Practises*. London and New York: Routledge.
- Finnegan, Ruth. 2002. *Communicating: The Multiple Modes of Human Interconnection*. London and New York: Routledge.
- Finnur Jónsson. 1920. *Den oldnorske og oldislandske litteraturs historie*, bd. I. København: Gad.
- Foley, John Miles. 1995. *The Singer of Tales in Performance*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Fóstbróðra saga = Fóstbræðra saga*. Íslenzk fornrit, bd. VI, utg. Björn K. Þórolfsson og Guðni Jónsson, 121–276. Reykjavík: Hið íslensku fornritafélag (1943).
- Fowler, Alastair. 1982. *Kinds of Literature: An Introduction to the Theory of Genres and Modes*. Oxford: Clarendon Press.
- Frank, Roberta. 1985. Skaldic Poetry. *Old Norse-Icelandic Literature: A Critical Guide*, red. Carol J. Clover og John Lindow, 157–196. *Islandica* XLV.

-
- Fry, Donald. K. 1968. Old English Formulaic Themes and Type-Scenes. *Neophilologus* 52, 48–53.
- Galbraith, Mary. 1995. Deictic Shift Theory and the Poetics of Involvement in Narrative, i Duchan mfl. 1995: 19–59.
- Gísli Sigurðsson. 1988. Ádrepur: Fordómar fáfræðinnar. *Tímarit Máls og menningar* 4/88, 395–400.
- Gísli Sigurðsson. 1990a. On the Classification of Eddic Heoric Poetry in View of the Oral Theory. *The Seventh International Saga Conference (Under the High Patronage of the President of the Italian Republic, Francesco Cossiga): Poetry in the Scandinavian Middle Ages, Spoleto 4–10 September 1988*, 245–255. Spoleto: Presso la Sede del Centro Studi.
- Gísli Sigurðsson. 1990b. Munnmenntir og staða fræðanna. *Tímarit Máls og menningar* 2/90, 65–70.
- Grønvik, Ottar. 1999. *Håvamål: Studier over verkets formelle oppbygning og dets religiøse innhold*. Oslo: Det Norske Videnskaps-Akademi.
- Gunnell, Terry. 1995. *The Origins of Drama in Scandinavia*. Cambridge: D. S. Brewer.
- Gunnlaugs saga ormstungu*. Íslensk fornrit, bd. III, red. Sigurður Nordal og Guðni Jónsson, 50–107. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag (1938).
- Gurevič, Elena A. 1986. The formulaic pair in Eddic Poetry: an experimental analysis. *Structure and Meaning in Old Norse Literature: New Approaches to Textual Analysis and Literary Criticism*, red. John Lindow mfl., 32–44. Odense: Odense University Press.
- Gutenbrunner, Siegfried. 1957. Eddastudien III: Über *ek* und *hon* in der Völuspa. *Arkiv för nordisk filologi* 72, 7–12.
- Gylfaginning* = Snorri Sturluson. *Edda: Prologue and Gylfaginning*, utg. Anthony Faulkes. London: Viking Society for Northern Research (1988).
- Hallberg, Peter. 1954. Om Þrymskviða. *Arkiv för nordisk filologi* 69, 51–77.
- Harris, Joseph. 1975. Genre in the Saga Literature: A Squib. *Scandinavian Studies* 47, 427–436.
- Harris, Joseph. 1979. The *Senna*: from Description to Literary Theory. *Michigan Germanic Studies* 5/1, 65–74.
- Harris, Joseph. 1983. Eddic Poetry as Oral Poetry: The Evidence of Parallel Passages in the Helgi Poems for Questions of Composition and Performance. *Edda: A Collection of Essays*, red. Robert J. Glendinning og Haraldur Bessason. Winnipeg: University of Manitoba Press.
- Harris, Joseph. 1985. Eddic Poetry. *Old Norse-Icelandic Literature: A Critical Guide*, red. Carol J. Clover og John Lindow, 68–156. *Islandica* XLV.
- Harris, Joseph. 2000. The Performance of Old Norse Eddic Poetry: A Retrospective. *The Oral Epic: Performance and Music*, 225–232. Berlin: Verlag für Wissenschaft und Bildung.
-

- Harris, Joseph. 2003. "Ethnopaaleography" and Recovered Performance: The Problematic Witness to "Eddic Song". *Western Folklore* 62 (1 og 2), 97–117.
- Harvilahti, Lauri. 2003 (i samarbeid med Zoja S. Kazagačeva). *The Holy Mountain: Studies on Upper Altay Oral Poetry*. FF Communications, nr. 282. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia.
- Háttatal* = Snorri Sturluson. *Edda: Háttatal*, utg. Anthony Faulkes. London: Viking Society for Northern Research (1999).
- Haugen, Odd Einar. 1998. *Grunnbok i norrønt språk*. Oslo: Gyldendal.
- Heide, Eldar. 2001. Verdstreet, reinen og elgen. *Collegium Medievale* 14, 7–22.
- Heimskringla I*, i Íslenzk fornrit XXVI, red. Bjarni Aðalbjarnarson. Reykjavík: Hið íslenzka fornritafélag (2002).
- Herman, David. 2003 [upublisert]: "Multimodal Textuality: Narrative, Gesture, and Deictic Blending". Panel om *Topics in Language Theory*, sponset av The Language Theory Division, MLA Convention: San Diego, California, desember 2003.
- Herman, David. 2004. Toward a Transmedial Narratology. *Narrative across Media: The Languages of Storytelling*, red. Marie-Laure Ryan, 47–75. Lincoln and London: University of Nebraska Press.
- Heusler, Andreas. 1957. *Die altgermanische Dichtung*. Darmstadt: Gentner.
- Holtsmark, Anne. 1958. Eddadiktning. *KLNM*, bd. III, 480–488.
- Holtsmark, Anne. 1961. Haraldskvæde. *KLNM*, bd. VI, 225–226.
- Hymes, Dell. 1989. Ways of Speaking. *Explorations in the Ethnography of Speaking*, red. Richard Bauman og Joel Sherzer, 433–451. Cambridge: Cambridge University Press.
- Íslensk bókmenntasaga*, bd. I–IV, red. Vésteinn Ólason, Guðrún Nordal og Sverrir Tómasson. Reykjavík : Mál og menning (1992–).
- Íslensk orðsifjabók*, red. Ásgeir Blöndal Magnússon. Reykjavík: Orðabók háskólans (1989).
- Jackson, Elizabeth. 1995a. Eddic Lisiting Techniques and the Coherence of "Rúnatal". *Alvíssmál* 5, 81–106.
- Jackson, Elizabeth. 1995b. The art of the list-maker and the *Grímnismál* catalogue of the homes of the gods: a reply to Jan de Vries. *Arkiv för nordisk filologi* 110, 5–39.
- Jakobsen, Alfred. 1984. Þrymskviða som allusjonsdikt. *Edda* 84, hefte 2, 75–80.
- Johansson, Karl G. 2000. Völuspá – muntlig och skriftlig tradition. En diskussion om skärningspunkten mellan filologi och litteraturvetenskap. *Den fornordiska texten – I filologisk och litteraturvetenskaplig belysning*, red. Karl G. Johansson og Lars Lönnroth, 64–82. Gothenburg Old Norse Studies 2. Göteborg: Litteraturvetenskapliga Institutionen, Göteborgs Universitet.

- Jón Helgason, utg. 1971. *Eddadigte*, bd. I: *Völuspá og Hávamál* og bd II: *Gudedigte*. Nordisk filologi. A. Tekster. Oslo: Dreyer.
- Kellogg, Robert. 1990. The Prehistory of Eddic Poetry. *The Seventh International Saga Conference (Under the High Patronage of the President of the Italian Republic, Francesco Cossiga): Poetry in the Scandinavian Middle Ages, Spoleto 4–10 September 1988*, 187–199. Spoleto: Presso la Sede del Centro Studi.
- Kellogg, Robert. 1991. Literacy and Orality in the Poetic Edda. *Vox intexta: Orality and Textuality in the Middle Ages*, red. A. N. Doane and Carol Braun Pasternack, 89–101. Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Ketils saga hólms*, utg. Guðni Jónsson (1950). *Fornaldarsögur norðurlanda*, bd. II, 149–181.
- Kommentar zu den Liedern der Edda*, bd. 1–4, red. Klaus von See mfl. Heidelberg: Universitätsverlag C. Winter.
- Krag, Claus. 1991. *Ynglingatal og Ynglingesaga: en studie i historiske kilder*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kreutzer, Gert. 1974. *Die Dichtungslehre der Skalden: Poetologische Terminologie und Autorenkommentare als Grundlagen einer Gattungspoetik*. Kronberg: Scriptor Verlag.
- Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder*, red. Finn Hødnebo, bd I–XXII. Oslo: Gyldendal (1956–1978).
- Lakoff, George. 1990[1987]. *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lexicon der altnordischen Literatur*, red. Rudolf Simek og Hermann Pálsson. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag (1987).
- Lexicon poeticum antiquae linguae septentrionalis: Ordbog over det norsk-islandske skjaldesprog*, red. Sveinbjörn Egilsson og Finnur Jónsson. København (1913–1916).
- Liberman, Anatoly. 1999. Anmeldelse av Meletinsky 1998[1968]. *Alvíssmál* 9, 106–109.
- Lie, Hallvard. 1975. Tøglag. *KLNM*, bd. XIX, 218–219.
- Lie Hallvard. 1982[1952]. Skaldestil-studier. *Om sagakunst og skaldskap: Utvalgte avhandlinger*, 109–200. Øvre Ervik: Alvheim & Eide.
- Lombnæs, Andreas G. 2001. De siste ting og de første: Völuspá og litteratur(vitenskap)-ens grenser. *Edda* 2/01, 129–144.
- Loorits, O. 1932. Das Märchen vom gestohlenen Donnerinstrument bei den Esten. *Sitzungsberichte der gelehrten estnischen Gesellschaft 1930*, 47–121. Tartu: Gelehrte estnische Gesellschaft.
- Lord, Albert B. 1960. *The Singer of Tales*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

-
- Lord, Albert B. 1986. Perspectives on Recent Work on the Oral Traditional Formula. *Oral Tradition* 1/3, 467–503.
- Lönnroth, Lars. 1965. *Tesen om de två kulturerna: kritiska studier i den isländska sagskrivningens sociala förutsättningar*. Scripta Islandica 15.
- Lönnroth, Lars. 1971. Hjalmar's Death-Song and the Delivery of Eddic Poetry. *Speculum: A Journal of Medieval Studies* XLVI, hefte 1, 1–20.
- Lönnroth, Lars. 1978. *Den dubbla scenen: Muntlig diktning från Eddan til ABBA*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.
- Lönnroth, Lars. 1979. The double scene of Arrow-Odd's drinking contest. *Medieval Narrative: A Symposium*, 94–119. Odense: Odense University Press.
- Lönnroth, Lars. 1981. *Iqrð fannz æva né upphiminn: A formula analysis*. *Speculum Norroenvm: Norse Studies in Memory of Gabriel Turville-Petre*, red. Ursula Dronke, 310–327. Odense: Odense University Press.
- Magerøy, Hallvard. 1956. Þrymskviða. *Edda* 58, 256–270.
- McIntyre, Dan. (kommende). *Point of View in Plays: A Cognitive Approach to Viewpoint in Drama and Other Text-types*. Amsterdam: John Benjamins.
- Meissner, Rudolf. 1921. *Die Kenningar der Skalden: Ein Beitrag zur skaldischen Poetik*. Kurt Schroeder: Bonn und Leipzig. Fotografisk optrykk 1984: Hildesheim, Zürich, New York: Georg Olms Verlag.
- Meletinsky, Eleazar M. 1998[1968]. *The Elder Edda and Early Forms of the Epic*. Trieste: Edizioni Parnaso.
- Meletinsky, Eleazar M. 1986. *Structure and Meaning in Old Norse Literature: New Approaches to Textual Analysis and Literary Criticism*, red. John Lindow mfl., 15–31. Odense: Odense University Press.
- Meulengracht Sørensen, Preben. 1977. Starkaðr, Loki og Egill Skallagrímsson. *Sjötíu ritgerðir helgaðar Jakobi Benediktssyni 20. júlí 1977*, red. Einar G. Pétursson mfl., bd. 2, 759–768. Reykjavík.
- Meulengracht Sørensen, Preben. 1983. *The Unmanly Man*. The Viking Collection, bd. 1, red. Preben Meulengracht Sørensen og Gerd Wolfgang Weber. Odense: Odense University Press.
- Meulengracht Sørensen, Preben. 1986. Thor's Fishing Expedition. *Words and Objects: Towards a Dialogue between Archeology and History of Religion*, red. Gro Steinsland, 257–278. Oslo: Norwegian University Press.
- Meyer, Richard M. 1889[1985]. *Die altgermanische Poesie nach ihren formelhaften Elementen beschrieben*. Hildesheim, Zürich og new York: Georg Olms Verlag.
- Mukarovsky, Jan. 1978[1936]. Estetisk verdi som sosialt faktum. *Strukturalisme i litteraturvitenskapen*, red. Anders Heldal og Arild Linneberg, 66–93. Oslo: Gyldendal.
-

- Mundal, Else. (kommende). Oral or Scribal Variation in *Völuspá*. I *Oral Art Forms and Their Passage into Writing*, red. Else Mundal og Jonas Wellendorf. København: Museum Tusulanum.
- Murphy, Sandra. 1986. Children's Comprehension of Deictic Categories in Oral and Written Language. *Reading Research Quarterly* 21(2), 118–131.
- Norrøn ordbok*, red. Leif Heggstad, Finn Hødnebo og Erik Simensen. 4. utgave. Oslo: Det norske samlaget (1997).
- Norræn fornkvæði: islandsk samling af folkelige oldtidsdigte om Nordens guder og heroer: almindeligt kaldet Sæmundar Edda hins Froda*, utg. Sophus Bugge. Christiania (1867).
- Den norsk-islandske skjaldedigtning*, utg. Finnur Jónsson. I–II, A–B. København: Rosenkilde og Bagger (1912–1915).
- O'Brian O'Keefe, Katherine. 1990. *Visible Song: Transitional Literacy in Old English Verse*. Cambridge et al.: Cambridge University Press.
- O'Brian O'Keefe, Katherine. 1998. The Performing Body on the Oral-Literate Continuum: Old English Poetry. *Teaching Oral Traditions*, red. John Miles Foley, 46–58. New York: The Modern Language Association.
- Ong, Walter J. 1982. *Orality and Literacy: The Technologizing of the Word*. London og New York: Routledge.
- Ordbog over det norrøne prosasprog*, bd. 1–3. København: Den arnamagnæanske kommission (1995–2004).
- Ordbog over Det gamle norske Sprog af Dr. Johan Fritzner*, bd. I–III. Kristiania (1886–1896).
- Perkins, Richard. 1988. *Brymskviða*, stanza 20, and a passage from *Víglundar saga*. *Saga-Book* 22, hefte 5, 279–284.
- Phillipotts, Bertha. 1920. *The Elder Edda and Ancient Scandinavian Drama*. Cambridge at the University Press.
- Quinn, Judy. 1990a. The Naming of Eddic Mythological Poems in Medieval Manuscripts. *Medieval Icelandic Fiction and Folktale*. Parergon N. S. 8, 97–115.
- Quinn, Judy. 1990b. *Völuspá* and the Composition of Eddic Verse. *The Seventh International Saga Conference (Under the High Patronage of the President of the Italian Republic, Francesco Cossiga): Poetry in the Scandinavian Middle Ages, Spoleto 4–10 September 1988*, 303–320. Spoleto: Presso la Sede del Centro Studi.
- Quinn, Judy. 1992. Verseform and voice in eddic poems: the discourses of *Fáfnismál*. *Arkiv för nordisk filologi* 107, 100–130.
- Rieger, Gerd Enno. 1975. Þrk. 20 við scolom aca tvau. *Skandinavistik* 5, hefte 1, 7–10.
- Schier, Kurt. 1976a. Húsdrápa 2: Heimdall, Loki und die Meerniere. *Festgabe für Otto Höfler zum 75. Geburtstag*, red. H. Birkhan, 577–588. Wien, Stuttgart: Wilhelm Braumüller.

- Schier, Kurt. 1976b. Die Húsdrápa von Úlfr Uggason und die bildliche Überlieferung altnordischer Mythen. *Minjar ok menntir: afmælsrit helgað Kristjáni Eldjárni 6. desember 1976*, red. Bjarni Vilhjálmsson mfl., 425–443. Reykjavík: Bókútgáfa menningarsjóðs.
- Schier, Kurt. 1999. Heimdallur og Loki. *Heiðin minni: Greinar um fornar bókmennir*, red. Baldur Hafstað mfl., 25–46. Reykjavík: Heimskringla.
- Scholes, Robert og Robert Kellogg. 1966. *The Nature of Narrative*. New York: Oxford University Press.
- See, Klaus von. 1972. *Die Gestalt der Hávamál: Eine Studie zur eddischen Spruchdichtung*. Frankfurt am Main: Athenäum Verlag.
- See, Klaus von. 1981. Zwei eddische Preislieder: Eiríksmál und Hákonarmál. *Edda, Saga, Skaldendichtung: Aufsätze zur skandinavischen Literatur des Mittelalters*. Heidelberg: Carl Winter.
- Sievers, Eduard. 1893. *Altgermanische Metrik*. Halle: Max Niemeyer.
- Skáldskaparmál* = Snorri Sturluson. *Edda: Skáldskaparmál*, utg. Anthony Faulkes, bd. 1: Introduction, Text and Notes. London: Viking Society for Northern Resarch (1998).
- Stockwell, Peter. 2002. *Cognitive Poetics: An Introduction*. London og New York: Routledge.
- The Poetic Edda*, red. Ursula Dronke, bd. 2: Mythological Poems. Oxford: Clarendon Press (1997).
- Thorvaldsen, Bernt Øyvind. 2002. *Mogr átta móðra ok einnar: Mytane om Heimdallr i lys av førestellingar om slektskap*. Hovedfagsavhandling, Universitetet i Bergen: Nordisk institutt.
- Thorvaldsen, Bernt Øyvind. 2003. Kampen om den kommende verden. *Nordica Bergensia* 29, 171–193.
- Todorov, Tzvetan. 1990[1978]. *Genres in Discourse*. Oversatt av Catherine Porter. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vries, Jan de. 1928. Over de Dateering der Brymskviða. *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde* 47, 251–322.
- Vries, Jan de. 1934. Om Eddaens Visdomsdigting. *Arkiv för nordisk filologi* 50, 1–59.
- Vries, Jan de. 1952. Die Götterwohnungen in den Grímnismál. *Acta Philologica Scandinavica* 21, 172–180.
- Wimmer, Ludvig F. A. og Finnur Jónsson, utg. 1891. *Håndskriftet Nr. 2364 4° gl. kgl. Samling på det store kgl. bibliotek i København (Codex regius af den ældre Edda) i fototypisk og diplomatisk gengivelse*. København.
- Wittgenstein, Ludwig. 1953. *Philosophische Untersuchungen*. Parallelltekst, tysk og engelsk. Oversatt til engelsk av G. E. M. Anscombe. Oxford: Basil Blackwell.